

وزارت آموزش و پرورش
سازمان نهضت سوادآموزی

گزارش فراخوان مقاله نویسی

گفتمان سازی درباره
چیستی، چرایی و چگونگی
ارایه برنامه های سوادآموزی

دبیر خانه کمیته بهبود کیفیت سازمان
دفتر نظارت سنجش و ارزشیابی
زمستان ۱۴۰۰

شناسنامه‌ی کتاب

عنوان: گزارش فراخوان مقاله‌نویسی (گفتمان‌سازی
درباره چیستی، چرایی و چگونگی ارزیابی برنامه‌های سوادآموزی)

مدیر مسئول: احمد خاک‌زاد

تهیه‌کنندگان: مهدی نامجو‌منش، سمیه کریمی

طراح جلد و صفحه‌آرا: یحیی حسین‌مردی

ناظر چاپ: محمد فتاحی‌زاده

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول

سال انتشار: ۱۴۰۰

ناشر: سازمان نهضت سوادآموزی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپ و نشر گلرو بیرجند

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۹۴-۴۹۶-۳

ISBN: 978-964-494-496-3

تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است.

مقدمه

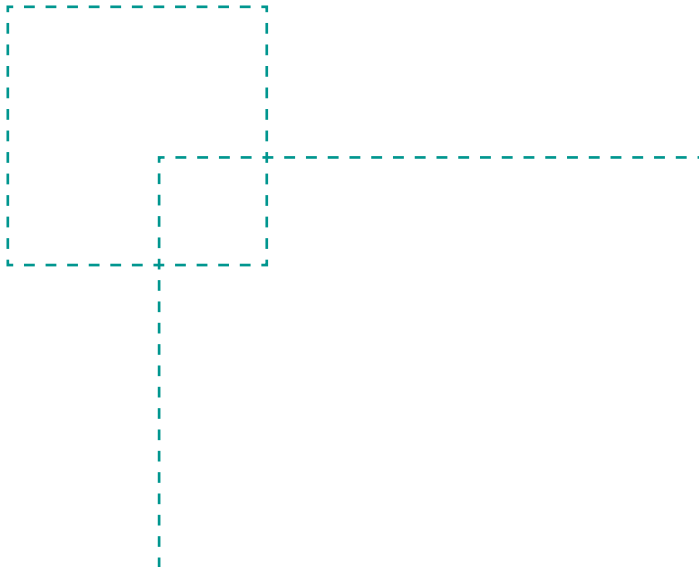
فصل اول: کلیات

چهارچوب اجرای مسابقه	۲
محورها و موضوع‌های مسابقه	۲
ویژگی‌ها و چهارچوب مقالات	۳
اعضا هیأت اجرایی مسابقه	۴
محورها و چهارچوب داوری مقالات	۴
فهرست کلیه مقالات دریافتی به دبیرخانه	۱۲
فهرست ۱۵ مقاله برتر پس از ارزیابی داوران	۲۲

فصل دوم: متن مقالات برتر

مقاله اول: معرفی و درجه‌بندی نیازهای آموزش سوادآموزان تحت پوشش نهضت سوادآموزی استان لرستان فاطمه خوش منزل (استان لرستان، شهرستان درود)	۲۴
مقاله دوم: تدوین منظرهای استراتژیک توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی بر اساس Swot حمید احمدی، بهمن خدادادی، رهدار براتی (چهارمحال بختیاری، شهرکرد)	۵۰
مقاله سوم: راهکارهای توسعه سوادآموزی تقاضا محور علی اکبر علی‌آبادی، ابوالحسن حبیبی و مهدی مرتضوی شهرستانک (استان خراسان جنوبی، بیرجند)	۶۵
مقاله چهارم: شناسایی نیازهای آموزش زنان نوسواد نهضت سوادآموزی در ابعاد فرهنگی و اجتماعی سهیلا رحمانی (استان خراسان رضوی، شهرستان بردسکن)	۸۹
مقاله پنجم: مطالعه و استخراج نیازهای آموزش اولویت‌دار سوادآموزان فرانک سلطانی (استان کردستان، شهرستان قروه)	۱۰۴
مقاله ششم: بررسی اثربخشی آموزش مجازی بر انگیزه، پیشرفت و عملکرد تحصیلی سوادآموزان لیلا کاظمی گاوگانی (استان آذربایجان شرقی، منطقه گوگان)	۱۱۷
مقاله هفتم: تأثیر مراکز یادگیری محل سوادآموزی در توانمندسازی بانوان روستاهای شهرستان پیرانشهر ثریا درویشی (آذربایجان غربی، پیرانشهر)	۱۳۰

- ۱۴۳ مقاله هشتم: مدل آموزش مجازی سوادآموزان دوره‌ی انتقال
رضا محمدی (کردستان، شهرستان قروه)
- ۱۵۲ مقاله نهم: بررسی میزان رضایت فراگیران از مراکز یادگیری محلی
مهدی عاشوری، مرتضی ذوالفقاری، اسماعیل ادهم، الهام فرشیدی فر، محمود نجفی (استان سمنان، شهرستان سمنان)
- ۱۶۰ مقاله دهم: نیازها، ضرورت‌ها و چشم‌اندازها در سوادآموزی
زهرا انتشاری (استان اصفهان، شهرستان خمینی‌شهر)
- ۱۷۸ مقاله یازدهم: زیست‌بوم جدید (همه‌گیری ویروس کرونا) و سوادآموزی
آذر خشنود، هدی آریانپور (شهرستان‌های تهران، شهرستان ملارد)
- ۱۸۶ مقاله دوازدهم: بررسی ضرورت‌ها، پیش‌نیازها و کلیدهای یادگیری سوادآموزان
سید محمد فاطمی (استان اصفهان، شهرستان جرقویه علیا)
- ۱۹۳ مقاله سیزدهم: بررسی تأثیر سوادآموزی تقاضامحور در جذب بیشتر سوادآموزان
شهرستان اردل
سجاد اسدی اردلی، امین گنج یزاده ممسنی (استان چهارمحال بختیاری، شهرستان اردل)
- ۲۰۲ مقاله چهاردهم: زیست‌بوم جدید (همه‌گیری ویروس کرونا) و سوادآموزی
پریسا میرجانی (استان اصفهان، شهرستان جرقویه سفلی؛ محمدآباد)
- ۲۰۸ مقاله پانزدهم: بررسی و شناسایی نیازها، ضرورت‌ها و چشم‌اندازهای سوادآموزی
مرتضی رستمی بوراچالو، حسن رحمانی، عزت‌الله فهمی (استان آذربایجان غربی، شهرستان ارومیه)
- ۲۲۲ چکیده‌ای از مقالاتی که مورد بررسی قرار گرفته شد

۱۷ شهریور مصادف با هشتم سپتامبر، روز جهانی سوادآموزی نامگذاری شده است. در سال ۱۹۷۵ و در هشتم سپتامبر، بیانیه‌ای صادر شد و طی آن سوادآموزی به طور جدی مورد نقد و بررسی قرار گرفت. در این روز سوادآموزی به مثابه مسئله‌ای سیاسی، انسانی و فرهنگی برای بیدارسازی و آزادسازی جوامع پذیرفته شد.

سازمان نهضت سوادآموزی به فراخور حال خود، همه ساله به مناسبت بزرگداشت این روز اقدام به برگزاری برنامه‌های ویژه‌ای می‌نماید. در سال ۱۴۰۰ که بیماری همه‌گیر کووید ۱۹ بر فعالیت‌های آموزشی رسمی و غیررسمی تمام دنیا سایه افکنده و این آموزش‌ها را تحت تأثیر خود قرار داده است، سازمان نهضت سوادآموزی بر آن شد تا مسابقه مقاله‌نویسی به منظور گفتمان‌سازی پیرامون چیستی، چرایی و چگونگی اداره و ارائه برنامه‌های سوادآموزی را در دستور کار خود قرار دهد.

یکی از مسائل مبتلابه سازمان نداشتن یک فرهنگ اجرایی مشترک در بین بهره‌برداران، مجریان و سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان حوزه سوادآموزی است که سعی گردید با اجرای این مسابقه فرهنگ اجرایی در قالب گفتمان‌سازی به بازدهی حداکثری برسد. بر همین اساس بخشنامه مربوط در گروه‌های بهبود کیفیت استان‌ها بررسی و زمینه اجرایی کردن آن از طریق آگاه‌سازی علاقه‌مندان به ویژه همکاران شاغل در حوزه سوادآموزی، پژوهشگران، نویسندگان، اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها سعی در اجرای هرچه بهتر برنامه گردید.

گزارش حاضر مربوط به چگونگی اجرای مسابقه، زمان و نحوه شرکت در مسابقه چگونگی داوری و تعیین نفرات برتر مسابقه است که برای آگاهی خوانندگان ارائه می‌گردد. لذا در همین جا از کلیه دست‌اندرکاران برگزاری مسابقه به ویژه مدیران کل آموزش و پرورش استان‌ها، معاونان سوادآموزی استانها، رؤسای مناطق و شهرستانها، اعضای بهبود کیفیت استانها و مناطق، فرهنگیان و کلیه کسانی که در اجرای بهتر نقش داشته‌اند صمیمانه تقدیر و تشکر می‌شود.

فصل اول

کلیات

چهارچوب اجرای مسابقه

اهداف مسابقه

- فرهنگ سازی و گفتمان سازی پیرامون اقتضاعات سوادآموزی
- ایجاد انگیزه در بین فعالان سوادآموزی
- گسترش شبکه مفهومی سوادآموزی در بین عناصر مرتبط با سوادآموزی

مخاطبان مسابقه

- کلیه همکاران شاغل در ستاد ادارات کل آموزش و پرورش استان، شهرستان و مناطق
- دانشگاهیان، اعضای هیات علمی دانشگاه ها و پژوهشگران
- کلیه علاقمندان در حوزه پژوهش

زمان بندی اجرایی

دستورالعمل اجرای مسابقه در تاریخ ۱۴۰۰/۴/۸ طی نامه شماره ۴۲/۱۴۰۰/۲/۸۹۸ به کلیه استان ها ابلاغ گردید. با توجه به محور بودن گروه های بهبود کیفیت در اجرای برنامه، این گروه ها در سطح استانها و شهرستانها تشکیل و با برنامه ریزی انجام شده در این گروهها، چهارچوب موضوعها و زمان اجرا و نحوه شرکت در مسابقه به اطلاع مخاطبان رسانده شد. بر اساس دستورالعمل ابلاغی، کلیه علاقمندان می توانستند حداکثر تا پایان مرداد ماه در مسابقه شرکت نمایند. همزمان با ارسال مقالات بررسی و داوری انجام و بر طبق زمان بندی نفرات برتر در روز جهانی سوادآموزی اعلام گردید. در مجموع ۱۶۸ مقاله به دبیرخانه ارسال شد که ۷۶ مقاله مطابق چارچوب اعلامی و ۹۲ مقاله خارج از چارچوب اعلامی نگارش شده بود. پس از ارزیابی داوران تعداد ۱۵ مقاله برتر شناسایی گردید.

محورها و موضوع های مسابقه

به منظور اجرای هدفمند مسابقه، موضوع هایی که سوادآموزی نیاز به فرهنگ سازی و گفتمان سازی دارد، فهرست برداری و پس از اولویت دادن به موضوع های مهم، تعدادی از آنها

برای اجرای مسابقه در نظر گرفته شد که این محورها به شرح زیر ارایه شده است.

- سوادآموزی بر مدار تحول
- سوادآموزی تقاضا محور
- سوادآموزی جامعه محور
- سوادآموزی جامعه پذیر
- سوادآموزی مدرسه محور
- سرانجام بخشی به سوادآموزی
- پوییش آموزشهای مجازی در سوادآموزی
- نیازها، ضرورت‌ها و چشم اندازهای سوادآموزی
- زیست بوم جدید (همه گیری ویروس کرونا) و سوادآموزی
- آموزش های مجازی در سوادآموزی

ویژگی‌ها و چهارچوب مقالات

برای نگارش هر چه بهتر مقالات و این که سبک نگارش از یک الگوی واحد تبعیت کند، ویژگی‌ها و چهارچوبی برای نگارش در نظر گرفته شد. چهارچوب در نظر گرفته شده بر اساس اقتضانات سوادآموزی و افراد شاغل در این حوزه و همچنین از نگارش مقالات علمی استخراج گردید. این ویژگی‌ها به همراه توصیه های تدوین مقاله، پس از نهایی سازی در فراخوان مقاله درج گردید تا علاقه مندان با رعایت این چهارچوب اقدام به نگارش مقاله نمایند. ویژگی‌های در نظر گرفته شده در زیر ارائه شده است:

- تبیین روشنی از موضوع ارایه دهد و به بسط آن کمک کند.
- مقاله بر پایه تجارب شخصی یا مستندات علمی تنظیم شود.
- مقاله از ساختار منطقی و اقناعی (بیان مسئله، اهداف، ارائه مستندات یا تجربیات، نتیجه‌گیری و پیشنهادات) برخوردار باشد.
- ارجاعات درون متنی و منابع مورد استفاده بر حسب ضرورت در انتهای مقاله ارائه شود.
- حجم مقاله حداکثر ۱۷۰۰ کلمه باشد.
- در متن مقاله از عنوان‌های اصلی و فرعی استفاده شود.
- در نگارش مقاله از کلی نویسی دوری شود.
- در نگارش مقاله دستور زبان فارسی رعایت شود.
- از آمار، نمودار، تصاویر و ... متناسب با متن مقاله استفاده شود.

- از رونویسی مطالب دیگران در نگارش مقاله دوری شود و یا در صورت نیاز ارائه مطلب به طور نقل قول غیرمستقیم انجام شود.
- محتوای مقاله در نشریات دیگر چاپ نشده باشد.
- منبع نویسی بر پایه APA و به ترتیب حروف الفبایی (نام خانوادگی، نام، سال انتشار، عنوان، نام مترجم، محل انتشار، نام ناشر) انجام شود.
- در ابتدای مقاله، چکیده آن ارائه شود.

اعضایات اجرایی مسابقه

مسئولیت در مسابقه	سمت در سازمان	نام و نام خانوادگی
مسئول اجرایی مسابقه	معون وزیر و رئیس سازمان	شاپور محمدزاده
دبیر اجرایی مسابقه	معاون محترم آموزش سازمان	احمد خاک زاد
مسئول هماهنگی	مدیر کل محترم دفتر نظارت، سنجش و ارزشیابی	مهدی نامجومنش
مسئول پیگیری و اجرای مسابقه	کارشناس حوزه بهبود کیفیت دفتر سنجش	سمیه کریمی
عضو گروه داوری	مدیر محترم حوزه ریاست و روابط سازمان	اردشیر قیصر
عضو گروه داوری	مدیرکل محترم دفتر برنامه ریزی دوره های سوادآموزی	عابدین بازگیر
عضو گروه داوری	معاون محترم دفتر برنامه ریزی دوره های سوادآموزی	محمود حسینی
عضو گروه داوری	مشاور دفتر سنجش	احمد شریفان

محورها و چهارچوب داوری مقالات

برای ارزیابی مقالات از ۴ داور استفاده گردید. همچنین برای افزایش ضریب همخوانی نظرهای داوران، چهارچوب داوری در قالب یک فرم امتیازدهی تعیین و داوران محترم پس از طی مطالعه مقالات نظرها و امتیازات خود را در قالب فرم پیش بینی شده ارائه دادند. نمونه فرم ارزیابی مقالات در جدول صفحه روبه رو آورده شده است.

جدول شاخص های ارزیابی مقالات به مناسبت ۱۷ شهریور

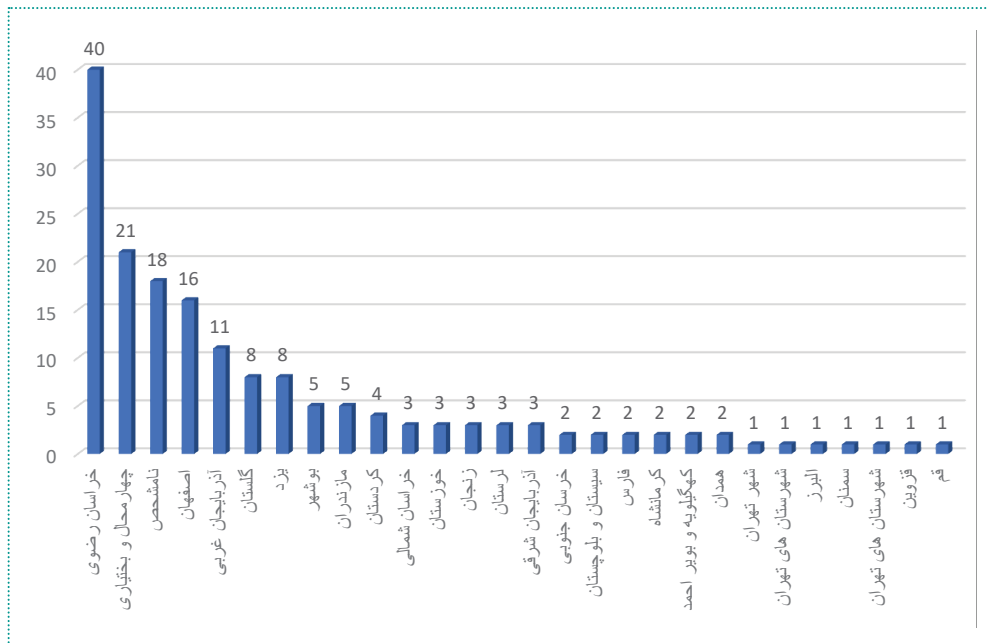
نام داور:		عنوان مقاله و کد:					ردیف
تاریخ داوری:		شرح ملاک					
نمره با ضریب	درجات						
	۴	۳	۲	۱			
۱					مرتبط بودن عنوان مقاله با موضوعات فراخوان	۱	
.۵					مطلوب بودن نگارش عنوان مقاله	۲	
۲					ساختار مناسب مقاله	۳	
۱					نگارش مناسب چکیده	۴	
۲					ارائه تبیین روشنی از مسئله	۵	
۱					بیان هدف مقاله	۶	
۳					مفید بودن مطالب ارائه شده	۷	
۱					مستند بودن مطالب ارائه شده	۸	
۱٫۵					نو بودن مطالب ارائه شده	۹	
۱٫۵					ساختار نگارشی مطلوب درون متنی	۱۰	
.۵					استفاده مناسب از نقل قول های غیر مستقیم	۱۱	
۱٫۵					رعایت امانت علمی	۱۲	
۱					داشتن عنوان های درون متنی مناسب	۱۳	
.۵					ارائه آمار، تصاویر، نمودار و متناسب با متن	۱۴	
۱٫۵					تفسیر مناسب از ارائه آمار، تصاویر، نمودار و ارائه شده	۱۵	
۱					ارجاع نویسی درون متنی	۱۶	
۱					رعایت اصول نگارش فارسی	۱۷	
۲					مناسب بودن حجم مقاله (۱۷۰۰ کلمه)	۱۸	
۲					نتیجه گیری مناسب از مطالب ارائه شده	۱۹	
۱					ارائه پیشنهادات متناسب با متن و موضوع ارائه شده	۲۰	
امتیاز مقاله با احتساب ضریب							

جدول مقالات دریافتی بر اساس استان

درصد	تعداد مقاله	استان
۲۳٫۸	۴۰	خراسان رضوی
۱۲٫۵	۲۱	چهارمحال و بختیاری
۱۰٫۷	۱۸	نامشخص
۹٫۵	۱۶	اصفهان
۶٫۵	۱۱	آذربایجان غربی
۳٫۵	۷	گلستان
۴٫۸	۸	یزد
۳٫۰	۵	بوشهر
۳٫۰	۵	مازندران
۲٫۴	۴	کردستان
۱٫۸	۳	خراسان شمالی
۱٫۸	۳	خوزستان
۱٫۸	۳	زنجان
۱٫۸	۳	لرستان
۱٫۸	۳	آذربایجان شرقی
۱٫۲	۲	خرسان جنوبی
۱٫۲	۲	سیستان و بلوچستان
۱٫۲	۲	فارس
۱٫۲	۲	کرمانشاه
۱٫۲	۲	کهگیلویه و بویر احمد
۱٫۲	۲	همدان
۰٫۶	۱	البرز
۰٫۶	۱	شهر تهران
۰٫۶	۱	شهرستان های تهران
۰٫۶	۱	سمنان
۰٫۶	۱	شهرستان های تهران
۰٫۶	۱	قزوین
۰٫۶	۱	قم
۱۰۰٫۰	۱۶۸	جمع

چنانچه در جدول فوق ملاحظه می شود از مجموع ۱۶۸ مقاله دریافتی، استان خراسان با ارائه ۴۰ مقاله برابر با ۲۳٫۸ درصد کل مقالات، بیشترین تعداد مقاله را نگارش و ارسال کرده است. استان چهارمحال بختیاری با ۲۱ مقاله برابر ۱۲٫۵ درصد در مرتبه بعدی قرار داشته است. در ۱۸ استان نویسندگان، نام استان و یا شهرستان حوزه را مشخص نکرده اند که متأسفانه امکان شناسایی آنها وجود نداشته است. استان های البرز، سمنان، شهرستان های تهران، قزوین، قم، تنها با ارائه یک مقاله کمترین سهم را در مقالات داشته اند.

نمودار تعداد مقاله دریافتی بر اساس استان ارسال کننده

جدول فهرست موضوعی مقالات دریافتی

ردیف	محورهای اعلام شده	تعداد	درصد
۱	آموزش های مجازی در سوادآموزی	۴۱	۲۴,۴
۲	نیازها، ضرورت ها و چشم اندازهای سوادآموزی	۳۵	۲۰,۸
۳	زیست بوم جدید (همه گیری ویروس کرونا) و سوادآموزی	۱۴	۸,۳
۴	سوادآموزی بر مدار تحول	۱۱	۶,۵
۵	سوادآموزی تقاضا محور	۸	۴,۸
۶	سوادآموزی جامعه پذیر	۸	۴,۸
۷	سوادآموزی مدرسه محور	۵	۳,۰
۸	پویش آموزش های مجازی در سوادآموزی	۵	۳,۰
۹	سرانجام بخشی به سوادآموزی	۲	۱,۲
۱۰	سوادآموزی جامعه محور	۱	۰,۶
۱۱	سایر موضوع های سوادآموزی	۲۴	۱۴,۳
۱۲	غیر مرتبط با سوادآموزی	۱۴	۸,۳
	جمع	۱۶۸	۱۰۰,۰

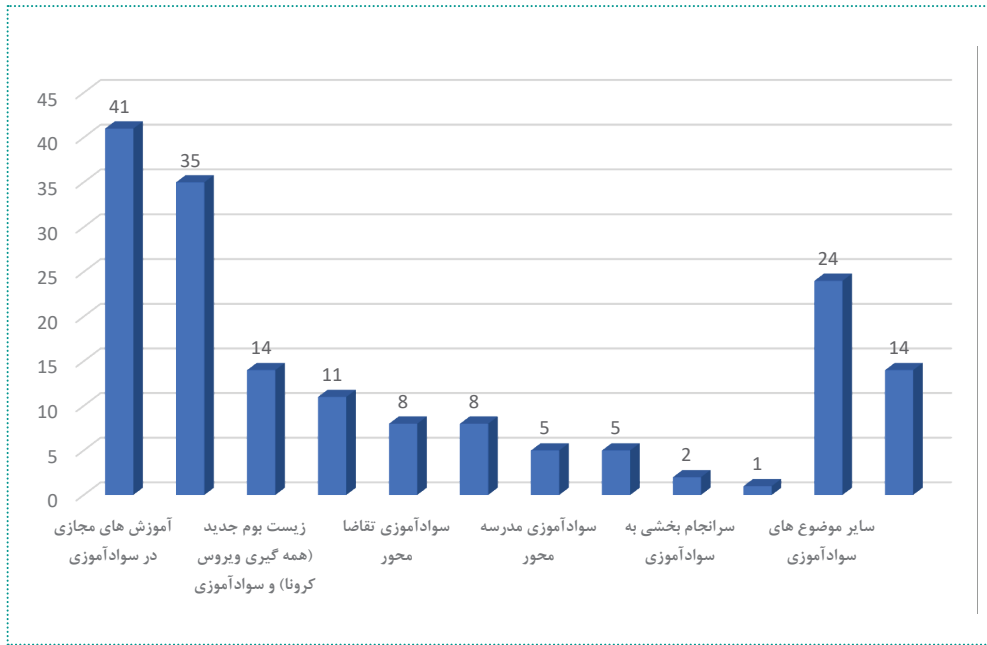
همان طور که در جدول فوق مشاهده می شود تفکیک فهرست موضوعی در مقالات دریافتی ارائه شده است. بر طبق این جدول از مجموع ۱۶۸ مقاله دریافتی ۴۱ مقاله برابر با ۲۴,۴ درصد در موضوع آموزش های مجازی در سوادآموزی نگارش شده است.

با توجه به اینکه در سال ۱۳۹۹-۱۴۰۰ موضوع کرونا، برگزاری کلاس های حضوری را با چالش جدی مواجه کرده و از سویی سیاست های اجرایی سازمان نیز به سمت آموزش های ترکیبی حضوری و مجازی متمرکز گردیده است، بدیهی است توجه دست اندرکاران حوزه سوادآموزی و آموزش دهندگان به موضوع آموزش های مجازی بیشتر بود. بر این اساس مقالات بیشتری با این موضوع نگارش و به دبیرخانه برگزاری مسابقه ارسال شده است.

محور بعدی که بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده است، نیازها، ضرورت ها و چشم اندازهای سوادآموزی است که ۳۵ مقاله و ۲۰,۸ درصد کل مقالات به این موضوع اختصاص یافته است.

لازم به توضیح است که ۲۴ مقاله خارج از محورهای اعلامی اما در ارتباط با سوادآموزی بوده و ۱۴ مقاله اصلاً با موضوع سوادآموزی ارتباطی نداشته است.

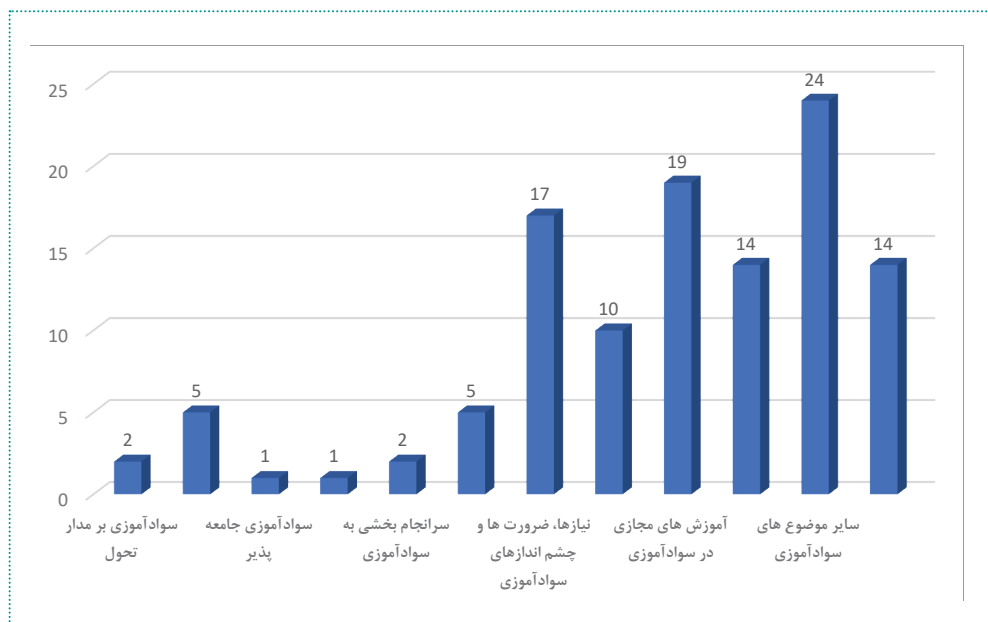
نمودار تعداد مقاله دریافتی بر اساس محورهای تعیین شده برای مسابقه

جدول فهرست موضوعی مقالات دریافتی پذیرفته شده

ردیف	محورهای اعلام شده	تعداد	درصد
۱	سوادآموزی بر مدار تحول	۲	۲,۶
۲	سوادآموزی تقاضا محور	۵	۶,۶
۳	سوادآموزی جامعه پذیر	۱	۱,۳
۴	سوادآموزی مدرسه محور	۱	۱,۳
۵	سرانجام بخشی به سوادآموزی	۲	۲,۶
۶	بویش آموزش های مجازی در سوادآموزی	۵	۶,۶
۷	نیازها، ضرورت ها و چشم اندازهای سوادآموزی	۱۷	۲۲,۴
۸	زیست بوم جدید (همه گیری ویروس کرونا) و سوادآموزی	۱۰	۱۳,۲
۹	آموزش های مجازی در سوادآموزی	۱۹	۲۵,۰
۱۰	سایر موضوع های سوادآموزی	۱۴	۱۸,۴
	جمع	۷۶	۱۰۰,۰

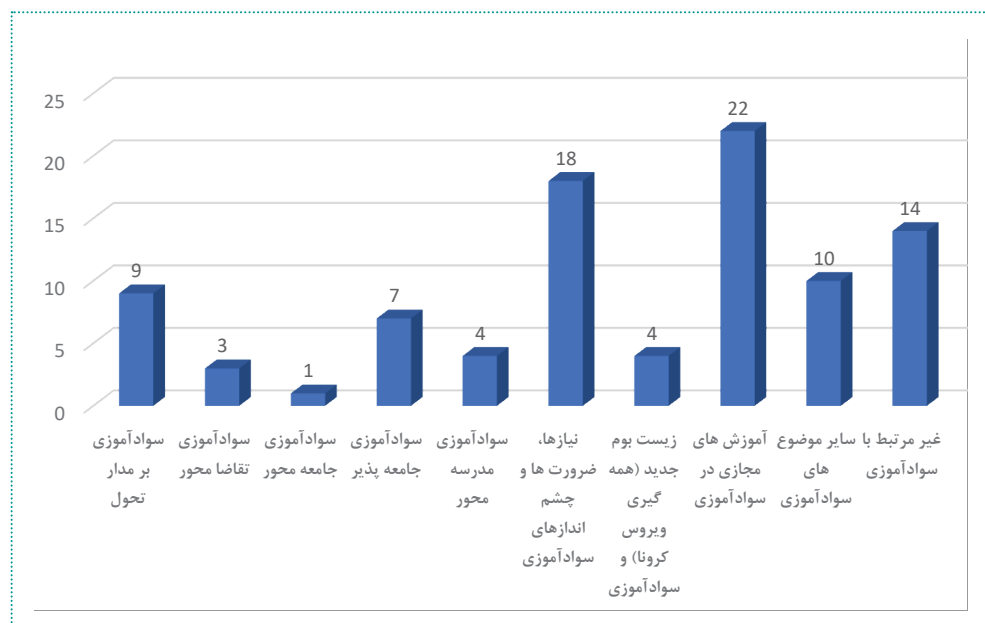
نمودار فهرست موضوعی مقالات دریافتی پذیرفته شده

جدول فهرست موضوعی مقالات دریافتی پذیرفته نشده

ردیف	محور	تعداد	درصد
۱	سوادآموزی بر مدار تحول	۹	۹,۸
۲	سوادآموزی تقاضا محور	۳	۳,۳
۳	سوادآموزی جامعه محور	۱	۱,۱
۴	سوادآموزی جامعه پذیر	۷	۷,۶
۵	سوادآموزی مدرسه محور	۴	۴,۳
۶	نیازها، ضرورت ها و چشم اندازهای سوادآموزی	۱۸	۱۹,۶
۷	زیست بوم جدید (همه گیری ویروس کرونا) و سوادآموزی	۴	۴,۳
۸	آموزش های مجازی در سوادآموزی	۲۲	۲۳,۹
۹	سایر موضوع های سوادآموزی	۱۰	۱۰,۹
۱۰	غیر مرتبط با سوادآموزی	۱۴	۱۵,۲
	جمع	۹۲	۱۰۰,۰

نمودار فهرست موضوعی مقالات دریافتی پذیرفته نشده

فهرست کلیه مقالات دریافتی به دبیرخانه

ردیف	نویسنده یا نویسندگان	استان	عنوان مقاله
۱	فاطمه خوش منزل	لرستان	معرفی و درجه بندی نیازهای آموزشی سوادآموزان تحت پوشش نهضت سوادآموزی استان لرستان
۲	حمید احمدی، بهمن خدادادی، رهدار براتی	چهارمحال بختیاری	نیازها، ضرورت ها و چشم اندازهای سوادآموزی
۳	سهیلا رحمانی	خراسان رضوی	شناسایی نیازهای آموزشی زنان نوسواد نهضت سوادآموزی در ابعاد فرهنگی و اجتماعی
۴	لیلا کاظمی گاوگانی	آذربایجان شرقی	بررسی اثربخشی آموزش مجازی بر انگیزه، پیشرفت و عملکرد تحصیلی سوادآموزان
۵	ثریا درویشی	آذربایجان غربی	تأثیر مراکز یادگیری محلی سوادآموزی در توانمندسازی بانوان روستاهای شهرستان پیرانشهر
۶	مهدی عاشوری، مرتضی ذوالفقاری، اسماعیل ادهم، الهام فرشیدی فر، محمود نجفی	سمنان	بررسی میزان رضایت فراگیران از مراکز یادگیری محلی
۷	زهرا انتشاری	اصفهان	نیازها، ضرورت ها و چشم اندازها در سوادآموزی
۸	آذر خشنود- هدی آریانپور	شهرستان های تهران	زیست بوم جدید همه گیری ویروس کرونا و سوادآموزی
۹	سید محمد فاطمی	اصفهان	بررسی ضرورت ها، پیش نیازها و کلیدهای یادگیری سوادآموزان
۱۰	سجاد اسدی اردلی، امین گنجی زاده ممسنی	چهارمحال بختیاری	بررسی تأثیر سوادآموزی تقاضا محور در جذب بیشتر سوادآموزان شهرستان اردل
۱۱	پرپسا میرجانی	اصفهان	زیست بوم جدید (همه گیری ویروس کرونا) و سوادآموزی
۱۲	مرتضی رستمی بوراچالو، حسن رحمانی، عزت ا... فهیمی	آذربایجان غربی	بررسی و شناسایی نیازها، ضرورت ها و چشم اندازهای سوادآموزی

ردیف	نویسنده یا نویسندگان	استان	عنوان مقاله
۱۳	سجاد انصاری اردل، سیده رویا نوربخش شورابی	چهارمحال بختیاری	تحلیل و بررسی نیازهای آموزشی، چالش‌ها و پیامدهای سوادآموزی
۱۴	رویای مبین	آذربایجان غربی	بررسی روش‌های آموزشی مجازی به منظور ارتقا کیفیت آموزشی سوادآموزان از دیدگاه آموزش‌دهندگان نهضت سوادآموزی
۱۵	دکتر اکبر حیدری، رها حیدری، محمد عبادی	زنجان	آموزش میراث فرهنگی به داوطلبان نهضت سوادآموزی از طریق موزه‌های مجازی
۱۶	اختر صفرپور	چهارمحال بختیاری	تغییر رویه به سوادآموزی تقاضا محور از سوادآموزی عرضه محور با بررسی دلایل میدانی
۱۷	بهروز رجایی، ناصر عباسی	زنجان	نیازسنجی آموزشی و رسانه‌ای سوادآموزان
۱۸	مهديه افشاری، آزاده رضایی نصب، علیرضا سلطانی، معصومه پوررجب	اصفهان	تأثیر آموزش مجازی در گسترش سوادآموزی
۱۹	زینب پورعلی	خراسان رضوی	نقش ویروس کرونا در آموزش مجازی، با تأکید بر فرصت‌ها و چالش‌ها
۲۰	سمیه عاشوری	خراسان رضوی	تحلیل نقش نهضت سوادآموزی در توسعه فرهنگی روستاهای استان گیلان
۲۱	فریده مبینی کشه	تهران	سوادآموزی پیش درآمدی برای تحول و توسعه
۲۲	فهمیده مصطفی زاده	نامشخص	نیازها، ضرورت‌ها و چشم‌اندازهای سوادآموزی
۲۳	رحمت‌الله عبدی و سمیه ابراهیمی	اصفهان	شناسایی نیازها و ضرورت‌های نهضت سوادآموزی جامعه محور و ارائه راهکارهایی برای رفع آنها
۲۴	احسان حسنونند	لرستان	زیست بوم جدید، آموزش‌های مجازی و سوادآموزی (ضرورت‌ها و چالش‌ها)
۲۵	فرنوش صادقی جعفرآبادی	خراسان رضوی	نیازها، ضرورت‌ها و چشم‌اندازهای سوادآموزی
۲۶	دکتر اکبر حیدری، رها حیدری، جعفر سلیمی، محمد عبادی	زنجان	مروری برداستان‌گویی چند رسانه‌ای در فرآیند آموزش و یادگیری: مضامینی برای آموزشیاران نهضت

ردیف	نویسنده یا نویسندگان	استان	عنوان مقاله
۲۷	علیرضا سلطانی، مهدیه افشاری، آزاده رضایی‌نصب، معصومه پوررجب	اصفهان	تحلیلی بر تأثیر استفاده از فضای مجازی در آموزش سوادآموزان در شرایط کرونا
۲۸	ایران ناصری، شیدا نعمتی	یاسوج	بررسی چالش های سوادآموزی بزرگسالان و راهکارهای رفع آن
۲۹	فاطمه السادات ابریشمی	خراسان رضوی	نیازها، ضرورت ها و چشم اندازهای سوادآموزی (شناسایی نیازهای آموزشی زنان نوسواد نهضت سوادآموزی در ابعاد فرهنگی و اجتماعی)
۳۰	شافیه عبدالله زاده	آذربایجان غربی	نیازها، ضرورت ها و چشم اندازهای سوادآموزی بخش سیلوانا
۳۱	آسیه بناثیان	خراسان رضوی	پویش آموزش های مجازی در سوادآموزان
۳۲	گیتی محسنی	چهارمحال بختیاری	سوادآموزی تقاضا محور
۳۳	نسیمه ملاح	نامشخص	روش های کاهش چالش های سوادآموزی
۳۴	معصومه بهمیاری، صغری فخری	بوشهر	نقش مهارت های پیشگیری از آسیب اجتماعی در جامعه پذیری سوادآموزان شهرستان گناوه
۳۵	مرتضی رستمی بوراچالو، سارا رزمی، رسول طالبی	آذربایجان غربی	زیست بوم جدید (همه گیری ویروس کرونا) و سوادآموزی
۳۶	زهرا پورعلی	خراسان رضوی	آموزش مجازی در سوادآموزی
۳۷	زهرا انصاری	چهارمحال بختیاری	آسیب شناسی علل استقبال اندک سوادآموزان از فرآیند سوادآموزی؛ مطالعه موردی استان چهارمحال و بختیاری
۳۸	محمد سرقلی	اصفهان	آموزش مجازی و تأثیر آن بر نهضت سوادآموزی
۳۹	مجتبی نصیری - نجمه باقری	خراسان رضوی	شناسایی نیازهای آموزشی زنان نوسواد نهضت در ابعاد فرهنگی و اجتماعی
۴۰	تکتم صباغی	خراسان رضوی	تأثیر بستر آموزش مجازی در همه گیری ویروس کرونا بر روابط معلم و یادگیرنده در سوادآموزی
۴۱	مرجان مخدوم	نامشخص	راهکارها و جذب و ایجاد انگیزه در بی سوادان
۴۲	زیلاکیان فر	آذربایجان غربی	ارزیابی تأثیر مراکز یادگیری سوادآموزی در توانمندسازی بانوان روستایی

ردیف	نویسنده یا نویسندگان	استان	عنوان مقاله
۴۳	محمد رضا عاصمی	نامشخص	معرفی رسانه‌های اجتماعی مبتنی بر وب ۲٫۰ در سوادآموزی
۴۴	مرضیه قرائی	خراسان رضوی	پویش آموزش مجازی در سوادآموزی
۴۵	گلنوش احمدی	خراسان شمالی	نیازها، ضرورت‌ها و چشم اندازهای سوادآموزی
۴۶	فهیمه پورصوفی	گلستان	زیست بوم جدید (همه‌گیری ویروس کرونا) و سوادآموزی
۴۷	خدیجه حاتمی نسب	آذربایجان غربی	آموزش مجازی در سوادآموزی
۴۸	شیرین دلخون، محمد بخنو، لیلا دلخون	آذربایجان غربی	تأثیر نهضت سوادآموزی در میزان توانایی ملموس و ناملموس مطالعه موردی سوادآموزان نهضت سوادآموزی شهرستان پیرانشهر
۴۹	حوریه انصاری	نامشخص	معرفی رسانه‌های اجتماعی در سوادآموزی الکترونیکی
۵۰	مرضیه سیاه مرگویی	گلستان	علاقه زنان به کسب سواد و تأثیر سوادآموزی بر نگرش زندگی آنها
۵۱	حمیده برومند	خراسان رضوی	سوادآموزی بر مدار تحول
۵۲	ستاربردی فجوری، بی‌بی رایغه قازلی‌کر	گلستان	نیازها، ضرورت و چشم اندازهای سوادآموزی
۵۳	نصیبه عبدی پور	اصفهان	درآمدی بر وضعیت فعلی و نگاهی به آینده نهضت سوادآموزی
۵۴	اکرم پیرایش	خراسان رضوی	سرانجام بخشی به سوادآموزی
۵۵	سارا خوشفکر مقدم	ارومیه	بررسی کیفیت فرآیند آموزش مجازی در یادگیری سوادآموزان با عملکرد آموزش دهندگان نهضت سوادآموزی آموزش و پرورش ناحیه یک شهر ارومیه
۵۶	دکتر فریبا ملانیا، مرحمت صفارین	خراسان رضوی	دستاورد سوادآموزی در مواجهه با زیست بوم جدید (همه‌گیری ویروس کرونا)
۵۷	الهه السادات ذاکرشاد	نامشخص	پویش آموزش مجازی در سوادآموزی
۵۸	سمیه اشرفی	چهارمحال بختیاری	چگونگی بالابردن اشتیاق و علاقه سوادآموزان نهضت سوادآموزی به تحصیل

ردیف	نویسنده یا نویسندگان	استان	عنوان مقاله
۵۹	طاهره میزانی	خراسان رضوی	(نیازها، ضرورت‌ها و چشم اندازهای سوادآموزی)
۶۰	حسن شکاری	یزد	بررسی موانع و مشکلات سوادآموزی ناحیه دو یزد در چند سال اخیر و تلاش برای برطرف کردن آنها
۶۱	فروغ احسانی	مازندران	آموزش مجازی در سوادآموزی
۶۲	خجسته سادات حسینی	گلستان	سوادآموزی جامعه پذیر زن ستیزی و سوادآموزی
۶۳	آرش آزادی امرایی کرم علیزاده	لرستان	زیست بوم جدید (همه‌گیری ویروس کرونا) و سوادآموزی
۶۴	عصمت عارفی	خراسان رضوی	سوادآموزی تقاضا محور
۶۵	مریم محمدی	قزوین	سرانجام بخشی به سوادآموزی
۶۶	حسن شکاری	یزد	بررسی مشکلات طرح آموزش مقدمات icdl در فراگیران دوره انتقال
۶۷	علی فرزاد	کهگیلویه و بویر احمد	سوادآموزی بر مدار تحول
۶۸	رضا محمدی	کردستان	مدل آموزش مجازی سوادآموزان دوره انتقال
۶۹	فرانک سلطانی	کردستان	مطالعه و استخراج نیازهای آموزشی اولویت دار سوادآموزان
۷۰	سیاوش وداد آریتا مهربخش مهدی مرتضوی شهرستانک	خراسان جنوبی	آموزش های مجازی در سوادآموزی
۷۱	علی اکبر علی آبادی، ابوالحسن حبیبی، مهدی مرتضوی شهرستانک	خراسان جنوبی	راهکارهای توسعه سوادآموزی تقاضا محور
۷۲	مریم عباسی قوچان عتیق	خراسان شمالی	سوادآموزی جامعه پذیری
۷۳	مریم آذرافروز	فارس	آموزش مجازی در سوادآموزی
۷۴	سودابه میرزایی	اصفهان	تحلیل نقش کلاسهای نهضت سوادآموزی در توسعه و بهبود مهارت آموزی در شهرستان دهاقان
۷۵	نامشخص		عوامل مؤثر آموزش مجازی در نهضت سوادآموزی در شهرستان ایلام
۷۶	فاطمه میری کلاه‌کج	خراسان رضوی	تأثیر سوادآموزی بر نقش آفرینی زنان در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب

ردیف	نویسنده یا نویسندگان	استان	عنوان مقاله
۷۷	سارا گل محمدی پور	نامشخص	زیست بوم جدید (همه‌گیری ویروس کرونا) و سوادآموزی
۷۸	حسن ویسی	کرمانشاه	بررسی رابطه‌ی آموزش مجازی و توانمندسازی
۷۹	نسیم عیسی پور	خوزستان	بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت بزرگسالان در برنامه‌های سوادآموزی
۸۰	نسترن موسوی بلادی،	خوزستان	تأثیر عوامل فرهنگی بر سوادآموزی زنان
۸۱	فرخ لندی	خوزستان	روش‌های نوین آموزشی در آموزش بزرگسالان
۸۲	عبدالرحمن محمودی	کردستان	آموزش‌های مجازی در سوادآموزی
۸۳	مهرناز معطری، فرحناز معطری	نامشخص	نقش علوم شناختی در افزایش سطح سواد
۸۴	ماریا بابائی	کرمانشاه	نیازها، ضرورتها و چشم‌اندازهای سوادآموزی
۸۵	فضیلت ایزدمهر	نامشخص	سوادآموزی بر مدار تحول
۸۶	اکرم امیر خانلو	گلستان	نیازها و ضروریات و چشم‌اندازهای سوادآموزی استان مازندران
۸۷	بنفشه مشرفیان	نامشخص	پویش آموزش‌های مجازی در سوادآموزی
۸۸	عصمت بختیاری	مازندران	مؤلفه‌های برنامه درسی مبتنی بر شایستگی در سوادآموزی به عنوان ضرورت عصر حاضر
۸۹	فاطمه علیزاده سبزه کوهی	چهارمحال بختیاری	مؤلفه‌های برنامه درسی مبتنی بر شایستگی در سوادآموزی به عنوان ضرورت عصر حاضر
۹۰	ملیحه امیرپور	گلستان	نیازها، ضرورتها و چشم‌اندازهای سوادآموزی
۹۱	یاسر محمدخانی	گلستان	بررسی آموزش مجازی در سوادآموزی
۹۲	مریم جلالی	خراسان رضوی	توسعه انسانی و الگوی راهبردی نهضت سوادآموزی
۹۳	دکتر فریبا ملانیا، مرحمت صفارین	خراسان رضوی	بررسی نقش دوره‌های آموزش مجازی در توانمندسازی آموزش دهندگان و سوادآموزان اداره سوادآموزی
۹۴	کاظم حسن رئی	خراسان رضوی	سوادآموزی عنصر کلیدی توسعه پایدار
۹۵	سعیده سلیمانی راد	خراسان رضوی	تقویت سیستم سوادآموزی
۹۶	مهری صحرائی	خراسان رضوی	نیازها، ضرورت و چشم‌اندازهای سوادآموزی
۹۷	اکرم قویدل	خراسان رضوی	سوادآموزی بر مدار تحول و به روز شدن

ردیف	نویسنده یا نویسندگان	استان	عنوان مقاله
۹۸	فاطمه سرائی	خراسان رضوی	سوادآموزی جامعه پذیر
۹۹	حبیبه رحمانی کلات	خراسان رضوی	نیازها، ضرورت ها و چشم اندازهای سوادآموزی
۱۰۰	راهله داوری	خراسان رضوی	آموزش های مجازی در سوادآموزی
۱۰۱	حبیبه رحمانی کلات سمیه رفعتی	خراسان رضوی	«آموزش های مجازی در سوادآموزی»
۱۰۲	احمد علی آبادی	خراسان رضوی	آموزش سواد رسانه ای و تأثیر آن در کاهش آسیب های اجتماعی در زندگی سوادآموزان
۱۰۳	طاهره ابراهیم زاده، لایین آذری خاکستر	خراسان رضوی	عوامل مؤثر بر آموزش مجازی و تأثیر آن بر کیفیت یاددهی - یادگیری و سوادآموزی در شهرستان کلات نادر
۱۰۴	علی علی آبادی، فاطمه کمالی فرد، سمیه کمالی فرد، سمانه کمالی فرد	خراسان رضوی	بررسی نیازها، ضرورت ها و چشم اندازهای سوادآموزی در منطقه میانجنگه
۱۰۵	مهناز اسدیان، زهرا اسدیان	چهارمحال بختیاری	نیازها، ضرورت ها و چشم اندازهای سوادآموزی
۱۰۶	زیور بیگدلی	کهگیلویه و بویراحمد	تأثیر الگوی طراحی آموزشی گامی بر پیشرفت تحصیلی سوادآموزان خانم دوره تحکیم در دوران کرونا
۱۰۷	مهناز اسدیان، زهرا اسدیان	چهارمحال بختیاری	آموزش مجازی در سوادآموزی
۱۰۸	زهرا ریاحی	چهارمحال بختیاری	نیازها، ضرورت ها و چشم اندازهای سوادآموزی
۱۰۹	افسانه خلیلی	چهارمحال بختیاری	سوادآموزی جامعه پذیر
۱۱۰	معصومه اکبری سامانی	چهارمحال بختیاری	سوادآموزی جامعه پذیر
۱۱۱	مینا مرادی	چهارمحال بختیاری	سوادآموزی بر مدار تحول
۱۱۲	رستم قیاسی، فریده نوربخش	چهارمحال بختیاری	سوادآموزی مدرسه محور
۱۱۳	نیره اسدی	چهارمحال بختیاری	سوادآموزی جامعه محور
۱۱۴	حمید احمدی میرقائد، زینب فتاحی، سعید اکبری، خالق ریسی	چهارمحال بختیاری	سوادآموزی مدرسه محور
۱۱۵	حمید احمدی، بهمن خدادادی، رهدار براتی	چهارمحال بختیاری	سوادآموزی مدرسه محور

ردیف	نویسنده یا نویسندگان	استان	عنوان مقاله
۱۱۶	حمید احمدی میرقائد، بخشعلی باقری، اشکان براتی	چهارمحال بختیاری	سوادآموزی جامعه محور
۱۱۷		نامشخص	زیست بوم جدید (همه‌گیری ویروس کرونا) و سوادآموزی
۱۱۸	عاطفه عباسی قاجاری	مازندران	سوادآموزی مدرسه محور
۱۱۹	حسن شکاری، خدیجه کریمی	یزد	بررسی موانع و مشکلات طرح آموزش اتباع خارجی و مهاجرین در چند سال اخیر
۱۲۰	سمیرا پیروی بغدادآبادی	یزد	راهکارهای مقابله با آسیب فضای مجازی در کودکان
۱۲۱	زهرا قضاوی	اصفهان	نقش توسعه کیفیت فضای مجازی در افزایش مهارت‌های آموزشی و تدریس معلمان
۱۲۲	الهام شجاع	یزد	بررسی آموزش و ادراک محیط‌های آموزشی در شکل مجازی و حضوری در دوران کرونا
۱۲۳	راضیه قاسمی جوزم	یزد	تأثیر سواد والدین بر پیشرفت تحصیلی فرزندان
۱۲۴	حامد مرادی	خراسان رضوی	بررسی نقش سوادآموزی بر توسعه اجتماعی، انسانی، اقتصادی
۱۲۵	زینب کبیر	خراسان رضوی	تحلیل نقش نهضت سوادآموزی در توسعه فرهنگی
۱۲۶	گل آفرین حسنی	نامشخص	پویش آموزش‌های مجازی در سوادآموزی
۱۲۷	محمد قربانی، فهیمه وکیلی	اصفهان	آموزش مجازی در سوادآموزی از دیدگاه مدیران مدارس فلاورجان
۱۲۸	احترام رحیمی	فارس	آموزش مجازی در سوادآموزی
۱۲۹	اعظم علی ملکی جزی	اصفهان	آموزش مجازی در سوادآموزی
۱۳۰	ستاره موسوی	نامشخص	کاوشی پدیدارشناسانه بر تعیین مهارت‌های اساسی آموزش سوادآموزی در فضای مجازی
۱۳۱	ستاره موسوی	نامشخص	تبیین و شناسایی راهکارهای اجرا برنامه درسی سوادآموزی مجازی اثربخش
۱۳۲	مریم زرین	خراسان رضوی	آموزش‌های مجازی در سوادآموزی

ردیف	نویسنده یا نویسندگان	استان	عنوان مقاله
۱۳۳	اعظم مرادیان	خراسان رضوی	نقش ویروس کرونا در آموزش مجازی با تأکید بر فرصت ها و چالش ها
۱۳۴	سمیه بدیچی	اصفهان	آموزش های مجازی در سوادآموزی
۱۳۵	مریم بابائی بناب	آذربایجان شرقی	آموزش مجازی در سوادآموزی
۱۳۶	الهه رحیمیان	یزد	آموزش مجازی در سوادآموزی
۱۳۷	زهره ابراهیم زاده	خراسان رضوی	بررسی آموزش های مجازی در سوادآموزی دوره های تحکیم و انتقال
۱۳۸	حاتمه رجبی نیا	نامشخص	نگاهی به آموزش مجازی در ایران
۱۳۹	دکتر حسین سلطان محمدی، فاطمه سلطان محمدی	قم	آسیب شناسی سوادآموزی در زیست بوم جدید (همه گیری ویروس کرونا) فرصت ها و چالش ها
۱۴۰	الهه امیری و امید امیری	سیستان و بلوچستان	نیازها، ضرورت ها و چالش های سوادآموزی و آموزش مجازی در زیست بوم جدید ایران با تکیه بر نوآوری های کشورهای آلمان و هند
۱۴۱	الهه رخشانی	سیستان و بلوچستان	زیست بوم جدید (همه گیری ویروس کرونا) و سوادآموزی
۱۴۲	مهديه حسين زاده	آذربایجان غربی	نیازها، ضرورت ها و چشم اندازهای سوادآموزی
۱۴۳	سیده عاطفه حسینی، اعظم مسروری	خراسان رضوی	نیازها، ضرورت ها و چشم اندازهای سوادآموزی
۱۴۴	پری اسفندیاری	بوشهر	نیازها، ضرورت ها و چشم اندازهای سوادآموزی
۱۴۵	الهام تقی زاده	آذربایجان غربی	بررسی تحولات، چشم اندازها و چالش های نوین سوادآموزی بزرگسالان
۱۴۶	رویا عسگریور	البرز	نیازهای آموزشی سوادآموزان
۱۴۷	زهرا مهدوی طره	یزد	نیازها، ضرورت ها و چشم اندازهای سوادآموزی
۱۴۸	صدیقه درویشی	بوشهر	راهکارهای مقابله با آسیب فضای مجازی در کودکان
۱۴۹	جمیله حاج حسنی دولت آباد	خراسان رضوی	شناسایی نیازهای آموزشی زنان نوسواد نهضت سوادآموزی در ابعاد فرهنگی و اجتماعی
۱۵۰	ایمان نمیدیان پور	مازندران	نیازها، ضرورت ها و چشم اندازهای سوادآموزی

ردیف	نویسنده یا نویسندگان	استان	عنوان مقاله
۱۵۱	اعظم دهنوی	خراسان رضوی	شناسایی نیازهای آموزشی زنان نوسوادنهضت سوادآموزی در ابعاد فرهنگی و اجتماعی
۱۵۲	پری اسکندری	بوشهر	نیازها، ضرورت‌ها و چشم‌اندازهای سوادآموزی
۱۵۳	عفت جعفرپور	مازندران	شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای آموزش مجازی در دوره اول ابتدایی از دیدگاه معلمان، مدیران و والدین دانش‌آموزان مدارس ابتدایی شهرستان بابلسر
۱۵۴	الهام رضایی	بوشهر	سوادآموزی مدرسه محور
۱۵۵	مریم شاهمرادی	اصفهان	سوادآموزی جامعه پذیر
۱۵۶	فرشته مرتضوی	همدان	تأثیر مطلوب آموزش قالبیابی در خلال دوره‌های سوادآموزی در ایجاد انگیزش سوادآموزان با رویکرد «سوادآموزی جامعه‌پذیر»
۱۵۷	مریم رجبی، زهره پنبه‌چی	خراسان رضوی	سواد جامعه پذیر
۱۵۸	امین امانی	خراسان شمالی	سوادآموزی جامعه محور
۱۵۹	پوریا رحیمی، شهرام صلواتی	سنندج	شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مرتبط با گرایش سوادآموزان به ادامه سوادآموزی در آموزش و پرورش سنندج
۱۶۰	صدیقه اخوان مقدم	تهران	سوادآموزی بر مدار تحول
۱۶۱	مرضیه نوروزیان	اصفهان	سوادآموزی بر مدار تحول
۱۶۲	معصومه متین	همدان	سوادآموزی بر مدار تحول
۱۶۳	سیمین محبتی	خراسان رضوی	سوادآموزی بر مدار تحول (ارزیابی سواد زیست‌محیطی بزرگسالان در مدارس خانگی)
۱۶۴	آزاده دهقان نژاد	خراسان رضوی	سوادآموزی بر مدار تحول (ارزیابی سواد زیست‌محیطی بزرگسالان در مدارس خانگی)
۱۶۵	آزاده رضایی نسب، علیرضا سلطانی، مهدیه افشاری، معصومه پوررجب	اصفهان	ارزیابی زیرساخت‌های آموزش مجازی در سوادآموزی دانش‌آموزان دوره متوسطه
۱۶۶	مریم کیانی	اصفهان	آموزش مجازی در سوادآموزی
۱۶۷	مریم زاهدی	نامشخص	بررسی چالش‌های سوادآموزی بزرگسالان و راهکارهای رفع آن

فهرست ۱۵ مقاله برتر پس از ارزیابی داوران

کد	نویسنده	استان	عنوان مقاله
۱	فاطمه خوش منزل	لرستان	معرفی و درجه بندی نیازهای آموزشی سوادآموزان تحت پوشش نهضت سوادآموزی استان لرستان
۲	حمید احمدی، بهمن خدادادی، رهدار براتی	چهارمحال بختیاری	نیازها، ضرورت ها و چشم اندازهای سوادآموزی
۳	علی اکبر علی آبادی، ابوالحسن حبیبی، مهدی مرتضوی شهرستانک	خراسان جنوبی	راهکارهای توسعه سوادآموزی تقاضا محور
۴	سهیلا رحمانی	خراسان رضوی	شناسایی نیازهای آموزشی زنان نوسوادنهضت سوادآموزی در ابعاد فرهنگی و اجتماعی
۵	فرانک سلطانی	کردستان	مطالعه و استخراج نیازهای آموزشی اولویت دار سوادآموزان
۶	لیلا کاظمی گاوگانی	آذربایجان شرقی	بررسی اثربخشی آموزش مجازی بر انگیزه، پیشرفت و عملکرد تحصیلی سوادآموزان
۷	ثریا درویشی	آذربایجان غربی	تأثیر مراکز یادگیری محلی سوادآموزی در توانمندسازی بانوان روستاهای شهرستان پیرانشهر
۸	رضا محمدی	کردستان	مدل آموزش مجازی سوادآموزان دوره انتقال
۹	مهدی عاشوری، مرتضی ذوالفقاری، اسماعیل ادهم، الهام فرشیدی فر، محمود نجفی	سمنان	بررسی میزان رضایت فراگیران از مراکز یادگیری محلی
۱۰	زهرا انتشاری	اصفهان	نیازها، ضرورت ها و چشم اندازها در سوادآموزی
۱۱	آذر خشنود، هدی آریانپور	شهرستان های تهران	زیست بوم جدید همه گیری ویروس کرونا و سوادآموزی
۱۲	سید محمد فاطمی	اصفهان	بررسی ضرورت ها، پیش نیازها و کلیدهای یادگیری سوادآموزان
۱۳	سجاد اسدی اردلی، امین گنجی زاده ممسنی	چهارمحال بختیاری	بررسی تأثیر سوادآموزی تقاضا محور در جذب بیشتر سوادآموزان شهرستان اردل
۱۴	پرینسا میرجانی		زیست بوم جدید (همه گیری ویروس کرونا) و سوادآموزی
۱۵	مرتضی رستمی بوراجالو، حسن رحمانی، عزت آ... فهیمی	آذربایجان غربی	بررسی و شناسایی نیازها، ضرورت ها و چشم اندازهای سوادآموزی

متن مقالات برتر

فصل دوم

معرفی و درجه بندی نیازهای آموزشی سوادآموزان تحت پوشش نهضت سوادآموزی استان لرستان

فاطمه خوش منزل (استان لرستان، شهرستان درود)

چکیده

در این پژوهش تلاش شد به شناسایی و اولویت بندی نیازهای آموزشی سوادآموزان تحت پوشش نهضت سوادآموزی استان لرستان با یک رویکرد ترکیبی پرداخته شود. از این رو، از روش پژوهش آمیخته اکتشافی متوالی (کیفی - کمی) از نوع ابزارسازی استفاده شد. در این راستا از صاحب نظران و متخصصان موضوعی آموزش بزرگسالان، گروه های مرجع محلی، مدیران و کارشناسان سازمان نهضت سوادآموزی مناطق و شهرستان ها، مدیران و کارشناسان اداره کل آموزش پرورش استان، آموزش دهندگان و سوادآموزان با استفاده از «رویکرد هدفمند» و با «روش گلوله برفی و سرشماری» و استفاده از «معیار اشباع نظری» با ۷۲ نفر به عنوان نمونه مصاحبه صورت گرفت. برای شناسایی نیازها و علائق آموزشی سوادآموزان از ابزارهای مختلف؛ پرسشنامه باز پاسخ، مصاحبه نیمه ساختارمند و بارش مغزی (فاز کیفی تحقیق) و پرسشنامه محقق ساخته (فاز کمی تحقیق) استفاده شد. پرسشنامه بر اساس یافته های حاصل از مصاحبه تدوین و روایی و پایایی آن بررسی تایید شد. برای تجزیه و تحلیل یافته های پژوهش نیز از فن تحلیل مضمون برای بخش کیفی و از آمار استنباطی (آزمون کولموگراف-اسمیرنف، t تک گروهی، فریدمن و تحلیل واریانس یکراهه) برای بخش کمی استفاده گردید. نتایج فن تحلیل مضمون استخراج سه مقوله اصلی (مهارت، دانش و نگرش) و نه مقوله فرعی بود که در بعد مهارتی سه مقوله فرعی به ترتیب اولویت؛ مهارت های اساسی زندگی، مهارت های عملی و مهارت های یادگیری به عنوان

نیاز آموزشی سوادآموزان شناخته شد. در بعد دانشی چهار مقوله فرعی به ترتیب اولویت؛ مقوله اجتماعی- فرهنگی، علمی، معنوی (دین و اخلاق) و بهداشتی-درمانی و همچنین در بعد نگرشی دو مقوله فرعی به ترتیب نگرش فردی و اجتماعی به عنوان نیازهای اساسی شناسایی شدند. نتایج بخش کمی نیز نشان داد که اولویت نیازهای شناسایی شده در سه بعد اصلی به ترتیب «بعد مهارتی-دانشی و نگرشی» است.

کلمات کلیدی: شناسایی، نیازهای آموزشی، اولویت بندی، سوادآموزان

مقدمه

امروزه آموزش سوادآموزی، به عنوان یک عامل کلیدی برای رشد اقتصادی، ارتقاء مهارت شغلی افراد و مهارت های زندگی اهمیت یافته است (نمارک و همکاران^۱، ۲۰۱۱) و برنامه ریزی سوادآموزی با این تصور که بزرگسالان بی سواد با سواد شوند بنا شده است. این مفهوم به وضوح در ادبیات گسترده آموزش بزرگسالان بیان شده است (برکت^۲، ۲۰۱۶)؛ چراکه آموزش بزرگسالان یک پدیده سیاسی، اجتماعی و فرهنگی است (هوبکاوا و سمردوا^۳، ۲۰۱۴).

علاوه بر این، یکی از شاخص های رشد در جوامع متمدن، میزان بهره مندی مردم آن کشور از حداقل سواد نوشتن و خواندن است. بدیهی است مبارزه با بی سوادی نه تنها در مقوله توسعه فرهنگی به عنوان نخستین گام قلمداد میشود، بلکه در حوزه های اجتماعی و اقتصادی و سیاسی نیز حائز اهمیت ویژه ای است. هر چه افراد جامعه به سمت باسواد شدن پیش روند، یقیناً سیر تحول و رویکرد آن جامعه به سمت مفهوم توسعه امر سریع تری خواهد بود. در واقع، قدرت آموزش بزرگسالان طیف گسترده ای از حوزه ها در زندگی ماست و محیط های مختلف از خانواده تا محل کار و ... را تحت تأثیر قرار میدهد (یونسکو، ۱۹۹۷). بر این اساس در ۳۰ سال گذشته، تصمیم گیرندگان اتحادیه اروپا به آموزش سواد جهت توسعه رقابت و اشتغال، نقش فعال شهروندی و توسعه فردی توجه داشته و در سراسر اروپا توجه ویژه ای به آموزش بزرگسالان به عنوان جمعیت فعال میشود (دیمیتریسکو^۴ و همکاران، ۲۰۱۵). در این راستا در طول دهه گذشته، تغییرات مهمی در سیاست های آموزش بزرگسالان و آموزش مداوم در بسیاری از کشورها در سراسر جهان رخ داده است (اکساکال و کازیو^۵، ۲۰۱۵). علی رغم اینکه اجتماع جهانی برای

1. Neumark et al

2. Barakat

3. Hubackova & Ilona Semradova

4. Dimitrescu wt al

5. Aksakal & Kazu

محو بیسوادی از سال ۲۰۲۰ میلادی آغاز شده و کشورها تلاش فزاینده ای را برای کاهش خسارات ناشی از بیسوادی سامان داده اند. لیکن بر اساس آخرین گزارش توسعه انسانی ملل متحد در سال ۲۰۰۰ میلادی بیش از ۷۷۷ میلیون نفر در دنیا از نعمت سواد بی بهره اند و جوامع جهانی آثار بیسوادی را در قالب فقر اقتصادی و فرهنگی، بالا بودن نرخ مرگ و میر، بزهکاری، ناامنی، اعتیاد، طلاق، فروپاشی خانواده ها و ... تحمل می کنند (باقرزاده، ۱۳۹۱). بر این اساس، در دهه های گذشته سوادآموزی بزرگسالان مورد توجه پژوهش های علمی^۱ و سازمان های جهانی قرار گرفته است.

با وجود اینکه سال های متمادی، برنامه های مبارزه با بی سوادی به صورت مختلف در اغلب کشورهای جهان سوم رونق داشته ولی به دلیل رشد جمعیت بر تعداد بیسوادان جهان افزوده شده است. در کشور ما نیز وضعیت سوادآموزی مناسب نیست؛ چراکه از میان جمعیت ۷۰ میلیونی کشور حدود ۳۰ میلیون نفر سطح سوادشان حداکثر تا دوره راهنمایی است. از این میان بنا به گزارش سازمان نهضت سوادآموزی کشور ۹ میلیون و ۷۱۹ هزار نفر بی سواد مطلق در کل کشور وجود دارد که از این تعداد ۳ میلیون و ۴۵۶ هزار نفر در گروه سنی ۱۰ تا ۴۹ سال می باشند و حدود ۶ میلیون نفر بالای ۵۰ سال هستند. تمام این آمارها در شرایطی گزارش شده است که نهضت سوادآموزی در کشور فعالیت میکند و تا پایان برنامه پنجم توسعه بیسوادی در گروه سنی ۱۰ تا ۴۹ سال میبایست ریشه کن می شد (اساسنامه نهضت سوادآموزی، ۱۳۹۳). از سوی دیگر درصدی از کم سوادان در طول زمان به بی سوادی مطلق بازگشت می کنند و این موضوع باز هم جمعیت بی سواد مطلق در کشور را افزایش می دهد (باقرزاده، ۱۳۹۳).

این آمار برای کشور ما که از یک سال بعد از انقلاب سازمان نهضت سوادآموزی را با هدف ریشه کن کردن بی سوادی راه اندازی نمود، آماری قابل ملاحظه است. از طرفی تحقیقات مختلفی نشان می دهد که یکی از علل اصلی عدم استقبال از آموزش های نهضت سوادآموزی بی توجهی به نیازهای آموزشی مخاطبان است. در واقع به دلیل اینکه آموزش های نهضت، نیازهای مخاطبان را پوشش نمیدهد آنها انگیزه ای برای ادامه و حضور در دوره های سوادآموزی ندارند (حکیم زاده، ۱۳۹۲). با این وصف بررسی و شناخت نیازهای آموزشی ۱، نیاز یک سیستم آموزشی موفق است. معمولاً این اقدام اولین گام در برنامه ریزی آموزشی و در واقع نخستین عامل ایجاد و تضمین اثربخشی کارکرد آموزش و بهسازی است که اگر به درستی انجام شود مبنای عینی تری برای برنامه ریزی فراهم خواهد شد (زندى و دیگران، ۱۳۹۲). در کشورهای مختلف، آموزش مستمر برای

همه افراد جامعه که قابلیت کسب دانش‌ها و بینش‌ها و مهارت‌های لازم را دارند و برای تمامی حرفه‌ها و مشاغل به عنوان یک ضرورت مطرح است (آجری دستجه، ۱۳۹۴). به همین دلیل به باور اکثر متخصصان تعلیم و تربیت و برنامه‌ریزی درسی-آموزشی اولین گام در فرآیند برنامه‌ریزی آموزشی گام نیازسنجی است که به واسطه آن فاصله بین وضع موجود و مطلوب تحلیل و مشخص می‌شود و این فاصله گویای نیازهای اساسی‌ای است که باید مورد توجه قرار گیرد. احتمالاً با وجود کثرت نیازهای مشخص شده و مقتضیات عملیاتی و اجرایی نیازها بایستی اولویت بندی شوند و بر اساس نیازهای در اولویت قرار گرفته اهداف و مقاصد آموزش تعیین شوند. نیاز آموزشی، تغییرات مطلوبی است که در فرد یا افراد از نظر دانش، مهارت و یا رفتار باید به وجود آید تا فرد یا افراد مزبور بتوانند، وظایف و مسئولیت‌های مربوط به شغل خود را در حد مطلوب، قابل قبول و با استانداردهای کاری انجام دهند و در صورت امکان زمینه‌های رشد و تعالی آنها در ابعاد مختلف فراهم شود. نیاز آموزشی، فاصله و تفاوت موجود میان توانایی‌ها، دانش‌ها و گرایش‌های فراگیر یا فراگیران در ابتدای آموزش با وضعیت مطلوب آن در پایان آموزش است که از طریق فرآیند آموزش به رفع این فاصله و تفاوت اقدام می‌شود. نیاز آموزشی را می‌توان به وضعیتی تشبیه کرد که در آن بین آنچه هست و آنچه باید باشد تفاوت وجود دارد، این تفاوت ممکن است ناشی از اختلاف سطح در دانش، مهارت‌ها و نگرش‌هایی باشد که سوادآموزان برای بهتر انجام دادن وظایف و کارهای خود به آنها نیاز دارند (فضل‌اللهی و ملکی توانا، ۱۳۹۰).

در حوزه نیازسنجی آموزشی مطالعات زیادی به خصوص در دهه اخیر انجام شده است؛ کوینین^۱ (۲۰۱۶) در تحقیق خود که با هدف نیازسنجی آموزشی دانش‌آموزان با نیازهای خاص، پی برد که به منظور برخورد با دانش‌آموزان با نیازهای خاص، نیازهای ویژه‌ای در میان معلمان و مدیران لازم می‌باشد. وی اشاره نمود که نیازهای مشاوره‌ای امری مهم در این مدارس است. ناداس و همکاران^۲ (۲۰۱۵) در تحقیق خود که با هدف نیازسنجی مدیران در مدارس پزشکی انجام گرفت، پس از بررسی‌های انجام شده پی بردند که مدیران این مدارس به منظور ارتقای عملکرد خود می‌بایستی نیازهای مدیریتی خود از جمله افزایش آگاهی‌های علمی و بهبود تجربه مدیریت در اولویت برآورده سازی قرار دهند. ترزیو^۳ (۲۰۱۴) در تحقیق خود که با هدف بررسی نیازهای آموزشی در مدارس کشور بلغارستان انجام شده پس از بررسی‌های انجام شده پی بردند که نیازهای آموزشی و اجتماعی از مهمترین نیازها در مدارس کشور

1. Quinn

2. Nadas and et al

3. Terziev

بلغارستان هستند. آنان توصیه نمودند که مدیران به نیازهای آموزشی و اجتماعی اهمیت ویژه‌ای قائل شوند.

ریکوا و چاکرابارتیب^۱ (۲۰۱۳) پژوهشی را با عنوان «تحلیل نیازهای آموزشی: مطالعه موردی لوکو پیلوت» انجام دادند که نتایج به دست آمده بیان‌گر این است که آموزش متمرکز بستگی به شناسایی نیازهای فرد، بخش و کل سازمان دارد و همچنین با توجه به محدودیت های مالی به منظور این که کجا و چگونه برای برطرف شدن نیازها باید سرمایه گذاری کرد، بهترین راهکارها را برنامه ریزی و ارائه داد.

آن چنان که گویاست در غالب تحقیقات نیازهای سوادآموزان یا بزرگسالان کم سواد کمتر مورد توجه قرار گرفته اند، از طرفی بسیاری از مطالعات بیانگر آن است که علاوه بر لزوم توجه به تمهیدات و تسهیلات مادی و فیزیکی برای گسترش جنبش سوادآموزی، پرداختن به یادگیرندگان (سوادآموزان) و شناسایی نیازها و علائق آنان نیز بسیار مهم است (تورانی، ۱۳۹۵). بنابراین فعالیت های آموزشی ارائه شده باید متناسب با نیازها و علاقه های مخاطبان (بی سوادان و کم سوادان) باشد در غیر این صورت دلسردی آنان و کاهش اثربخشی برنامه های آموزشی را سبب خواهد شد. بنابراین، بررسی نیازهای آموزشی و علائق بی سوادان و کم سوادان حائز اهمیت است.

نظر به اینکه مخاطبان اصلی برنامه های آموزشی سازمان نهضت سوادآموزی، بی سوادان و کم سوادان ۱۰-۴۹ ساله هستند، باید با بررسی ها و طراحیهای دقیق آموزشی، امکان انطباق محتوای آموزشی برنامه های مختلف را با نیازها و علائق آموزشی آن ها فراهم کرد. با عنایت به آنچه گفته شد شناخت نیازهای آموزشی سوادآموزان برای بالا بردن سطح موفقیت و کارایی برنامه های آموزشی ضروریست، لذا با درک اهمیت این مسئله، هدف پژوهش حاضر شناسایی و اولویت بندی نیازهای آموزشی سوادآموزان است، تا برای تصمیم گیری های بهینه در اختیار مسئولان قرار گیرد. در راستای هدف مذکور سؤال های پژوهشی برای پاسخگویی به شرح زیر مطرح گردید:

سؤال بخش کیفی:

۱. نیازهای آموزشی سوادآموزان تحت پوشش نهضت سوادآموزی استان لرستان چیست؟

سؤال های بخش کمی:

۲. اولویت بندی نیازهای اساسی آموزشی سوادآموزان تحت پوشش نهضت سوادآموزی چگونه است؟

۳. آیا بین اولویت بندی گروه های مختلف در مورد نیازهای شناسایی شده تفاوت معنیداری وجود دارد؟

روش پژوهش

در این پژوهش از یک طرح پژوهشی اکتشافی متوالی از نوع ابزارسازی استفاده شد. این طرح در دو مرحله کیفی و کمی متوالی به گونه ای انجام گرفت که ابتدا در مرحله کیفی به منظور کشف موضوع مورد مطالعه داده های کیفی گردآوری و تحلیل میگردد، سپس بر مبنای یافته های مرحله کیفی مرحله کمی پژوهش طرح ریزی میگردد. در ادامه جمع آوری و تحلیل داده های کمی به منظور گسترش یا آزمون یافته های کیفی یا یک نمونه بزرگتر آغاز میشود (کرسول، ۲۰۰۴). این طرح از نظر معرفت شناسی تحت پارادایم فلسفی پراگماتیسم و طرح ترکیبی است و زمانی مفید واقع می شود که پژوهشگر می خواهد نتایج را به گروه های دیگر تعمیم دهد (مورس^۱، ۱۹۹۱)، جنبه های مختلف یک نظریه یا طبقه بندی را آزمایش کند یا به صورت عمیق، یک پدیده را شناسایی و حضور آن را اندازه گیری نماید.

دلیل انتخاب طرح پژوهش ترکیبی اکتشافی متوالی آن است که ابتدا باید نیازهای آموزشی سوادآموزان بر اساس راهبرد پژوهشی مطالعه موردی جمع آوری و به صورت اکتشافی کشف و تدوین گردد، و سپس در بخش کمی با روش توصیفی از نوع پیمایشی داده ها، اعتبار یابی و استفاده شود.

مرحله کیفی

روش پژوهش: در این بخش از مطالعه پدیدارشناسی تفسیری استفاده شد. پدیدارشناسی هم به عنوان شیوه جمع آوری اطلاعات (کرسول، ۲۰۰۷) هم به عنوان یک روش تحقیق (موستاکس^۲، ۱۹۹۴) و هم به عنوان یک نظریه (راپورت و این رایت^۳، ۲۰۰۶) مطرح است. هدف اصلی روش پدیدارشناسی درک ساختار اصلی پدیده های تجربه شده انسانی و دستیابی به عمق مفهومی تجارب آنان است.

مشارکت کنندگان: مشارکت کنندگان پژوهش شامل، صاحب نظران و متخصصان موضوعی آموزش بزرگسالان، گروه های مرجع محلی، مدیران و کارشناسان سازمان نهضت سوادآموزی مناطق و شهرستانها، مدیران و کارشناسان اداره کل آموزش پرورش استان، آموزش دهندگان و

1. Morse

2. Moustakas

3. Rapport & Wainwright

سوادآموزان بودند که با استفاده از «رویکرد هدفمند» و با «روش انتخاب صاحب نظران کلیدی و گلوله برفی» و استفاده از «معیار اشباع نظری» در نهایت ۷۲ نفر به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. به این ترتیب که؛ بر اساس روش ذکر شده، نمونه گیری از صاحب نظران، متخصصان موضوعی و گروه های مرجع محلی، با ۹ نفر انتخابی و نمونه گیری از مدیران و کارشناسان سازمان مرکزی نهضت سوادآموزی با ۴ نفر انتخابی مصاحبه نیمه ساختار یافته انجام گردید. همچنین باتوجه به نوع تحقیق و اینکه آموزش یاران نهضت علی القاعده باید صاحب نظر بوده تا بتوانند به درستی پیشنهادهایی درباره نیازهای آموزشی سوادآموزان داشته باشند؛ از مسئولان نهضت استان خواسته شد تا آموزش دهندگان خوش فکر و صاحب نظر را در هر منطقه معرفی نمایند که در مجموع ۹ نفر آموزش دهنده برتر در سطح استان معرفی گردید و با آنها مصاحبه نیمه ساختار یافته صورت گرفت. برای نمونه‌گیری از مدیران و کارشناسان ادارات آموزش و پرورش شهرستان‌ها و مناطق نیز از روش نمونه‌گیری سرشماری استفاده شد که جمعاً ۷۸ نفر بودند، که به دلیل کمیت آن‌ها همه ۷۸ نفر انتخاب شدند (که از این تعداد ۳۱ نفر پاسخ دادند). انتخاب سوادآموزان نیز با انتخاب آموزش دهندگان ارتباط داشت. به این معنا که از تمامی آموزش دهندگانی که از جامعه اول انتخاب شده بودند خواسته شد که از بین سوادآموزان دوره انتقال، سوادآموزی را که موفق تر و دارای قدرت بیان در مطرح کردن نیازهای آموزشی خود در این دوره بودند را معرفی کنند که در مجموع ۱۸ سوادآموز معرفی گردید. (شایان ذکر است که دوره انتقال از این جهت انتخاب شد که

۱) سوادآموزان در این دوره دارای انگیزه بیشتری برای ادامه تحصیل هستند (۲) دوره سوادآموزی را پشت سر گذرانده و نسبت به نیازهای آموزشی واقف اند، و (۳) تا حدی رشد یافته اند که بتوانند نیازهای آموزشی خود را بیان و نسبت به آنان اظهار نظر کنند. این در حالی بود که سوادآموز دوره سوادآموزی قادر به صحبت کردن در این خصوص نبودند.

روش گردآوری داده‌ها: براساس تکنیک های نیازسنجی آموزشی بود که اطلاعات مورد نیاز اکتشاف شد. تکنیک های عمده‌ای که در این تحقیق بکارگرفته شد عبارت بودند از تکنیک دلفای، مصاحبه چهره به چهره و بارش مغزی. تکنیک دلفای به منظور بررسی نگرش‌ها و قضاوت‌های افراد و گروه های متخصص، بدون الزام حضور افراد در محل معینی، از پرسشنامه یا ابزارهای دیگری استفاده به عمل می‌آید. سپس با جمع بندی و ایجاد توافق میان دیدگاه‌ها و نظرات افراد مجموعه ای از موارد به عنوان نتیجه و برحسب اولویت به دست می‌آید که می‌تواند مبنای تدوین برنامه‌ها یا هرگونه تصمیم‌گیری دیگر را تشکیل دهد. از این روش جهت گردآوری

اطلاعات از مدیران و کارشناسان نهضت سوادآموزی مناطق و شهرستان‌های استان لرستان که دسترسی به آنان مشکل‌تر بود استفاده شد. همچنین به این دلیل که سوادآموزان از سواد کمی برخوردار بودند و به خوبی متوجه سؤال‌های پژوهش نبودند با استفاده از مصاحبه بدون ساخت سعی در تفهیم و گردآوری اطلاعات از آن‌ها برآمدیم؛ همچنین از متخصصین حوزه آموزش بزرگسالان و گروه‌های مرجع محلی در ارتباط با مباحث پیچیده با مصاحبه بدون ساخت اطلاعات لازم کسب شد. بارش مغزی یکی دیگر از فنونی است که در نیازسنجی می‌تواند مورد استفاده قرارگیرد. از این روش نیز برای گردآوری اطلاعات از آموزش‌دهندگان و کارشناسانی که جهت تشریح مشکلات سوادآموزان در گردهمایی استانی مشارکت نموده بودند طی هماهنگی‌های قبلی استفاده شد.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات: پس از گردآوری اطلاعات، داده‌ها از طریق فن تحلیل مضمون و تشکیل شبکه مضامین که یکی از روش‌های پایه و کارآمد تحلیل کیفی است، مورد تحلیل قرار گرفت. این روش فرآیندی است که داده‌های پراکنده را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل میکند (نقل از ترک زاده و همکاران، ۱۳۹۵). با استفاده از این فن برای شناسایی نیازهای آموزشی سوادآموزان به عنوان مضمون فراگیر، ۳ مضمون سازمان‌دهنده و ۹ مضمون پایه اصلی و ۶۴ مضمون پایه فرعی شناسایی و شبکه مضامین استخراج گردید.

اعتباریابی یافته‌های کیفی: برای بررسی اعتبار شبکه مضامین به دست آمده، از معیارهای اعتبارسنجی کیفی «قابل قبول بودن^۱» و «قابل اعتماد بودن^۲» و همچنین «ممیزی بیرونی» استفاده شد. برای بررسی «معیار قابل قبول بودن» شبکه مضامین از روش‌های همسوسازی داده‌ها که با جمع‌آوری داده‌های کافی از منابع متعدد مانند صاحب‌نظران، منابع و مستندات علمی و پژوهشی، پیشینه‌های نظری و پژوهشی، خودبازبینی محقق و کنترل اعضای شرکت‌کننده در پژوهش و برای بررسی معیار «قابل اعتماد بودن» شبکه مضامین نیز کلیه فرآیندها و مراحل در پژوهش طی گردید.

همچنین برای «ممیزی بیرونی» از ۲ نفر متخصص حوزه بزرگسالان و نیازسنجی آموزشی در مورد صحت جنبه‌های مختلف پژوهش (از گردآوری تا تحلیل داده) نظرخواهی شد.

مرحله کمی

روش پژوهش: در این بخش برای اولویت بندی نیازهای شناسایی شده از روش توصیفی-پیمایشی استفاده شد. جامعه آماری: شامل صاحب نظران و متخصصان موضوعی آموزش بزرگسالان، گروه های مرجع محلی، مدیران و کارشناسان سازمان نهضت سوادآموزی مناطق و شهرستان ها، مدیران و کارشناسان اداره کل آموزش پرورش استان، آموزش دهندگان و سوادآموزان بودند که آشنایی و تخصص لازم را با موضوع نیازهای آموزشی سوادآموزان و اولویت های آنان داشتند.

نمونه و روش نمونه گیری: بر اساس روش سرشماری تعداد ۷۲ نفری که در بخش کیفی به صورت هدفمند انتخاب شده بودند در بخش کمی نیز برای تعیین اولویت های اساسی نیز به عنوان نمونه انتخاب شدند.

ابزار پژوهش: پرسشنامه محقق ساخته با توجه به نتایج تحلیل مضمون و پیشینه های نظری است که دارای سه بعد محتوایی همراه با مضامین اصلی آنها در قالب ۶۴ سؤال بسته پاسخ با طیف پنج درجه ای لیکرت با هدف اولویت بندی نیازهای آموزشی سوادآموزان است، که بر این اساس سؤالات ۱ الی ۲۴ بعد مهارتی، سؤالات ۲۵ الی ۴۷ بعد دانشی و سؤالات ۴۸ الی ۶۴ بعد نگرشی سوادآموزان را بررسی کرد.

روایی و پایایی پرسشنامه

روایی محتوایی: برای رواسازی و سنجش اعتبار محتوایی پرسش نامه پژوهش، سعی گردید گویه های تدوین شده بدون ابهام و به روشنی بیان شود به گونه ای که هر اصطلاح برای تمامی پاسخ دهندگان مفهومی واحد داشته باشد. پرسش نامه های تهیه شده در اختیار متخصصان (۳ نفر) و مدیران و کارشناسان و آموزش دهندگان (۳۰ نفر) قرار داده شد تا درباره آن اظهار نظر نمایند. پس از اظهار نظر، سؤالاتی که ضریب توافق آن ها کمتر از ۵۰٪ بود سؤال نامناسب تلقی و حذف شدند. سؤالاتی که ضریب توافق آن ها بین ۵۰ تا ۷۵٪ بود اصلاح شدند و گویه هایی که ضریب توافق آن ها از ۷۵٪ به بالا بود به همراه سؤالات اصلاحی برای اجرای نهایی ارسال گردید. در ضمن برای رواسازی سؤالات مصاحبه نیمه ساختارمند و باز، ابتدا میزان توافق تعدادی از متخصصان مرتبط (۵ نفر) را در خصوص سؤالات مطرح شده به موضوع پژوهش، اخذ شد و بر اساس مباحث مطرح شده، سؤالات از نظر ابهام در بیان و مناسبت، بازبینی شد.

پایایی پرسش نامه: برای تعیین پایایی ابزار پژوهش، از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید که پس از انجام محاسبات مورد نظر؛ ضریب پایایی به دست آمده برای پرسش نامه در مورد شناسایی

نیازهای آموزشی سوادآموزان (با تعداد نمونه ۷۳ نفر و تعداد گویه ۶۴) ۹۶/۰ بود که از نظر آماری قابل اطمینان و نشان از اعتماد بالای پرسشنامه است.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات کمی: داده های حاصل از پرسشنامه مستخرج بعد از اجرا، جمع آوری و با کمک نرم افزار spss نسخه ۲۱ از آزمون های کولموگراف - اسمیرینف برای فرض نرمال بودن داده ها و از آزمون t تک گروهی برای بررسی دیدگاه ها در گروه کلی پیرامون محتوای آموزشی؛ و برای مقایسه دیدگاه های پاسخ دهندگان از منظر تعیین اولویت برای نیازهای آموزشی از آزمون فریدمن و از آزمون تحلیل واریانس یک راهه نیز جهت مقایسه میانگین نظرات گروه ها استفاده و تجزیه و تحلیل نهایی انجام شد.

یافته ها

به منظور شناسایی نیازهای آموزشی سوادآموزان از مطالعه آمیخته با استراتژی اکتشافی متوالی استفاده شد و برای تحلیل داده های به دست آمده از فن تحلیل مضمون و تشکیل شبکه مضامین استفاده گردید. تحلیل مضمون یکی از فنون تحلیلی مناسب در تحقیقات کیفی است که داده های پراکنده و متنوع را به داده های غنی تبدیل می کند (بران و کلارک، ۲۰۰۶ به نقل از ترک زاده و همکاران، ۱۳۹۵). بر این اساس، در گام نخست، داده ها طی فرآیند مصاحبه گردآوری شد. سپس متون مصاحبه مکتوب به دفعات مطالعه و بازبینی شدند و فهرستی از کدهای اولیه ایجاد شد. در این مرحله ۶۴۰ کد اولیه شناسایی گردید. در گام های بعد کدهای به دست آمده در گروه های مشابه و منسجمی دسته بندی شدند و شبکه مضامین چندین بار تحلیل و بازبینی شد و در نهایت برای شناسایی نیازهای آموزشی سوادآموزان به عنوان مضمون فراگیر، ۳ مضمون سازمان دهنده و ۹ مضمون پایه اصلی و ۶۴ مضمون پایه فرعی شناسایی و شبکه مضامین استخراج گردید، و مبنای تدوین پرسشنامه در بخش کمی قرار گرفت. نتایج یافته های کیفی و کمی هر یک از سؤالات پژوهش به ترتیب در ذیل بیان می شود:

سؤال اول پژوهش: نیازهای آموزشی سوادآموزان تحت پوشش نهضت سوادآموزی استان

لرستان چیست ؟

نتایج احصاء شده از مصاحبه های انجام شده به صورت لانه در لانه جهت پاسخگویی به سؤال مربوط به شناسایی نیازهای آموزشی سوادآموزان ۳ مضمون سازمان دهنده؛ دانش، نگرش و مهارت و ۹ مضمون پایه اصلی به شرح زیر است.

جدول (۱) شبکه مضامین شناسایی نیازهای آموزشی سوادآموزان

مضامین پایه فرعی	مضمون پایه اصلی	مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر
<ul style="list-style-type: none"> ■ مهارت در مدیریت اقتصاد خانواده ■ مهارت استفاده بهینه از منابع در دسترس خانواده ■ به کارگیری مهارت زبان در برقراری ارتباط صحیح ■ مهارت های خودسازی و خودکنترلی در پیشگیری از ابتلا به بیماری های واگیر و غیرواگیر؛ ■ انجام ورزش و تربیت بدنی با توجه به سن و موقعیت زندگی؛ ■ مهارت حفظ سلامت خود و محیط محل زندگی؛ ■ مهارت های فرزندپروری؛ ■ مهارت های تصمیم گیری؛ ■ مهارت های همسرمداری موفق؛ ■ مهارت بکارگیری شیوه های سازگاری با افراد جامعه؛ ■ داشتن مهارت های ارتباطی با دیگران؛ ■ مهارت حل مسئله (حل مشکلات موجود در خانواده و چگونگی کمک گرفتن از مشاور؛ مشکلات بیکاری، ازدواج و مسکن جوانان خود و ...) 	یادگیری مهارت های اساسی زندگی	نیازها در بعد مهارتی	شناسایی نیازهای آموزشی سوادآموزان
<ul style="list-style-type: none"> ■ مهارت خواندن و نوشتن سلیس و روان قرآن کریم؛ ■ مهارت عمل صحیح خواندن نماز (همراه با معنی)، وضو گرفتن، غسل کردن و ...؛ ■ انجام عملیات بانکی به طور مستقل (استفاده از عابر بانک، همراه بانک، نوشتن چک و فیش بانکی و ...) ■ مهارت های فناوری، ارتباطی (استفاده از تلفن همراه، کامپیوتر، اینترنت و ...) ■ مهارت خواندن و نوشتن زبان انگلیسی در سوادآموزان سنین پایین تر؛ ■ مهارت نامه نگاری و انشا نویسی بعد از هر درس فارسی؛ 	مهارت های یادگیری		
<ul style="list-style-type: none"> ■ مهارت های خلاقیت و کارآفرینی؛ ■ مهارت در فعالیت های هنری (قالی بافی، آشپزی، خیاطی، نقاشی و طراحی، قلاب بافی و ...) ■ آموزش و یادگیری پرورش گل و گیاه و انتقال به دیگران؛ ■ آموزش تغییر دکوراسیون منزل و ترکیب رنگ ها و کاربرد آن در زندگی؛ ■ مهارت چگونه ثروتمند شدن و داشتن وضعیت مالی بهتر؛ ■ ارائه اطلاعات در ارتباط با زمینه و مهارت شغلی سوادآموز و ارائه راههای پیشرفت در آن؛ 	مهارت های عملی		

مضامین پایه فرعی	مضمون پایه اصلی	مضمون سازمان دهنده	مضمون فراگیر
<ul style="list-style-type: none"> ■ ارائه اطلاعات در ارتباط با زلزله، آتش سوزی و یا ایمنی اولیه و ... ■ ارائه اطلاعات درباره بلوغ فرزندان و نحوه صحیح برخورد با آنها؛ ■ ارائه مطالب در قالب حکایت، پند، ضرب المثل، شعر و داستان؛ ■ آشنایی با گیاهان دارویی و طب سنتی؛ ■ ارائه اطلاعات در ارتباط با انرژی هسته‌ای و استفاده‌های مطلوب و بهینه از این انرژی؛ 	مقوله اجتماعی- فرهنگی	نیازها در بعد دانش	شناسایی نیازهای آموزشی سوادآموزان
<ul style="list-style-type: none"> ■ ارائه اطلاعات در ارتباط با زلزله، آتش سوزی و یا ایمنی اولیه و ... ■ ارائه اطلاعات درباره بلوغ فرزندان و نحوه صحیح برخورد با آنها؛ ■ ارائه مطالب در قالب حکایت، پند، ضرب المثل، شعر و داستان؛ ■ آشنایی با گیاهان دارویی و طب سنتی؛ ■ ارائه اطلاعات در ارتباط با انرژی هسته‌ای و استفاده‌های مطلوب و بهینه از این انرژی؛ 	علمی		
<ul style="list-style-type: none"> ■ آشنایی با حفظ و روخوانی قرآن کریم همراه با معنی به خصوص سوره‌های کوچک قرآن؛ (جزء ۳۰) ■ آشنایی با احکام، چگونگی قرب به خداوند، اخلاق اسلامی و دیدگاه‌های اسلام در موضوعات ازدواج، حقوق همسایه، حفظ محیط زیست و ...؛ ■ ارائه و آشنایی با اصول انسانی (از قبیل گذشت، بخشش، اتحاد، مهربانی، تعهد، مسئولیت پذیری و ...) ■ بررسی و توضیح حجاب و بیان علل و فواید حجاب برای آنان؛ 	معنوی (دین و اخلاق)		
<ul style="list-style-type: none"> ■ آشنایی سوادآموزان با بیماری‌های پنهان و صعب‌العلاج (مانند ایدز، ام. اس و ...) ■ اعتیادهای مختلف (مانند قرص‌های روان گردان و ...) و همچنین بیماری‌های رایج در جامعه) مانند هیپاتیت، سرطان، فشار خون، قندخون، چربی خون و ... همراه با ارائه علائم و راهکارهای پیشگیری و درمان آنها؛ ■ آشنایی با انواع حیوانات و همچنین بیماری‌های مشترک بین دام و انسان؛ ■ ارائه نکات بهداشت تغذیه، بهداشت فردی و راهکارهای سلامتی؛ ■ آشنایی با فواید و اهمیت ورزش و شناخت اعضای بدن؛ 	بهداشتی - درمان		

مراجعه به شواهد عینی و مبانی نظری و پژوهشی نشان می‌دهد که مضامین سازمان دهنده و پایه موجود در این پژوهش، با مبانی نظری و پیشینه های پژوهشی و همچنین تجربیات مشارکت‌کنندگان همسو است (جدول شماره ۲).

جدول ۲) شواهد همسوسازی نیازهای آموزشی شناسایی شده سوادآموزان با شواهد عینی و شواهد نظری و پژوهشی

بند مهارت	یادگیری مهارت‌های (اساسی زندگی)	یادگیری مهارت‌های دینی	مهارت عملی
<p>«اگر با سواد بشم میدونم چطوری با بچه نوجوانم برخورد کنم و رفتار «مناسبی داشته باشم تا دچار اعتیاد نشه و مشکلاتش رو بهتر حل کنم (مهارت‌های فرزندپروری)، گذشته از این وقتی باسواد بشم احساس می‌کنم همسرم بهم خیانت نکنه احترام بیشتری به من بزاره و بیشتر تحویلیم بگیره و میدونم چطوری باهاش رفتار کنم (مهارت‌های همسررداری)، نه تنها با شوهرم بلکه با در و همسایه هم میدونم چگونه ارتباط داشته باشم (مهارت‌های ارتباطی با دیگران). به هر حال هم با اعضای خانواده ام و هم افراد دیگه میتونم راههای سازگار شدن رو پیدا کنم (سازگاری با افراد) و اگر مشکلی از هر لحاظ پیش اومد بتونم اون مشکل و مسئله رو حل کنم (مهارت حل مسئله). خیلی دچار سردرگمی میشم و نمیتونم تصمیم درستی بگیرم و هر کسی حرفی میزنه فک میکنم همون درسته. با با سواد شدن شاید این مشکل حل بشه (مهارت تصمیم گیری)»</p>	<p>«اکثر سوادآموزان به این علاقه‌مند هستند که بتونند قرآن رو یاد بگیرند «و به راحتی تلاوت کنند (مهارت خواندن و نوشتن سلیس قرآن)، نماز خوندن و اینکه چطوری غسل صحیحی داشته باشن) (اجرای صحیح و عملی احکام دینی و همچنین خیلی دوست دارن عملیات بانکی رو مستقلا انجام بدن چون هنگام دریافت وجه مجبور میشن از دیگران کمک بگیرن که مورد سواستفاده قرار می‌گیرن و اون‌ها از این بابت خیلی ناراحتن (انجام عملیات بانکی) و یا اینکه چطوری با تلفن همراه کار کنند (مهارت‌های ارتباطی-فناوری). اینها مواردی است که سوادآموزان واقعا در حال حاضر نیاز دارن اما عملا به آنها یاد داده نشده، سوادآموزان با سن کمتر به یادگیری زبان انگلیسی علاقه دارن.» همیشه اما چون با سوادآموزهای سن بالاتر سر کلاس مختلط میشینند ممکن نیست (یادگیری زبان انگلیسی)</p>	<p>«ما خیلی دلمون میخواد هنرهایی مثل قالی‌بافی، خیاطی و ... را یاد بگیریم (مهارت فعالیت‌های هنری) تا هم چیزی یاد گرفته باشیم و هم منبع درآمدی باشه واسمون (کارآفرینی و خلاقیت). دلمون میخواد نحوه پرورش گل و گیاه رو یاد بگیریم (مهارت چگونه ثروتمند شدن) و هم اینکه چطوری اسباب تو خونه رو تغییر بدیم که خونمون قشنگ باشه (آموزش تغییر دکوراسیون و ترکیب رنگ‌ها) دلمون میخواد سر این.» کلاس‌ها این چیزا و بهمون یاد بدن که یاد نمیدن آموزش مهارت‌های عملی هم شاگردان ما رو با انگیزه‌تر میکنه و هم «اینکه این مهارت‌ها باعث میشه نتیجه سوادآموزی سریعتر آشکار بشه. از طرف دیگه بعضی سوادآموزها این مهارت‌ها رو دارا هستن که میتوان از مهارت آنان برای آموزش به هم‌کلاسی‌های خودشون استفاده کرد که هم «. هزینه کمتری میبره و هم زبان همدیگر رو بهتر میفهمن.»</p>	

دهقانی و همکاران (۱۳۹۴): متین (۱۳۹۵): حکیمی (۱۳۹۴): لاسوی (۱۹۹۲): لیج (۱۹۹۳):

<p>متین (۱۳۹۵)، صباغیان (۱۳۸۷)، رمضان (۱۳۸۹)</p>	<p>«لازم است سوادآموزان با قوانین راهنمایی و رانندگی آشنا باشند و همچنین بر حقوق شهروندی خود آگاهی لازم را داشته باشند تا به آنها ظلمی روا نشود. و اینکه وقتی در ادارات دولتی حضور پیدا می‌کنند با سلسله مراتب اداری آشنا باشند. این موارد مورد تایید آموزش دهندگان و سوادآموزان هم هست»</p> <p>«چیزی که در حال حاضر سوادآموزان احتیاج دارند آشنایی با معضلات و آسیب‌های اجتماعی است، یا اینکه نمیدونن چرا دولت و مجلس به کشورهای همسایه کمک میکنند و میگویند تو کشور خودمون این همه بدبختی هست دیگه چرا کمک به دیگران (ارائه اطلاعات در ارتباط با بحث‌های سیاسی روز و آشنایی با نقش دولت و مجلس) ما این همه قومیت در کشور داریم که اصلا نه سوادآموزا و نه افراد «جامعه با آداب و رسوم و قومیت‌های مختلف آشنایی ندارند به جای این همه مطالب اضافی قومیت‌های مختلف معرفی بشه) آشنایی با قومیت‌ها و آداب و رسوم مختلف (یا دانشمندان و شاعران و مشاهیری که سوادآموز بیشتر اسمش به گوششون خورده معرفی بشن تا برای اونها این مثال‌ها ملموس‌تر و جذاب‌تر باشه) آشنایی و معرفی شاعران، اندیشمندان و مشاهیر ایران و جهان»</p>	اجتماعی - فرهنگی	<p>بند دانش</p>
	<p>«از آن جایی که چند سالی است تدریس میکنم میدونم که سوادآموزها لازم دارن و بعضی‌ها هم متقاضی این هستند که اطلاعات لازم زمان وقوع زلزله و آتش‌سوزی و ... به آنها داده بشه به صورت علمی و همینطور خیلی علاقه دارن که به صورت علمی با گیاهان دارویی و طب سنتی آشنا بشن، یا زمانی که فرزندشون به بلوغ میرسه با علائم بلوغ آشنا بشن. خیلی بهتره که ارائه مطالب در قالب حکایت، پند، ضرب‌المثل، شعر و داستان باشه چون دارم میبینم وقتی به صورت داستان یا شعر همه چی رو بهشون توضیح میدم کاملاً تو ذهنشون واسه همیشه میمونه»</p>	علمی	
	<p>«چیزی که خیلی برای سوادآموزان اهمیت دارد این است که با مفاهیم «قرآنی و همچنین با احکام و اسلام آشنا شوند و به طور عملی قرآن و ... دلم میخواد سر این کلاس‌ها قرآن یاد بگیریم» و «به آنها آموزش داده شود حداقل بتونم سوره‌های کوچیک قرآن رو حفظ کنم و با احکام اسلام آشنا بشم که قیامت و اون دنیا رو داشته باشم. این همیشه یکی از ... بزرگترین آرزوهای من بوده که بتونم از روی قرآن بخونم»</p>	مثنوی (دین و اخلاق)	
	<p>«از آن جایی که بسیاری از سوادآموزان روستایی هستند و با دام و طیور سر و کار دارند گرفتار بیماری‌های مانند تب مالت، تب کیو، هاری، جنون گاوی و می‌شوند که لازم است در این زمینه به آنها آموزش داده شود و با انواع حیوانات و خطرات آشنا شوند همچنین در این زمینه بسیار لازم است نکات بهداشتی گفته بشه آشنایی با انواع حیوانات و همچنین از اون جایی که در حال حاضر» (بیماری‌های مشترک بین دام و انسان بیماری‌هایی مثل ایدز، فشار خون، چربی خون، هیپاتیت و ... شیوع پیدا کرده نیاز هست علائم و راهکارهای پیشگیری و درمان آنها به سوادآموز آموزش داده بشه در کل راجع به بهداشت فردی، بهداشت تغذیه و سلامتی اطلاعات لازم داده بشه همچنین راجع به فواید و اهمیت ورزش، و شناخت اعضای بدن خودشون»</p>	بهداشتی - درمانی	

تورانی (۱۳۹۵) دهقانی و همکاران (۱۳۹۴)	بزرگ	<p>« دوست دارم بعد از گذشت مدت زمانی که دوره های سوادآموزی رو سپری می کنم در کار و شغل خودم پیشرفت کنم و یا اینکه بدونم در شرایط های مختلف چطور رفتاری با خانواده و اطرافیانم داشته باشم که این ها به من حس مستقل شدن و سبک شدن میده. دلم میخواد تو همه مسایل روشن باشم که کمتر به دیگران وابسته باشم، میخوام با سوادم احساس استقلال و آزادی، آرامش داشتن و اعتماد به نفس بالا رو تجربه کنم»</p> <p>سوادآموز نیاز داره که بین فرهنگ سنتی خودش و فرهنگ علمی و ارزش های علمی توازن برقرار کنه»</p>
	اجتماعی	<p>«فرزنداندنم در سن بلوغ قرار دارند و مدام سؤال می پرسند اما نمیتوم جواب درست و قانع کننده ای به اونا بدم، از طرف دیگه بچه هام مشکل درسی دارن که کسی نیست به اونها کمک کنه. من به این دوره های سوادآموزی اومدم که بتونم حداقل به سؤال بچه هام پاسخی داشته باشم و این خیلی برای من ارزشمند که اونها منو مادری دانا بدونن (ارزش کمک های تحصیلی به فرزندان و پاسخ به سوالات اجتماعی آنها)، نیاز دارم که بتونم تو جمع حرف خودمو بزنم و ابراز وجود کنم (علاقه به بیان اظهار نظر در جمع) و این به من حس غرور میده (ارزش دیده شدن در جامعه) چون اگه رفتار درست رو در جامعه و خانواده تشخیص بدی یک دنیا ارزش داره (ارزش تشخیص رفتار صحیح در جامعه»</p> <p>«در کلاسوم همکلاسی افغانی زیاد داریم و این کلاس ها باعث میشه ارزش برابری و عدالت و نبود تبعیض درک کنیم (ارزش برابری و عدالت بین همه انسان ها فارغ از تفاوت های ملی، قومی و فرهنگی)»</p>

یافته های مرحله کمی

جهت بررسی فرض برابری واریانس ها و نرمال بودن داده ها از آزمون کولموگراف-اسمیرنف استفاده شد که نتایج آن در جدول ۳ قابل مشاهده است .

جدول ۳) نتایج آزمون کولموگراف-اسمیرنف مربوط به نیازهای شناسایی شده

آزمون کولموگراف-اسمیرنف	بعد مهارتی	بعد دانشی	بعد نگرشی
	۰/۸۸	۱/۰۱۶	۱/۵۵
سطح	۰/۴۱	۰/۲۵	۰/۱۶

همچنان که نتایج جدول فوق با استفاده از آزمون کولموگراف - اسمیرنف نشان می دهد سطح معنی داری بعد مهارتی ۰/۴۱؛ بعد دانشی ۰/۲۵ و بعد نگرشی ۰/۱۶ می باشد که نشان می دهد فرض برابری واریانس ها در ارتباط با ابعاد مورد نظر رعایت شده است .

سؤال دوم: کدام یک از نیازهای شناسایی شده در اولویت بیشتری قرار دارد؟ برای بررسی وضعیت محتوا در سه مقوله نگرشی، مهارتی و دانشی از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شد که نتایج آن در جدول ۴ قابل مشاهده است.

جدول ۴) نتایج آزمون t تک نمونه‌ای مربوط به وضعیت محتوا در مقوله‌های سه‌گانه

میانگین نظری از ۳						محتوا در مقاله
فاصله اطمینان ۹۵ درصد برای تفاضل		تفاوت میانگین‌ها	سطح معنی‌داری	درجه آزادی	T محاسبه شده	
حد بالا	حد پایین					
۲۷/۲۹۲۹	۲۲/۱۸۶۵	۲۴/۷۳	۰/۰۰۱	۷۲	۱۹/۳۱۶	بعد مهارتی
۲۷/۶۳۷۱	۲۱/۹۲۴۵	۲۴/۷۸	۰/۰۰۱	۷۲	۲۹۵/۱۷	بعد دانشی
۲۵/۷۰۵۰	۲۱/۵۲۷۹	۲۳/۶۱	۰/۰۰۱	۷۲	۲۲/۵۴۱	بعد نگرشی

بر اساس نتایج آزمون t تک نمونه‌ای در جدول شماره ۴ نتایج مبین اختلاف معنی‌دار میانگین‌ها با حد متوسط، ۳ هستند؛ یعنی اینکه وضعیت مقوله‌های سه‌گانه با ترتیب «بعد مهارتی، دانشی و نگرشی» در مبحث سوادآموزی و پرداختن به محتوای مورد علاقه سوادآموزان و بالأخص علائق و نیازهای آموزشی آنان، در وضعیت قابل قبولی هستند. این اولویت‌بندی با جزئیات بیشتر در ارتباط با هر یک از مضامین اصلی سه مضمون سازمان‌دهنده در جداول زیر مورد بررسی قرار گرفته است:

جدول ۵) آمارهای مربوط به آزمون فریدمن در بررسی نیازهای مهارتی

آماره	میزان
کای اسکوتر	۱۱۴/۶۳۱
درجه آزادی	۲
سطح معنی‌داری	۰/۰۰

جدول ۶) نتایج آزمون فریدمن در بررسی وضعیت مضامین سه گانه بعد مهارتی از نگاه نمونه های تحقیق

اولویت بندی	میانگین رتبه ها	مضامین بعد مهارتی
اول	۳/۰۰	مهارت های اساسی زندگی
دوم	۱/۵۱	مهارت های عملی
سوم	۱/۴۹	مهارت های یادگیری

همان طور که نتایج جدول ۵ نشان می دهد، به علت پایین تر بودن سطح معنی داری از ۰/۰۱ مشخص گردید که بین مضامین نیاز به محتوای بعد مهارتی سوادآموزان دوره انتقال تفاوت معنی داری وجود دارد. نتایج این آزمون نشان داد که مضمون مهارت های اساسی زندگی با میانگین رتبه ۳/۰۰ اولین اولویت و سپس مضامین مهارت های عملی و مهارت های یادگیری با میانگین رتبه ۱/۵۱ و ۴۹/۱ در اولویت های بعدی قرار دارند. بر این اساس در می یابیم که در فرآیند تولید محتوای مورد نیاز و مورد علاقه سوادآموزان، مبنایست به مضامین به ترتیب اولویت مهارت های اساسی زندگی، مهارت های عملی و سپس مهارت های یادگیری توجه خاص نمود.

جدول ۷) آمارهای مربوط به آزمون فریدمن در بررسی نیازهای دانشی سوادآموزان

میزان	آماره
۱۸۷/۶۵۶	کای اسکور
۳	درجه آزادی
۰/۰۰۰۱	سطح معنی داری

جدول ۸) نتایج آزمون فریدمن در بررسی وضعیت مقوله های سه گانه بعد دانشی از نگاه نمونه های تحقیق

اولویت بندی	میانگین رتبه ها	گویه های بعد دانشی
اول	۴/۰۰	اجتماعی - فرهنگی
دوم	۲/۸۶	علمی
سوم	۱/۶۶	معنوی (دین و اخلاق)
چهارم	۱/۴۹	بهداشتی - درمانی

همان طور که نتایج جدول ۷ نشان می‌دهد، به علت پایین تر بودن سطح معنی‌داری از ۰/۰۱ مشخص گردید که بین مضامین نیاز به محتوای بعد دانشی سوادآموزان دوره انتقال تفاوت معنی‌داری وجود دارد. نتایج این آزمون نشان داد که مضمون اجتماعی-فرهنگی با میانگین رتبه ۴/۰۰ اولین اولویت را داشت و سپس به ترتیب مضامین علمی دارای میانگین ۸۶/۲ دومین اولویت و نیازهای معنوی (دین و اخلاق) با میانگین رتبه ۱/۶۶ سومین اولویت و مضمون بهداشتی-درمانی با میانگین رتبه ۱/۴۹ در اولویت چهارم قرار گرفت. بر این اساس درمی‌یابیم که در فرآیند تولید محتوای مورد نیاز و مورد علاقه سوادآموزان، می‌بایست به مضامین‌هایی به ترتیب اولویت؛ مضمون اجتماعی-فرهنگی؛ علمی؛ معنوی (دین و اخلاق) و همچنین بهداشتی-درمانی سوادآموزان توجه ویژه داشت.

جدول ۹) آمارهای مربوط به آزمون فریدمن در بررسی نیازهای نگرشی سوادآموزان

میزان	آماره
۷۳/۰۰	کای اسکونر
۱	درجه آزادی
۱/۰۰۱	سطح معنی‌داری

جدول ۱۰) نتایج آزمون فریدمن در بررسی وضعیت مضامین دوگانه بعد نگرشی از نگاه نمونه‌های تحقیق

اوپیت	میانگین رتبه‌ها	گویه‌های بعد نگرشی
اول	۲/۰۰	فردی
دوم	۱/۰۰	اجتماعی

همان طور که نتایج جدول ۹ نشان می‌دهد، به علت پایین تر بودن سطح معنی‌داری از ۰/۰۱ مشخص گردید که بین مضامین نیاز به محتوای بعد نگرشی سوادآموزان دوره انتقال تفاوت معنی‌داری وجود دارد. نتایج این آزمون نشان داد که نگرش فردی سوادآموزان با میانگین رتبه ۲/۰۰ اولویت بیشتری را داشت و سپس نگرش اجتماعی به سواد با میانگین ۱/۰۰ به عنوان دومین اولویت مشخص گردید. بر این اساس درمی‌یابیم که در فرآیند تولید محتوای مورد نیاز و مورد علاقه سوادآموزان، می‌بایست ابتدا به نگرش فردی سوادآموزان به دانش و سپس نگرش اجتماعی آنان به این مسئله توجه خاصی را مبذول داشت.

سؤال سوم: آیا بین گروه های مختلف مورد بررسی از لحاظ نیازهای شناسایی شده تفاوت و اختلاف نظری وجود دارد؟

جدول (۱۱) نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه ابعاد سه گانه مهارتی، دانشی و نگرشی بر حسب گروه های مورد مطالعه (مدیران، کارشناسان، آموزش دهندگان و ...)

متغیر	گروه	Df	مجموع مجذورات	میانگین مجذورات	F	sig
بعد مهارتی	بین گروهی	۴	۲۳/۷۱۹	۵/۹۳	۰/۰۴۷	۰/۹۹
	درون گروهی	۶۸	۸۵۹۸/۳۳۶	۱۲۶/۴۴۶		
بعد دانشی	بین گروهی	۴	۱۶۱/۴۸	۴۰/۳۷	۰/۲۵	۰/۹۰
	درون گروهی	۶۸	۱۰۶۲۹/۰۰۸	۱۵۶/۳۰۹		
بعد نگرشی	بین گروهی	۴	۵۰۲/۸۷	۱۲۵/۷۱	۱/۶۲	۰/۱۷
	درون گروهی	۶۸	۵۲۶۶/۳۸	۷۷/۴۴		

در جدول ۱۱ نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه بین سه بعد محتوا؛ مهارت، دانش و نگرش بر حسب گروه های مورد بررسی آورده شده است. نتایج نشان می دهد که بین گروه های مختلف بررسی شده (متخصصان حوزه آموزش بزرگسالان و گروه های مرجع محلی؛ مدیران و کارشناسان اداره کل آموزش و پرورش؛ مدیران و کارشناسان مناطق و شهرستانهای استان؛ آموزش دهندگان و همچنین سوادآموزان) در ارتباط با نیازهای آموزشی سوادآموزان دوره انتقال در سه بعد مهارت، دانش و نگرش تفاوت معنی داری وجود ندارد. به این معنی که بین گروه های مختلف در ارتباط با نیازهای مشخص شده آموزشی اختلاف دیدگاهی وجود ندارد و همگی نیازهای شناسایی شده را تایید کردند.

بحث و نتیجه گیری

بررسی و تبیین دقیق نیازها و علائق بی سوادان و سوادآموزان، کیفیت و اثربخشی برنامه های آموزشی ارائه شدنی را افزایش می دهد. به طور حتم اطلاع از نیازهای مخاطبان، نقش بسزایی در متناسب ساختن برنامه های آموزشی با علاقه ها، نیازها، خصوصیات روحی و روانی، جنسیت و دیگر ویژگی های آنان دارد. بزرگسالان نیاز دارند بدانند که چرا باید موضوعی را یاد بگیرند. یافته های صباغیان (۱۳۸۷)؛ رضانی (۱۳۸۹)؛ لاسوی^۱ (۱۹۹۲) و لیچ^۲ (۱۹۹۳) و نتایج

1. LA sway

2. Leach

سایر بررسی‌ها مؤید آن است که نیازها و علائق بی‌سوادان و کم‌سوادان باید در برنامه‌ریزی‌های آموزشی در نظر گرفته شوند. همچنین تبیین و اولویت‌بندی نیازهای آموزشی سبب خواهد شد تا با چشم‌داشت به امکانات و منابع در دسترس، به رفع نیازهای آموزشی مهم‌تر افراد همت گماشته شود و منابع لازم به برنامه‌های آموزشی اختصاص یابد. برنامه‌هایی که بتوانند خدمات آموزشی مناسب و کافی را به بی‌سوادان و کم‌سوادان ۱۰ تا ۴۹ ساله با حداقل هزینه‌ها ارائه کند. در همین راستا شناخت نیازهای سوادآموزان از لحاظ علائق و محتوای آموزشی باعث می‌شود تا مسئولان سازمان نهضت سوادآموزی بتوانند با توجه به این نیازها، زمینه‌های آموزش بهتر را برای این قشر از افراد جامعه فراهم آورند تا این قشر بتوانند در محتوای آموزشی مانند ریاضیات، خواندن و نوشتن و نیز علائق آموزشی در زندگی مانند روابط بین فردی مناسب و مؤثر، انجام مسئولیت‌های اجتماعی، تصمیم‌گیری‌های صحیح، حل تعارض و کشمکش‌ها و ... پیشرفت کنند و زندگی بهتری را برای خود، خانواده و جامعه فراهم کنند.

در این پژوهش تلاش شد تا نیازهای سوادآموزان شناسایی شده و طبقه‌بندی جدیدی از نیازهای آن‌ها به همراه برنامه‌ها و راهکارهای پیشنهادی ارائه شود. بنابراین همچنان که نتایج نشان داد سوادآموزان دوره انتقال تحت پوشش نهضت سوادآموزی استان لرستان از لحاظ محتوایی به سه بعد به ترتیب اولویت؛ بعد مهارتی - دانشی و نگرشی احساس نیاز می‌کنند. این نتیجه با نتایج تحقیق تورانی (۱۳۹۵) که به این نتیجه دست یافت که؛ وضعیت مقوله‌های سه‌گانه با ترتیب «نگرشی، دانشی و مهارتی» در مبحث سوادآموزی و پرداختن به محتوای مورد علاقه سوادآموزان و بالأخص علائق و نیازهای آموزشی آنان، در وضعیت قابل قبولی هستند همخوانی دارد. سوادآموزان دوره انتقال در بعد مهارتی به ترتیب به ارائه مهارت‌های اساسی زندگی (همچون مهارت‌های تصمیم‌گیری، فرزندپروری، مهارت‌های ارتباط با دیگران و ...)، مهارت‌های عملی (همچون فعالیت‌های هنری-دستی و ...) و مهارت‌های یادگیری (مهارت فناوری-ارتباطی، نامه‌نگاری و انشانویسی، عملیات بانکی و ...) به شدت نیازمندند. این نتیجه با نتایج تحقیق دهقانی و همکاران (۱۳۹۴) که در پی پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که؛ میزان تحقق اهداف مهارتی برنامه پنج ساله در حد نسبتاً نامطلوبی است همخوانی دارد. همچنین متین (۱۳۹۵) و حکیمی (۱۳۹۴) در خصوص تحقق دوره انتقال از نظر ۶۰ درصد کارشناسان طول دوره برای بزرگسالان به این نتیجه رسیدند که در این دوره به مهارت‌های مهم و مورد نیاز زندگی سوادآموزان توجه نشده است.

این وضعیت در ارتباط با بعد دانشی و سپس نگرشی با شدت کمتر از بعد مهارتی نیز صادق است و در محتوای آموزشی در نظر گرفته شده برای سوادآموزان آن چنان که باید مدنظر قرار

داده نشده که این نیازسنجی صورت گرفته می‌تواند مرتفع کننده محتوای تدوین شده در آینده باشد. بنابراین آن گونه که نتایج نشان داد در بعد دانشی، سوادآموزان دوره انتقال تحت پوشش نهضت سوادآموزی استان لرستان به ترتیب اولویت به ارائه مطالب و دانش‌هایی در خصوص مقوله اجتماعی- فرهنگی (آشنایی با مکانهای عمومی، آشنایی با نقش دولت و مجلس و ...); علمی (ارائه مطالب در قالب حکایت، پند، ضرب‌المثل، شعر و داستان، ارائه اطلاعات درباره بلوغ فرزندان و نحوه صحیح برخورد با آنها و ...); معنویت (دین و اخلاق) (آشنایی با حفظ و روخوانی قرآن کریم همراه با معنی به خصوص سوره‌های کوچک قرآن و ...). و ارائه اطلاعات در زمینه بهداشتی-درمانی (ارائه نکات بهداشت تغذیه، بهداشت فردی و راهکارهای سلامتی، آشنایی با انواع حیوانات و همچنین بیماریهای مشترک بین دام و انسان و ...). نیازمند هستند. در این راستا نتایج حاصل از آزمون‌های شناختی در سه دوره سوادآموزی، تحکیم سواد و انتقال توسط متین (۱۳۹۵) حاکی از این بود که در مجموع، وضعیت اهداف دانشی در دوره سوادآموزی و تحکیم سواد تا حدودی مطلوب و دوره انتقال تا حدودی نامطلوب است؛ که همسو با نتایج تحقیق حاضر است.

در بعد نگرشی نیز نتایج تحقیق حاضر بیانگر آن بود که سوادآموزان دوره انتقال دارای نگرش مثبت فردی (ارزش داشتن حس آرامش بعد از یادگیری سواد، علاقه به رفتارهای عاقلانه و فداکارانه و ...) و سپس نگرش مثبت اجتماعی (علاقه به بیان اظهار نظر و ابراز احساسات در جمع، علاقه به رفتار سازگارانه، احترام‌آمیز و صادقانه با اعضای خانواده و دیگران و ...) نسبت به امر سواد و سوادآموزی هستند که این مسئله انگیزه بالای آنها را نشان می‌دهد و نیاز دارند تا به این احساسات خوب فردی و اجتماعی دست یابند. به طوری که در مصاحبه با بی‌سوادان معلوم شد انگیزه زیادی برای سوادآموزی در سوادآموزان وجود دارد، به نحوی که اکثریت قریب به اتفاق آنان، در پرسش نامه و مصاحبه بدان اشاره کرده‌اند. به عنوان مثال وقتی از آنان نسبت به تمایلات شان جهت شرکت در کلاس‌های سوادآموزی سؤال شد نمونه‌هایی از پاسخ‌های زیر دریافت شد.

- وقتی با سواد شوم حس خوبی دارم و با امید بیشتری زندگی می‌کنم؛
- برای اینکه بتوانم به بچه‌هایم کمک کنم و شرمنده آن‌ها نباشم؛ برای اینکه بتوانم بهتر صحبت کنم؛
- برای اینکه در جامعه بتوانم مشکلم را حل کنم؛ وقتی نمی‌توانم یک تابلو یا آدرس را بخوانم ناراحت می‌شوم؛

■ اعتقاد داریم که به وسیله سواد می‌توانم در زندگی پیشرفت‌های زیادی داشته باشم؛

■ سواد باعث می‌شود که انسان‌ها، درست و غلط را از هم تشخیص دهند و مثل چراغی راه انسان‌ها را روشن می‌کند؛ یا در بخشی که از چگونگی احساسشان از باسواد شدن پرسیده شد، احساساتی را بیان داشتند که ذکر نمونه‌های ذیل واقعیات جامعه مورد مطالعه را به زیبایی ترسیم می‌کند. نکته جالب اینکه حدود ۹۰ درصد پاسخ‌های دریافت شده با «حس خوب» همراه بوده است:

■ احساس شادی، غرور و تولدی دوباره؛

■ احساس زندگی در جمع باسوادان؛

■ احساس مستقل بودن، احساس سربلندی و موفقیت؛

■ به خود بالیدن و احساس مقبولیت در جامعه؛

دهقانی و همکاران (۱۳۹۴) و تورانی (۱۳۹۵) نیز طی مطالعه خود دریافتند که میزان تحقق اهداف نگرشی برنامه پنج ساله به خصوص در دوره انتقال در حد نامطلوبی است که این همسو با نتیجه تحقیق حاضر است به گونه‌ای که نگرش‌های مثبت ذکر شده در سوادآموز وجود دارد، اما برنامه‌ها و محتواهای تدوین شده و ارائه شده به آنها، چنین احساس و نگرش‌های مطلوب را در آنان هنوز محقق نساخته است که لازم است در آینده به آنها توجه ویژه مبذول داشت. این مسئله را نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه بین سه بعد مهارت، دانش و نگرش برحسب گروه‌های مورد بررسی تایید کرد. بنابراین، نتایج نشان داد بین گروه‌های مختلف بررسی شده (متخصصان حوزه آموزش بزرگسالان و گروه‌های مرجع محلی؛ مدیران و کارشناسان اداره کل آموزش و پرورش؛ مدیران و کارشناسان مناطق و شهرستان‌های استان؛ آموزش‌دهندگان و همچنین سوادآموزان) در ارتباط با نیازهای آموزشی اختلاف دیدگاهی وجود نداشت و همگی نیازهای شناسایی شده را مورد تایید قرار دادند.

به هر حال در سوادآموزی کاربردی تنها آموزش خواندن، نوشتن و ریاضیات پایه مورد نظر نیست. سایر جنبه‌های اساسی آموزش بزرگسالان، از جمله آموزش سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، آگاه کردن به حقوق فردی و اجتماعی، آموزش‌های همسرداری و زناشویی و به خصوص تقویت بینش اجتماعی، مهارت‌های زندگی و... بایستی به جد مد نظر قرار گیرد و هنگام ارزشیابی از کتب درسی به این گونه نکات توجه شود؛ چرا که محتوای آموزشی بزرگسالان نقش حیاتی در بهبود زندگی آن‌ها دارد و اگر در ارتباط با مسایل و نیازهایشان باشد استفاده شده و عملاً مؤثر خواهد بود. آموزش سوادآموزان زمانی نقش خود را خوب ایفا می‌کند که محتوای آموزشی تدوین

شده دربرگیرنده اهداف برنامه درسی باشد. در نظام برنامه ریزی درسی ایران، برنامه درسی سوادآموزی بر اساس اهداف مصوب شورای عالی آموزش و پرورش در سال ۱۳۹۰ تدوین شده است. لذا با توجه به این موضوع در این پژوهش، کتاب های جدید التالیف بررسی شده است که در این زمینه نتایج مطالعه نشان داد، محتوای دوره انتقال اهداف مهارتی، دانشی و نگرشی را در حیطه های شناسایی شده در حد زیادی پوشش نمی دهد، که امید است نتیجه تحقیق حاضر عملا جهت اصلاح محتوای برنامه های درسی به کار گرفته شود که در این راستا با توجه به نتیجه تحقیق پیشنهاد می شود:

- (۱) نیازهایی که در تحقیق حاضر با استفاده از نظرات گروه های مختلف شناسایی شده است به جد در تدوین محتواهای درسی سوادآموزان در آینده لحاظ و مورد توجه قرار گیرد.
- (۲) به صورت متناوب و دوره ای در ارتباط با دوره های نهضت سوادآموزی نیازسنجی صورت گیرد تا مسئولین زیربسط به موقع از خواسته ها، علایق و نیازمندی های سوادآموزان و بزرگسالان آگاه شوند.
- (۳) برای تهیه و چارچوب و کلیت راهنمای برنامه درسی دوره های سه گانه سوادآموزی و همچنین تهیه کتب و راهنمای آموزش دهنده، همکاری جدی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی و سایر خبرگان آموزش بزرگسالان وجود داشته باشد و یا اینکه سازمان پژوهش در این خصوص کمیته ها و گروه های ویژه ای را سازمان دهی کند تا این مسئله موجب گردد ویژگی های بزرگسالان و نیازهای آنها به طور جدی مورد نظر قرار گیرد.
- (۴) رسالت و مسئولیت های سازمان نهضت سوادآموزی و سایر نهادها و سازمان ها از جمله وزارت آموزش و پرورش مشخص گردد تا در نهایت کیفیت و کمیت و اجرای آموزش ها، تحقق اهداف و نیازهای پیش بینی شده را دور از دسترس قرار ندهد.
- (۵) مطابق با یافته های پژوهش، توانایی درک مطالب سوادآموزان در دوره انتقال و استفاده از آن در زندگی آنان با مشکلاتی روبه روست که لازم است در محتوای درسی آن ها تجدیدنظر لازم صورت گیرد؛
- (۶) نسبت به بعد مهارتی در تدوین محتوای آموزشی توجه ویژه ای صورت گیرد. شایان ذکر است که محقق جهت انجام تحقیق حاضر با محدودیتها و مشکلاتی از قبیل موارد زیر مواجه بود:

■ با وجود آن که سوادآموزان موفق تر و برتر برای همکاری در جریان پژوهش معرفی شده بودند اما باز هم مصاحبه با آنها و شناسایی نیازهای آموزشی از دیدگاه آن ها کاری سخت و طاقت فرسا

بود، چرا که قادر به صحبت کردن و برقراری ارتباط مؤثر نبودند؛ و این امر محقق را وادار به صرف وقت بسیار می‌کرد؛

■ دسترسی به کارشناسان و مدیران مناطق و سایر شهرستان‌های استان به سختی میسر می‌شد؛

■ از آن جا که آموزش دهنده‌های برتر در سایر مناطق در جریان پژوهش مورد بررسی قرار گرفته بود هماهنگی و قرار ملاقات با آنان جهت اجرای مصاحبه به راحتی صورت نمی‌گرفت؛

■ در فاز دوم تحقیق که نمونه‌های تحقیق می‌بایست به پرسشنامه بسته پاسخ، جواب دهند بسیاری از پرسشنامه‌ها مخدوش و یا قابل اطمینان برای تجزیه و تحلیل نبودند.

منابع

الف) فارسی

- ایزدی، صمد و محمدزاده، رجبعلی. (۱۳۸۷). بررسی رابطه سبک‌های یادگیری، ویژگی‌های شخصیتی و عملکرد تحصیلی در دانش آموزان، مجله دانش و رفتار، شماره ۲۷.
- شریعتمداری، علی. (۱۳۶۹). روان‌شناسی تربیتی، تهران: انتشارات امیرکبیر.
- زارع، حسین. (۱۳۸۹). روان‌شناسی یادگیری، تهران: انتشارات پیام نور.
- زارع، حسین و عبدالله زاده، حسن. (۱۳۹۱). مقیاس‌های اندازه‌گیری در روان‌شناسی شناختی. انتشارات آبیژ.
- فرج‌الهی، مهران، زارع، حسین، هرمزی، محمود، سرمدی، محمدرضا و ظریف‌صنایعی، ناهید. (۱۳۹۱). یادگیری از دور در عصر اطلاعات و ارتباطات. تهران: انتشارات پیام نور.
- سرمدی، محمدرضا و زارع، حسین. (۱۳۸۵). تأثیر سبک‌های یادگیری مستقل از زمینه و وابسته به زمینه بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه پیام نور. نشریه پیک نور.
- سیلور، هاروی اف، استرانگ، ریچارد و پرینی، ماتهوج. (۱۹۸۰). روش تدریس با استفاده از یکپارچه کردن سبک‌های یادگیری و هوش‌های چندگانه. ترجمه ی بهمن سعیدپور، کرمانشاه: انتشارات طاق بستان.
- اجری دستجه، زهرا. (۱۳۹۴). نیازسنجی آموزشی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر شیراز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.
- ایمان، محمد تقی. (۱۳۹۳). فلسفه روش تحقیق در علوم انسانی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ دوم.
- باقرزاده، علی. (۱۳۹۳). بیست میلیون بیسواد مطلق و کم‌سواد در ایران؛ سه گروه بیشترین بازماندگان از تحصیل، خبرگزاری تسنیم، ۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۳، شناسه خبر: ۳۶۷۵۹۵.
- باقرزاده، علی. (۱۳۹۳). ده میلیون ایرانی بیسوادند، روزنامه همشهری، شنبه ۱۸ مردادماه، کد مطلب: ۲۶۸۱۳۱. <http://www.hamshahronline.ir/details/Society/highereducation/268131>
- ترک زاده، جعفر. مرزوقی، رحمت‌الله. محمدی، مهدی. سلیمی، قاسم و کشاورزی، فهیمه. (۱۳۹۵). تدوین چارچوب ارزشیابی اثربخشی برنامه‌های درسی آموزش عالی بر اساس رویکرد راهبردی، مجله پژوهش‌های برنامه‌درسی، دوره ششم، شماره دوم، ۴۱-۶۴.

تورانی، حیدر. (۱۳۹۵). بررسی نیازها و علائق آموزشی سوادآموزان و بی سوادان گروه سنی ۱۰ تا ۴۹ سال، فصلنامه نوآوری های آموزشی، شماره ۵۷، صص ۱۱۹-۱۴۲.

حکیمی، عبدالعظیم. (۱۳۹۴). ارزیابی محتوای کتاب های درسی زبان و ادبیات فارسی و معارف اسلامی سازمان نهضت سوادآموزی، طرح پژوهشی، چاپ نشده، سازمان نهضت سوادآموزی .

حکیم زاده، رضوان . (۱۳۹۲). بررسی علل عدم استقبال بی سوادان از برنامه های سوادآموزی در کشور، گزارش پژوهشی، سازمان نهضت سوادآموزی نیشابور، صص ۱-۵۰، منتشر نشده .

<http://www.lmoiran.ir/fa/mainform.aspx?PageID=۲۶>

دهقانی، مرضیه . انصاری، عبدالله و قیصر، اردشیر . (۱۳۹۴). ارزشیابی از اجرای برنامه ۵ ساله سوادآموزی در سال های ۹۰ تا ۹۳، گزارش پژوهشی، سازمان نهضت سوادآموزی، صص ۱-۳۰، رضانی، یوسف . (۱۳۸۹). بررسی رابطه بین فرآیند مدیریت دانش و شاخص های فرهنگ سازمانی از دیدگاه رایینز، مجله علمی و پژوهشی چشم انداز مدیریت، ۱ (۳)، ۲۵-۴۶.

زند، بهمن . موسوی نژاد، روح اله . احمدی قراچه، علی محمد و جمالزاده، محمد. (۱۳۹۲). بررسی نیازهای آموزشی کارکنان دانشگاه علوم پزشکی شیراز در راستای ارائه الگوی مناسب آموزشی و بهسازی منابع انسانی، فصلنامه علمی دانشگاه علوم پزشکی تربیت حیدریه، دوره اول، شماره ۲، صص ۷۶-۷۰.

سازمان نهضت سوادآموزی. (۱۳۹۳). اساس نامه آموزشی، سنجش و ارزشیابی دوره های سازمان نهضت سوادآموزی، تهران، نشر.

صباغیان، زهرا. (۱۳۸۷). روش های سوادآموزی بزرگ سالان ؛ تعلیم مهارت های خواندن و نوشتن . مرکز نشر دانشگاهی . تهران .

فضل الهی، سیف اله و ملکی توانا، منصوره . (۱۳۹۰). رویکردی جامع به روش ها و تکنیک های مهم نیازسنجی آموزشی، فصلنامه روش شناسی علوم انسانی، سال ۱۷، شماره ۶۸.

متین، نعمت الله . (۱۳۹۵). ارزشیابی مصوبه ۸۳۳ شورای عالی در مورد ساختار آموزشی مرحله اول نظام آموزش بزرگسالان (نهضت سوادآموزی)، طرح پژوهشی، سازمان نهضت سوادآموزی .

معتمدی، عبدالله . (۱۳۸۹). شناسایی نیازهای آموزشی زنان نو سواد نهضت سوادآموزی در ابعاد فرهنگی و اجتماعی، پژوهش در نظام های آموزشی، دوره ۴، شماره ۹، صص ۹۷-۱۱۶.

ب) انگلیسی

Aksakal, B. Kazu.I. Y. (2015). Comparison of Adult Education Policies in Turkey and European Union, Procedia - Social and Behavioral Sciences, 177, 235 - 239.

Barakat, B. (2016). Improving Adult Literacy without Improving the Literacy of Adults? A Cross-National Cohort Analysis, World Development, 87, 242-257.

Creswell, J. W. (2014). Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. SAGE, 2014 - Social Science - 273pages.

Dimitrescu, M. Sârbu, L. V. Lacroix, Y. (2015). European Trends for Adults Education in Lifelong Learning Strategy: Modern Methods and Romanian Skills in Training Management, Procedia - Social and Behavioral Sciences, 180, 1161 - 1169.

Hubackova, S. Semradova, I. (2014). Research Study on Motivation in Adult Education, Procedia - Social and Behavioral Sciences, 159, 396 - 400.

LA sway, Rest, B.P. (1992). Barriers to participation of New Literate Adults in the Post-Literacy Programmed in Tanzania, Toronto: University of Toronto.

Leach, A. (1993). Reading Interests of Newly Literate Black Adults within the Durban Metropolitan Region, *South African Journal of Library and Information Science*, 60(1), 47-52.

Nadas, M. Beddenbough, R. Morse, M. McMahon, G. Curry, C. (2015). A Needs and Resource Assessment of Continuing Medical Education in Haiti, *Annals of Global Health*, 81(2), 248-254.

Neumark, D. Johnson, H. Li, Q. Schiff, E. (2011). An assessment of labor force projections through 2018: will workers have the education needed for the available jobs? Report prepared for the AARP foundation by the Public Policy Institute of California.

Quinn, B. (2016). It's Not Easy': School Nurse Pain Assessment Practices for Students with Special Needs, *Pain Management Nursing*, 17(2), 119-131.

Rikku, R. Chakrabarty, N. (2013). Training Needs Analysis: A Case Study of Loco Pilots, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 104, 1105-1111

Terziev, V. (2014). Analysis of Educational Needs Assessment Methodology of Children with Special Educational Needs in Bulgaria, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 146, 47-54.

UNESCO. (1997). what is adult education? Fifth International Conference on Adult Education. Hamburg, July 14-18, 1997. *Adult Learning: A Key for the Twenty-First Century*, 1-3.

Identifying And Prioritizing Literacy Educational Needs Covered By The Literacy Movement In Fars Province: A Mixed-Methods Approach Abas Gholtash Seideh Golafrouz Ramezani Rahim Zare

نیازها، ضرورت ها و چشم اندازهای سوادآموزی

مقاله دوم

تدوین منظرهای استراتژیک توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی بر اساس Swot

حمید احمدی، بهمن خدادادی، رهدار براتی
(چهارمحل بختیاری، شهرکرد)

چکیده

هدف از انجام این تحقیق تدوین برنامه استراتژیک مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی بر اساس SWOT بوده است. جامعه آماری این پژوهش را مدیران، معاونان و کارشناسان سوادآموزی ادارات آموزش و پرورش، اساتید دانشگاه های فرهنگیان، آزاد ودولتی بوده است. نمونه انتخابی شامل ۱۲۰ نفر از کل جامعه می باشد. ابزار تحقیق شامل یک پرسشنامه محقق ساخته که در برگرفته ۴ بعد (قوت، ضعف، فرصت، تهدید) می باشد. که با کمک گیری از متن سند تحول بنیادین در زمینه تعلیم و تربیت تنظیم شده است، روایی و پایایی پرسش نامه با همکاری صاحب نظران بررسی شد که حاکی از پایایی قابل قبول و اعتبار پرسش نامه بوده است. جهت تحلیل داده ها از روش های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. در سطح آمار توصیفی با استفاده از شاخص های گرایش مرکزی نظیر جدول فراوانی، هیستوگرام و میانگین به توصیف داده ها پرداخته شد. سپس با استفاده از تجزیه و تحلیل SWOT به بررسی نقاط قوت و ضعف مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی پرداخته شد. به منظور بررسی قابلیت روایی و پایایی پرسشنامه، از فرمول آلفای کرونباخ استفاده شد و از نرم افزار SPSS جهت تجزیه و تحلیل آماری استفاده گردید. با توجه به نتایج بدست آمده از فرضیه های تحقیق می توان بیان کرد مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در سطح کشور جایگاه خود را پیدا نموده است و به طور کامل شناخته شده است. یافته های تحقیق نشان می دهد از لحاظ ارزیابی عوامل درونی در توسعه

مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی قوت‌های آن بر ضعف‌های آن برتری دارد، فرصت‌های پیش روی مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی بر تهدیدهای آن غلبه دارد پس از لحاظ ارزیابی عوامل بیرونی در توسعه‌ی مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی فرصت‌های آن بر تهدیدهای آن برتری دارد.

کلمات کلیدی: آموزش و پرورش، مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی، برنامه استراتژیک

مقدمه

امروزه اهمیت و جایگاه نیروی انسانی بر کسی پوشیده نیست و به باور صاحب نظران محور توسعه پایدار به حساب می‌آید اما از آموزش و پرورش فعلی چنین شانیت و وجاهتی انتظار نمی‌رود و تحقیقات بر این مبناست، که بزرگان ضرورت تحول و توسعه در دستگاه تعلیم و تربیت را مطرح و مسر به پیگیری آن باشند. اصولاً نظام آموزشی غیرهدفمند و به دور از فلسفه مبتنی بر نظام ارزشی جامعه قادر به ترسیم نقشه راه و مهندسی فرهنگی که انتظار از آن تبدیل به کشور اول در سطح منطقه مبتنی بر چشم‌انداز ۲۰ ساله غیرممکن خواهد بود (صالحی، ۱۳۸۰). قطعاً برای دستیابی به نظام آموزشی هدفمند و مبتنی بر نظام ارزشی جامعه نیاز به برنامه‌ریزی می‌باشد. یکی از اشکال برنامه‌ریزی، برنامه‌ریزی استراتژیک می‌باشد. استفاده از برنامه‌ریزی استراتژیک چنان حائز اهمیت است که می‌توان تأثیر آن را در تمامی سازمان‌ها احساس کرد. در حال حاضر سازمان‌ها و نهادهای سایر حوزه‌ها برای بقا و دوام در عرصه رقابت جهانی به سازمانی استراتژی محور تبدیل شده‌اند. به طوری که بسیاری از سازمان‌های آموزشی بر حسب مأموریت خود استراتژی مورد نیاز را تهیه و با اجرای آن به موفقیت‌های خوبی دست یافته‌اند. در راستای چنین تفکری که در جهان حاکم است، وزارت آموزش و پرورش برای توفیق در مأموریت خود، استراتژی سازمان مربوطه را تدوین و یا در حال تهیه می‌باشند. (کاپلان و همکاران^۱، ۲۰۰۷).

برنامه‌ریزی استراتژیک فرآیندی است در جهت تجهیز منابع سازمان و وحدت بخشیدن به تلاش‌های آن برای نیل به رسالت اهداف بلندمدت، با توجه به امکانات و محدودیت‌های درونی و بیرونی هر سازمان در این فرآیند، قوت‌ها و ضعف‌های درونی فرصت‌ها و تهدیدهای بیرونی تحلیل (SWOT)^۲ شناسایی می‌شوند و با توجه به مأموریت سازمان، اهداف بلندمدت برای آن تدوین می‌گردد. برای دستیابی به این اهداف، از این گزینه‌های راهبردی، اقدام به

1. kaplan

2. Strengths-Weaknesses-Opportunity-Threat

انتخاب راهبردی می شود که با تکیه بر قوت ها و با بهره گیری از فرصت ها، ضعف ها از بین برود و از تهدیدها پرهیز شود تا در صورت اجرای صحیح باعث موفقیت سازمان گردد (الوانی، ۱۳۸۴). بنابراین همه سازمان ها ناگزیرند که عهده دار مدیریت راهبردی شوند. از سویی، بنیان های دانش، مهارت و نگرش ها از طریق آموزش شکل می گیرند و اهمیت و ضرورت آن ها برای خاص و عام پذیرفته شده است.

با استناد به موارد ذکر شده و با توجه به موفقیت های بهره مندی از برنامه و تدوین نقشه استراتژی حوزه های مختلف پژوهش حاضر قصد دارد با تدوین مناظر و نقشه راهبردی مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی بتواند دغدغه های مدیران و مسئولان کشور را برطرف کند و بتواند مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی را به سمت وضعیت مطلوب هدایت کند. همچنین با بهره گیری از استراتژی ها می توان به انجام رسالت و رسیدن به چشم انداز توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در کشور کمک شایانی نمود. تحقیقات زیادی در زمینه تنظیم سند تحول آموزش و پرورش توسط متولیان تعلیم و تربیت صورت گرفته است و تمام زیرنظام ها و مؤلفه های خرد و کلان نظام تعلیم و تربیت مورد بازخوانی و تولید قرار گرفته است (برنامه درس ملی، ۱۳۹۱) که نقاط ضعف، قوت، تهدید و فرصت نهضت سوادآموزی در آن گنجانده شده است و پرسش نامه این پژوهش با استعانت از عناصر مذکور در سند تحول آموزش و پرورش طراحی شده است.

سؤالات تحقیق

- ۱) وضعیت موجود مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی چگونه است؟
- ۲) وضعیت مطلوب مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی چگونه است؟
- ۳) چشم انداز مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی کدام است؟
- ۴) با چه راهبردهایی می توان از وضعیت موجود به سمت وضعیت مطلوب حرکت کرد؟

روش تحقیق

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت از نوع تحقیقات توصیفی است، که به صورت پیمایشی انجام شد. در این تحقیق با بررسی دقیق فرآیند گذشته و موجود، با استفاده از روش تجزیه و تحلیل SWOT نقاط قوت و ضعف محیط درونی، فرصت ها و تهدیدات محیط بیرونی را در مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی شناسایی و بر اساس مدل QSPM، استراتژی های مناسب، طراحی و تدوین شد تا به بهبود عملکرد مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی کمک

نماید. جامعه آماری این پژوهش را مدیران، معاونان و کارشناسان ادارات سوادآموزی آموزش و پرورش تشکیل می‌دادند.

در این تحقیق به دلیل اینکه جامعه آماری از گروه‌های ناهمگن و نامتجانس تشکیل شده و توزیع جمعیت در گروه‌ها و طبقات مختلف متفاوت است از شیوه نمونه‌گیری تصادفی از نوع طبقه‌ای استفاده شد. نمونه انتخابی شامل ۱۲۰ نفر از کل جامعه می‌باشد. ابزار تحقیق شامل یک پرسش‌نامه محقق ساخته که پس از تدوین این پرسش‌نامه روایی محتوایی آن مورد تأیید پژوهشگران شرکت آموزشی و پژوهشی دانش‌گستر میرقائد قرار گرفت. اعتباریابی پرسش‌نامه با هماهنگی پژوهشگران صورت پذیرفت و پس از آن روایی محتوایی پرسش‌نامه توسط پژوهشگران شرکت آموزشی و پژوهشی دانش‌گستر میرقائد مورد تأیید قرار گرفته است. همچنین برای اندازه‌گیری پایایی پرسشنامه، تعداد ۳۰ پرسش‌نامه بعد از تدوین نهایی در بین یک نمونه ۳۰ نفری از جامعه مورد نظر توزیع گردید و بر اساس تعیین واریانس نمونه تحت بررسی و از طریق ضریب آلفای کرونباخ که نشان‌دهنده میزان همسانی نتایج است، پایایی پرسشنامه ۰/۹۳ محاسبه گردید.

جهت تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. در سطح آمار توصیفی با استفاده از شاخص‌های گرایش مرکزی نظیر: جدول فراوانی، هیستوگرام، میانگین و... به توصیف داده‌ها پرداخته شد. سپس با استفاده از تجزیه و تحلیل SWOT به بررسی نقاط قوت و ضعف پرداخته شد. به منظور بررسی قابلیت روایی و پایایی پرسشنامه، از روش کرونباخ و در نهایت با استفاده از نرم‌افزار SPSS جهت تجزیه و تحلیل آماری و در سطح معناداری ۰/۰۵ انجام گردید.

یافته‌های پژوهش

چشم‌انداز مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی

چشم‌انداز مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی با استفاده از اطلاعات به دست آمده از پرسشنامه، همچنین شناخت وضعیت موجود، مصاحبه با دست‌اندرکاران مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در کشور و کارمندان ارشد و همفکری با اساتید دانشگاهی تکمیل و نهایی گردید. که به شرح ذیل می‌باشد.

- کسب عنوان کشور برتر در زمینه ریشه‌کنی بی‌سوادی.
- افزایش تعداد باسوادان.

- فراگیر شدن مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در سطح گسترده و توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی به صورت همگانی و حرفه ای.
- تبدیل شدن به کشور پیشرو در زمینه مراکز یادگیری محلی در جامعه جهانی.
- تعیین قوت ها، ضعف ها، فرصت ها و تهدیدهای توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی
- فهرست نقاط قوت، ضعف، تهدیدها و فرصت ها با بررسی های انجام شده و با نظر شورای راهبردی تدوین گردید.

جدول ۱. فهرست نهایی SWOT توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی

ردیف	قوت های توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی
۱	توانایی جهت ساخت برنامه های ویژه نهضت سوادآموزی
۲	وضعیت منابع مالی و اعتبارات کافی برای مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی
۳	وجود استعدادهای بالقوه در بین سوادآموزان در سراسر کشور
۴	ثبات مدیریت در مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی
۵	وضعیت سطح تحصیلات دانشگاهی مربیان مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی
۶	وضعیت بهره مندی از تجربیات پیشکسوتان و کارشناسان خبره
ردیف	ضعف های توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی
۱	وضعیت دوره های آموزشی مناسب از لحاظ کمی و کیفی جهت تربیت مربیان
۲	وضعیت تعداد مربیان جهت انجام فعالیت های موجود
۳	وضعیت انعکاس اخبار و گزارش های مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در رسانه ها و سایت های خبری اینترنتی
۴	وضعیت کلاس های اختصاصی مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در کشور
۵	وضعیت ساختمان و مکان های مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی برای فعالیت های موجود پیش رو

ردیف	فرصت‌های توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی
۱	وجود استعدادهای بالقوه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در سراسر کشور
۲	وجود فرهنگ بومی و محلی در پرداختن عامه مردم به آموزش در مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در سراسر کشور
۳	وجود افراد بی سواد به عنوان نیروی بالقوه جهت جذب و توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در کشور
۴	شرایط آب و هوایی در کشور و معرفی هر چه بیشتر مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در کشور
۵	تعامل سازمان نهضت سوادآموزی و وزارت آموزش و پرورش
۶	تعامل ورزیدن نهادهای تأثیرگذار دولت (نمایندگان مجلس) صدا و سیما با سازمان نهضت سوادآموزی
۷	تشویق مردم توسط نهادهای مردمی و اسلامی در راستای سوادآموزی
۸	افزایش تعداد سوادآموزان در کشور
ردیف	تهدیدهای توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی
۱	افزایش روزافزون هزینه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در کشور
۲	از بین رفتن علاقه و انگیزه در خانواده‌ها برای پرداختن به آموزش
۳	کم‌رنگ شدن جایگاه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در کشور به خاطر رواج مسائل دیگر
۴	از بین رفتن بسیاری تسهیلات و مشوق‌های مختلف برای مربیان و فعالان در مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی
۵	پایین بودن سطح استانداردهای امکانات و زیر ساخت‌های مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در کشور
۶	عدم برخورداری مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی از طرح جامع توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی
۷	کم شدن وقت مردم جهت پرداختن به فعالیت‌های آموزشی مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی

جدول ۲) ماتریس عوامل دررونی توسعه‌ی مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی

عوامل دررونی	کد	عوامل	ضریب اهمیت	شدت عامل	نمره
قوت‌ها	S1	توانایی سازمان جهت ساخت برنامه‌های ویژه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی	۰,۰۸	۳	۰,۲۴
	S2	وضعیت منابع مالی و اعتبارات کافی برای استان	۰,۱۲	۴	۰,۴۸
	S3	وجود استعدادهای بالقوه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در سراسر استان	۰,۰۶	۳	۰,۱۸
	S4	ثبات مدیریت در مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی چهارمحال و بختیاری	۰,۱۱	۴	۰,۴۴
	S5	وضعیت سطح تحصیلات دانشگاہی مربیان مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در استان	۰,۰۶	۳	۰,۱۸
	S6	وضعیت بهره‌مندی از تجربیات پیشکسوتان و کارشناسان خبره	۰,۰۷	۳	۰,۲۱
ضعف‌ها	W1	وضعیت دوره‌های آموزشی مناسب از لحاظ کمی و کیفی جهت تربیت مربیان	۰,۰۹	۲	۰,۳۶
	W2	وضعیت تعداد مربیان جهت انجام فعالیت‌های موجود	۰,۰۸	۲	۰,۱۶
	W3	وضعیت انعکاس اخبار و گزارش‌های مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در رسانه‌ها و سایت‌های خبری اینترنتی	۰,۰۶	۲	۰,۱۲
	W4	وضعیت کلاس‌های اختصاصی مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی	۰,۰۵	۱	۰,۰۵
	W5	وضعیت ساختمان و مکان‌های مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی برای فعالیت‌های موجود پیش رو	۰,۰۶	۱	۰,۰۶
		مجموعه ضرایب اهمیت عوامل دررونی	$\sum=1$		۲,۵۱

در ستون اول ماتریس ارزیابی عوامل بیرونی عنوان فرصت یا تهدید بودن عوامل درج شده است. در ستون دوم شماره فرصت‌ها تهدیدها نوشته شد و در ستون سوم مطالب نهایی شده هر یک از فرصت‌ها و تهدیدها درج گردید. در ستون چهارم ضریب اهمیت هر یک از این موارد طوری تعیین شد که مجموع ضرایب اهمیت فرصت‌ها و تهدیدها برابر عدد یک شود. در ستون پنجم ماتریس، رتبه هر یک از فرصت‌ها و تهدیدها با توجه به درجه اهمیت آن‌ها درج گردید، بنحوی که برای فرصت‌ها اعداد ۳ و ۴ و برای تهدیدها ۱ و ۲ اختصاص یافت. در ستون ششم ضریب اهمیت در شدت عامل ضرب گردید تا امتیاز نهایی هر یک از فرصت‌ها و تهدیدها مشخص گردید. در پایین این ستون امتیازات بدست آمده با یکدیگر جمع گردید تا امتیاز نهایی ماتریس عوامل بیرونی به دست آمد. اگر جمع امتیاز نهایی ماتریس عوامل بیرونی بیشتر از ۲/۵ باشد به این معنی است که فرصت‌های پیش روی مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی بر تهدیدهای آن غلبه دارد، و اگر این امتیاز کمتر از ۲/۵ باشد نشان دهنده غلبه تهدیدها بر فرصت‌های این مراکز است. همان‌گونه که در جدول ملاحظه می‌شود مجموع نمرات این ماتریس برابر ۲/۵۱ محاسبه شد و حاکی از آن است که از لحاظ ارزیابی عوامل بیرونی در توسعه‌ی مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی فرصت‌های آن بر تهدیدهای آن برتری دارد.

جدول ۳) ماتریس عوامل بیرونی توسعه‌ی مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی

عوامل بیرونی	کد	عوامل	ضریب اهمیت	شدت عامل	نمره
فرصت‌ها	01	وجود استعدادهاى بالقوه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی	۰٫۰۷	۳	۰٫۲۱
	02	وجود فرهنگ بومی و محلی در پرداختن عامه مردم به آموزش در مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی	۰٫۰۷	۳	۰٫۲۱
	03	وجود افراد بی سواد به عنوان نیروی بالقوه جهت جذب و توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در کشور	۰٫۰۸	۴	۰٫۳۲
	04	شرایط آب و هوایی در استان و معرفی هر چه بیشتر مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در استان	۰٫۰۶	۳	۰٫۱۸
	05	تعامل سازمان نهضت سوادآموزی و وزارت آموزش و پرورش	۰٫۰۷	۳	۰٫۲۱

نمره	شدت عامل	ضریب اهمیت	عوامل	کد	عوامل بیرونی
۰/۲۱	۳	۰/۰۷	تعامل ورزیدن نهادهای تأثیرگذار دولت، نمایندگان مجلس، صدا و سیما با مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی	O6	فرصت ها
۰/۳۲	۴	۰/۰۸	تشویق مردم توسط نهادهای مردمی و اسلامی در راستای سوادآموزی	O7	
۰/۲۱	۳	۰/۰۷	افزایش تعداد سوادآموزان در استان	O8	
۰/۱۴	۲	۰/۰۷	افزایش روزافزون هزینه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی	T1	تهدیدها
۰/۰۵	۱	۰/۰۵	از بین رفتن علاقه در بی سوادان برای پرداختن به مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی	T2	
۰/۰۶	۱	۰/۰۶	کم رنگ شدن جایگاه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی به خاطر رواج مسائل دیگر	T3	
۰/۰۶	۱	۰/۰۶	از بین رفتن بسیاری تسهیلات و مشوق های مختلف برای مریبان و فعالان در مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی	T4	
۰/۱۴	۲	۰/۰۷	پایین بودن سطح استانداردهای امکانات و زیرساخت های مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی	T5	
۰/۰۵	۱	۰/۰۵	عدم برخورداری مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی از طرح جامع توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی	T6	
۰/۱۴	۲	۰/۰۷	کم شدن وقت مردم جهت پرداختن به فعالیت های آموزشی مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی	T7	
۲,۵۱	-	$\Sigma=1$	مجموعه ضرایب اهمیت عوامل بیرونی		

تعیین موقعیت استراتژیک توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی

برای تعیین موقعیت استراتژیک توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی از ماتریس ارزیابی عوامل درونی و ماتریس ارزیابی عوامل بیرونی استفاده شد. عوامل درونی و بیرونی نهایی شده در ماتریس‌های عوامل درونی و بیرونی درج گردید؛ و با بحث و تبادل نظر اعضای شورای راهبردی به درج ضریب اهمیت و رتبه هر یک از عوامل درونی (قوت‌ها و ضعف‌ها) و بیرونی (فرصت‌ها و تهدیدها) مبادرت گردید.

برای تعیین موقعیت استراتژیک مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی از ماتریس همزمان درونی و بیرونی استفاده شد. موقعیت استراتژیک مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در خانه‌های این ماتریس مشخص شد. اغلب استراتژی‌ها با توجه به منطقه قرار گرفتن موقعیت استراتژیک سازمان در یکی از چهار خانه انتخاب می‌شوند و نتیجه بدست آمده از آن، استقرار مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در منطقه تهاجمی قرار دارد.

شکل (۱) موقعیت استراتژیک مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی

عوامل بیرونی	۴	فرصت ۲/۵۱
	محافظة کارانه	تهاجمی ۲/۵۰
	ضعف	قوت
تدافعی	رقابتی ۲/۵۱	تهدید ۲/۵۰
۱	عوامل درونی	۴

هنگامیکه موقعیت استراتژی سازمان تهاجمی باشد نشان دهنده آن است که سازمان در بهترین شرایط ممکن قرار دارد و می‌تواند با استفاده از نقاط قوت خود از فرصت‌های موجود بنحواحسن استفاده کند و باعث پیشرفت و توسعه هرچه بیشتر گردد.

شناسایی و اولویت‌بندی استراتژی توسعه‌ی مراکز یادگیری محلی سوادآموزی از طریق SWOT

برای شناسایی استراتژی‌های توسعه‌ی مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی از فهرست نهایی عوامل درونی و بیرونی از طریق تجزیه و تحلیل SWOT استفاده شد. این ماتریس یکی از راه‌های مؤثر و مهمی است که مدیران با استفاده از آن و با بررسی دقیق عوامل درونی و بیرونی و مقایسه آن‌ها با یکدیگر به استراتژی‌های مهم خود دست پیدا می‌کنند. و برای انجام این کار نیاز به جلساتی با حضور افراد نخبه و متخصص و صاحب نظر از داخل و خارج تحت عنوان شورای راهبردی می‌باشد. با در نظر گرفتن نتایج بدست آمده ازماتریس برنامه‌ریزی استراتژی کمی استراتژی‌های مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی اولویت بندی شدند. سپس فهرست اولیه برنامه‌های کلی بدست آمده از استراتژی‌های مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی پس از مصاحبه کیفی با برخی از نخبگان اعضای جامعه تحقیق بدست آمد. در نهایت استراتژی‌ها و برنامه‌های کلی مرتبط به هر ۱۲ استراتژی سازمان به شرح جدول زیر استخراج و مورد تایید قرار گرفت.

جدول ۴) برنامه‌های کلی مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی

۱) ایجاد نظام آموزشی به منظور توانمندسازی و ارتقاء افراد بی‌سواد در مناطق هدف
■ پیش‌بینی اعتبار جداگانه در نهضت سوادآموزی در راستای توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی
■ استفاده از افراد نخبه و علمی در مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی جهت ارتقاء سطح مربیان
■ نظارت بر عملکرد دقیق مربیان
■ تدوین اساسنامه انتخاب مربیان ومدیران مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی
۲) فرهنگ‌سازی، اطلاع‌رسانی و آگاهی‌بخشی گسترده، مستمر و اثربخش به جامعه و مخاطبان
■ ارتباط قوی و مستمر با رسانه‌های شنیداری و دیداری (شامل صدا و سیما ملی)
■ آشکارسازی ارزش مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در بین مردم، از طریق آموزش همگانی در مدارس، دانشگاه‌ها و همکاری ویژه این گروه‌ها
۳) افزایش برگزاری دوره‌های مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی
■ ترغیب و تشویق جهت برگزاری دوره‌های مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی
■ برگزاری کلاس‌های آموزشی و مهارتی در سطوح مختلف

۴) تدوین نظام جذب، استعدادیابی و پرورش سوادآموزان

- تدوین دستورالعمل استعدادیابی در مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی
- فعال سازی کمیته های استعدادیابی در سوادآموزان سراسر کشور و نظارت دقیق بر عملکرد آن ها
- تعامل و همکاری نزدیک با آموزش و پرورش

۵) تحکیم بازاریابی، درآمدزایی و تنوع بخشی به منابع درآمدی در مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی

- تدوین طرحی جهت استفاده بهینه و درآمدزا
- برگزاری هر چه قوی تر و بهتر دوره ها.
- برگزاری کلاس های مهارتی برای علاقمندان و تشویق شرکت کنندگان
- ایجاد سیستم های مدیریتی قوی جهت بهره وری بیشتر از منابع درآمدی

۶) تاسیس مکان های ویژه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی

- تربیت نیروهای متخصص جهت اداره مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی
- ایجاد مکان های مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی در اغلب نقاط کشور

۷) طراحی سیستم آموزشی بصورت رایگان به خانواده ها در مناسبت ها و مکان های مختلف با استفاده از نیروهای متخصص و داوطلب

- ایجاد یک سیستم مناسب جهت آموزش به خانواده های علاقه مند در مناسبت های مختلف توسط مربیان و نخبگان
- فعال سازی مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی از طریق ارتباطات و تعاملات صحیح
- آموزش تئوری و عملی به صورت همزمان توسط نیروهای داوطلب و علاقمند به خانواده ها

۸) ایجاد مسابقات مختلف بین مربیان و سوادآموزان به منظور ایجاد رقابت

- در اختیار قرار دادن امکانات و وسایل تخصصی جهت توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی
- تعامل با مدیران ارگان ها و شهرداری ها و دانشگاه ها جهت کمک به توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی
- کمک به برگزاری مسابقات در مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی

۹) ایجاد نظام حقوق و دستمزد و تشویق و ترغیب مربیان

- تدوین اساسنامه پرداخت حقوق و دستمزد و جایزه به مربیان

۱۰) بهبود و توسعه تعاملات صحیح و سازنده مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی با مراکز مشابه در سطح بین‌المللی

■ تهیه و تنظیم طرح جامع و نوین توسعه مراکز یادگیری محلی و تصویب آن

■ برگزاری دوره‌های مربی‌گری با استفاده از علوم جدید

۱۱) توسعه و ترویج فرهنگ آموزش فردی و همگانی در کشور

■ ایجاد بنرهای تبلیغاتی آموزشی به خانواده‌ها در مکان‌های مختلف

■ تهیه بروشور و توزیع در سطح پارک‌ها، مراکز آموزشی و تجاری جهت مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی

۱۲) راه‌اندازی دوره‌های آموزشی جهت مخاطبان

■ تدوین بسته‌های آموزشی جهت دوره‌های مختلف در قسمت آقایان و خانم‌ها

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد از لحاظ ارزیابی عوامل درونی در توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی قوت‌های آن بر ضعف‌های آن برتری دارد، فرصت‌های پیش روی مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی بر تهدیدهای آن غلبه دارد پس از لحاظ ارزیابی عوامل بیرونی در توسعه‌ی مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی فرصت‌های آن بر تهدیدهای آن برتری دارد. با توجه به نتایج تحقیق که مشخص شد مهم‌ترین عامل ضعف توسعه این آموزش، نبودن مربی توانمند در برخی از شهرستان‌ها می‌باشد محقق پیشنهاد می‌کند در سراسر کشور کلاس‌های مربی‌گری توسط ادارات کل آموزش و پرورش برگزار شود. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد از لحاظ ارزیابی عوامل درونی در توسعه مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی قوت‌های آن بر ضعف‌های آن برتری دارد، فرصت‌های پیش روی مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی بر تهدیدهای آن غلبه دارد. مهمترین فرصت، وجود استعدادهای بالقوه در سراسر استان می‌باشد. در اجرای این تحقیق با محدودیت‌های متعددی روبرو بوده‌ایم. این محدودیت‌ها در دو گروه دسته‌بندی می‌شوند که در زیر به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود از آنجا که نمونه آماری این تحقیق افرادی بودند که خود در ارتباط با مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی بودند ولی از مبانی مدیریت استراتژیک اطلاعات کافی نداشتند، خود می‌تواند از عوامل محدودیت‌زا باشد، در ارتباط با مراکز یادگیری محلی نهضت سوادآموزی تاکنون تحقیقات جامعی صورت نگرفته است و به همین دلیل با محدودیت منابع کتابخانه‌ای روبرو بوده‌ایم، عدم توجه کافی برای مشارکت فعال گروه نمونه انتخاب شده در این پژوهش علمی، یکی از محدودیت‌های پژوهش بوده است همچنین عدم در دسترس بودن گروه نمونه به دلیل پراکندگی آن‌ها از دیگر محدودیت‌ها است.

فهرست منابع

- الوانی، م. (۱۳۷۳)، مدیریت عمومی، چاپ سی و دوم، تهران، انتشارات نشر نی
- آنسوف، م. (۱۳۷۷) استقرار مدیریت استراتژیک، ترجمه ع زندیه، تهران: انتشارات سمت
- آقازاده، ه. (۱۳۸۲)، مطالعه تطبیقی مدل‌های برنامه‌ریزی استراتژی. مجله تدبیر، شماره ۲۰
- الوانی، م. (۱۳۸۴)، مدیریت عمومی، چاپ بیست و چهار، تهران، انتشارات نشر نی
- اعرابی، م. و همکاران (۱۳۸۵)، دستنامه برنامه‌ریزی استراتژیک. تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی پیرس. ر. ترجمه سهراب خلیلی شورینی (۱۳۷۷)، برنامه‌ریزی و مدیریت استراتژیک. تهران. انتشارات یادواره کتاب
- جاسبی، ع. (۱۳۸۱)، اصول مبانی مدیریت. چاپ نهم. تهران. انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی ص ۱۲۳
- جاسبی، ع. (۱۳۸۷)، اصول مبانی مدیریت. چاپ نهم. تهران. انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی
- حسن قلی پور، ط و آقازاده، ه. (۱۳۸۴)، برنامه استراتژیک برای مؤسسات کوچک و متوسط. پایگاه نشریات الکترونیکی دانشگاه تهران، فرهنگ مدیریت، دوره: ۸.
- خوشوقت، م. (۱۳۷۵)، تجزیه و تحلیل تصمیم‌گیری در سیاست خارجی، تهران. مؤسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه ص ۱۶۰-۱۶۱
- خسروی زاده، ا. (۱۳۸۷)، برنامه استراتژیک کمیته ملی المپیک رساله دکتری، تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه تهران
- خسروی، ا.؛ حمیدی، م (۱۳۹۶) مدیریت استراتژیک در سازمانهای ورزش، انتشارات پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی، تهران.
- خوشبختی، ج. محمدی، سردارویسی. ک. (۱۳۸۷)، بررسی فرآیند به کارگیری مدل مدیریت استراتژیک در سازمان‌های ورزشی کشور، مجموعه مقالات همایش ملی مدیریت ورزشی با تأکید بر سند چشم‌انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی ایران
- فردآر، د. (۱۳۸۲)، مدیریت استراتژیک، ترجمه پارسائیان علی، اعرابی سید محمد، تهران. انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی
- رایینز اپ، (۱۳۸۲)، مبانی مدیریت، ترجمه س. م اعرابی و همکاران، تهران. انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی
- رایینز. ا و دی سنزو. د (۱۳۸۲)، مبانی مدیریت، ترجمه اعرابی، حمید رفیعی و اسراری ارشاد، چاپ دوم، تهران، دفتر پژوهش‌های فرهنگی
- رضائیان، علی، (۱۳۸۷)، مبانی سازمان و مدیریت چاپ یازدهم، تهران انتشارات سمت
- ساموئل، س. پائول. پ، (۱۳۸۰)، مدیریت استراتژیک ترجمه علی شمشخانی، دوره عالی جنگ سپاه فردآر. د (۱۳۷۹)، مدیریت استراتژیک. ترجمه علی پارسائیان و سید محمد اعرابی. تهران انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی، چاپ سوم
- فردآر. د. (۱۳۸۰)، ص ۲۴-۲۵ مدیریت استراتژیک، ترجمه پارسائیان علی، اعرابی، سید محمد، چاپ پنجم: تهران، انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی
- فردآر. د. (۱۳۸۸)، مدیریت راهبردی (پارسائیان، علی و سید محمد اعرابی، چاپ پانزدهم): دفتر پژوهش‌های فرهنگی
- کاشف، م؛ میرحسن، س؛ احمدی، م؛ معرفت، د (۱۳۹۷) بررسی مدل استراتژیک توسعه ورزش قهرمانی استان آ. شرقی با استفاده از روش SWOT و BSC. پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی، ۶ (۴).
- کوننز هرولد و همکاران، (۱۳۷۷)، اصول مدیریت. ترجمه طوسی محمد علی، علوی سید امین الله. تهران، انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی. جلد اول، چاپ چهارم

کاپلان، ر و نورتون، د. (۱۳۸۶)، سازمان استراتژی محور (پرویز بختیاری): نشر سازمان مدیریت صنعتی
 هانگر، د. جی و ویلن توماس ال، (۱۳۸۱)، مبانی مدیریت استراتژیک. ترجمه اعرابی سید محمد. ایزدی. داوود.
 تهران انتشارات دفتر پژوهش های فرهنگی
 هرسیون، ج. جان، ک. (۱۳۸۲)، مدیریت استراتژیک ترجمه بهروز قاسمی. تهران انتشارات هیات ص ۱۹۲
 هانگر جی، د و ال ویلن، ت. (۱۳۸۹)، فرهنگ مدیریت (اعرابی سید محمد و ایزدی داوود)

Boseman Glenn and Arvind phatak 1989. Strategic Management: Text and cases , 2nd . Ed; John Willeg_Sons, new York, 14-16

England Cabinet office, 2002"Game Plan A Strategy for Delivering Government , Sport & Physical Activity Objectivities", A join DCMS, Strategy until Report , 2002

Machado (2004).The Status of Strategic Planning in Portuguese Higher Education Institutions Higher Education Policy ,17.

راهکارهای توسعه سوادآموزی تقاضا محور

علی اکبر علی آبادی، ابوالحسن حبیبی و مهدی مرتضوی
شهرستانک
(استان خراسان جنوبی، بیرجند)

چکیده

زمینه و هدف: امروزه گسترش سوادآموزی یکی از معیارهای توسعه یافتگی جوامع می باشد. جمهوری اسلامی ایران اهمیت ویژه ای برای امور آموزشی و فرهنگی قائل بوده و اقدامات گسترده ای را برای مبارزه با بی سوادی انجام داده است. هدف پژوهش بررسی راهکارهای توسعه سوادآموزی تقاضا محوری در استان خراسان جنوبی بوده است. **روش تحقیق:** توصیفی- تحلیلی است. جامعه آماری شامل سوادآموزان به تعداد ۱۶۴۱۷ نفر و آموزشیاران به تعداد ۳۳۵ نفر می باشد. حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان برای سوادآموزان ۳۷۷ نفر و آموزشیاران ۱۸۱ نفر به دست آمد. روش نمونه گیری طبقه ای متناسب بوده است. ابزار پژوهش پرسشنامه محقق ساخته بوده که روایی و پایایی آن به دست آمده است. داده های به دست آمده با استفاده از آمار توصیفی و آزمون های آماری از طریق نرم افزار SPSS تحلیل گردید. **یافته ها:** عوامل موقعیتی، عوامل سازمانی، عوامل گرایشی، عوامل آکادمیک و عوامل پداگوژیک در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری تأثیر معنی داری داشته اند. عوامل موقعیتی بیشترین تأثیر و عوامل پداگوژیک کمترین تأثیر را داشته است. نتایج مربوط به گویه های مرتبط با عوامل مؤثر در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری نشان داد که، افزایش مشارکت سوادآموزان در برنامه های سوادآموزی و واگذاری

اختیارات بیشتر به آنان بیشترین تأثیر و راه اندازی سایت و فضای مجازی ویژه سوادآموزان به ویژه سوادآموزان چندزبانه کمترین تأثیر را داشته است.

کلید واژه ها: توسعه، سوادآموزی، تقاضامحوری

مقدمه

جامعه به عنوان سیستم پویا و در حال تکامل برای بقا و دوام خود نیاز به بازتولید دائمی نیروهای متخصص برای مشاغل مختلف و رفع نیازهای جامعه دارد. امروزه فراگیری مشاغل به دلیل پیچیده بودن نیازمند آموزش است (شایگان، ۱۳۸۸: ۳۶۳)؛ بر این اساس امروزه آموزش سوادآموزی به عنوان یک عامل کلیدی برای رشد اقتصادی، ارتقای مهارت شغلی افراد و مهارت های زندگی اهمیت یافته است (نیومارک^۱ و همکاران، ۲۰۱۱: ۹۶). برنامه ریزی سوادآموزی با این تصور بنا شده که بزرگسالان بی سواد باسواد شوند و این مفهوم به وضوح در ادبیات گسترده آموزش سواد بزرگسالان بیان شده است (باراکت^۲، ۲۰۱۶: ۲۴۴)، زیرا آموزش بزرگسالان یک پدیده سیاسی، اجتماعی و فرهنگی است (هوباکوا و سمرادوا^۳، ۲۰۱۴: ۳۹۷). بنابراین یکی از شاخص های رشد در جوامع متمدن، میزان بهره مندی مردم آن کشور از حداقل سواد خواندن و نوشتن و یکی از نیازهای بشر دستیابی به اطلاعات به منظور کسب آگاهی و شناخت و استفاده از آن برای بهتر زیستن است (خادمی و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۰۴).

با این وصف، بدیهی است که مبارزه با بی سوادی نه تنها در مقوله توسعه فرهنگی به عنوان نخستین گام قلمداد می شود، بلکه در حوزه های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی نیز حائز اهمیت ویژه ای است. هرچه افراد جامعه به سمت باسواد شدن پیش روند، به یقین سیر تحول و رویکرد آن جامعه به سمت مفهوم توسعه تسریع خواهد یافت. در واقع، قدرت آموزش بزرگسالان طیف گسترده ای از حوزه ها در زندگی افراد را شامل می شود و بر انواع محیط های مختلف از خانواده تا محل کار و... تأثیر گذار است (یونسکو^۴، ۱۹۹۷: ۱). در ۳۰ سال گذشته، تصمیم گیرندگان اتحادیه اروپا به آموزش سواد جهت توسعه رقابت و اشتغال، نقش فعال شهروندی و توسعه فردی توجه داشته اند و در سراسر اروپا عنایت ویژه ای به آموزش بزرگسالان می شود (دیمیترسو^۵ و همکاران، ۲۰۱۵: ۱۱۶۲). امروزه کشورهای متمدنی به فرهنگ و تمدن پیشرفته خود را مدیون

1. Neumark
2. Barakat
3. Hubackova & Semradova
4. UNESCO
5. Dimitrescu

عملکرد موفقیت آمیز علمی می دانند و می کوشند تا استعداد های بالقوه جوانانشان را بارور سازند (شاوران و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۴۹). آن چه در چندسال اخیر دانشمندان و نظریه پردازان آموزش را به خود مشغول داشته، طراحی سیاست هایی در زمینه سرمایه گذاری های عظیم و پیشرفته در آموزش بزرگسالان و توسعه سوادآموزی می باشد (صبایان و اکبری، ۱۳۸۹: ۵۶). توسعه آموزش بزرگسالان، توانمندترین ابزار هر جامعه برای تضمین توزیع صحیح و عادلانه منابع و یکی از مؤثرترین عوامل در تغییر رفتار و روزآمد کردن مهارت، توسعه تخصص ها، بینش و نگرش منابع انسانی است (ابراهیمیان و کیاسرشت، ۱۳۸۹: ۱۶).

در طول دهه گذشته، تغییرات مهمی در سیاست های آموزش بزرگسالان و آموزش مداوم در بسیاری از کشورها در سراسر جهان رخ داده است (کازو و اکساکال^۱، ۲۰۱۵: ۲۳۶) اما علیرغم این که اجتماع جهانی برای محو بی سوادی از سال ۲۰۲۰ میلادی آغاز شده و کشورها تلاش فزاینده ای را برای کاهش خسارات ناشی از بی سوادی سامان داده اند، لیکن براساس آخرین گزارش توسعه انسانی ملل متحد در سال ۲۰۰۰ میلادی بیش از ۷۷۷ میلیون نفر در دنیا از نعمت سواد بی بهره اند و جوامع جهانی آثار بی سوادی را در قالب فقر اقتصادی و فرهنگی، بالا بودن نرخ مرگ و میر، بزهکاری، ناامنی، اعتیاد، طلاق، فروپاشی خانواده ها و... تحمل می کنند (باقرزاده، ۱۳۹۳). به این دلایل، در دهه های گذشته سوادآموزی بزرگسالان مورد توجه پژوهش های علمی و سازمان های جهانی قرار گرفته است. برای نمونه در اجلاس جهانی تعلیم و تربیت داکار^۲، به سواد به عنوان هدفی اشاره شده که در تمام کشورها باید به آن پرداخته شود. در این اعلامیه بر شش هدف در زمینه تعلیم و تربیت تأکید شده که دو مورد از این اهداف به آموزش سواد در بزرگسالان مربوط است. هدف چهارم اشاره به سوادآموزی بزرگسالان دارد و هدف ششم نیز خواندن و نوشتن و ریاضیات را به عنوان بخشی از برنامه های تعلیم و تربیت بزرگسالان در بر می گیرد (کیم^۳ و همکاران، ۲۰۰۸: ۴۳۵).

با وجود این که سال های متمادی، برنامه های مبارزه با بی سوادی در اغلب کشورهای جهان سوم رونق داشته ولی به دلیل رشد جمعیت بر تعداد بی سوادان افزوده شده است. در کشور ما نیز بر اساس آمارهای سازمان نهضت سوادآموزی و مرکز آمار ایران وضعیت سوادآموزی مناسب نیست چون از میان جمعیت کشور سطح سواد حدود ۳۰ میلیون نفر حداکثر تا دوره راهنمایی است. از این میان بنا به گزارش سازمان نهضت سوادآموزی کشور ۹ میلیون و ۷۱۹ هزار نفر بی سواد

1. Kazu & Aksakal

2. Dakar

3. Kim

مطلق در کل کشور داریم. تمامی این آمارها در شرایطی گزارش شده است که نهضت سوادآموزی در کشور فعالیت می کند و از سوی دیگر درصدی از کم سوادان در طول زمان به بی سوادی مطلق بازگشت می کنند (باقرزاده، ۱۳۹۳). همچنین در سند چشم انداز بیست ساله نیز باید رتبه نخست در منطقه را داشته باشیم ولی اکنون بین ۲۴ کشور منطقه در رتبه ۱۷ هستیم و میان ۱۸۲ کشور جهان نیز ۱۱۰ که این رضایت بخش نیست. شرایط و آمار اعلام شده موجود ضرورت تلاش بیشتر و شناسایی مسائلی و مشکلات نهضت سوادآموزی را در این زمینه عیان می کند (مهدی زاده، ۱۳۹۴). تحقق برنامه های سوادآموزی مستلزم مشارکت همگانی و استقبال افراد بی سواد است (ولیاخی، ۱۳۹۳). امروزه مسئله عدم استقبال و تقاضا برای دوره های آموزش بزرگسالان تنها محدود به کشورهای جهان سوم نیست، بلکه عدم استقبال و تقاضا، یک پدیده بین المللی است. دلایل عدم استقبال از دوره های آموزش بزرگسالان پیچیده، چندبعدی و اغلب تقلیل پذیر به یک مانع واحد نیست (جاکوب، ۲۰۰۴). در راستای واکاوی ابعاد و گستره مسئله عدم استقبال، مدل ها و نظریه های زیادی مورد مذاقه قرار گرفته است. به عنوان مثال، براساس مدل تقاضا که از مطالعات گسترده سوادآموزی بدر (۱۳۵۹) و کوتلر^۲ (۱۹۷۵) استخراج شده است بزرگسالان وقتی در یک دوره آموزشی شرکت می کنند که ببینند ارزش آنچه به دست می آورند از منابعی که صرف یادگیری می کنند بیشتر باشد. بنابراین، برای این که بزرگسالان به طور متداوم در دوره ها شرکت کنند، برنامه های سوادآموزی باید در برابر هزینه های مصرفی (مادی و معنوی)، انتفاعات بیشتری برای شرکت کنندگان داشته باشد (کامینگز^۳ و همکاران، ۱۹۹۹).

بر اساس مدل پاسخ های زنجیره ای کراس^۴ (۱۹۸۱) موانع شرکت در دوره های سوادآموزی را می توان بر مبنای سه متغیر عوامل موقعیتی، عوامل سازمانی و عوامل گرایشی تبیین کرد. مدل پارادایم رایبسون^۵ (۱۹۹۷) توجه خود را به جای مؤلفه های ساختاری، بر اجزای ادراکی موجود در زندگی افراد معطوف می کند. بنابراین، مشارکت حاصل فعل و انفعال متقابل متغیرهای فردی و محیطی است. این متغیرهای دوگانه از طریق واکنش های افراد که برخاسته از متغیرهای میانجی اند، رفتار را تحت تأثیر قرار می دهند. این واکنش ها نیز برخاسته از متغیرهای میانجی اند. متغیرهای میانجی عبارتند از: آمادگی فعال، درک و تفسیر محیط و تجربه مرتبط با نیازهای فردی. مدل اثر متقابل روانی - اجتماعی دارکن ولد و مریام^۶ (۱۹۸۲) نیز رفتار مشارکت جویانه را به عنوان

1. Beder

2. Kotler

3. Comings

4. Chain of Response Model Cross

5. Rubenson's Paradigm

6. Darken Wald and Merriam Psychosocial Interaction Model

مجموعه‌ای از واکنش‌های درونی و بیرونی انگیزاننده تلقی کرده، وضعیت اجتماعی- اقتصادی را به عنوان نیرومندترین عامل در تعیین رفتار مشارکت جویانه بزرگسالان تعریف می‌کند. در این مدل، عناصر نهایی که به عنوان موانع مشارکت در نظر گرفته می‌شوند عبارتند از: موانع وضعیتی، سازمانی، روانی- اجتماعی و اطلاعاتی. طرفداران نظریه تجانس نیز معتقدند عدم مشارکت و تقاضا وقتی ایجاد می‌شود که بین نیازهای فراگیران، اهداف، ماهیت برنامه‌های آموزش بزرگسالان و محیط آموزشی تجانس و همخوانی وجود نداشته باشد. طبق نظریه میدان نیرو، بزرگسالان در صورتی در دوره‌های آموزشی شرکت می‌کنند که معتقد باشند می‌توانند یاد بگیرند و متعاقباً نتایج یادگیری را در نیازهای شخصی خود ببینند (حکیم زاده؛ قربانی و ملکی، ۱۳۹۴: ۶۶-۶۹). علاوه بر مدل‌ها و نظریه‌هایی که مطرح شد، تحقیقات زیادی پیرامون مسئله عدم تقاضا یا عدم مشارکت بزرگسالان از دوره‌ها انجام شده است. از جمله می‌توان به پژوهش‌های خارجی (گوارامادزا، ۲۰۰۷؛ والنن و دارکنولد^۱، ۱۹۹۰؛ اسکالن^۲، ۱۹۸۶؛ بدر، ۱۹۹۰؛ فیشر^۳، ۱۹۸۳؛ کراس، ۱۹۸۱؛ فاگن^۴، ۱۹۹۱؛ هایز^۵، ۱۹۸۸؛ کرکا^۶، ۱۹۸۶؛ ماتریندا^۷، ۱۹۸۹) اشاره نمود. مسئله قابل تأمل در نتایج این پژوهش‌ها، تنوع و گستردگی علل عدم استقبال است (حکیم زاده؛ قربانی و ملکی، ۱۳۹۴: ۶۶-۶۹).

بر اساس پژوهش رضانی؛ مهنی و عزیززی (۱۳۹۷) باید به عوامل زمینه‌ای، محیطی و علی در خصوص عدم تقاضا برای سوادآموزی توجه نمود. حکیم‌زاده؛ قربانی و ملکی (۱۳۹۴) نیز نشان دادند که سوادآموزان مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری، انگیزش، هزینه‌های تحصیلی، قوانین سازمانی، مسائل زبان‌شناختی، هدف دوره، آگاهی سوادآموزی، محل اقامت، امکانات و زمانبندی، مسائل شغلی و خانوادگی و آگاهی از برنامه‌های سوادآموزی و آموزشیاران مؤلفه‌های هدف دوره، امکانات و زمانبندی، انطباق دوره با اصول یادگیری بزرگسالان، ارزشیابی و بازخورد، محتوا، حمایت و پشتیبانی، مسائل زبان‌شناختی، قوانین سازمانی و محل اقامت را به عنوان علل عدم استقبال بی‌سوادان از برنامه‌های سوادآموزی عنوان نموده‌اند. کالینز^۸ (۲۰۱۱) موانع موقعیتی، سازمانی، گرایشی و عوامل انگیزشی درونی و بیرونی را از موانع اصلی مشارکت سوادآموزان دانسته‌اند. همچنین توسعه شغلی و رویدادهای اصلی زندگی نیز در انگیزه دادن به بزرگسالان

1. Gvaramadze
2. Valentine and Darken Wald
3. Scanlan
4. Fisher
5. Fagan
6. Hayes
7. Kerka
8. Martindale
9. Collins

مؤثر بوده است. لارسون و میلانا^۱ (۲۰۰۶) پنج عامل فقدان زمان و انرژی، نگرش منفی نسبت به یادگیری دوباره، امکان دسترسی به فعالیت‌های یادگیری، فقدان پشتیبانی و اطمینان نداشتن از توانایی‌ها را از موانع اصلی مشارکت دانسته‌اند. همچنین بادارد و رایینسون^۲ (۲۰۰۳) نیز حصول یا امکان یادگیری و استفاده از مهارت‌های سواد در محیط کار را از مهمترین عوامل پیش‌بینی‌کننده مشارکت در دوره‌های آموزشی بیان نموده‌اند.

با توجه به آن چه بیان شد و با توجه به این که چند دهه از فعالیت نهضت سوادآموزی در کشور از جمله در استان خراسان جنوبی می‌گذرد و از حاصل تلاش‌ها، تدابیر اتخاذ شده از سوی مسئولان و مجریان سوادآموزی و آموزش بزرگسالان، دستاوردها و موفقیت‌هایی به دست آمده اما مانند سایر مناطق کشور، استان خراسان جنوبی نیز در زمینه اجرای موفقیت‌آمیز برنامه‌های سوادآموزی با مسائل و مشکلاتی روبرو بوده و این مسائل موجب شده است که این برنامه‌ها به طور مناسب اجرا نشوند و همچنین اثربخشی لازم را نداشته باشد. بنابراین با درک اهمیت این مسئله، سؤال پژوهش حاضر این است که: راهکارهای توسعه سوادآموزی تقاضا محوری چیست؟

هدف پژوهش

هدف پژوهش بررسی راهکارهای توسعه سوادآموزی تقاضا محوری می باشد.

پیشینه پژوهش

رمضانی؛ مهنی و عزیز (۱۳۹۷) در پژوهشی توجه به عوامل زمینه‌ای، محیطی و علی را در خصوص عدم تقاضا برای سوادآموزی مطرح نمودند. حکیم زاده؛ قربانی و ملکی (۱۳۹۴) نشان دادند، علل عدم استقبال از برنامه‌های سوادآموزی به مؤلفه‌های مسئولیت پذیری، انگیزش، هزینه‌های تحصیلی، قوانین سازمانی، مسائل زبان‌شناختی، هدف دوره، آگاهی سواد، محل اقامت، امکانات و زمانبندی، مسائل شغلی و خانوادگی و آگاهی از برنامه‌های سوادآموزی و از نظر آموزش دهنده‌ها، هدف دوره، امکانات و زمانبندی، انطباق دوره با اصول یادگیری بزرگسالان، ارزشیابی و بازخورد، محتوا، حمایت و پشتیبانی، مسائل زبانشناختی، قوانین سازمانی و محل اقامت مربوط می‌شود. بیژنی؛ مرادی و کرمی (۱۳۹۰) نشان دادند، وجود عواملی همچون آمادگی‌های قبلی، هوش و انگیزه در ظرفیت یادگیری تأثیر به‌سزایی دارد. ولی در این میان وجود انگیزه برای یادگیری نقش بسیار مهمتری ایفا می‌کند که می‌تواند معلول عوامل درونی دیگر باشد. هر اندازه فرد آگاهی بیشتری داشته باشد به همان اندازه خواهان و پذیرای تغییر

1. Larson & Milana

2. Boudard & Rubenson

و تحولات و عقاید جدید خواهد بود. ایجاد ارتباط درست و قوی میان وقت، استعداد و نیاز بزرگسالان و برنامه‌های آموزشی و انتخاب اهداف واقعی و کوتاه مدت از عواملی هستند که انگیزه بزرگسالان را برای یادگیری بیدار می‌کنند. صادق پور (۱۳۸۷) نشان داد که مشکلات دوره مقدماتی نهضت سوادآموزی از دیدگاه آموزشیاران به ترتیب اولویت شامل مشکلات اقتصادی، مشکلات اجتماعی، مشکلات اداری و مشکلات آموزشی و از دیدگاه راهنمایان تعلیماتی شامل: مشکلات اقتصادی، مشکلات آموزشی، مشکلات اداری و مشکلات اجتماعی و از دیدگاه سوادآموزان، مشکلات اقتصادی، مشکلات آموزشی، مشکلات فرهنگی، مشکلات انگیزشی و مشکلات اجتماعی می‌باشد. کالینز^۱ (۲۰۱۱) نشان داد، فاصله بین خانه و محل تحصیل، هزینه دوره‌ها و ندانستن آنچه باید آموخته شود، موانع اصلی مشارکت بوده است. همچنین توسعه شغلی و رویدادهای اصلی زندگی نقش کلیدی در انگیزه دادن به بزرگسالان داشته است. لیندا و جساپ^۲ (۲۰۱۰) مشارکت بزرگسالان را با دوست نداشتن تحصیل، عوامل مرتبط با درون کلاس، موانع موقعیتی، درک کم از نیازمندی‌ها، موانع روانی-اجتماعی و عوامل مرتبط با خارج از کلاس مرتبط دانسته‌اند. لارسون و میلانا^۳ (۲۰۰۶) به این نتیجه رسیدند که پنج عامل فقدان زمان و انرژی، نگرش منفی نسبت به یادگیری دوباره، امکان دسترسی به فعالیت‌های یادگیری، فقدان پشتیبانی و اطمینان نداشتن از توانایی‌ها، موانع اصلی مشارکت در دوره‌های آموزشی بزرگسالان بوده است. بادارد و رابینسون^۴ (۲۰۰۳)، دو عامل اصلی شامل خانواده؛ مشتمل بر: تحصیلات والدین، موقعیت زبانی، حصول یا امکان یادگیری، کارآیی سواد و ۲) شغل؛ مشتمل بر: فشارهای کاری، موقعیت‌کاری، تجارب کاری، وسعت شرکت یا سازمان، استفاده از سواد در حین کار و درآمد افراد را از عوامل اصلی تعیین‌کننده مشارکت بزرگسالان در دوره‌های آموزشی را معرفی نمودند.

فرضیه‌های پژوهش

- ۱- عوامل موقعیتی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری مؤثرند.
- ۲- عوامل سازمانی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری مؤثرند.
- ۳- عوامل گرایشی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری مؤثرند.
- ۴- عوامل آکادمیک در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری مؤثرند.
- ۵- عوامل پداگوژیک در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری مؤثرند.

1. Collins

2. Linda and Jessup

3. Larson & Milana

4. Boudard & Rubenson

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و مبنای روش آن توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری شامل آموزشیاران و بزرگسالان بی سواد ۱۰ تا ۴۹ سال بوده اند. حجم نمونه آموزشیاران، ۱۸۱ نفر و حجم نمونه بزرگسالان، ۳۷۷ نفر بوده است که با روش نمونه گیری طبقه ای متناسب با حجم انتخاب شده اند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته ۴۴ سؤالی بوده است. برای بررسی روایی صوری و محتوایی پرسشنامه از روش اجماع صاحب نظران استفاده شد. پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ در مرحله پیش آزمون ۰/۹۴ و در مرحله پس آزمون ۰/۹۶ به دست آمد. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار Spss (نسخه ۲۱) در دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی انجام شد.

یافته های پژوهش

جدول (۱) آماره های توصیفی راهکارهای توسعه سوادآموزی تقاضا محوری از دیدگاه بزرگسالان و آموزشیاران (کل نمونه)

انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	شاخص آماری
			متغیرها
۳۹/۰	۳/۷۳	۵۵۸	عوامل موقعیتی
۴۸/۰	۵۲/۳	۵۵۸	عوامل سازمانی
۳۹/۰	۶۲/۳	۵۵۸	عوامل گرایشی
۴۰/۰	۵۳/۳	۵۵۸	عوامل آکادمیک
۴۷/۰	۴۴/۳	۵۵۸	عوامل پداگوژیک

نتیجه: عوامل موقعیتی بیشترین تأثیر و عوامل پداگوژیک کمترین تأثیر را بر توسعه سوادآموزی تقاضا محوری داشته اند.

فرضیه ۱ عوامل موقعیتی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری مؤثرند.

جدول (۲) آزمون t تک نمونه ای نقش عوامل موقعیتی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری

Test value = 3						
متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی داری
عوامل موقعیتی	۵۵۸	۳/۷۳	۰/۳۹	۲۲/۰۸	۵۵۷	۰/۰۰۰

نتیجه: عوامل موقعیتی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری تأثیر معنی داری داشته است.

جدول ۳) آزمون تی تک نمونه‌ای نقش عوامل موقعیتی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری با توجه به گویه‌های پرسشنامه

Test value = 3						
ردیف	مؤلفه‌ها (گویه‌ها)	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی داری
۱	تطبيق زمانبندی کلاس با اوقات فراغت سوادآموزان	۳/۷۲	۰/۶۴	۱۳/۵۶	۵۵۷	۰/۰۰۰
۲	کاهش مشکلات اقتصادی و خانوادگی سوادآموزان	۳/۱۴	۰/۵۵	-۴/۰۶	۵۵۷	۰/۰۲۱
۳	تغییر باورهای غلط فرهنگی و کاهش مشکلات فرهنگی	۳/۸۹	۰/۷۱	۱۹/۴۷	۵۵۷	۰/۰۰۰
۴	کاهش مشکلات حمل و نقل سوادآموزان بین محل زندگی و تشکیل کلاس‌ها	۳/۴۳	۰/۴۲	۱۱/۲۶	۵۵۷	۰/۰۰۰
۵	تأثیر آموزش سوادآموزان بر پیشرفت تحصیلی فرزندان	۳/۸۱	۰/۶۴	۱۷/۱۴	۵۵۷	۰/۰۰۰
۶	کسب رضایت همه اعضای خانواده	۳/۳۳	۰/۵۴	۶/۳۱	۵۵۷	۰/۰۰۰
۷	موافقت کار فرمایان با حضور کارگران در کلاس‌های سوادآموزی	۳/۸۱	۰/۶۴	۱۹/۳	۵۵۷	۰/۰۰۰
۸	راه اندازی سایت و فضای مجازی ویژه سوادآموزان به ویژه سوادآموزان چندزبانه	۳/۳۳	۰/۵۴	۶/۳۰	۵۵۷	۰/۰۰۰

نتیجه: تأثیر کل مؤلفه‌ها در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری به طور معنی داری بالاتر از حد متوسط (۳) می باشد.

جدول ۴) مقایسه میانگین رتبه نقش عوامل موقعیتی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری با توجه به گویه‌های پرسشنامه (آزمون فریدمن)

ردیف	مؤلفه‌ها (گویه‌ها)	میانگین رتبه
۱	تطبيق زمانبندی کلاس‌ها با اوقات فراغت سوادآموزان	۳/۷۸
۲	کاهش مشکلات اقتصادی و خانوادگی سوادآموزان	۲/۴۹
۳	تغییر باورهای غلط فرهنگی و کاهش مشکلات فرهنگی	۴/۳۵
۴	کاهش مشکلات حمل و نقل سوادآموزان بین محل زندگی و تشکیل کلاس‌ها	۳/۲۴

ردیف	مؤلفه ها (گویه ها)	میانگین رتبه
۵	تأثیر آموزش سوادآموزان بر پیشرفت تحصیلی فرزندان	۴/۳۴
۶	کسب رضایت همه اعضای خانواده	۳/۰۴
۷	موافقت کار فرمایان با حضور کارگران در کلاس های سوادآموزی	۴/۳۴
۸	راه اندازی سایت و فضای مجازی ویژه سوادآموزان به ویژه سوادآموزان چندزبانه	۳/۰۴
N= 518 $X^2= 411/837$ df=7 sig= 0/000		

نتیجه: عوامل موقعیتی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری در مؤلفه تغییر باورهای غلط فرهنگی و کاهش مشکلات فرهنگی بیشترین تأثیر و کاهش مشکلات اقتصادی و خانوادگی سوادآموزان کمترین تأثیر را دارد. نتیجه آزمون فریدمن نشان داد که بین میانگین رتبه ها تفاوت معناداری وجود دارد (sig = ۰/۰۰۰).

فرضیه ۲ عوامل سازمانی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری مؤثرند.

جدول ۵) آزمون t تک نمونه ای مرتبط با نقش عوامل سازمانی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری

Test value = 3						
متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی داری
عوامل سازمانی	۵۵۸	۳/۵۲	۰/۵۴	۷/۴۵	۵۵۷	۰/۰۰۰

نتیجه: عوامل سازمانی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری تأثیر معنی داری داشته است.

جدول ۶) نتایج تی تک نمونه ای نقش عوامل سازمانی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری با توجه به گویه های پرسشنامه

Test value = 3						
ردیف	مؤلفه ها (گویه ها)	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی داری
۱	تدوین قوانین و مقررات انعطاف پذیر حمایت کننده یا محدود کننده جهت ممانعت سوادآموزان از ترك کلاس های سوادآموزی	۳/۶۵	۰/۶۰	۱۵/۳۵	۵۵۷	۰/۰۰۰
۲	جذب آموزشیاران و کادر سوادآموزی متخصص و افزایش انگیزه و رضایت آنان	۳/۸۱	۰/۶۳	۲۰/۰۳	۵۵۷	۰/۰۰۰

ردیف	مؤلفه‌ها (گویه‌ها)	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی داری
۳	افزایش نظارت اصولی و فرآیندی سازمان‌های مسئول بر فعالیت‌های سوادآموزی و تشکیل مستمر کلاس‌ها	۳/۶۳	۱/۰۱	۱۰/۸۴	۵۵۷	۰/۰۰۰
۴	تأمین فضای آموزشی و امکانات مناسب و تأمین هزینه‌های تحصیلی سوادآموزان	۳/۶۶	۰/۵۲	۱۹/۴۹	۵۵۷	۰/۰۰۰
۵	تبلیغات اصولی و آگاه‌سازی جامعه نسبت به برنامه‌های سوادآموزی از طریق صدا و سیما، ملی و استانی، مدارس و مساجد، سایت ادارات، موبایل، نصب پوسترها و توزیع کتابچه‌های کوچک جیبی در اماکن عمومی و....	۳/۳۳	۰/۶۱	۸/۰۰	۵۵۷	۰/۰۰۰
۶	تنظیم محتوی و برنامه‌های آموزشی انعطاف‌پذیر و تطبیق آن با استعدادها و نیازهای سوادآموزان	۳/۶۷	۰/۶۸	۱۶/۳۵	۵۵۷	۰/۰۰۰
۷	ساده و جذاب بودن برنامه‌های آموزشی و مطالب درسی به ویژه کتب یادگیری مهارت‌های پایه سواد و کتب ریاضی	۳/۸۴	۰/۷۱	۲۱/۰۳	۵۵۷	۰/۰۰۰
۸	مشارکت شوراهای محلی، هیئت امنای مساجد، شهرداری‌ها، امام جماعت محله‌ها، ائمه جمعه، حوزه‌ها، کتابخانه‌ها، انجمن‌های مدارس، انجمن‌های پیاده‌روی، کلوپ‌های ورزشی، مطبوعات، مؤسسات هنر و صنایع دستی، آموزشگاه‌های رانندگی، موزه‌ها و ... در تشکیل کلاس‌های سوادآموزی	۳/۶۸	۱/۰۲	۱۱/۸۴	۵۵۷	۰/۰۰۰
۹	تسهیل امور مربوط به سوادآموزان متقاضی اخذ یا تمدید پروانه کسب، گواهینامه رانندگی، کمک‌های نقدی و جنسی دستگاه‌ها و نهادهای حمایتی و ...	۳/۶۲	۰/۵۲	۱۹/۴۹	۵۵۷	۰/۰۰۰
۱۰	برگزاری کارگاه‌های مهارت‌آموزی برای سوادآموزان فاقد مهارت جهت امرار معاش	۳/۳۴	۰/۶۲	۸/۰۰	۵۵۷	۰/۰۰۰
۱۱	حمایت از صندوق‌های تعاونی خردزنان روستایی	۳/۵۳	۰/۶۷	۱۵/۳۵	۵۵۷	۰/۰۰۰
۱۲	استفاده از امکانات سازمان‌های دولتی و مردم‌نهاد در امر سوادآموزی	۳/۸۲	۰/۷۲	۲۰/۰۳	۵۵۷	۰/۰۰۰

نتیجه: تأثیرات کل مؤلفه های مرتبط با عوامل سازمانی به طور معنی داری بالاتر از حد متوسط (۳) می باشد.

جدول (۷) مقایسه میانگین رتبه نقش عوامل سازمانی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری با توجه به گویه های پرسشنامه (آزمون فریدمن)

رتبه	مؤلفه ها (گویه ها)	میانگین رتبه
۱	تدوین قوانین و مقررات انعطاف پذیر حمایت کننده یا محدود کننده جهت ممانعت سوادآموزان از ترك كلاس های سوادآموزی	۳/۱۴
۲	جذب آموزشیاران و كادر سوادآموزی متخصص و افزایش انگیزه و رضایت آنان	۳/۳۸
۳	افزایش نظارت اصولی و فرآیندی سازمان های مسئول بر فعالیت های سوادآموزی و تشکیل مستمر كلاس ها	۳/۱۰
۴	تأمین فضای آموزشی و امکانات مناسب و تأمین هزینه های تحصیلی سوادآموزان	۳/۱۷
۵	تبلیغات اصولی و آگاه سازی جامعه نسبت به برنامه های سوادآموزی از طریق صدا و سیمای ملی و استانی، مدارس و مساجد، سایت ادارات، موبایل، نصب پوسترها و توزیع کتابچه های كوچك جیبی در اماکن عمومی و ...	۳/۰۱
۶	تنظیم محتوی و برنامه های آموزشی انعطاف پذیر و تطبیق آن با استعدادها و نیازهای سواد آموزان	۳/۲۲
۷	ساده و جذاب بودن برنامه های آموزشی و مطالب درسی به ویژه كتب یادگیری مهارت های پایه سواد و كتب ریاضی	۳/۴۱
۸	مشاركت شوراهای محلی، هیئت امنای مساجد، شهرداری ها، امام جماعت محله ها، ائمه جمعه، حوزه ها، کتابخانه ها، انجمن های مدارس، انجمن های پیاده روی، كلوپ های ورزشی، مطبوعات، مؤسسات هنر و صنایع دستی، آموزشگاه های رانندگی، موزه ها و ... در تشكيل كلاس های سوادآموزی	۳/۲۹
۹	تسهیل امور مربوط به سوادآموزان متقاضی اخذ یا تمدید پروانه كسب، گواهینامه رانندگی، كمك های نقدی و جنسی دستگاه ها و نهادهای حمایتی، و ...	۳/۱۴
۱۰	برگزاری كارگاه های مهارت آموزی برای سوادآموزان فاقد مهارت جهت امرار معاش	۳/۰۵
۱۱	حمایت از صندوق های تعاونی خرد زنان روستایی	۳/۰۷
۱۲	استفاده از امکانات سازمان های دولتی و مردم نهاد در امر سوادآموزی	۳/۴۰
N= 518 X ² = 122/905 df= 11 sig= 0/000		

نتیجه: نقش عوامل سازمانی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری در ساده و جذاب بودن برنامه‌های آموزشی و مطالب درسی به ویژه کتب یادگیری مهارت‌های پایه سواد و کتب ریاضی بیشترین تأثیر و تبلیغات اصولی و آگاه‌سازی جامعه نسبت به برنامه‌های سوادآموزی از طریق صدا و سیمای ملی و استانی، مدارس و مساجد، سایت‌های ادارات، موبایل، نصب پوسترها و توزیع کتابچه‌های کوچک جیبی در اماکن عمومی و... کمترین تأثیر را داشته است. نتیجه آزمون فریدمن نشان داد که بین میانگین رتبه‌ها تفاوت معناداری وجود دارد ($\text{sig}=0/000$).

فرضیه ۳ عوامل گرایشی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری مؤثرند.

جدول ۸) نتایج t تک نمونه‌ای نقش عوامل گرایشی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری

Test value = 3						
متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
عوامل گرایشی	۵۵۸	۳/۶۲	۰/۳۴	۱۳/۳۴	۵۵۷	۰/۰۰۰

نتیجه: عوامل گرایشی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری تأثیر معنی‌داری داشته است.

جدول ۹) آزمون تی تک نمونه‌ای نقش عوامل گرایشی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری با توجه به گویه‌های پرسشنامه

Test value = 3						
ردیف	مؤلفه‌ها (گویه‌ها)	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
۱	افزایش رغبت مردم و تغییر نگرش منفی آنان به سوادآموزی از طریق ارائه مزایا و انتفاعات سوادآموزی	۳/۶۱	۰/۴۵	۱۹/۲۹	۵۵۷	۰/۰۰۰
۲	تشویق‌های مادی و معنوی رایگان با تخفیف برای سوادآموزان موفق در زمینه‌هایی مانند راهیان نور، سفرهای زیارتی و سیاحتی و ...	۳/۷۲	۰/۱۷	۱۸/۰۰	۵۵۷	۰/۰۰۰
۳	افزایش اعتماد به نفس و احساس موفقیت سوادآموزان در یادگیری محتوای آموزشی	۳/۲۳	۰/۳۴	۷/۲۸	۵۵۷	۰/۰۰۰
۴	افزایش انگیزه سوادآموزان از طریق معرفی چهره‌های موفق در حوزه سوادآموزی	۲/۹۵	۰/۷۵	۴/۶۷	۵۵۷	۰/۰۰۰

رتبه	مؤلفه ها (گویه ها)	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی داری
۵	عدم علاقه به تشکیل کلاس ها در محیط آموزشی در کاهش انگیزه سوادآموز به حضور در کلاس های سوادآموزی مؤثر است.	۳/۴۳	۰/۷۶	۱۰/۴۳	۵۵۷	۰/۰۰۰
۶	افزایش انگیزه حضور سوادآموزان در کلاس های سوادآموزی از طریق هماهنگی ارزش تحصیلی مدارک سوادآموزی با مدارک تحصیلی آموزش و پرورش	۳/۴۳	۰/۶۷	۱۰/۳۵	۵۵۷	۰/۰۰۰
۷	افزایش رغبت سوادآموزان با انطباق سرعت و زمان یادگیری با توانائی و امکانات سوادآموزان	۳/۴۴	۰/۹۲	۸/۰۳	۵۵۷	۰/۰۰۰
۸	ویژگی های شخصیتی و توانایی تدریس و مدیریت کلاس آموزشیاران	۳/۴۵	۰/۴۵	۸/۰۴	۵۵۷	۰/۰۰۰
۹	تأمین تسهیلات مالی مورد نیاز سوادآموزان در حوزه های مسکن، جهیزیه، خوداشتغالی و ...	۳/۵۴	۰/۷۶	۸/۰۶	۵۵۷	۰/۰۰۰
۱۰	باور سوادآموزان به این که بی سوادی نقیصه بزرگی است و سبب ایجاد مسائل و مشکلات عمده ای برای آن ها، خانواده و جامعه خواهد شد.	۳/۶۴	۰/۲۹	۸/۰۸	۵۵۷	۰/۰۰۰

نتیجه: تأثیرات کل مؤلفه های عوامل گرایشی به طور معنی داری بالاتر از حد متوسط (۳) می باشد.

جدول (۱۰) مقایسه میانگین رتبه نقش عوامل گرایشی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری با توجه به گویه های پرسشنامه (آزمون فریدمن)

ردیف	مؤلفه ها (گویه ها)	میانگین رتبه
۱	افزایش رغبت مردم و تغییر نگرش منفی آنان به سوادآموزی از طریق ارائه مزایا و انتفاعات سوادآموزی	۴/۸۳
۲	تشویق های مادی و معنوی رایگان یا با تخفیف برای سوادآموزان موفق در زمینه هایی مانند راهیان نور، سفرهای زیارتی و سیاحتی و	۵/۶۳
۳	افزایش اعتماد به نفس و احساس موفقیت سوادآموزان در یادگیری محتوای آموزشی	۳/۲۲

ردیف	مؤلفه‌ها (گویه‌ها)	میانگین رتبه
۴	افزایش انگیزه سوادآموزان از طریق معرفی چهره‌های موفق در حوزه سوادآموزی	۳/۰
۵	عدم علاقه به تشکیل کلاس‌ها در محیط آموزشی در کاهش انگیزه سوادآموز به حضور در کلاس‌های سوادآموزی مؤثر است.	۴/۵۲
۶	افزایش انگیزه حضور سوادآموزان در کلاس‌های سوادآموزی از طریق هماهنگی ارزش تحصیلی مدارک سوادآموزی با مدارک تحصیلی آموزش و پرورش	۴/۵۲
۷	افزایش رغبت سوادآموزان با انطباق سرعت و زمان یادگیری با توانائی و امکانات سوادآموزان	۴/۵۴
۸	ویژگی‌های شخصیتی و توانایی تدریس و مدیریت کلاس آموزشیاران	۴/۵۵
۹	تأمین تسهیلات مالی مورد نیاز سوادآموزان در حوزه‌های مسکن، جهیزیه، خوداشتغالی و ...	۴/۶۹
۱۰	باور سوادآموزان به این‌که بی‌سوادی نقیصه بزرگی است و سبب ایجاد مسائل و مشکلات عمده‌ای برای آن‌ها، خانواده و جامعه خواهد شد.	۵/۳۸
N= 518 X ² = 453/122 df= 9 sig= 0/000		

نتیجه: عوامل گرایشی در مؤلفه تشویق‌های مادی و معنوی رایگان یا با تخفیف برای سوادآموزان موفق در زمینه‌هایی مانند راهیان نور، سفرهای زیارتی و سیاحتی و ... بیشترین تأثیر و افزایش انگیزه سوادآموزان از طریق معرفی چهره‌های موفق در حوزه سوادآموزی کمترین تأثیر را داشته است. نتیجه آزمون فریدمن نشان داد که بین میانگین رتبه‌ها تفاوت معناداری وجود دارد (sig < ۰/۰۵).

فرضیه ۴ عوامل آکادمیک در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری مؤثرند.

جدول (۱۱) نتایج t تک نمونه‌ای نقش عوامل آکادمیک در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری

Test value = 3						
متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
عوامل آکادمیک	۵۵۸	۳/۵۳	۰/۳۴	۲۶/۰۴	۵۵۷	۰/۰۰۰

نتیجه: عوامل آکادمیک در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری تأثیر معنی‌داری داشته است.

جدول ۱۲) تی تک نمونه ای نقش عوامل آکادمیک در توسعه سوادآموزی تقاضامحوری با توجه به گویه های پرسشنامه

Test value = 3						
رتبه	مؤلفه ها (گویه ها)	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی داری
۱	افزایش مشارکت سوادآموزان در برنامه های سوادآموزی و واگذاری اختیارات بیشتر به آنان	۳/۸۱	۰/۴۰	۲۸/۵۶	۵۵۷	۰/۰۰۰
۲	انطباق دوره های آموزشی با اصول یادگیری بزرگسالان	۳/۶۴	۰/۶۵	۱۴/۹۴	۵۵۷	۰/۰۰۰
۳	ارتباط بین تجارب و آمادگی های قبلی سوادآموزان با یادگیری های جدید	۳/۸۲	۰/۵۷	۲۱/۷۵	۵۵۷	۰/۰۰۰
۴	پرورش قدرت ریسک، خطرپذیری و جرأت اشتباه کردن در بین سوادآموزان	۳/۸۲	۰/۴۰	۲۸/۴۰	۵۵۷	۰/۰۰۰
۵	توجه به آزادی و استقلال سوادآموزان و رفع هر گونه اجبار	۳/۲۴	۰/۶۳	۴/۴۳	۵۵۷	۰/۰۰۰
۶	افزایش اعتماد سوادآموزان به توانایی ها و استعداد هایشان و کمک به شناخت آن	۳/۲۳	۰/۶۳	۴/۵۳	۵۵۷	۰/۰۰۰

نتیجه: تأثیر کل مؤلفه های مرتبط با نقش عوامل آکادمیک در توسعه سوادآموزی تقاضامحوری به طور معنی داری بالاتر از حد متوسط (۳) می باشد.

جدول ۱۳) مقایسه میانگین رتبه نقش عوامل آکادمیک در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری با توجه به گویه های پرسشنامه (آزمون فریدمن)

ردیف	مؤلفه ها (گویه ها)	میانگین رتبه
۱	افزایش مشارکت سوادآموزان در برنامه های سوادآموزی و واگذاری اختیارات بیشتر به آنان	۳/۳۶
۲	انطباق دوره های آموزشی با اصول یادگیری بزرگسالان	۲/۹۳
۳	ارتباط بین تجارب و آمادگی های قبلی سوادآموزان با یادگیری های جدید	۳/۲۷
۴	پرورش قدرت ریسک، خطرپذیری و جرات اشتباه کردن در بین سوادآموزان	۳/۳۳
۵	توجه به آزادی و استقلال سوادآموزان و رفع هر گونه اجبار	۲/۲۳
۶	افزایش اعتماد سوادآموزان به توانایی ها و استعداد هایشان و کمک به شناخت آن	۲/۲۲

N= 518 $X^2= 292/320$ df= 5 sig= 0/000

نتیجه: نقش عوامل آکادمیک در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری از طریق افزایش مشارکت سوادآموزان در برنامه‌های سوادآموزی و واگذاری اختیارات بیشتر به آنان، بیشترین تأثیر و افزایش اعتماد سوادآموزان به توانایی‌ها و استعدادهایشان و کمک به شناخت آن کمترین تأثیر را داشته است. نتیجه آزمون فریدمن نشان داد که بین میانگین رتبه‌ها تفاوت معناداری وجود دارد (sig= ۰/۰۰۰).

فرضیه ۵ عوامل پداگوژیک در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری مؤثرند.

جدول ۱۴ نتایج t تک نمونه‌ای نقش عوامل پداگوژیک در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری

Test value = 3						
متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
عوامل پداگوژیک	۵۵۸	۳/۴۴	۰/۴۸	۱۶/۳۲	۵۵۷	۰/۰۰۰

نتیجه: عوامل پداگوژیک در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری تأثیر معنی‌داری داشته است.

جدول ۱۵ تی تک نمونه‌ای نقش عوامل پداگوژیک در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری با توجه به گویه‌های پرسشنامه

Test value = 3						
ردیف	مؤلفه‌ها (گویه‌ها)	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
۱	تأمین امکانات آموزشی و کمک آموزشی مناسب و برانگیزاننده و استفاده از آن	۳/۲۲	۰/۵۵	۸/۰۰	۵۵۷	۰/۰۰۰
۲	استفاده از روش‌های تدریس مشارکتی	۳/۶۷	۰/۴۳	۱۹/۱۷	۵۵۷	۰/۰۰۰
۳	ارائه تکالیف عملی و پروژه محور	۳/۲۳	۰/۵۵	۶/۶۷	۵۵۷	۰/۰۰۰
۴	توجه به ارزشیابی مستمر پیشرفت تحصیلی سوادآموزان	۳/۵۲	۰/۹۴	۱/۶۹	۵۵۷	۰/۰۰۰
۵	استفاده از سوادآموزی دیجیتال متناسب با شرایط، نیازها و ویژگی‌های بزرگسالان	۳/۳۱	۰/۳۴	۸/۵۲	۵۵۷	۰/۰۰۰
۶	ارتباط صمیمی و محترمانه بین آموزشیاران و سوادآموزان	۳/۴۱	۰/۲۳	۱۱/۶۹	۵۵۷	۰/۰۰۰

رتبه	مؤلفه ها (گویه ها)	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی داری
۷	استفاده آموزشیاران از روش های تدریس مشارکتی و سوادآموز محور و گنجاندن فعالیت های تفریحی در حین آموزش و یادگیری	۳/۴۲	۰/۶۴	۹/۵۳	۵۵۷	۰/۰۰۰
۸	ارائه آموزش های کاربردی جهت حل مسائل و مشکلات شغلی، اقتصادی، حرفه ای، خانوادگی با توجه به نیازمندی ها و الزامات جامعه	۳/۶۲	۰/۴۵	۱۰/۷۰	۵۵۷	۰/۰۰۰

نتیجه: تأثیر کل مؤلفه های مرتبط با عوامل پداگوژیک در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری به طور معنی داری بالاتر از حد متوسط (۳) می باشد (sig= ۰/۰۰۰).

جدول ۱۶) مقایسه میانگین رتبه نقش عوامل پداگوژیک در توسعه سوادآموزی تقاضامحوری با توجه به گویه های پرسشنامه (آزمون فریدمن)

ردیف	مؤلفه ها (گویه ها)	میانگین رتبه
۱	تأمین امکانات آموزشی و کمک آموزشی مناسب و برانگیزاننده و استفاده از آن	۲/۶۱
۲	استفاده از روش های تدریس مشارکتی	۳/۶۲
۳	ارائه تکالیف عملی و پروژه محور	۲/۶۹
۴	توجه به ارزشیابی مستمر پیشرفت تحصیلی سوادآموزان	۳/۱۹
۵	استفاده از سوادآموزی دیجیتال متناسب با شرایط، نیازها و ویژگی های بزرگسالان	۳/۱۰
۶	ارتباط صمیمی و محترمانه بین آموزشیاران و سوادآموزان	۳/۱۱
۷	استفاده آموزشیاران از روش های تدریس مشارکتی و سوادآموز محور و گنجاندن فعالیت های تفریحی در حین آموزش و یادگیری	۳/۱۶
۸	ارائه آموزش های کاربردی جهت حل مسائل و مشکلات شغلی، اقتصادی، حرفه ای، خانوادگی با توجه به نیازمندی ها و الزامات جامعه	۳/۲۳
N= 518 X ² = 118/887 df=7 sig= 0/000		

نتیجه: نقش عوامل پداگوژیک در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری در استفاده از روش های تدریس مشارکتی بیشترین تأثیر و تأمین امکانات آموزشی و کمک آموزشی مناسب و برانگیزاننده

و استفاده از آن، کمترین تأثیر را داشته است. نتیجه آزمون فریدمن نشان داد که بین میانگین رتبه‌ها تفاوت معناداری وجود دارد ($\text{sig} = 0/000$).

جدول ۱۷) مقایسه میانگین رتبه راهکارهای توسعه سوادآموزی تقاضا محوری (آزمون فریدمن)

میانگین رتبه	متغیرها
۳/۷۳	عوامل موقعیتی
۳/۵۲	عوامل سازمانی
۳/۶۲	عوامل گرایشی
۳/۵۳	عوامل آکادمیک
۳/۴۴	عوامل پداگوژیک
N=518	X ² = 569/744 sig= 0/000

نتیجه: عوامل موقعیتی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری بیشترین تأثیر و عوامل پداگوژیک کمترین تأثیر را داشته است. در کل نقش راهکارهای توسعه سوادآموزی تقاضا محوری به ترتیب میانگین رتبه‌های به دست آمده با توجه به ابعاد فوق عبارت است از: عوامل موقعیتی (۳/۷۳)، عوامل گرایشی (۳/۶۲)، عوامل آکادمیک (۳/۵۳)، عوامل سازمانی (۳/۵۲)، عوامل پداگوژیک (۳/۴۴). نتیجه آزمون فریدمن نشان می‌دهد که بین میانگین رتبه‌ها تفاوت معناداری وجود دارد ($\text{sig} = 0/000$).

بحث و نتیجه‌گیری

فرضیه ۱ عوامل موقعیتی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری مؤثرند.

نتایج نشان داد که عوامل موقعیتی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری تأثیر معنی‌داری داشته است. در نتیجه فرضیه یک پژوهش تایید گردید. یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه یک با پژوهش‌های داخلی رضانی؛ مهنی و عزیزی (۱۳۹۷)، حکیم‌زاده؛ قربانی و ملکی (۱۳۹۴)، ولیخانی (۱۳۹۳)، صادق‌پور (۱۳۸۷)، شیرینی (۱۳۸۵)، ولیخانی (۱۳۸۴) و ... و پژوهش‌های خارجی کالینز (۲۰۱۱)، لیندا و جساپ (۲۰۱۰) و بادارد و رایینسون (۲۰۰۳)، همسویی داشته است.

فرضیه ۲ عوامل سازمانی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری مؤثرند.

نتایج نشان داد که عوامل سازمانی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری تأثیر معنی‌داری داشته است. در نتیجه فرضیه دو پژوهش تایید گردید. یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه دو با

پژوهش های داخلی رضانی؛ مهنی و عزیزی (۱۳۹۷)، حکیم زاده؛ قربانی و ملکی (۱۳۹۴)، ولیخانی (۱۳۹۳)، صادق پور (۱۳۸۷)، شیر (۱۳۸۵)، ولیخانی (۱۳۸۴) و ... و همچنین پژوهش خارجی کالینز (۲۰۱۱) همسویی داشته است.

فرضیه ۳ عوامل گرایشی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری مؤثرند.

نتایج نشان داد که عوامل گرایشی در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری تأثیر معنی داری داشته است. در نتیجه فرضیه سه پژوهش تایید گردید. یافته های حاصل از آزمون فرضیه سه با پژوهش های داخلی حکیم زاده؛ قربانی و ملکی (۱۳۹۴)، ولیخانی (۱۳۹۳)، شیر (۱۳۸۵)، ولیخانی (۱۳۸۴)، خیری خواه (۱۳۸۳)، معتمدی (۱۳۸۱) و ... و همچنین پژوهش های خارجی کالینز (۲۰۱۱)، لیندا و جساپ (۲۰۱۰) و لارسون و میلانا (۲۰۰۶) همسویی داشته است.

فرضیه ۴ عوامل آکادمیک در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری مؤثرند.

نتایج نشان داد که عوامل آکادمیک در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری تأثیر معنی داری داشته است. در نتیجه فرضیه چهار پژوهش تایید گردید. یافته های حاصل از آزمون فرضیه چهار با پژوهش های داخلی حکیم زاده؛ قربانی و ملکی (۱۳۹۴)، ولیخانی (۱۳۹۳)، بیژنی؛ مرادی و کرمی (۱۳۹۰)، ولیخانی (۱۳۸۴)، خیری خواه (۱۳۸۳)، میرمعزی (۱۳۷۶)؛ نقل از صادق پور، (۱۳۸۷)، داویدیان و شفيعی (۱۳۷۳)؛ نقل از خسروی، (۱۳۸۷) و ... همسویی داشته است.

فرضیه ۵ عوامل پداگوژیک در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری مؤثرند.

نتایج نشان داد که عوامل پداگوژیک در توسعه سوادآموزی تقاضا محوری تأثیر معنی داری داشته است. در نتیجه فرضیه پنج پژوهش تایید گردید. یافته های حاصل از آزمون فرضیه پنج با پژوهش های داخلی رضانی؛ مهنی و عزیزی (۱۳۹۷)، حکیم زاده؛ قربانی و ملکی (۱۳۹۴)، صادق پور (۱۳۸۷)، ولیخانی (۱۳۸۴)، خیری خواه (۱۳۸۳)، داویدیان و شفيعی (۱۳۷۳)؛ نقل از خسروی، (۱۳۸۷)، رضایی ملایری (۱۳۷۰)؛ نقل از علی آبادی، (۱۳۸۵) و ... و همچنین پژوهش های خارجی لارسون و میلانا (۲۰۰۶)، با دارد و رابینسون (۲۰۰۳) و لیندا و جساپ (۲۰۱۰) همسویی داشته است.

در تبیین نتایج پژوهش می توان نتیجه گرفت که: امروزه مسئله عدم استقبال و کمبود تقاضا از دوره های آموزش بزرگسالان تنها محدود به ایران نیست، بلکه عدم استقبال، یک پدیده بین المللی است. دلایل عدم استقبال از دوره های آموزش بزرگسالان پیچیده، چندبعدی و اغلب

تقلیل پذیر به یک مانع واحد نیست و می‌بایست براساس اولویت به همه عوامل تأثیرگذار که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت طی یک برنامه مدون پرداخت و برنامه‌های کاربردی تدوین و اجرا نمود.

پیشنهاد‌های کاربردی

- ۱) برنامه‌ریزی جهت انعطاف پذیر نمودن آموزش‌ها و ارائه آن در ساعت و مکان مشخص بر اساس نظر اکثریت مردم و حل مشکلات حمل و نقل سوادآموزان.
- ۲) اقدام دولت در جهت رفع مشکلات اقتصادی سوادآموزان به عنوان یکی از مشکلات عدم استقبال آن‌ها از کلاس‌های نهضت سوادآموزی.
- ۳) تغییر باورهای فرهنگی مردم و خانواده‌ها نسبت به سوادآموزی از طریق سخنرانی، فیلم، آموزش و...
- ۴) تسهیل حضور کارگران شاغل در بخش خصوصی در کلاس‌های سوادآموزی.
- ۵) تدوین قوانین و مقررات حمایت‌کننده از سوادآموزان و یا محدودکننده با هدف افزایش تقاضای سوادآموزان از کلاس‌های سوادآموزی.
- ۶) استفاده از آموزشیاران مجرب و با انگیزه با تأمین امنیت شغلی، افزایش حقوق و....
- ۷) نظارت اصولی و مستمر بر فعالیت‌های سوادآموزی از سوی مسئولین.
- ۸) استفاده از فضا و تجهیزات مناسب آموزشی.
- ۹) تبلیغات فراگیر با هدف جذب حداکثری سوادآموزان در برنامه‌های سوادآموزی.
- ۱۰) تنظیم محتوی آموزشی متنوع و ساده متناسب با استعدادها و نیازهای سوادآموزان.
- ۱۱) مشارکت حداکثری سازمان‌های دولتی و غیردولتی در تشکیل و راه‌اندازی کلاس‌های سوادآموزی.
- ۱۲) تدوین سیستم تشویق سوادآموزان با ارائه خدمات سوادآموزی با رویکرد انگیزشی (پاسخ به نیازهای مخاطبان).
- ۱۳) ارائه آموزش‌های افزایش اعتماد به نفس و احساس موفقیت برای سوادآموزان.
- ۱۴) استفاده از شیوه‌های مدیریت مشارکتی در ارائه برنامه‌های سوادآموزی و واگذاری اختیارات، آزادی و استقلال بیشتر به سوادآموزان.
- ۱۵) کنترل آموزش‌های ارائه شده از جهت انطباق با اصول یادگیری بزرگسالان.
- ۱۶) کمک به سوادآموزان جهت شناخت توانایی‌ها و استعداد‌های خود، افزایش خطرپذیری از طریق آموزش مهارت‌های زندگی.

۱۷) ارائه آموزش های کاربردی در زندگی با مشارکت و پیشنهاد سوادآموزان از جمله: برنامه های درآمدزا برای توسعه وضعیت معشتی، کاهش مشکلات اجتماعی مانند اعتیاد و ایدز، بهداشتی و سلامتی، تغذیه، حقوق و وظایف اجتماعی، اداره خانواده، پرکردن اوقات فراغت متناسب با نیازهای شهر و روستا، آموزش روش های کمک والدین به وضعیت تحصیلی فرزندان، کمک افراد باسواد خانواده به افراد بی سواد و.....

۱۸) ارائه تکالیف پروژه محور و استفاده از آزمون های عملکردی.

۱۹) اصلاح ساختار روابط آموزشیار و سوادآموز با تاکید بر الگوهای تعاملی و روابط انسانی مطلوب.

۲۰) فراهم کردن بستر لازم جهت استفاده از فضای مجازی و ارائه آموزش های دیجیتال متناسب با ویژگی ها و نیازهای متنوع سوادآموزان (مواد آموزشی انفرادی، منابع چند رسانه ای، سخت افزارها، دستگاه های تایپ و رایانه، مواد آموزشی و کمک آموزشی، اینترنت، کتابخانه، اتاق های سمعی و بصری، سالن های برگزاری جلسات).

منابع

- ابراهیمیان، هادی و کیاسرشت، علی. (۱۳۸۹). سوادآموزی بزرگسالان در جمهوری اسلامی ایران. انتشارات سازمان نهضت سوادآموزی.
- باقرزاده، علی. (۱۳۹۳). ۲۰ میلیون بی سواد مطلق و کم سواد در ایران؛ ۳ گروه بیشترین بازماندگان از تحصیل. خبرگزاری تسنیم، ۲۳ اردیبهشت ۲، شناسه خبر: ۳۶۷۵۹۵.
- بیژنی، مسعود؛ مرادی، حوریه و کرمی، غلامحسین. (۱۳۹۰). بررسی مفهوم و جایگاه انگیزش در برنامه های آموزش بزرگسالان. کار و جامعه، شماره ۱۳۳-۱۳۲، خرداد و تیرماه ۱۳۹۰، ۱۱۲-۱۰۰.
- حکیمزاده، رضوان؛ قربانی، حسین و ملکی، عباس. (۱۳۹۴). بررسی علل عدم استقبال بی سوادان از برنامه های سوادآموزی کشور: یک پژوهش ملی. سازمان نهضت سوادآموزی کشور.
- خادمی، ملوک، محبوبه السادات کدخدایی و زویا آتام، (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین سبک شناختی و ابعاد انگیزشی، رفتاری و شناختی اطلاع-جویی در دانش آموزان مقطع متوسطه. اندیشه های نوین تربیتی، دوره ۱۲، شماره ۳، ۲۰۲-۲۱۹.
- خسروی، مهدی. (۱۳۸۷). بررسی عملکرد نهضت سوادآموزی شهر تهران طی سه سال اخیر (۸۶-۸۴) در راستای برنامه چهارم توسعه. دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.
- خیری خواه. آرش. (۱۳۸۵). بررسی نیازهای آموزشی آموزشیاران نهضت سوادآموزی استان قزوین. طرح پژوهشی مصوب شورای تحقیقات سازمان آموزش و پرورش استان قزوین.
- رمضانی، سیده گلافروز؛ مهنی، امید و عزیز، نعمت الله. (۱۳۹۷). چالش های آموزش بزرگسالان و راهکارهایی جهت بهبود پژوهش زمینه ای. فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست گذاری عمومی، دوره ۸، شماره ۲۹، زمستان ۱۳۹۷، ۱۱۵-۱۳۴.
- شاوران، حمیدرضا، قربانعلی سلیمی و رضا همایی. (۱۳۸۷). سنجش عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه اصفهان براساس فرهنگ های چندگانه آنان. مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان، جلد ۲۹، شماره ۱، ۱۴۷-۱۶۰.

شایگان، فریبا. (۱۳۸۸). بررسی عوامل مؤثر بر خواب آلودگی دانشجویان در کلاس درس. مطالعات مدیریت انتظامی، دوره ۴، شماره ۳، ۳۴۲-۳۶۲.

شیری، زینب. (۱۳۸۵). بررسی مشکلات نگهداری زنان سوادآموز دوره مقدماتی نهضت سوادآموزی و ارایه راهکارهای بهبود آن با تأکید بر ابعاد آموزشی. طرح پژوهشی ملی انجام شده در سازمان نهضت سوادآموزی. صاحبی، عرفان. (۱۳۴۸). بیکار با بی سوادی در سقر و حومه. پایان نامه فوق لیسانس علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران.

صادق‌پور، زهره. (۱۳۸۷). بررسی مشکلات دوره مقدماتی نهضت از دیدگاه آموزشیاران، راهنمایان تعلیماتی و سوادآموزان دوره مقدماتی شهرستان همدان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.

صبغیان، زهرا و اکبری، سهیلا. (۱۳۸۹). شناخت بزرگسالان و روش‌های سوادآموزی. انتشارات دفتر تحقیق و تألیف نهضت سوادآموزی.

علی‌آبادی، علی‌اکبر. (۱۳۸۵). بررسی میزان آگاهی سوادآموزان از مهارت‌های اساسی زندگی. سازمان آموزش و پرورش استان خراسان جنوبی، مدیریت نهضت سوادآموزی (طرح پژوهشی).

عیسی‌پور، رمضان؛ مولایی، نصرالله و امیری، محمد. (۱۳۸۵). تحلیل نقش نهضت سوادآموزی در توسعه اقتصادی روستاهای استان گیلان. دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، مقاله پژوهشی چاپ نشده.

قدسی، امیر. (۱۳۷۳). بررسی عوامل مؤثر در جذب بی‌سوادان به کلاس‌های سوادآموزی همدان. پایان نامه تحصیلی جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد، رشته برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه علامه طباطبائی.

معتمدی، عبدالله. (۱۳۸۱). شناسایی نیازهای آموزشی زنان نوسواد نهضت سوادآموزی در ابعاد فرهنگی و اجتماعی. پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۰۶-۱۲۴.

مهدی‌زاده، محمد. (۱۳۹۴). والدین ۷۱ درصد از افراد ترک تحصیل کرده بی‌سواد یا کم‌سواد هستند. خبرگزاری ایرنا، چهارشنبه ۴ آذر ماه، شناسه خبر: ۸۱۸۵۴۰۳۶..

ولیکانی، حامد. (۱۳۸۴). بررسی میزان تحقق اهداف گروه‌های پیگیر سواد در نهضت سوادآموزی شهر تهران از دیدگاه راهنمایان تعلیماتی، آموزشیاران و فراگیران. پژوهش انجام گرفته در مدیریت نهضت سوادآموزی شهر تهران.

ولیکانی، حامد. (۱۳۹۳). بررسی میزان تحقق اهداف گروه‌های پیگیر سواد در نهضت سوادآموزی شهر تهران از دیدگاه راهنمایان تعلیماتی، آموزشیاران و فراگیران. پژوهش انجام گرفته در مدیریت نهضت سوادآموزی شهر تهران.

Aksakal, B. Kazu. I. Y, (2015) , "Comparison of Adult Education Policies in Turkey and European Union". Procedia - Social and Behavioral Sciences. Vol 177. pp: 235 –239.

Barakat, B, (2016) , "Improving Adult Literacy without Improving the Literacy of Adults?A Cross-National Cohort Analysis". World Development. Vol 87. pp: 242–257.

Boudard, E. & K. Rubenson , (2003) , "Revisiting Major Determinants of Participation in Adult Education with a Direct Measure of Literacy Skills". International Journal of Educational Research, 39 (3).

Collins, P.M, (2011) , " Motives for and Barriers to Participation in Postsecondary Educational Attainment in Northern Wisconsin". Doctoral Dissertation. University of Wisconsin-Stout.

Comings, J.P.; A. Parrella & L. Soricone , (1999) , " Persistence among Adult Basic Education Students". in Pre-GED Classes.

Darkenwald, G. & S. Merriam , (1982) , " Adult Education: Foundations of practice, New York: Harper and Row publishers.

Desrochers, Allen & Major, Sonia , (2008) , “ Literacy development in Canada”. Canadian psychology, 49 , 2, 79-81.

Dimitrescu, M. Sârbu, L. V. Lacroix, Y, (2015) , “European Trends for Adults Education in Lifelong Learning Strategy: Modern Methods and Romanian Skills in Training Management. ”Procedia - Social and Behavioral Sciences. Vol 180. pp: 1161 –1169.

Hubackova, S. Semradova, I , (2014) , “Research Study on Motivation in Adult Education.Procedia - Social and Behavioral Sciences”. Vol 159. PP: 396 – 400.

Jacob, H.V, (2004) , “ Barriers to Participation in Adult Basic Education and Training in the Sedibeng East and West Districts of the Gauteng Department of Education/ Matjeke”. Doctoral Dissertation. North-West University.

Kim, P. Miranda, T. Olaciregui, C, (2008) , “Pocket School: Exploring mobile technology as a sustainable literacy education option for underserved indigenous children in Latin America”. International Journal of Educational Development. Vol 28. pp:435–445.

Larson, A. & M. Milana , (2006) , “ Barriers towards Participation in Adult Education and Training”.

Linda, L. & K. Jessup, (2010) , “ Barriers to Youth in Acquiring Literacy Assistance.Funded by the National Literacy Secretariat Human Resources Development Government of Canada”.

Neumark, D. Johnson, H. Li, Q. Schiff, E, (2011) , “ An assessment of labor force projections through 2018: will workers have the education needed for the available jobs? ”, Report prepared for the AARP foundation by the Public Policy Institute of California.

UNESCO , (1997) , “ What is adult education? Fifth International Conference on Adult Education”. Hamburg, July 14-18, 1997. Adult Learning: A Key for the Twenty-First Century. pp.1-3.

نیازها، ضرورت‌ها و چشم‌اندازهای سوادآموزی

مقاله چهارم

شناسایی نیازهای آموزشی زنان نوسواد نهضت سوادآموزی در ابعاد فرهنگی و اجتماعی

سهیلا رحمانی

(استان خراسان رضوی، شهرستان بردسکن)

چکیده

پژوهش حاضر با هدف «شناسایی نیازها و علائق آموزشی بی سوادان و سوادآموزان گروه سنی ۱۰-۴۹ ساله» و برای پاسخ‌گویی به سؤالاتی درباره محتوای مورد نیاز و مورد علاقه آموزشی و مؤلفه‌های ایجاد انگیزه درونی و بیرونی بی سوادان و سوادآموزان و ارائه راهکارهای کلان و عملیاتی برای تأمین نیازها و علائق آموزشی جامعه هدف، انجام شده است. پژوهش از نوع توصیفی و به دلیل میدانی بودن، پیمایشی است؛ و جامعه آماری آن را صاحب نظران، گروه‌های مرجع محلی، مدیران و کارشناسان سازمان نهضت سوادآموزی و ادارات آموزش پرورش، آموزش‌دهندگان، سوادآموزان و بی سوادان تشکیل داده اند.

نمونه‌گیری، به تعداد ۳۹۱ نفر، هدفمند و طبقه‌ای-تصادفی بوده است. ابزار گردآوری داده‌های پژوهش، پرسش‌نامه محقق ساخته، مصاحبه باز و نیمه ساختارمند و هم‌اندیشی، بوده است. داده‌ها به وسیله «آزمون t تک نمونه‌ای» و روش‌های معمول کیفی، مورد تحلیل قرار گرفتند. نتایج نشانگر آن است که سوادآموزان و بی سوادان ۱۰-۴۹ ساله از انگیزه درونی خوبی برای یادگیری برخوردارند، لذا در برنامه ریزی و تولید محتوای آموزشی مورد علاقه بی سوادان و نوسوادان می‌بایست به زمینه‌های «نگرشی، دانشی و مهارتی» آنان توجه کرد. آنچه بیشتر

در فرآیند یافته های پژوهش مورد توجه قرار گرفت، رفع موانع یا تقویت مؤلفه های انگیزاننده درونی و بیرونی است که از دو جنبه محتوایی و برنامه ای در نتایج این پژوهش مدنظر قرار گرفته است.

کلید واژه ها: نیاز آموزشی، بی سواد، نیاز، نیازهای بیرونی (بهداشتی)، نیازهای درونی (انگیزشی)

مقدمه و بیان مسئله

ممکن است گفته شود بدون سواد هم می توان زندگی کرد ولی بدون فرهنگ نه! اما باید دانست که امروزه با توجه به تغییرات روزافزون فناوری ها و از رده خارج شدن مداوم بسیاری از روش ها و ابزارها و میل به نو به نو شدن ها، دیگر نمی توان بدون سواد هم زندگی کرد. بی سوادی در هر گروه سنی ناخوشایند و زیانبار است. از بدو تولد تا دم مرگ همه مسئولیم و باید بیاموزیم. دیگر بی سواد و کم سواد در دنیای درحال توسعه و پیشرفته امروز جایی ندارد. به عبارتی آنچه ما را به اینجا رسانده برای ماندن ما هم در اینجا کافی نیست. باید بکوشیم تا هر روزمان بهتر از دیروز شود و این محقق نخواهد شد مگر آنکه بر یادگیری هایمان بیفزاییم و عشق و علاقه مان را به یادگیری افزایش دهیم. البته در ذات یادگیری و آموختن شور و نشاطی وجود دارد که فرد را به دنبال خود می کشاند. امروزه داشتن آگاهانه و مسئولانه! سواد، کمترین لازمه برداشتن هر قدم در زندگی است و البته قدم در مطالعه ای که توسط میلر در سال ۱۹۹۲ انجام گرفته است، طبقه بندی چهارگانه ای برای نیازهای آموزشی نوسوادان بزرگ سال در چهار قالب ۱- روابط انسانی، ۲- مهارت های ارتباطی، ۳- مهارت های کارکنان، ۴- مهارت های شغلی (به نقل از صابری، ۱۳۸۱) ذکر شده که بون به بیان آن ها پرداخته است.

بورگس (۱۹۸۴)، (معینی کیا)، (۱۳۸۳)، نجاتی (۱۳۸۴) سرپل هال) به نقل از آقازاده، (۱۳۸۸) در مطالعات خود به این نتیجه رسیدند که بزرگسالان قبل از شرکت در دوره های آموزشی، زمان و توان قابل توجهی را صرف این موضوع می کنند که ثمرات آموزشی این دوره ها چیست و در صورت یاد نگرفتن آن، چه ضرری خواهند کرد. مطالعات صباغیان (۱۳۸۷) و رضانی (۱۳۸۹)، لاسوی (۱۹۹۲) و لیچ (۱۹۹۳) و نتایج بررسی ها نشان می دهد که نیازها و علائق بی سوادان و کم سوادان باید در برنامه ریزی های آموزشی در نظر گرفته شوند. همچنین از دیدگاه اسماعیلی (۱۳۸۹)، سعیدی (۱۳۸۵) و دلاور (۱۳۸۶) تبیین و اولویت بندی نیازهای آموزشی سبب خواهد شد تا با چشم داشت به امکانات و منابع در دسترس، به رفع نیازهای آموزشی مهم تر افراد همت گماشته شود و منابع لازم به برنامه های آموزشی اختصاص یابد.

البته در همین راستا کارشناسان تأکید می‌کنند که «سوادآموزی در صورتی قرین موفقیت خواهد بود که به زندگی فرد معنا بخشیده و به او در شناخت نیازها و مشکلات زندگی اش و دادن انگیزه به او کمک کند. انگیزه‌ها معمولاً به دو دسته، انگیزه‌های درونی و انگیزه‌های بیرونی، طبقه‌بندی می‌شوند. نجفی (۱۳۸۷) در این طبقه‌بندی انگیزه‌های بیرونی در کنار یا نقطه مقابل انگیزه‌های درونی قرار می‌گیرد. منبع و کانون تقویت‌کننده و تحریک‌کننده این انگیزه‌ها تفاوت اساسی آن‌ها را با یکدیگر سبب می‌شود. انگیزش درونی به مواردی اطلاق می‌شود که پاداش مورد انتظار فرد در قبال رفتاری معین، یک منبع درونی است؛ یعنی فرد جهت رسیدن به تقویت‌های درونی عمل ویژه‌ای را انجام می‌دهد.

انگیزش درونی زمانی معنا پیدا می‌کند که منبع تقویت‌کننده رفتار یا منبع پاداش دهنده، یک عامل بیرونی است پیرین (۲۰۰۰)، به عبارتی فرد برای رسیدن به یک حالت یا شرایط معین بیرونی رفتاری را انجام می‌دهند. انگیزه‌های بیرونی به آن دسته از انگیزه‌ها گفته می‌شود که منبع و کانون اثربخش آن‌ها در محیط فرد قرار دارد ولی به عنوان یک عامل بیرونی فرد را ترغیب به انجام فعالیتی خاص می‌کند. پاداش‌هایی که فرد در قبال انجام فعالیت‌های مبتنی بر این انگیزه دریافت می‌دارد، پاداش‌های بیرونی هستند. این پاداش‌ها هر چند ممکن است جنبه‌های فردی بر اساس نیازهای فردی داشته باشند، اما اغلب مبتنی بر نیازهای همگانی هستند. انگیزه بیرونی (به جای پرداختن به فعالیتی، برای تجربه کردن خشنودی فطری در آن) از پیامدهای فعالیتی ناشی می‌شود که از خود آن فعالیت جداست (دیسسی و ریان، ۱۹۸۵ به نقل از ریو ۲۰۰۵، ۱۳۸۶)

بنابراین می‌توان گفت که آموزش بزرگسالان فعالیتی است سازمان یافته به منظور ایجاد جامعه درحال یادگیری از طریق انتقال دانش و مهارت روزآمد به بزرگسالان؛ تا بتوانند در جهت تکامل و تعالی حرکت کنند و در سرنوشت جامعه خود از لحاظ اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی مشارکت فعالانه داشته باشند» (ابراهیم زاده، ۱۳۸۵). بر این اساس، مهم‌ترین اصول آموزش بزرگسالان شامل مواردی چون نیاز به دانستن، خودمفهوم‌ی فراگیر، نقش تجربه، آمادگی یادگیری، رویکرد به یادگیری و انگیزه برای یادگیری است (نولز، هولتون و اسوانسون، ۲۰۰۵، ۸) از این رو نظام آموزش بزرگسالان نیز مجموعه سازمان یافته‌ای است که می‌کوشد برای یادگیرندگان بزرگ سال، برنامه‌های آموزشی پاره وقت یا تمام وقت تدارک ببیند تا آنان به توانمندی‌هایی برسند که بتوانند مسائلشان را حل کنند (سپافورد، ۱۹۹۸ به نقل از جارویس ۲۰۰۵، ۱۳۸۶)

هدف کلی پژوهش

شناسایی نیازها و علائق آموزشی بی سوادان و سوادآموزان گروه سنی ۱۰-۴۹ ساله

اهداف اختصاصی پژوهش

- ۱) بررسی و شناسایی محتوای آموزشی مورد نیاز و مورد علاقه بی سوادان و سوادآموزان گروه سنی ۱۰-۴۹ ساله
- ۲) تعیین مؤلفه های ایجاد انگیزه های درونی و بیرونی (انگیزشی و بهداشتی) بی سوادان و سوادآموزان گروه سنی ۱۰-۴۹ ساله برای استمرار سوادآموزی
- ۳) یافتن راهکارها و فعالیت هایی برای تأمین نیازها و علائق آموزشی بی سوادان و سوادآموزان گروه سنی ۱۰-۴۹ ساله

سؤال کلی پژوهش

■ مهم ترین و اصلی ترین نیازها و علائق آموزشی بی سوادان و سوادآموزان گروه سنی ۱۰-۴۹ ساله، چیست؟

روش شناسی پژوهش

روش: پژوهش حاضر به لحاظ روش، از نوع توصیفی (جان بست)، به نقل از خاکی، (۱۳۹۱) و به دلیل میدانی بودن (پنهانگر) آن، پیمایشی است و در طبقه بندی بر اساس هدف، از نوع پژوهش های کاربردی می باشد.

جامعه آماری: جامعه آماری این پژوهش، با توجه به نوع طرح و پرسش های پژوهشی آن، شامل صاحب نظران و متخصصان موضوعی آموزش بزرگسالان، گروه های مرجع محلی، مدیران و کارشناسان سازمان نهضت سوادآموزی، مدیران و کارشناسان ادارات آموزش پرورش استان های کشور و آموزش دهندگان، سوادآموزان و بی سوادان بوده است.

روش نمونه گیری: با توجه به تعدد جامعه آماری و رویکرد همزمانی، شیوه نمونه گیری برای هر یک از جوامع آماری، متفاوت بوده است بدین صورت که برای مطالعه صاحب نظران، متخصصان موضوعی و گروه های مرجع محلی مرتبط با موضوع پژوهش، مدیران و کارشناسان سازمان مرکزی نهضت سوادآموزی و مدیران و کارشناسان و آموزش دهندگان سوادآموزی ادارات کل آموزش پرورش استان های کشور، از شیوه نمونه گیری هدفمند استفاده شد. به این معنا که افراد صاحب نظر و مطلع، مقامات و مسئولان، مدیران و کارشناسان صاحب نظر؛ شناسایی شدند و مورد مطالعه قرار گرفتند و بالاخره برای مطالعه بی سوادان و سوادآموزان با در نظر گرفتن مناطق روستایی و شهری، از روش طبقه ای تصادفی استفاده گردید.

حجم نمونه آماری

بر اساس روش های نمونه‌گیری اشاره شده، برای نمونه‌گیری از صاحب نظران و متخصصان موضوعی، از شیوه نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد و با ۱۰ نفر انتخابی مصاحبه نیمه باز انجام گردید. همچنین برای نمونه‌گیری از گروه‌های مرجع محلی، از شیوه نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد که ۱۸ نفر از آنان (استاندار/فرماندار/امام جمعه و...) انتخاب شدند و با آن‌ها و مصاحبه نیمه‌باز انجام شد. در ادامه برای نمونه‌گیری از مدیران و کارشناسان سازمان مرکزی نهضت سوادآموزی، از شیوه نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد. به این معنا که ۱۵ نفر از مدیران و کارشناسان سازمان مرکزی انتخاب شدند و با آن‌ها مصاحبه نیمه باز انجام شد. برای نمونه‌گیری از مدیران و کارشناسان و آموزش دهندگان، از بین ۳۲ استان، ۶ استان (آذربایجان شرقی/کردستان/خوزستان/شهرستان‌های تهران/خراسان رضوی و گلستان) و از هر استان ۳ منطقه و از هر منطقه آموزشی، ۶ نفر آموزش دهنده و ۳ نفر - مدیر و معاون و کارشناس - انتخاب شدند و پرسش‌نامه اجرا شد.

همچنین برای نمونه‌گیری از بی‌سوادان و سوادآموزان؛ از بین ۳۲ استان، ۶ استان و از هر استان ۱۰ نفر بی‌سواد و سوادآموز (۵ زن و ۵ مرد و با در نظر گرفتن منطقه روستایی و شهری) به عنوان نمونه انتخاب شدند و با آن‌ها مصاحبه باز انجام گردید. در مجموع ۳۹۱ نفر از جامعه آماری انتخاب شدند.

ابزار اندازه‌گیری

برای شناسایی نیازها و علائق آموزشی بی‌سوادان و سوادآموزان از دیدگاه مدیران و کارشناسان سوادآموزی ادارات آموزش پرورش استان‌های کشور و آموزش دهندگان سازمان نهضت سوادآموزی در استان‌ها، از پرسش‌نامه محقق ساخته که دارای تعدادی سؤال‌های بسته پاسخ با مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت بود، استفاده شد.

همچنین برای شناسایی نیازها و علائق آموزشی بی‌سوادان و سوادآموزان از دیدگاه صاحب‌نظران و متخصصان موضوعی، گروه‌های مرجع محلی، مدیران و کارشناسان سازمان مرکزی نهضت سوادآموزی از مصاحبه نیمه ساختارمند، استفاده گردید و برای شناسایی نیازها و علائق آموزشی بی‌سوادان و سوادآموزان از دیدگاه بی‌سوادان و سوادآموزان از مصاحبه باز (ساختارنیافته) استفاده شد. روایی محتوایی پرسش‌نامه: برای رواسازی و سنجش اعتبار محتوایی پرسش‌نامه‌های پژوهش، سعی گردید گویه‌های تدوین شده بدون ابهام و به روشنی بیان شود به گونه‌ای که هر اصطلاح برای تمامی پاسخ دهندگان مفهومی واحد داشته باشد. پرسش‌نامه‌های تهیه شده

در اختیار متخصصان (۵ نفر) و مدیران و کارشناسان و آموزش دهندگان (۳۰ نفر)، قرار داده شد تا درباره آن اظهار نظر نمایند. پس از اظهار نظر، سؤالاتی که ضریب توافق آن ها کمتر از ۵۰٪ بود سؤال نامناسب تلقی و حذف شدند. سؤالاتی که ضریب توافق آن ها بین ۵۰ تا ۷۵٪ بود، اصلاح شد و گویه هایی که ضریب توافق آن ها از ۷۵٪ به بالا بود به همراه سؤالات اصلاحی برای اجرای نهایی ارسال گردید. در ضمن برای رواسازی سؤالات مصاحبه نیمه ساختارمند و باز، ابتدا میزان توافق تعدادی از متخصصان مرتبط (۵ نفر) را در خصوص سؤالات مطرح شده به موضوع پژوهش، اخذ کردیم و بر اساس مباحث مطرح شد، سؤالات از نظر ابهام در بیان و مناسبت، مورد بازبینی قرار دادیم.

پایایی پرسش نامه

برای تعیین پایایی ابزارهای پژوهش، از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید که پس از انجام محاسبات مورد نظر؛ ضریب پایایی به دست آمده برای پرسش نامه راهنمای مصاحبه با بی سوادان و سوادآموزان در مورد شناسایی نیازها و علائق آموزشی (با تعداد نمونه ۲۱ و تعداد گویه ۴۵)، ۸۸٪ بود که از نظر آماری قابل اطمینان است. همچنین ضریب پایایی به دست آمده برای پرسش نامه شناسایی نیازها و علائق آموزشی بی سوادان و سوادآموزان، از دیدگاه مدیران و کارشناسان سوادآموزی ادارات آموزش و پرورش استان های کشور و آموزش دهندگان سازمان نهضت سوادآموزی در استان ها (با تعداد نمونه ۲۸ و تعداد گویه ۳۰) ۹۱/۷٪ بود که از نظر آماری قابل اطمینان است.

روش اجرا

برای بررسی نیازها و علائق آموزشی بی سوادان و سوادآموزان، از پرسش نامه محقق ساخته که از طریق مدیران و کارشناسان سوادآموزی ادارات آموزش پرورش استان های کشور و آموزش دهندگان سازمان نهضت سوادآموزی در استان ها تکمیل شد، استفاده گردید. بدین صورت که پرسش نامه تکثیر و به استان های هدف ارسال شد. بعد از اجرا، پرسش نامه ها جمع آوری شد و مورد تجزیه و تحلیل نهایی قرار گرفت.

در ضمن با صاحب نظران، کارشناسان موضوعی، گروه های مرجع محلی، مدیران و کارشناسان سازمان نهضت سوادآموزی که به صورت هدفمند انتخاب شده بودند، مصاحبه نیمه ساختارمند انجام شد. همچنین با بی سوادان و سوادآموزان که به صورت طبقه ای تصادفی انتخاب شده بودند؛ مصاحبه باز انجام شد. پس از انجام مصاحبه ها، داده های به دست آمده دسته بندی و کدبندی شده و به کمک روش های معمول کیفی از قبیل روش «لانه در لانه یا همسوسازی یا همگرایی» که در واقع نوعی طبقه بندی فرآیندها است که عوامل انتخابی مرتبط را در کنار هم

قرار می دهد و کمک می کند تا همه عوامل انتخابی مرتبط مدنظر قرار گرفته و از حیثه بررسی پنهان نماند تجزیه و تحلیل شده تا تبدیل به اطلاعات شوند. بعد از این مرحله با اطلاعات در دسترس از مصاحبه ها و سایر منابع اطلاعاتی، فرآیند بررسی مسئله اصلی پژوهش پیگیری شد. تجزیه و تحلیل داده ها برای این منظور، از روش های آماری توصیفی برای تجزیه و تحلیل داده های زمینه ای به دست آمده و از پرسش نامه محقق ساخته و مصاحبه ها و آمار استنباطی برای بررسی دیدگاه ها در گروه کلی پیرامون محتوای آموزشی و مقایسه دیدگاه های پاسخ دهندگان از منظر متغیرهای جنسیت (آزمون t تک نمونه ای و آزمون t دو نمونه مستقل و ...) و تحلیل محتوای موردی، استفاده گردید. ویژگی های نمونه آماری پژوهش از منظر متغیرهای زمینه ای (عینی): ۱۳۰ نفر از پاسخ دهندگان بی سواد و نوساد، در این طرح تحقیقاتی، زن و ۷۴ نفر مرد بودند که به ترتیب ۶۳ درصد و ۳۷ درصد را شامل می شدند. همچنین از ۱۷۷ نفر مدیر، کارشناس و آموزش دهنده پاسخ دهنده (مناطق آموزشی و ادارات کل استان ها) به سؤال های پرسش نامه، حدود ۹۱ نفر زن و ۷۲ نفر مرد بودند.

یافته ها

این پژوهش دارای سه پرسش اصلی بود که پاسخ پرسش ها بر اساس یافته های حاصل از تجزیه و تحلیل داده ها، به شرح ریز ارائه شده است.

سؤال یکم پژوهش: محتوای آموزشی مورد نیاز و مورد علاقه بی سوادان و سوادآموزان گروه سنی ۱۰-۴۹ ساله، چیست؟

نتیجه نظرات نوسوادان و بی سوادان زن و مرد پیرامون محتوای مورد نیاز و مورد علاقه آموزشی، در قالب، به ترتیب، نه مقوله ۱. سیاسی، ۲. اجتماعی، ۳. فرهنگی، ۴. معنوی (دین و اخلاق) ۵. علمی، ۶. اقتصادی، ۷. فناوری، ۸. بهداشتی و ۹. محیط زیست؛ صورت بندی شده که با عنایت به اطلاعات به دست آمده می توان اظهار کرد که نوسوادان و بی سوادان، وضعیت کلی مقوله های نه گانه را بالاتر از میانگین حد انتظار به عنوان محورهای اصلی مورد نیاز و علائق آموزشی تأیید کرده و ترجیح داده اند. البته ترتیب انتخابی زنان سوادآموز در مؤلفه های نه گانه به ترتیب: ۱. اجتماعی، ۲. معنوی (دین و اخلاق) ۳. بهداشتی، ۴. اقتصادی، ۵. فناوری، ۶. علمی، ۷. محیط زیست، ۸. سیاسی و ۹. فرهنگی و اولویت انتخابی مردان سوادآموز به شرح: ۱. اجتماعی، ۲. معنوی (دین و اخلاق)، ۳. اقتصادی، ۴. بهداشتی، ۵. محیط زیست فناوری، ۶. علمی، ۷. فناوری، ۸. فرهنگی و ۹. سیاسی؛ بوده است.

جدول (۱) نمایه وضعیت مقوله‌های نه‌گانه از نگاه زنان و مردان سوادآموز و نوسواد

مقوله	جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای معیار میانگین	ترتیب میانگین
سیاسی	زن	۱۳۰	۲/۴۸	۰/۴۸	۰/۰۴	۸
	مرد	۷۳	۲/۴۴	۰/۵۴	۰/۰۶	۹
اجتماعی	زن	۱۳۰	۲/۸۳	۰/۲۹	۰/۰۳	۱
	مرد	۷۳	۲/۷۹	۰/۲۹	۰/۰۳	۱
فرهنگی	زن	۱۳۰	۲/۴۷	۰/۵۰	۰/۰۴	۹
	مرد	۷۳	۲/۵۳	۰/۴۶	۰/۰۵	۸
معنوی (دین و اخلاق)	زن	۱۳۰	۲/۸۰	۰/۲۷	۰/۰۲	۲
	مرد	۷۳	۲/۷۷	۰/۰۲۹	۰/۰۳	۲
علمی	زن	۱۳۰	۲/۶۲	۰/۴۲	۰/۰۴	۶
	مرد	۷۳	۲/۶۵	۰/۳۴	۰/۰۴	۶
اقتصادی	زن	۱۳۰	۲/۶۴	۰/۸۷	۰/۰۸	۴
	مرد	۷۳	۲/۷۳	۰/۲۸	۰/۰۳	۳
فناوری	زن	۱۳۰	۲/۶۴	۰/۵۱	۰/۰۴	۵
	مرد	۷۳	۲/۶۰	۰/۵۲	۰/۰۶	۷
بهداشتی	زن	۱۳۰	۲/۷۴	۰/۳۰	۰/۰۳	۳
	مرد	۷۳	۲/۷۰	۰/۳۴	۰/۰۴	۴
محیط زیست	زن	۱۲۷	۲/۶۲	۰/۴۱	۰/۰۴	۷
	مرد	۷۲	۲/۶۸	۰/۳۲	۰/۰۴	۵

با توجه به نتایج جدول شماره ۱، برآیند کلی نظرات زنان و مردان سوادآموز پیرامون مقوله‌ها، در قالب اولویت مقوله‌های نه‌گانه و به ترتیب اولویت: ۱. اجتماعی (۸۲/۲)؛ اولویت: ۲. معنوی (دین و اخلاق) (۷۹/۲)؛ اولویت: ۳. بهداشتی (۷۳/۲)؛ اولویت: ۴. اقتصادی (۶۷/۲)؛ اولویت: ۵. محیط زیست (۶۴/۲)؛ اولویت: ۶. علمی (۶۳/۲)؛ اولویت: ۷. فناوری (۶۳/۲)؛ اولویت: ۸. فرهنگی (۴۹/۲) و اولویت: ۹. سیاسی (۴۶/۲) بوده است. همچنان که مشاهده می‌شود بی سوادان و نوسوادان (زن و مرد) در انتخاب‌های خود؛ اولویت و ارجحیت انتخاب خود را به مفاهیم

و گویه‌های مقوله اجتماعی، معنوی و بهداشتی قائل شده‌اند. بر این اساس در می‌یابیم که در فرآیند تولید محتوای مورد نیاز و مورد علاقه بی‌سوادان، می‌بایست به مقوله‌های به ترتیب اولویت مقوله اجتماعی، معنوی و بهداشتی در کنار توجه به سایر مقولات در سطوح مختلف توجه خاص نمود.

جدول ۲، نمایه وضعیت مقوله‌های نه‌گانه از نگاه زنان و مردان سوادآموز و نوسواد

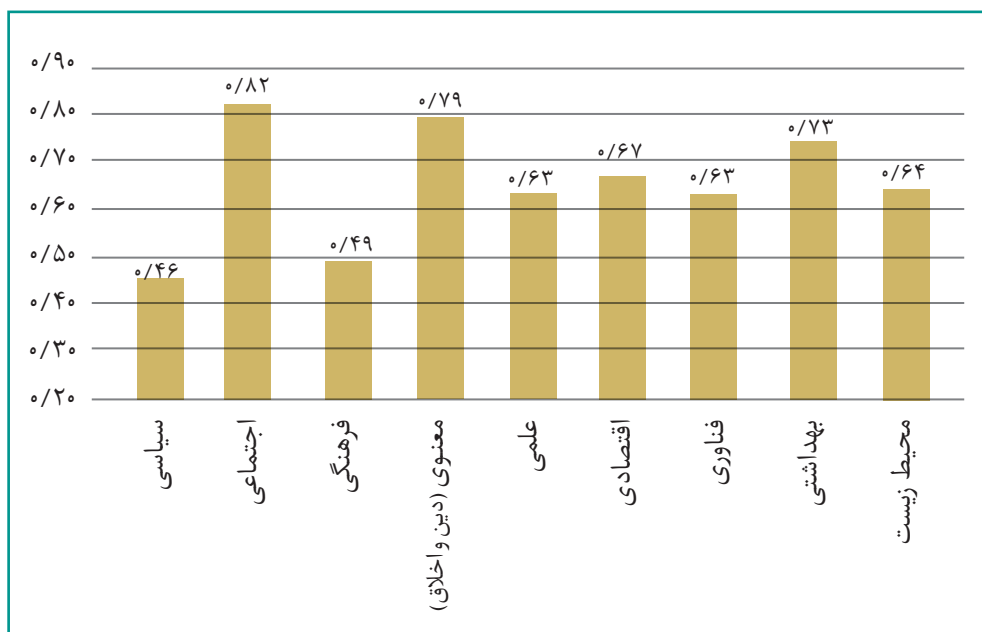
ترتیب میانگین	خطای معیار میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	مقوله
۹	۰/۰۴	۰/۵۰	۲/۴۶	۲۰۴	سیاسی
۱	۰/۰۲	۰/۲۹	۲/۸۲	۲۰۴	اجتماعی
۸	۰/۰۳	۰/۴۸	۲/۴۹	۲۰۴	فرهنگی
۲	۰/۰۲	۰/۲۸	۲/۷۹	۲۰۴	معنوی (دین و اخلاق)
۶	۰/۰۳	۰/۳۹	۲/۶۳	۲۰۴	علمی
۴	۰/۰۵	۰/۷۱	۲/۶۷	۲۰۴	اقتصادی
۷	۰/۰۴	۰/۵۱	۲/۶۳	۲۰۴	فناوری
۳	۰/۰۲	۰/۳۱	۲/۷۳	۲۰۴	بهداشتی
۵	۰/۰۳	۰/۳۸	۲/۶۴	۲۰۰	محیط زیست

همان‌طور که در جدول شماره ۲ مشاهده می‌شود همه میانگین‌ها بالاتر از حد زیاد ۲ (میانگین نظری) قرار دارند و این بیانگر آن است که مقوله‌های نه‌گانه با ترتیب اولویتی اجتماعی، معنوی (دین و اخلاق)، بهداشتی، اقتصادی، محیط زیست، علمی، فناوری، فرهنگی و سیاسی، از دیدگاه بی‌سوادان و نوسوادان، به عنوان مقوله‌های اصلی در مبحث پرداختن به بررسی نیازها و علائق آموزشی سوادآموزان مورد توجه می‌باشد. به عبارت دیگر در طراحی و تدوین محتوای مورد علاقه سوادآموزان می‌بایست حول محور مقوله‌های نه‌گانه و با در نظر گرفتن اولویت آن‌ها می‌بایست اقدام نمود. در یک بیان جامع، مجموعه محتواهای مورد نظر بی‌سوادان و نوسوادان در مقولات نه‌گانه و نکات برگرفته از نظرات نوسوادان و بی‌سوادان در قالب مصاحبه باز، به کمک روش لانه در لانه یا همسوسازی و همگرایی به شرح ذیل خلاصه شده‌اند که در ادامه خواهد آمد.

جدول ۳) آزمون t تک‌نمونه‌ای مربوط به وضعیت مقوله‌های نه‌گانه

میانگین نظری ۲						
فاصله اطمینان ۹۵ درصد برای تفاضل		تفاضل میانگین از ۲	سطح معنی داری	درجه آزادی	t محاسبه شده	
حد بالا	حد پایین					
۰/۵۳	۰/۳۹	۰/۴۶	۰/۰۰۱	۲۰۳	۱۳/۱۷	سیاسی
۰/۸۶	۰/۷۸	۰/۸۲	۰/۰۰۱	۲۰۳	۴۰/۸۰	اجتماعی
۰/۵۶	۰/۴۳	۰/۴۹	۰/۰۰۱	۲۰۳	۱۴/۶۶	فرهنگی
۰/۸۳	۰/۷۵	۰/۷۹	۰/۰۰۱	۲۰۳	۴۰/۶۴	معنوی (دین و اخلاق)
۰/۶۸	۰/۵۸	۰/۶۳	۰/۰۰۱	۲۰۳	۲۳/۲	علمی
۰/۷۷	۰/۵۸	۰/۶۷	۰/۰۰۱	۲۰۳	۱۳/۵۶	اقتصادی
۰/۷۰	۰/۵۶	۰/۶۳	۰/۰۰۱	۲۰۳	۱۷/۵۹	فناوری
۰/۷۷	۰/۶۸	۰/۷۳	۰/۰۰۱	۲۰۳	۲۳/۰۵	بهداشتی
۰/۶۹	۰/۵۹	۰/۶۴	۰/۰۰۱	۱۹۹	۲۳/۸۶	محیط زیست

نمودار ۱) ترتیب مقوله‌های نه‌گانه بر اساس آزمون

۱) مقوله اجتماعی، آشنایی با:

- علت های بیکاری، طلاق، اعتیاد و...
- وظایف یک شهروند ایرانی و مسلمان
- روش ها و آداب درست زندگی کردن
- مسائل مربوط به جوانان، آیین همسررداری و مسائل زناشویی و شیوه های تربیت فرزندان

۲) مقوله معنوی (دین و اخلاق)، آشنایی با:

- قرآن، احکام دینی و اخلاق اسلامی
- زندگی ائمه اطهار (ع) و زندگی علمای دینی
- اعمال مربوط به زیارت عتبات و خانه خدا
- روش های امر به معروف و نهی از منکر

۳) مقوله بهداشتی، آشنایی با:

- موضوعات بهداشتی و روش های حفظ سلامت جسمی خویش
- روش های حفظ سلامت روحی و شاد زیستن
- فنون و روش های ورزشی و آثار سوء مصرف مواد مخدر
- آداب و مهارت های زندگی سالم و مسائل و موضوعات قبل و بعد از ازدواج
- کمک های اولیه درمانی و روش های پیشگیرانه بیماری های مربوط به انسان و دام

۴) مقوله اقتصادی، آشنایی با:

- فنون و مشاغل مختلف و روش های بهتر کسب درآمد و یادگیری آن ها
- روش های مصرف درست انرژی (آب، برق، تلفن، بنزین و...).
- روش های مصرف درست و سرمایه گذاری درآمدهای خود
- قانون های خرید و فروش و مسائل مربوط به نحوه افزایش درآمد
- روش های خانه داری و مهارت آموزی و حرفه آموزی از قبیل گلدوزی، خیاطی، آشپزی و..

۵) مقوله محیط زیست، آشنایی با:

- روش های حفظ و نگهداری طبیعت
- موضوعات کشاورزی و باغداری و بیماری های دامی و روش های کمک های اولیه و پیشگیری از آسیب های دامی
- روش های پاکیزگی محیط زندگی شخصی و اجتماعی

■ روش های کاهش آلودگی های زیست محیطی (آب، هوا، صوتی، جنگل ها و مراتع و ...).

۶) مقوله علمی، آشنایی با:

- موضوعات علمی، مشاهیر و شخصیت های علمی (دانشمندان)
- نحوه مطالعه و فهم مطالب روزنامه ها و مجلات
- نحوه یاری فرزندان در امور علمی و درسی
- حساب و کتاب روزانه (دخل و خرج)، خواندن و نوشتن و ریاضی (حساب کردن)

۷) مقوله فناوری، آشنایی با:

- روش های کارهای شخصی با وسایل و ابزارهای جدید (کار با رایانه، دستگاه خودپرداز و ...).
- روش های نگهداری کالا و لوازم منزل (زندگی)

۸) مقوله فرهنگی، آشنایی با:

- سبک و شیوه زندگی ایرانیان
- تاریخ و حوادث ۸ سال دفاع مقدس
- شیوه های نگهداری از آثار و بناهای تاریخی و ملی
- شخصیت های فرهنگی و تاریخی کشور و فرهنگ دفاع مقدس و خاطرات شهدا و جانبازان

۹) مقوله سیاسی، آشنایی با:

- دولت و کارهای دولتی
- اقوام مختلف کشور و زندگی آن ها و کشورهای همسایه
- قانون اساسی و سایر قوانین جاری کشور
- انتخابات و نحوه برگزاری آن در کشور

جمع بندی پژوهش

بررسی و تبیین دقیق نیازها و علائق بی سوادان و سوادآموزان؛ کیفیت و اثربخشی برنامه های آموزشی قابل ارائه را افزایش می دهد. به طور حتم اطلاع از نیازهای مخاطبان، نقش بسزایی در متناسب ساختن برنامه های آموزشی با علاقه ها، نیازها، خصوصیات روحی و روانی، جنسیت و دیگر ویژگی های آنان دارد. بزرگسالان نیاز دارند بدانند که چرا باید موضوعی را یاد بگیرند. بورگس (۱۹۸۴)، معینی کیا (۱۳۸۳) نجاتی (۱۳۸۴) سر پل هال به نقل از آقازاده، (۱۳۸۸) در مطالعات خود به این نتیجه رسیدند که بزرگسالان قبل از شرکت در دوره های آموزشی، زمان و توان قابل توجهی را صرف این موضوع می کنند که ثمرات آموزشی این دوره ها چیست و در صورت یاد

نگرفتن سواد، چه ضرری خواهند کرد؛ بنابراین، این باور وجود دارد که یکی از اولین کارهای عمده آموزش دهنده بزرگسالان این است که «علاقه و نیاز به آموزش» و ارزش آن را در سوادآموزان برانگیزد. این موضوع حداقل، باید بر اساس تجربه مفید آموزش دهنده یا فرد حرفه‌ای موفق در ارتباط با موضوع آموزش، به صورت حقیقی یا پیش بینی شده، مطرح و نتایج مثبت آن، در صورت شرکت یا زیان‌های ناشی از عدم شرکت در این امر آموزشی، به وضوح بیان شود.

یافته‌های صباغیان (۱۳۸۷) و رضانی (۱۳۸۹) و لاسوی (۱۹۹۲) و لیچ (۱۹۹۳) و نتایج بررسی‌ها مؤید آن است که نیازها و علائق بی سوادان و کم سوادان باید در برنامه‌ریزی‌های آموزشی در نظر گرفته شوند. همچنین از دیدگاه اسماعیلی، (۱۳۸۹) سعیدی (۱۳۸۵) و دلاور (۱۳۸۶) تبیین و اولویت‌بندی نیازهای آموزشی سبب خواهد شد تا با چشم‌داشت به امکانات و منابع در دسترس، به رفع نیازهای آموزشی مهم‌تر افراد همت گماشته شود و منابع لازم به برنامه‌های آموزشی اختصاص یابد. برنامه‌هایی که بتوانند خدمات آموزشی مناسب و کافی را به بی سوادان و کم سوادان ۱۰ تا ۴۹ ساله با حداقل هزینه‌ها ارائه کند. در همین راستا شناخت نیازهای سوادآموزان از لحاظ علائق و محتوای آموزشی باعث می‌شود تا مسئولان سازمان نهضت سوادآموزی بتوانند با توجه به این نیازها، زمینه‌های آموزش بهتر را برای این قشر از افراد جامعه فراهم آورند تا این قشر بتوانند در محتوای آموزشی مانند ریاضیات، خواندن و نوشتن و نیز علائق آموزشی در زندگی مانند روابط بین فردی مناسب و مؤثر، انجام مسئولیت‌های اجتماعی، تصمیم‌گیری‌های صحیح، حل تعارض و کشمکش‌ها و... پیشرفت کنند (دیسی و ریان، ۱۹۸۵ به نقل از ریو، ۲۰۰۵، ۱۳۸۵) و زندگی بهتری را برای خود، خانواده و جامعه فراهم کنند.

در این پژوهش تلاش شد تا نیازهای بی سوادان و سوادآموزان در زمینه‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و... شناسایی شده و طبقه‌بندی جدیدی از نیازهای آن‌ها به همراه برنامه‌ها و راهکارهای پیشنهادی ارائه شود. برنامه‌هایی که از حیث محتوای و روش‌های آموزشی و شرایط اجرایی با نیازها و شرایط خاص گروه‌های شرکت‌کننده متناسب باشد. سوارز، (۱۹۹۱) ابراهیم‌زاده (۱۳۸۵) و فتحی و اجارگاه (۱۳۸۹) نیز معتقدند، اگر برنامه‌ریزان خصایص افراد و نیازهای آن را بدانند قادر خواهند بود که برنامه‌های خود را دقیق‌تر برنامه‌ریزی و تهیه نمایند و نوع برنامه‌ها را با خصایص گروه‌های خاص متناسب سازند.

یافته‌های پژوهشی نشان می‌دهد که سوادآموزی و افزایش علایق و رفع نیازهای آموزشی سوادآموزان، امری یک جانبه و مستقل از دیگر امور مرتبط با آن نیست. مثلاً نمی‌توان بی سوادان را تنها با بهبود محتوا و بی‌عیب و نقص کردن آن بدون توجه به عوامل انگیزاننده

درونی و بیرونی سوادآموزان که عمدتاً ریشه در بی‌توجهی دستگاه‌های بیرونی مرتبط و تأثیرگذار دارد مرتفع کرد. همان‌طور که در مصاحبه با نوسوادان و بی‌سوادان آمده است، آنان بنا به دلایل مختلف، عشق و علائق وافر خود را نسبت به کسب سواد، به ویژه در دنیای امروز که ضروریات زندگی آن را اجتناب‌ناپذیرتر کرده است، بیان کرده‌اند. لذا تأمین نیازهای آموزشی نوسوادان و بی‌سوادان ۴۹-۱۰ ساله و توجه به علائق آنان از طرق محتوایی و جنبه‌های مختلف برنامه‌ای، امکان‌پذیر است. در ضمن به رغم تصورات و برداشت‌های سطحی و قضاوت‌های شهودی در زمینه علائق و نیازهای سوادآموزان و نوسوادان در مقوله‌های نه‌گانه سواد، نتایج نشانگر آن است که سوادآموزان به امور اجتماعی، معنوی، بهداشت و محیط زیست که ظاهراً به دو مقوله اخیر (بهداشت و محیط زیست که در جامعه یک نگاه لوکس را تداعی می‌کند) بیشتر از امور سیاسی، فرهنگی و علمی اهمیت داده و علاقه‌مند به کسب آگاهی و دانش بیشتر در این زمینه‌ها هستند.

همچنین سوادآموزان و بی‌سوادان ۴۹-۱۰ ساله از انگیزه درونی خوبی برای یادگیری برخوردارند، لذا در برنامه ریزی و تولید محتواهای آموزشی مورد علاقه بی‌سوادان و نوسوادان می‌بایست به زمینه‌های «نگرشی، دانشی و مهارتی» آنان توجه کرد. آنچه بیشتر در فرآیند یافته‌های پژوهش مورد توجه قرار گرفته است نخست، رفع موانع یا تقویت مؤلفه‌های انگیزاننده درونی و بیرونی بوده است که از دو جنبه محتوایی و برنامه‌ای در نتایج این پژوهش مدنظر قرار گرفته و دوم راهکارهای مناسب برای تأمین نیازها و علائق آموزشی بی‌سوادان و سوادآموزان گروه سنی ۴۹-۱۰ ساله می‌باشد که در قالب چهار دسته راهکار ارائه گردیده است.

منابع

- ابراهیم زاده، عیسی (۱۳۸۵) آموزش بزرگسالان. تهران: انتشارات پیام نور.
- اسماعیلی، کوروش (۱۳۸۹) بررسی میزان اثربخشی و کارایی قرآن آموزی دوره مقدماتی (طرح پژوهشی). تهران: سازمان نهضت سوادآموزی
- آقازاده، احمد (۱۳۸۸) آموزش و پرورش تطبیقی. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
- جارویس، بیتتر (۱۳۸۶) آموزش بزرگسالان و آموزش مداوم (ترجمه غلامعلی سرمد). تهران: انتشارات سمت. اثر اصلی در سال ۲۰۰۵ چاپ شده است.
- خاکی، غلامرضا (۱۳۹۱) روش پژوهش در مدیریت (با رویکرد پیمایشی). تهران: انتشارات فوژان.
- خدامان، طاهره. (۱۳۸۶) مشکلات برنامه‌های آموزشی بزرگسالان (طرح پژوهشی). تهران: سازمان نهضت سوادآموزی.
- سعیدی، محمدقاسم. (۱۳۸۵) بررسی اثربخشی و مطلوبیت کتاب‌های طرح آزمایشی دوره (طرح پژوهشی). تهران: سازمان نهضت سوادآموزی.

رمضانی، یوسف. (۱۳۸۹) بررسی رابطه بین فرآیند مدیریت دانش و شاخص های فرهنگ سازمانی از دیدگاه رایبیز. مجله علمی و پژوهشی چشم انداز مدیریت، ۴۶-۲۵، ۳۱.

ریو، جان مارشال. (۱۳۸۸) انگیزش و هیجان (ترجمه یحیی سید محمدی، ویرایش چهارم). تهران: نشر ویرایش.

رضویه، اصغر. (۱۳۷۲) روانشناسی تربیتی دوره کارشناسی ارشد [جزوه درسی]. دانشکده علوم تربیتی دانشگاه شیراز.

دلاور، علی. (۱۳۸۶) تعیین راهکارهای مناسب جهت سوادآموزی زنان عشایر استان (طرح پژوهشی). تهران: سازمان نهضت سوادآموزی.

فتحی واجارگاه، کوروش. (۱۳۸۹) برنامه ریزی آموزش ضمن خدمت کارکنان. تهران: سمت.

صابری، عباس (۱۳۸۱) بررسی نیازهای آموزش کارکنان شرکت پالایش نفت اصفهان به منظور تدوین برنامه های آموزشی ضمن خدمت (پایان نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان.

صباغیان، زهرا. (۱۳۸۷) روش های سوادآموزی بزرگسالان؛ تعلیم مهارت های خواندن و نوشتن. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.

نجفی، زهرا. (۱۳۸۷) بررسی نظریه های انگیزش. بازیابی شده در سایت <http://iranmanagers.persianblog.ir/post/>.

نجاتی، وحید. (۱۳۸۴) بررسی عوامل مؤثر بر جذب سوادآموزان در کلاس های نهضت سوادآموزی (طرح پژوهشی). تهران: سازمان نهضت سوادآموزی.

مرکز مطالعات و تحقیقات اجتماعی ایران مهر. (۱۳۸۶) فراتحلیل مطالعات درباره علل افت کمی و کیفی سوادآموزان در دوره های سوادآموزی در ایران (طرح پژوهشی). تهران: سازمان نهضت سوادآموزی.

معینی کیا، مهدی. (۱۳۸۳) بررسی علل افت تحصیلی سوادآموزان استان اردبیل در درس املا (طرح پژوهشی). تهران: سازمان نهضت سوادآموزی.

Burgess, P. D. (1984). The Educational Orientations of Adult participants in Group Educational Activities (Unpublished Doctoral Thesis). University of Chicago.

Knowles, M. S., Holton, E.F, & Swanson, R.A. (2005). The adult learner: The definitive classic in adult education and human resource development (Sixth edition). Houston: Gulf Publishing Co.

Lasway, Rest, B.P. (1992). Barriers to participation of New Literate Adults in the Post-Literacy Programme in Tanzania. Toronto: University of Toronto.

Leach, A. (1993). Reading Interests of Newly Literate Black Adults within the Durban Metropolitan Region. South African Journal of Library and Information Science, 60(1), 47-52.

Perrin, A. L. (2000). The Fit between Adult Learner Preferences and the Theories of Malcolm Knowles. University of Kansas, Teaching and Leadership.

Suarez, T. M. (1991). Needs assessment studies. In A. Lewy (Ed.), the international encyclopedia of curriculum (pp. 433-435). Oxford, England: Pergamon.

نیازها، ضرورت‌ها و چشم‌اندازهای سوادآموزی

مقاله پنجم

مطالعه و استخراج

نیازهای آموزش اولویت‌دار سوادآموزان

فرانک سلطانی

(استان کردستان، شهرستان قروه)

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی نیازهای آموزشی سوادآموزان از دیدگاه آموزش‌دهندگان، متخصصین و سوادآموزان است. روش پژوهش توصیفی تحلیلی بوده است. جامعه آماری پژوهش شامل متخصصین، آموزش‌دهندگان و سوادآموزان بوده است که با استفاده از روش تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای، تعداد ۲۹۲۸ نفر از میان آنها به عنوان نمونه آماری انتخاب شد. یافته‌های حاصل از گردآوری اطلاعات با استفاده از تکنیک نیازسنجی دلفی از سه جامعه‌ی متخصصین، آموزش‌دهندگان و سوادآموزان نشان‌دهنده‌ی توافق نسبی میان گروه‌های ذکرشده در خصوص نیازهای آموزشی سوادآموزان است. به این ترتیب که افراد نمونه‌ی هر سه گروه (سوادآموزان، آموزش‌دهندگان و کارشناسان و مؤلفین) درخصوص دو اولویت اول نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اجتماعی و نیازهای آموزشی مربوط به مسائل فرهنگی توافق دارند. همچنین افراد نمونه‌ی آموزش‌دهندگان و کارشناسان و مؤلفین در خصوص اولویت اول و دوم و اولویت آخر نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اقتصادی توافق دارند.

کلیدواژه‌ها: سوادآموزان، کتاب‌های کمک‌درسی، نیازسنجی

مقدمه و بیان مسئله

در دهه های گذشته سوادآموزی بزرگسالان مورد توجه پژوهشهای علمی و سازمانهای جهانی قرار گرفته است. در طول دو دهه گذشته بسیاری از مطالعات همبندی و رابطه بین سواد محدود و ضعیف و وجود مشکلات متنوع در حوزه بهداشت و سلامتی را مورد تایید قرار داده است (لی و همکاران، ۲۰۰۹). ویس، رید و گلیگمن (۱۹۹۵) معتقد هستند که سواد می تواند در انتقال پیامهای بهداشتی و مرتبط با سلامتی برای افراد مسن و بی سواد نقش آفرینی کند. زندگی مدرن امروزی بیش از هر زمان دیگری به سواد کارکردی نیازمند است (دس راجرز و میجر، ۲۰۰۸).

روشن است بدون مداخلات نوآورانه در روشها و برنامههای سوادآموزی برای مقابله با اثرات جهانی شدن و پیشرفت های تکنولوژی نه تنها فاصله ها افزایش خواهد یافت بلکه افراد بی سواد از اجتماع دور خواهند شد و آنها مهارت کافی برای زندگی نخواهند داشت. لذا نیاز دارد برنامه های سوادآموزی بزرگسالان با تغییرات در جامعه تطابق حاصل نماید (شای و تسانگ، ۲۰۰۸).

در نظام آموزشی ایران و به ویژه در نظام آموزشی بزرگسالان، کتاب از اساسی ترین مراجع و منابع فرآیند یاددهی - یادگیری^۱ محسوب می شود و تقریباً تمام فعالیت های یادگیری بر محور کتابها متمرکز شده اند. لازم است در کنار تولید کتاب های درسی سازمان نهضت سوادآموزی جهت ارتقای سطح علمی سوادآموزان، مجموعه کتاب هایی را با عنوان «کتاب های کمک درسی» تألیف یا ترجمه نماید. این اقدامات و سایر فعالیت های مشابه در جهت پاسخگویی به نیازهای سوادآموزان صورت می پذیرد که با نیازسنجی و تحقیق در مورد انواع نیازهای بزرگسالان می توان محتوای این مواد آموزشی را غنا بخشید. در این رابطه این سؤالات اساسی وجود دارد که نیازهای آموزشی سوادآموزان کدامند؟ محتوای آموزشی کتاب های کمک درسی دربرگیرنده ی چه نیازهای آموزشی باشد؟ یافتن پاسخ این سؤالات محقق را به انجام پژوهش در این زمینه با نگرشی نو (توجه ویژه به نیازهای سوادآموزان در تهیه و تنظیم محتوای تألیفات سازمان مربوطه) واداشته است.

یافته های پژوهش های انجام شده توسط محمدی (۱۳۷۹)، عزیزی (۱۳۷۰)، جعفری (۱۳۷۰)، مهدوی (۱۳۷۶)، ناهیدی (۱۳۷۸)، تبریزی (۱۳۶۶)، عابدی دهقی (۱۳۷۰)، امیری هرکی و واشقانی فراهانی (۱۳۷۴) و صابری (۱۳۷۳) نشان دهنده ی عدم تناسب محتوای آموزشی با نیازهای بزرگسالان می باشد. با توجه به این که فراگیران عنصر اصلی و نقطه ی تمرکز کلیه ی فرآیندهای

آموزشی و یادگیری هستند؛ شناخت ویژگی ها و علایق آنها و احتیاجاتشان امری اجتناب ناپذیر است. هدف این پژوهش شناسایی نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اجتماعی، مسائل فرهنگی، مسائل اقتصادی و اولویت بندی نیازهای آموزشی سوادآموزان است.

روش شناسی

برای جمع آوری اطلاعات از نیازسنجی دلفی استفاده شد. برای نمونه ی سوادآموزان به علت پایین بودن سطح سواد آنان از يك پرسشنامه محقق ساخته بسته پاسخ استفاده شد. برای اجرای تکنیک دلفی، در این پژوهش مراحل زیر دنبال گردید:

- ۱) مشخص ساختن سؤالی که باید به آن پاسخ داده شود. در این مرحله اولین سؤالات مهم و اساسی مشخص گردید:
- الف) به نظر شما نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اجتماعی سوادآموزان کدامند؟
- ب) به نظر شما نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اقتصادی سوادآموزان کدامند؟
- ج) به نظر شما نیازهای آموزشی مربوط به مسائل فرهنگی سوادآموزان کدامند؟
- ۲) شناسایی کارشناسان، آموزش دهندگان و سوادآموزان و جلب توافق آنها برای شرکت در طرح نیازسنجی.
- ۳) ارسال سؤال اولیه برای جامعه ی کارشناسان، آموزش دهندگان و سوادآموزان و دریافت پاسخ های آنها. برای دریافت پاسخ ها، مدت ۲ هفته به پاسخ دهندگان فرصت داده شد.
- ۴) تجزیه و تحلیل پاسخ ها و گنجاندن پاسخ ها در يك سؤال دیگر برای دور بعدی.
- ۵) مجدداً پاسخ ها تجزیه و تحلیل گردید و اطلاعات حاصله به عنوان نتایج نهایی در نظر گرفته شد.

نمونه ی انتخابی با استفاده از جدول مورگان تعداد ۷۴۰ نفر از جامعه ی آموزشیاران (۹۳ نفر مرد و ۶۴۷ نفر زن) و ۲۰۴۸ نفر از سوادآموزان (۱۶۸ نفر مرد و ۱۸۸۰ نفر زن) و ۴۰ نفر متخصصین و کارشناسان که با توجه به کم بودن حجم جامعه ی تمام افراد این جامعه به عنوان نمونه ی تحقیق انتخاب شدند.

یافته‌های پژوهش

داده‌های حاصل از این پژوهش با استفاده از آمار توصیفی به شرح جدول ۱ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

جدول شماره ۱) جدول نتایج حاصل از توصیف داده‌ها

میانگین تحصیلات کارشناسان (درصد)		میانگین تحصیلات آموزش‌دهندگان (درصد)		میانگین سابقه کارشناسان	میانگین سابقه آموزش‌دهندگان	وضع تاهل آموزش‌دهندگان (درصد)		جنسیت آموزش‌دهندگان (درصد)		سوادآموزان وضع تاهل		جنسیت سوادآموزان	
بالاتر لیسانس و	زیر لیسانس	لیسانس و بالاتر	زیر لیسانس			متاهل	مجرد	مرد	زن	متاهل	مجرد	مرد	زن
۸۰	۲۰	۳۲/۸	۶۷/۲	۲۰/۸۵	۳/۳۵	۴۲	۵۸	۱۲/۶	۸۷/۴	۶۷/۳	۳۲/۷	۸/۲	۹۱/۸

پرسشنامه‌ی ویژه‌ی سوادآموزان فقط در یک مرحله تدوین گردید و اطلاعات لازم جمع‌آوری شد و نتایج حاصل نشان‌دهنده‌ی آن است که نیازهای آموزشی معلومات مربوط به زندگی خانوادگی، آشنایی با مسائل دینی و آشنایی با مسائل شغلی به ترتیب در گروه‌های سه‌گانه‌ی نیازها یعنی نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اجتماعی، نیازهای آموزشی مربوط به مسائل فرهنگی و نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اقتصادی در اولویت اول قرار دارند.

جدول شماره ۲) جدول نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اجتماعی از نظر سوادآموزان

میانگین	رتبه (اولویت)	موضوع نیاز
۱/۸۹	۱	معلومات مربوط به زندگی خانوادگی
۳/۹۹	۴	آشنایی با نهادهای اجتماعی و سازمان‌های مختلف
۴/۰۰	۵	وظایف شهروندی
۳/۷۸	۳	معلومات مربوط به روانشناسی اجتماعی
۳/۵۱	۲	آگاهی‌های بهداشتی
۵/۰۹	۶	مسافرت و اوقات فراغت
۵/۶۹	۷	آگاهی‌های سیاسی

جدول شماره ۳) جدول نیازهای آموزشی مربوط به مسائل فرهنگی از نظر سوادآموزان

میانگین	رتبه (اولویت)	موضوع نیاز
۴/۰۹	۴	آشنایی با مفاخر فرهنگ
۳/۵۲	۲	آداب و رسوم محلی
۳/۵۷	۳	هنجارها و ارزشها
۴/۷۳	۷	آشنایی با ادبیات ملی و محلی
۴/۳۵	۶	آشنایی با هنرهای ملی و محلی
۴/۳۲	۵	آشنایی با مسائل علمی
۳/۳۷	۱	آشنایی با مسائل دینی

جدول شماره ۴) جدول نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اقتصادی از نظر سوادآموزان

میانگین	رتبه (اولویت)	موضوع نیاز
۲/۸۹	۱	آشنایی با مسائل شغلی
۳/۲۱	۲	معلومات کشاورزی و باغداری
۴/۲۲	۵	منابع اقتصادی استان، کشور، منطقه و جهان
۳/۸۶	۳	آشنایی با مسائل دام و طیور
۴/۴۵	۶	آگاهی های مربوط به تجارت و فروشندگی
۴/۰۲	۴	آشنایی با مسائل فنی و حرفه ای
۵/۳۰	۷	آشنایی با مسائل صادرات و واردات

با توجه به این که پرسشنامه ی آموزش دهندگان، کارشناسان و مؤلفین با پرسشنامه ی سوادآموزان متفاوت بود، ابتدا اولین سؤالی که باید به آن پاسخ داده شود مشخص شد تا به آن پاسخ تشریحی بدهند. سؤالات مورد نظر و نتایج تحلیل آنها به شرح زیر است :

۱ به نظر شما نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اجتماعی سوادآموزان کدامند؟

نتایج حاصل از تحلیل سؤالات پرسشنامه ی آموزش دهندگان نشان دهنده ی آن است که نیازهای آموزشی مسائل مربوط به زندگی خانوادگی، وظیفه شناسی، مسئولیت پذیری و رعایت مقررات و مهارت های اساسی زندگی در گروه نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اجتماعی در اولویت اول تا سوم و مدیریت مردان یا زنان در جامعه ی کنونی، ارزش ها و هنجارها و اعتقادات

اساسی جامعه و... و آشنایی با نهادهای مختلف اجتماعی دولتی و مردم و... در سه اولویت آخر قرار دارند. نتایج حاصل از تحلیل سؤالات پرسشنامه‌ی کارشناسان و مؤلفین نشان دهنده‌ی آن است که نیازهای آموزشی مسائل مربوط به زندگی خانوادگی، آگاهی‌های بهداشتی، کمک‌های اولیه و امدادی و مهارت‌های اساسی زندگی در گروه نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اجتماعی در اولویت اول تا سوم و ارزش‌ها و هنجارها و اعتقادات اساسی جامعه، مدیریت مردان یا زنان در جامعه‌ی کنونی و آگاهی‌های سیاسی در سه اولویت آخر قرار دارند. و در مجموع نظرات هر دو گروه مسائل مربوط به زندگی خانوادگی، مهارت‌های اساسی زندگی و آگاهی‌های بهداشتی به ترتیب در اولویت‌های اول تا سوم قرار دارند.

جدول شماره ۵) جدول نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اجتماعی سوادآموزان از نظر آموزش دهندگان و کارشناسان و مؤلفین

مجموع هر دو گروه		کارشناسان و مؤلفین		آموزش دهندگان		نحوی اولویت بندی
میانگین	اولویت	میانگین	اولویت	میانگین	اولویت	موضوع نیاز
۳/۳۶	۱	۳/۲۲	۱	۳/۵۰	۱	مسائل مربوط به زندگی خانوادگی
۷/۵۰	۴	۸/۷۷	۵	۶/۲۲	۲	وظیفه‌شناسی، مسئولیت‌پذیری و رعایت مقررات
۸/۸۲	۷	۹/۰۲	۸	۸/۶۳	۶	وظایف شهروندی
۸/۸۳	۸	۸/۹۴	۶	۸/۷۲	۷	رفتارهای پرخطر، اعتیاد و مضرات مصرف مواد مخدر
۶/۷۸	۲	۶/۵۵	۳	۷/۰۲	۳	مهارت‌های اساسی زندگی
۶/۹۹	۳	۶/۳۵	۲	۷/۶۳	۴	آگاهی‌های بهداشتی، کمک‌های اولیه و امدادی
۱۲/۶۳	۱۸	۱۲/۴۸	۱۸	۱۲/۷۸	۱۸	آگاهی‌های سیاسی
۹/۸۹	۱۱	۱۰/۱۲	۱۱	۹/۶۶	۹	تعاون و همکاری
۱۱/۹۰	۱۴	۱۱/۱۵	۱۳	۱۲/۶۵	۱۷	مسافرت و اوقات فراغت
۹/۴۷	۱۰	۹/۹۰	۱۰	۹/۰۴	۸	تعامل اجتماعی
۱۲/۱۹	۱۷	۱۱/۸۰	۱۵	۱۲/۵۸	۱۶	آشنایی با نهادهای مختلف اجتماعی دولتی و مردم‌نهاد و کارکردهای آنها
۱۱/۹۱	۱۵	۱۲/۳۵	۱۶	۱۱/۴۷	۱۵	ارزش‌ها و هنجارها و اعتقادات اساسی جامعه و عواقب منفی رفتارهای ناپه‌نجار

مجموع هر دو گروه		کارشناسان و مؤلفین		آموزش دهندگان		نحوه‌ی اولویت بندی
میانگین	اولویت	میانگین	اولویت	میانگین	اولویت	موضوع نیاز
۱۰/۸۹	۱۳	۱۱/۶۵	۱۴	۱۰/۱۳	۱۲	نقش های اجتماعی و وظایف آنها
۸/۷۸	۶	۷/۹۰	۴	۹/۶۷	۱۰	تغذیه و رژیم غذایی متوازن
۱۱/۹۲	۱۶	۱۲/۴۷	۱۷	۱۱/۳۸	۱۴	مدیریت مردان یا زنان در جامعه ی کنونی
۹/۴۶	۹	۹/۲۲	۹	۹/۷۰	۱۱	بهداشت روان و چگونگی مقابله با عوامل تحریک کننده روانی
۱۰/۷۰	۱۲	۱۰/۶۵	۱۲	۱۰/۷۶	۱۳	کنترل جمعیت
۸/۱۲	۵	۸/۲۰	۷	۸/۰۴	۵	تأثیر سواد بر سلامت وامید به زندگی

۲ به نظر شما نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اقتصادی سوادآموزان کدامند؟

نتایج حاصل از تحلیل سؤالات پرسشنامه آموزش دهندگان نشان دهنده‌ی آن است که نیازهای آموزشی صرفه جویی و دوری از تجمل گرایی، نقش سواد در انتخاب شغل و مسائل فنی و حرفه‌ای و مشاغل مختلف در گروه نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اقتصادی در اولویت اول تا سوم و آشنایی با مشاغل کاذب و قاچاق کالا و پیامدهای آن، تحریم اقتصادی و نحوه‌ی مقابله با آن و آشنایی با فعالیت بانک، بازار بورس و سهام در سه اولویت آخر قرار دارند. نتایج حاصل از تحلیل سؤالات پرسشنامه کارشناسان و مؤلفین نشان دهنده‌ی آن است که نیازهای آموزشی صرفه جویی و دوری از تجمل گرایی، نقش سواد در انتخاب شغل و صنایع دستی (گیوه، فرش، گلیم و...) در گروه نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اقتصادی در اولویت اول تا سوم و تعاونی‌ها، نحوه‌ی فعالیت و اهمیت تشکیل آنها، تحریم اقتصادی و نحوه‌ی مقابله با آن و آشنایی با فعالیت بانک، بازار بورس و سهام در سه اولویت آخر قرار دارند. و در مجموع نظرات هردو گروه صرفه جویی و دوری از تجمل گرایی، نقش سواد در انتخاب شغل و صنایع دستی (گیوه، فرش، گلیم و...) به ترتیب در اولویت اول تا سوم قرار دارند.

جدول شماره ۶) جدول نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اقتصادی سوادآموزان از نظر آموزش دهندگان و کارشناسان و مؤلفین

مجموع هر دو گروه		کارشناسان و مؤلفین		آموزش دهندگان		نحوی اولویت بندی
میانگین	اولویت	میانگین	اولویت	میانگین	اولویت	موضوع نیاز
۶/۶۲	۱	۷/۱۷	۱	۶/۰۷	۱	صرفه جویی و دوری از تجمل گرایی
۱۰/۲۵	۵	۱۰/۴۷	۹	۱۰/۰۴	۳	مسائل فنی و حرفه ای و مشاغل مختلف
۱۳/۴۱	۱۶	۱۴/۳۰	۱۷	۱۲/۵۲	۱۵	تجارت (واردات، صادرات و محصولات صادراتی)
۱۱/۷۵	۱۳	۱۲/۴۲	۱۳	۱۱/۰۸	۱۰	منابع انرژی (نفت، گاز و... و شیوه استفاده از آنها)
۱۰/۳۸	۶	۱۰/۴۵	۸	۱۰/۳۱	۵	روش های بازاریابی و افزایش محصولات
۱۳/۲۶	۱۵	۱۴/۳۷	۱۸	۱۲/۱۶	۱۲	منابع طبیعی و اقتصادی استان ها و جایگاه آن در کشور
۹/۷۸	۳	۸/۸۷	۳	۱۰/۷۰	۷	صنایع دستی (گیوه، فرش، گلیم و ...)
۱۰/۸۳	۹	۹/۴۳	۵	۱۲/۲۴	۱۳	روش های تعمیر لوازم خانگی
۱۲/۶۵	۱۴	۱۲/۸۶	۱۴	۱۲/۴۴	۱۴	ظرفیت های محلی برای ایجاد مشاغل
۷/۶۰	۲	۷/۸۰	۲	۷/۳۹	۲	نقش سواد در انتخاب شغل
۱۱/۴۱	۱۱	۱۱/۸۲	۱۲	۱۱/۰۱	۹	کارآفرینی
۱۴/۵۵	۲۰	۱۴/۵۹	۱۹	۱۴/۵۱	۲۱	مشاغل کاذب و قاچاق کالا و پیامدهای آن
۱۰/۴۸	۷	۱۰/۵۲	۱۰	۱۰/۴۵	۶	برنامه ریزی اقتصادی برای هزینه های زندگی
۱۵/۲۲	۲۲	۱۵/۲۲	۲۲	۱۵/۲۲	۲۲	تحریم اقتصادی و نحوه ی مقابله با آن
۱۴/۴۲	۱۹	۱۴/۹۷	۲۱	۱۳/۸۹	۱۷	تعاونی ها، نحوه ی فعالیت و اهمیت تشکیل آنها
۱۳/۹۴	۱۸	۱۳/۵۰	۱۶	۱۴/۳۸	۱۹	شیوه های سنتی و علمی تولید
۱۴/۵۸	۲۱	۱۴/۹۵	۲۰	۱۴/۲۲	۱۸	مدیریت اقتصادی کشور و استان
۱۰/۱۳	۴	۱۰/۰۷	۶	۱۰/۲۰	۴	نقش پس انداز در زندگی
۱۶/۰۸	۲۳	۱۶/۳۸	۲۳	۱۵/۷۷	۲۳	آشنایی با فعالیت بانک، بازار بورس و سهام
۱۱/۶۰	۱۲	۱۱/۲۰	۱۱	۱۲/۰۱	۱۱	معاملات از نظر اسلام
۱۳/۸۶	۱۷	۱۳/۲۵	۱۵	۱۴/۴۷	۲۰	وظایف کارگر و کارفرما
۱۰/۵۸	۸	۱۰/۲۷	۷	۱۰/۹۰	۸	نحوه ی مشارکت زنان در اقتصاد جامعه
۱۱	۱۰	۹/۳۰	۴	۱۲/۷۱	۱۶	شیوه های پرورش، نگهداری و توزیع محصولات

۳ به نظر شما نیازهای آموزشی مربوط به مسائل فرهنگی سوادآموزان کدامند؟

نتایج حاصل از تحلیل سؤالات پرسشنامه ی آموزش دهندگان نشان دهنده ی آن است که نیازهای آموزشی معلومات دینی و قرآن و احکام، فرهنگ غنی ایران و فرهنگ مطالعه و فواید کتاب خوانی و مطالعه در گروه نیازهای آموزشی مربوط به مسائل فرهنگی در اولویت اول تا سوم و میراث فرهنگی و توسعه و پیشرفت آن، زندگی مراجع تقلید و خصوصیات برجسته ملل مختلف در سه اولویت آخر قرار دارند. نتایج حاصل از تحلیل سؤالات پرسشنامه کارشناسان و مؤلفین نشان دهنده ی آن است که نیازهای آموزشی معلومات دینی و قرآن و احکام، فرهنگ مطالعه و فواید کتاب خوانی و مطالعه و نحوه ی مبارزه با خرافات در گروه نیازهای آموزشی مربوط به مسائل فرهنگی در اولویت اول تا سوم و زندگی مراجع تقلید، خصوصیات برجسته ی ملل مختلف و میراث فرهنگی و توسعه و پیشرفت آن در سه اولویت آخر قرار دارند. و در مجموع نظرات هر دو گروه، معلومات دینی و قرآن و احکام، فرهنگ غنی ایران و فرهنگ مطالعه و فواید کتاب خوانی و مطالعه به ترتیب در اولویت های اول تا سوم قرار دارند.

جدول شماره ۷) جدول نیازهای آموزشی مربوط به مسائل فرهنگی سوادآموزان از نظر آموزش دهندگان و کارشناسان و مؤلفین

مجموع هر دو گروه		کارشناسان و مؤلفین		آموزش دهندگان		نحوه ی اولویت بندی
میانگین	اولویت	میانگین	اولویت	میانگین	اولویت	موضوع نیاز
۶/۷۲	۳	۷/۹۵	۵	۵/۴۸	۲	فرهنگ غنی ایران
۸/۴۹	۸	۹/۱۲	۱۲	۷/۸۵	۵	مفاخر بزرگ ادب و فرهنگ ایران و طرز علم آموزی آنها
۹/۲۶	۱۲	۹/۶۷	۱۳	۸/۸۵	۱۰	هنرها، ورزش ها و بازی های محلی و آداب و رسوم مناطق مختلف در گذشته
۴/۰۸	۱	۳/۲۲	۱	۴/۹۴	۱	معلومات دینی و قرآن و احکام
۸/۴۲	۷	۸/۲۵	۶	۸/۵۹	۸	مسائل علمی و حوادث غیر مترقبه و نحوه ی برخورد با آنها
۷/۲۱	۴	۷/۲۷	۳	۷/۱۶	۴	نحوه ی مبارزه با خرافات
۷/۹۲	۵	۷/۸۰	۴	۸/۰۵	۷	اعیاد و مناسبت های مختلف مذهبی، اسلامی، ایرانی

مجموع هر دو گروه		کارشناسان و مؤلفین		آموزش دهندگان		نحوی اولویت بندی
میانگین	اولویت	میانگین	اولویت	میانگین	اولویت	موضوع نیاز
۶/۱۷	۲	۵/۳۰	۲	۷/۰۵	۳	فرهنگ مطالعه و فواید کتاب خوانی و مطالعه
۹/۲۴	۱۱	۹/۰۲	۱۰	۹/۴۶	۱۲	نحوه‌ی استفاده از رسانه‌ها
۱۰/۴۳	۱۴	۱۰/۱۳	۱۴	۱۰/۷۴	۱۵	زندگی مراجع تقلید
۹/۳۶	۱۳	۸/۵۷	۸	۱۰/۱۶	۱۳	ضرب المثل‌ها، ترانه‌ها، شعرها و ... محلی
۸/۸۶	۱۰	۹/۰۵	۱۱	۸/۶۷	۹	تاریخ اسلام و مقایسه‌ی آن با سایر ادیان الهی
۸/۸۴	۹	۸/۳۷	۷	۹/۳۲	۱۱	شیوه‌های اتحاد بین مسلمین و جلوگیری از تفرقه
۱۱/۲۰	۱۵	۱۱/۹۲	۱۶	۱۰/۴۷	۱۴	میراث فرهنگی و توسعه و پیشرفت آن
۸/۳۹	۶	۸/۷۷	۹	۸/۰۲	۶	زبان و لهجه‌ی بومی و محلی
۱۱/۲۵	۱۶	۱۱/۶۰	۱۵	۱۰/۸۹	۱۶	خصوصیات برجسته‌ی ملل مختلف

۴ اولویت بندی نیازهای آموزشی سوادآموزان چگونه است؟

بررسی نتایج نشان داد که اکثر افراد نمونه‌های تحقیق در خصوص اولویت نیازهای آموزشی سوادآموزان توافق دارند. به این ترتیب که افراد نمونه‌ی هر سه گروه (سوادآموزان، آموزش دهندگان و کارشناسان و مؤلفین) در خصوص نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اجتماعی و نیازهای آموزشی مربوط به مسائل فرهنگی؛ به ترتیب نیازهای آموزشی مسائل مربوط به زندگی خانوادگی و معلومات دینی و قرآن و احکام را در اولویت اول قرار داده‌اند. همچنین افراد نمونه‌ی آموزش دهندگان و کارشناسان و مؤلفین در خصوص اولویت اول و دوم و اولویت آخر نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اقتصادی توافق دارند. یعنی در گروه نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اقتصادی نیازهای آموزشی صرفه جویی و دوری از تجمل‌گرایی، نقش سواد در انتخاب شغل در اولویت‌های اول و دوم و آشنایی با فعالیت بانک، بازار بورس و سهام در اولویت آخر قرار دارند.

نتیجه‌گیری

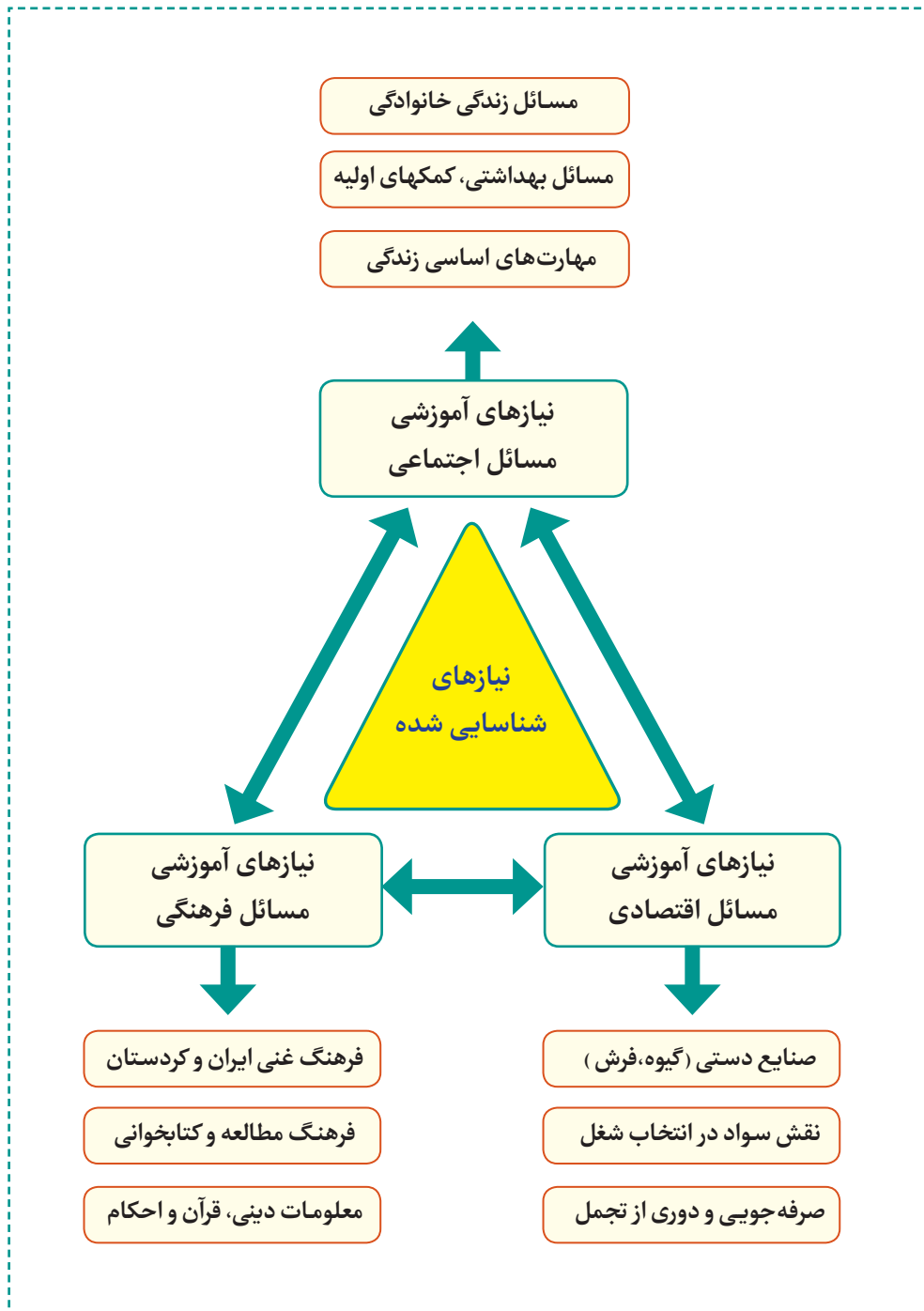
با اطمینان می‌توان گفت نتیجه‌ی گرایش به آموزش مداوم و پیگیر باید برخوردار از برنامه‌ی سوادآموزی بهتر (محتوای یادگیری مناسب تر و آموزش مطلوب تر) باشد. یافته‌های پژوهش‌های انجام شده توسط عابدی دهقی (۱۳۷۰)، صابری (۱۳۷۳)، عزیز (۱۳۷۰)، جعفری (۱۳۷۰)،

مهدوی (۱۳۷۶)، ناهیدی (۱۳۷۸) و تبریزی (۱۳۶۶) نشانگر آن است که در اکثر موارد محتوای آموزشی با نیازهای سوادآموزان تناسب نداشته است. بنابراین لازم است در زمینه ی تهیه ی محتوای یادگیری سوادآموزان اقداماتی شایسته صورت گیرد.

بر اساس نتایج به دست آمده، اکثر افراد نمونه های تحقیق در خصوص اولویت نیازهای آموزشی سوادآموزان توافق دارند. به این ترتیب که افراد نمونه ی هر سه گروه (سوادآموزان، آموزش دهندگان و کارشناسان و مؤلفین) در خصوص نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اجتماعی و نیازهای آموزشی مربوط به مسائل فرهنگی؛ به ترتیب نیازهای آموزشی مسائل مربوط به زندگی خانوادگی و معلومات دینی و قرآن و احکام را در اولویت اول قرارداداده اند. همچنین افراد نمونه ی آموزشیاران و کارشناسان و مؤلفین در خصوص اولویت اول و دوم و اولویت آخر نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اقتصادی توافق دارند. یعنی در گروه نیازهای آموزشی مربوط به مسائل اقتصادی نیازهای آموزشی صرفه جویی و دوری از تجمل گرایی، نقش سواد در انتخاب شغل در اولویت های اول و دوم و آشنایی با فعالیت بانک، بازار بورس و سهام در اولویت آخر قرار دارند.

نتایج به دست آمده در این تحقیق با نتایج تحقیقات میرحسینی (۱۳۷۷) و (۱۳۸۲) عابدی دهقی (۱۳۷۰)، اوجاقی و هاشم نژاد (۱۳۷۸)، فتحی و اجارگاه و دیگران (۱۳۸۷)، مؤسسه ی یونسکو برای آموزش و پرورش (UIE) (۱۹۸۵) و حاجی زاده ی میمنندی (۱۳۷۰) همخوانی دارد. اطلاعات فوق به صورت الگوی مفهومی زیر ارائه شده است:

نمودار (۱) نمودار مهم‌ترین نیازهای آموزشی شناسایی شده سوادآموزان

پیشنهادهای پژوهش

الف) پیشنهادهای کاربردی

- ۱) در تهیه ی کتاب های کمک درسی سوادآموزی اولویت های ذکر شده که بر اساس نتایج طرح بدست آمده است، رعایت گردد.
- ۲) با توجه به این که امروزه پدیده ی فوق سوادآموزی مطرح است؛ مراکز یادگیری محلی افزایش یافته و تقویت گردند.
- ۳) آموزش های پیگیر بیشتر جنبه ی تابعی داشته باشند تا انگیزه ی فراگیران به شرکت در دوره های آموزشی بیشتر گردد.
- ۴) در انتخاب و گزینش آموزش دهندگان، به کارگیری افرادی که می توانند در زمینه سوادآموزی تابعی فعالیت نمایند در اولویت قرار گیرد.

ب) پیشنهادهایی برای تحقیق آینده

- ۱) بررسی راه های تقویت مشارکت افراد خانواده در رشد سواد کم سوادان.
- ۲) ارائه ی مدل های لازم برای ارتقاء کیفی سواد از طریق برنامه های نهضت سوادآموزی.
- ۳) تحلیل محتوای کتاب های کمک درسی نهضت سوادآموزی.
- ۴) نیازسنجی در خصوص فعالیت های نهضت سوادآموزی پس از ریشه کنی بی سوادی.

بررسی اثربخشی آموزش مجازی بر انگیزه، پیشرفت و عملکرد تحصیلی سوادآموزان

لیلا کاظمی گاوگانی

(استان آذربایجان شرقی، منطقه گوگان)

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی اثربخشی آموزش مجازی بر یادگیری درس فرهنگ اسلامی در سوادآموزان منطقه گوگان می‌باشد. روش پژوهش به صورت نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل بوده و جامعه آماری شامل کلیه سوادآموزان دوره‌ی انتقال منطقه گوگان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۹۹ می‌باشد که از بین آنها با روش نمونه‌گیری در دسترس تعداد ۳۰ سوادآموز انتخاب گردیده‌اند. جهت اجرای پژوهش ابتدا کلیه سوادآموزان پرسشنامه‌های عملکرد تحصیلی فام و تیلور (۱۹۹۱) و انگیزش پیشرفت هرمنس (۱۹۷۰) را تکمیل و سپس برنامه‌های آموزش مجازی (آنلاین) در ۸ جلسه‌ی ۹۰ دقیقه‌ای برای گروه آزمایش اجرا و سپس بعنوان پس‌آزمون دوباره کلیه آزمودنی‌ها پرسشنامه‌های مربوطه را تکمیل نمودند. اطلاعات بدست آمده با روش آماری تحلیل کواریانس چندمتغیره (MANCOVA) و تک‌متغیره (ANCOVA) با کمک نرم‌افزار Spss مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و نتایج نشان داد آموزش مجازی موجب افزایش انگیزه پیشرفت و عملکرد تحصیلی سوادآموزان منطقه گوگان می‌شود. بنابراین مسئولین آموزشی و مشاوره بایستی جهت استفاده از امکانات نوین آموزشی همچون آموزش مجازی در مناطق مختلف، به آموزش مهارت‌های لازم جهت استفاده از آموزش مجازی بپردازند.

واژه‌های کلیدی: آموزش مجازی، سوادآموزان، انگیزه پیشرفت، عملکرد تحصیلی

مقدمه

امروزه افزایش سوادآموزان با توجه به نقش و جایگاه ویژه‌ای که در نظام آموزشی کشور و بخصوص آینده‌ی جامعه دارند، نیازمند بررسی‌های علمی در خصوص عوامل ارتقای کیفیت آموزشی و موفقیت بهتر هستند. در این رابطه، پرورش نیروی متخصص مورد نیاز جامعه، تولید دانش و برآوردن تقاضای آموزشی بزرگسالان در جهت پیشرفت بهتر امور آموزشی و کمک به تحقق هدف‌های اجتماعی از جمله اهداف اساسی آموزش است که از طریق آموزش تحقق می‌یابد (ناگلیک و راویندران^۱، ۲۰۲۰).

از این رو، برنامه‌ریزی سوادآموزان با این تصور بنا شده که بزرگسالان بی‌سواد باسواد شوند و این مفهوم به وضوح در ادبیات گسترده‌ی آموزش سواد بزرگسالان بیان شده است، چرا که آموزش بزرگسالان یک پدیده سیاسی، اجتماعی و فرهنگی است (بارکات^۲، ۲۰۱۶).

علاوه بر این، تعلیم و تربیت از جمله اموری است که همواره در طول زندگی بشر از اهمیت خاصی برخوردار بوده و دغدغه هر جامعه‌ای به شمار می‌رود و امروزه با توجه به تغییرات روزافزون فناوری‌ها و از رده خارج شدن مداوم بسیاری از روشها و ابزارها و میل به نو شدن‌ها، دیگر نمی‌توان بدون سواد هم زندگی کرد. لذا، بی‌سوادی در هر گروه سنی ناخوشایند و زیانبار است. در این رابطه، با توجه به اینکه امروزه در همه‌ی جهان ویروس کووید-۱۹^۳ که در ایران با نام ویروس کرونا شناخته می‌شود، گسترش یافته و موجب تعطیلی مراکز آموزشی گردیده و به تبع آن امر در بین سوادآموزان مختلف احتمالاً موجب کاهش انگیزه و در نهایت موجب کاهش پیشرفت و عملکرد تحصیلی گردیده است. انگیزه پیشرفت تحصیلی، به گرایش سوادآموزان برای گذر از مشکلات، تلاش برای دستیابی به گونه‌ای برتری و حفظ معیارهای سطح بالا است (صادقی، ۱۳۹۷). سوادآموزانی که انگیزه پیشرفت بالا دارند، می‌خواهند همیشه نمره بیشتری بدست بیاورند و کارکرد خود را بهبود بخشند.

آنان وظیفه شناس‌اند و ترجیح می‌دهند کارهایی انجام دهند که چالش برانگیز باشد و به کاری دست‌زنند که ارزیابی پیشرفت‌شان به گونه‌ای، خواه در مقایسه با پیشرفت دیگران یا خواه بر پایه ملاک‌های دیگر، شدنی باشد (عبدالرحمان^۴، ۲۰۲۰). در این راستا، مطالعات نشان داده‌اند برخی از سوادآموزان پشتکار خوبی در مطالعه و یادگیری دارند و برعکس بعضی از آنها برای رسیدن به اهداف تحصیلی و عملکرد تحصیلی بالا می‌بایست دائم به آنها گوشزد کرد و احتیاج به تشویق و تقویت دارند، خودانگیزه نیستند.

1. Naglik, & Ravindran

2. Barakat

3. COVID-19

4. Abdelrahman

در مقابل برخی نیاز به کنترل و احتیاج به تشویق و تقویت ندارند خودانگیزخته هستند (کولاکوف^۱، ۲۰۲۰). در این خصوص، بارکات (۲۰۱۶) عقیده دارند پیش‌بینی دقیق از عملکرد تحصیلی، تنها بر پایه ظرفیت‌هایی که به وسیله آزمون‌های هوش سنجیده می‌شوند، صورت نمی‌گیرد، بلکه باید اطلاعاتی در خصوص ویژگی‌های شخصیتی، انگیزشی، عاطفی و شناختی که نقش میانجی بین توانایی‌ها و پیشرفت در حیطه‌ای ویژه ایفا می‌کنند در اختیار داشت. در واقع، با توجه به ارتباط شناخت، انگیزش، عاطفه در رفتار انسان، متغیرهای متعددی به منظور تبیین عملکرد تحصیلی و پیشرفت تحصیلی سوادآموزان در حوزه‌های متفاوت درسی شکل گرفته و به آزمایش گذاشته شده‌اند (سدیق، گوشایو و والس^۲، ۲۰۲۰). بنابراین، با توجه به شیوع ویروس کرونا و تعطیلی مراکز آموزشی و همچنین اهمیت سوادآموزی برای بیسوادان، مسئولین آموزشی در سراسر جهان، در جهت پیشگیری از افت انگیزه و عملکرد تحصیلی ناچار و پیش بردن آموزش به صورت مجازی شده‌اند (اوبراین، گوین و مک نیکولاس^۳، ۲۰۲۰). آموزش مجازی یا آنلاین، یادگیری برنامه ریزی شده‌ای است که در آن معمولاً یادگیری و آموزش در محیط‌های جدا از هم و از طریق برنامه‌های فضای مجازی صورت می‌گیرد. در تعریف دیگر آموزش مجازی، استفاده از فناوری اطلاعات برای دسترسی به منابع، محتواهای آموزشی، برگزاری جلسات و کلاس‌های آنلاین و غیرحضور می‌باشد.

در این شیوه، بخش اصلی آموزش به صورت الکترونیکی و با استفاده از بسترهای الکترونیکی و کامپیوتری انجام می‌شود و آموزش‌دهنده و سوادآموز به صورت فیزیکی و همزمان در یک کلاس درس حضور ندارند و محتوای آموزشی با استفاده از روش‌های الکترونیکی (همچون فایل صوتی، ویدئو، ارتباط آنلاین و ...) به سوادآموز می‌رسد (هانسون، اندرسون و دان^۴، ۲۰۲۰). این امر با توجه به کاربرد فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطات در نظام‌های آموزشی موجب می‌شود که تغییرات یاد شده رابه سهولت بیشتری انجام داد. آموزش‌های مجازی روش مؤثری برای آموزش سوادآموزان در چنین شرایطی است که با بهره‌گیری از فناوری اطلاعات و ارتباطات در امر آموزش با ترکیبی از محتوای دیجیتالی، بستر ارتباطی مطمئن و کارآمدی را فراهم می‌کند که سوادآموزان بتوانند در هر کجا که هستند و در زمان که مایل باشند، از این بستر آموزشی نوآورانه و خلاق برای آموزش خود بهره‌گیری نمایند و بتوانند یادگیری تحصیلی خود را بهبود ببخشند (هی، تانیا و شارما^۵، ۲۰۲۰).

1. Kulakow
2. Siddiq, Gochyyev & Valls
3. O'Byrne, Gavin & McNicholas
4. Hanson, Andersen & Dunn
5. He, Tanya & Sharma

در واقع، با توجه شرایط موجود جهان که موجب تعطیلی مدارس شده و آموزش مجازی از راه دور و از طریق فضای مجازی صورت می گیرد، لذا آموزش مجازی می تواند نقش مهم و اساسی در فعالیت های آموزشی سوادآموزان ایفا کند و زمینه را برای تعاملات علمی آنان هموار و مناسب سازد. تحقق این مهم مستلزم برخورداری از آگاهی و سوادآموزش دهندگان و سوادآموزان می باشد که هماهنگی آنان می تواند نقش مهمی در اثربخشی آموزش مجازی بر پیشرفت تحصیلی سوادآموزان داشته باشد (ویسی کهخا، ۱۳۹۷). لذا آموزش مجازی به عنوان یکی از راه های آموزشی در شرایط مختلف، مطرح و استفاده از آن بیش از پیش اهمیت یافته است (اسریواستاوا، پاندی، تیواری، پاتل، انصاری و شوکلا، ۲۰۲۰). در این راستا، مطالعات غلامی و جلالی فرد (۱۳۹۸) و چن^۲ (۲۰۱۶) نیز نشان داده آموزش مجازی موجب افزایش یادگیری فراگیران می شود. دی پرتو، سانچسی، هریسون، کیفر، ترروتولا، ساندیندرا^۳ و همکاران (۲۰۲۰) نیز بر اساس مطالعات خود نشان دادند آموزش مجازی در دوره شیوع ویروس کرونا بر یادگیری متمرثر بوده است.

مطالعات یزدی و زندکرمی (۱۳۹۱)، رواس و همکاران (۲۰۲۰)، دگلی اینوستنی و همکاران (۲۰۱۹) ولاینگردن و همکاران (۲۰۱۶) نیز بر تأثیر مثبت آموزش مجازی و الکترونیکی بر پیشرفت تحصیلی و افزایش یادگیری تأکید داشت. در این راستا، برخی از مطالعات نیز نشان داده اند بهره گیری افراد از آموزش مجازی منحصر به آموزش تحصیلی نبوده و در برخی اوقات استفاده از تلفن همراه و فضای مجازی موجب کاهش موفقیت تحصیلی آنها می شود (سلیمانی، سعدی پور و اسدزاده؛ ۱۳۹۵؛ هونگ، لیو، دینگ، شانگ و ژن^۴، ۲۰۲۰).

به طور کلی، از دیدگاه نظری یافته های حاصل از این پژوهش می تواند به شکل گیری ادبیات جدیدی در رابطه با آموزش از طریق مجازی بیانجامد. همچنین از نظر کاربردی یافته های حاصل از این پژوهش می تواند نتایجی را برای متولیان و مسئولین آموزش سوادآموزان کشور داشته باشد. لذا انجام پژوهشی که در روشن کردن تأثیر آموزش از طریق مجازی متمرثر واقع شود، احساس می شود. علاوه بر این، با توجه به مطالب بیان شده از آنجایی که مدارس و مراکز آموزشی سوادآموزان جهت یادگیری آنها در شرایط کرونا که ناچار به تعطیلی و آموزش مجازی شده اند، پژوهش حاضر با نگاهی به اهمیت آموزش مجازی بخصوص برای اشخاصی که سواد کافی ندارند، و همچنین تناقض مطالعات انجام گرفته در خصوص استفاده از فضای مجازی در امر آموزش، در پی پاسخگویی به دو فرضیه ذیل انجام گرفت.

1. Srivastava, Pandey, Tiwari, Patel, Ansari & Shukla

2. Chen

3. DePietro, Santucci, Harrison, Kiefer, Trerotola, Sudheendra

4. Hong, Liu, Ding, Sheng, Zhen

فرضیه اول

آموزش مجازی بر انگیزه پیشرفت سوادآموزان مؤثر است.

فرضیه دوم

آموزش مجازی بر ابعاد عملکرد تحصیلی سوادآموزان مؤثر است.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر نیمه آزمایشی با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری شامل کلیه سوادآموزان دوره‌ی انتقال (پایه پنجم و ششم) منطقه‌ی گوگان شهرستان آذرشهر در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۹۹ بود که از بین آنها با روش نمونه‌گیری در دسترس تعداد ۱۰ سوادآموز انتخاب شدند. با توجه به نوع پژوهش و جامعه آماری از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شد.

بدین ترتیب که بعد از مشخص شدن سوادآموزان، با توجه به جامعه آماری و نوع پژوهش، حجم نمونه با توان ۸۰ درصد و خطای آزمون ۵ درصد و با استفاده از اطلاعات مطالعات مشابه برای هر گروه (آزمایش و کنترل) تعداد ۱۵ نفر برای گروه آزمایش و ۱۵ نفر برای گروه کنترل انتخاب گردید. بدین ترتیب با انتخاب حداقل ۳۰ نفر، ابتدا سوادآموزان به صورت تصادفی به دو گروه تقسیم شدند و با توجه به اینکه سوادآموزان از یک دوره بودند، لذا از این طریق هم‌تاسازی صورت گرفته و در گروه آزمایش آموزش درس فرهنگ اسلامی از طریق برنامه‌های آموزشی مجازی (آنلاین) در ۸ جلسه‌ی ۹۰ دقیقه‌ای اجرا شد و گروه کنترل هیچ آموزشی از این طریق دریافت نکرد و آموزش سنتی و حضوری فقط اجرا گردید.

ابزارهای پژوهش حاضر شامل الف) **مقیاس انگیزش پیشرفت هرمنس**^۱: این پرسشنامه در سال ۱۹۷۰ توسط هرمنس ساخته شد. این مقیاس ۲۹ سؤال چند گزینه‌ای به صورت لیکرتی (۱-۴) دارد. برای محاسبه پایایی پرسشنامه انگیزش پیشرفت از دو روش محاسبه آلفای کرونباخ و روش آزمون مجدد استفاده شده است. ضریب پایایی محاسبه شده برای پرسشنامه به میزان ۰/۸۵ بدست آمد (عظیمی، پیری، وزوار، ۱۳۹۳). با استفاده از روش آزمون ضریب پایایی بدست آمده این مقیاس نیز حدود ۰/۸۲ بدست آمد. همچنین در پژوهش (عظیمی و همکاران، ۱۳۹۳). ضریب پایایی با روش آلفای کرونباخ در حدود ۰/۶۷ بدست آمد. ب) **پرسشنامه عملکرد تحصیلی فام و تیلور (EPT)**: این مقیاس در سال ۱۹۹۱، توسط فام و تیلور طراحی شده و هدف آن ارزیابی عملکرد تحصیلی از حوزه‌های مختلف می‌باشد. این پرسشنامه توسط درتاج (۱۳۸۳) برای جامعه‌ی ایرانی ساخته و اعتباریابی شده است. آزمون عملکرد تحصیلی قادر است با ۴۸

1. inventory of school motivationHermens

ماده ۵ حوزه مربوط به عملکرد تحصیلی کیفی به شرح ذیل را اندازه گیری نماید: خودکارآمدی (۸ سؤال)، تأثیرات عاطفی (۸ سؤال)، برنامه ریزی (۱۴ سؤال)، فقدان کنترل پیامد (۵ سؤال) و انگیزش (۱۳) بر اساس یک مقیاس ۵ امتیازی به ماده ها جواب می دهد. نمره گذاری پرسشنامه بصورت طیف لیکرت ۵ نقطه ای (خیلی زیاد = ۵، زیاد = ۴، تاحدی = ۳، کم = ۲ و هیچ = ۱) می باشد که این شیوه نمره گذاری در مورد سؤالات شماره ۸، ۲۳، ۲۶ و ۳۳ معکوس می باشد. در پژوهش درتاج (۱۳۸۳) روایی محتوای این پرسشنامه توسط نظر اساتید مورد تایید قرار گرفت. همچنین روایی سازی این مقیاس توسط روش تحلیل عاملی مورد تایید قرار گرفت و آلفای کرونباخ نمره کل بیش از ۰/۸۰ بدست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده های حاصل از اجرای پژوهش از روش آماری تحلیل کوارینانس تک متغیره (ANCOVA) و چند متغیره (MANCOVA) با کمک نرم افزار SPSS استفاده گردید.

یافته ها

طبق نتایج بدست آمده دامنه سنی شرکت کنندگان ۱۰ الی ۴۹ سال و میانگین سنی آزمودنی های گروه آزمایش و کنترل به ترتیب برابر با ۲۷ و ۲۶/۸۰ سال بود. لذا می توان گفت به لحاظ سن دو گروه همتا بودند.

جدول (۱) شاخص های مرکزی، پراکندگی ابعاد عملکرد تحصیلی و انگیزه پیشرفت و نتایج آزمون شاپیرو-ویلک جهت بررسی نرمال بودن داده ها

متغیرها	گروه	مرحله	میانگین ± انحراف استاندارد	آماره z	Sig
خودکارآمدی	آزمایش	پیش آزمون	۱۰/۹۳ ± ۱/۱۶	۰/۳۱۲	۰/۲۴۳
		پس آزمون	۱۱ ± ۱/۰۶	۰/۳۳۷	۰/۲۶۶
	کنترل	پیش آزمون	۱۱ ± ۱/۹۵	۰/۳۷۴	۰/۲۸۷
		پس آزمون	۱۱/۱ ± ۱/۹۷	۰/۳۵۹	۰/۲۷۴
تأثیرات عاطفی	آزمایش	پیش آزمون	۱۱/۴۷ ± ۰/۹۹	۰/۴۰۱	۰/۳۲۶
		پس آزمون	۱۱/۴۹ ± ۱/۰۱	۰/۳۶۴	۰/۲۸۲
	کنترل	پیش آزمون	۱۱/۵۳ ± ۱/۴۵	۰/۳۵۵	۰/۳۴۲
		پس آزمون	۱۱/۵۳ ± ۱/۴۷	۰/۳۳۶	۰/۲۷۹
برنامه ریزی	آزمایش	پیش آزمون	۳۴/۲ ± ۴/۶۴	۰/۸۵۵	۰/۶۸۲
		پس آزمون	۲۰/۶۰ ± ۳/۴۳	۰/۴۴۱	۰/۳۵۳
	کنترل	پیش آزمون	۲۱/۲۰ ± ۵/۰۹	۰/۴۳۹	۰/۳۷۷
		پس آزمون	۲۱/۵۳ ± ۴/۸۸	۰/۴۵۶	۰/۴۲۱

Sig	آماره z	میانگین \pm انحراف استاندارد	مرحله	گروه	متغیرها
۰/۲۱۱	۰/۳۲۳	۱۰/۸۷ \pm ۱/۶۸	پیش آزمون	آزمایش	فقدان کنترل پیامد
۰/۲۷۴	۰/۳۹۳	۱۰/۹۳ \pm ۱/۵۳	پس آزمون		
۰/۳۸۶	۰/۳۴۵	۱۰/۰۶ \pm ۱/۰۴	پیش آزمون	کنترل	
۰/۲۳۱	۰/۳۳۵	۱۰/۸۷ \pm ۱/۲۴	پس آزمون		
۰/۴۲۱	۰/۴۶۹	۲۲ \pm ۴/۸۸	پیش آزمون	آزمایش	انگیزش
۰/۴۱۴	۰/۴۰۷	۱۵/۴۰ \pm ۱/۰۵	پس آزمون		
۰/۴۲۴	۰/۴۹۹	۲۱/۰۷ \pm ۵/۲۹	پیش آزمون	کنترل	
۰/۴۳۶	۰/۴۲۱	۲۰/۱۳ \pm ۴/۶۲	پس آزمون		
۰/۷۲۹	۰/۹۴۶	۷۵/۶ \pm ۱۵/۳۱	پیش آزمون	آزمایش	کل عملکرد تحصیلی
۰/۶۶۴	۰/۸۷۴	۸۹/۴۶ \pm ۶/۶۲	پس آزمون		
۰/۶۲۷	۰/۸۴۲	۷۵/۰۷ \pm ۱۹/۹۷	پیش آزمون	کنترل	
۰/۵۸۳	۰/۷۱۶	۶۸/۱۳ \pm ۴/۶۲	پس آزمون		
۰/۶۵۵	۰/۷۶۴	۴۸/۲۷ \pm ۱۷/۴۳	پیش آزمون	آزمایش	انگیزه پیشرفت
۰/۲۷۷	۰/۸۳۰	۶۳/۶ \pm ۱۳/۴۴	پس آزمون		
۰/۶۷۹	۰/۷۳۶	۶۱/۷۳ \pm ۱۸/۹۲	پیش آزمون	کنترل	
۰/۵۸۷	۰/۸۵۴	۶۲/۶۷ \pm ۱۸/۷۹	پس آزمون		

در جدول شماره ۱ میانگین و انحراف معیار ابعاد عملکرد تحصیلی و متغیر انگیزه پیشرفت تحصیلی در دو گروه آزمایش و کنترل و در دو مرحله پیش آزمون و پس آزمون مشاهده می شود. همچنین، نتایج آزمون شاپیرو-ویلک در جداول فوق حاکی از نرمال بودن توزیع داده ها در همه متغیرها بوده ($p > ۰/۰۵$) و پیش فرض نرمال بودن توزیع داده ها برای انجام تحلیل کوواریانس برقرار است.

آموزش مجازی بر انگیزه پیشرفت سوادآموزان مؤثر است.

فرضیه اول

جهت بررسی فرضیه اول با توجه به اینکه متغیر وابسته (انگیزه پیشرفت) دارای ابعاد نیست، لذا جهت تحلیل از روش آماری تحلیل کوواریانس تک متغیره (ANCOVA) استفاده گردید. برای انجام این تحلیل ابتدا پیش فرض همگنی واریانس با آزمون لون بررسی گردید که نتایج حاصل از آزمون لون نشان داد که پیش فرض همگنی واریانس ها برای متغیر انگیزه پیشرفت تحصیلی برقرار است ($P > ۰/۰۵$).

جدول (۲) نتایج تحلیل کواریانس اثرات بین گروهی برایانگیزه پیشرفت تحصیلی در دو گروه

متغیر	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	میانگین مجذورات	F	Sig	مجذور اتا
انگیزه پیشرفت تحصیلی	گروه	۱۵۵۵/۲	۱۵۵۵/۲	۴/۷۳	۰/۰۳۸	۰/۱۴
	خطا	۹۲۰۰/۲۶	۳۲۸/۵۸			
	کل	۱۰۳۰۵۲				

نتایج جدول (۲) نشان می دهد بکارگیری برنامه آموزش مجازی، منجر به تفاوت معنی دار بین گروه های آزمایش و کنترل در انگیزه پیشرفت تحصیلی ($F=4/73$, $P=0/038$)، آزمودنی ها گردید. همچنین، با توجه به مجذور اتا در جدول فوق، ۱۴ درصد از تفاوت های فردی در انگیزه پیشرفت تحصیلی به خاطر تفاوت در عضویت گروهی (تأثیر آموزش مجازی) می باشد. از این رو، می توان مطرح کرد که برنامه آموزش مجازیمنجر به افزایش انگیزه پیشرفت تحصیلی سوادآموزان شده است.

آموزش مجازی بر ابعاد عملکرد تحصیلی سوادآموزان مؤثر است.

فرضیه دوم

جهت بررسی فرضیه دوم پژوهش با توجه به اینکه متغیر وابسته (عملکرد تحصیلی) دارای ابعاد است (خودکارآمدی، تأثیرات عاطفی، برنامه ریزی، کنترل پیامد، انگیزش و کل عملکرد تحصیلی)، لذا جهت تحلیل از روش اماری تحلیل کواریانس چند متغیره (MANCOVA) استفاده گردید. برای انجام این تحلیل نیز ابتدا پیش فرض همگنی واریانس با آزمون لون بررسی گردید که نتایج حاصل از آزمون لون نشان داد که پیش فرض همگنی واریانس ها برای متغیر عملکرد تحصیلی برقرار است ($P > 0/05$). در ادامه نتایج آزمون تحلیل کواریانس چند متغیره با رعایت پیش فرض همگنی ماتریس های واریانس-کوواریانس برای بررسی مؤلفه های عملکرد تحصیلی بررسی گردید که نتایج حاصل حاکی از آن بود که سطح معنی داری آزمون لامبدای ویلکز در دو گروه آزمایش و کنترل نشان می دهد که برای تمامی مؤلفه های عملکرد تحصیلی بین دو گروه تفاوت معنی داری وجود دارد.

جدول (۳) نتایج تحلیل کواریانس اثرات بین گروهی برای مؤلفه های عملکرد تحصیلی در دو گروه

متغیر	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	میانگین مجذورات	F	Sig	مجذورات
خودکارآمدی	گروه	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷	۰/۰۴۲	۰/۶۳۴	۰/۰۱
	خطا	۳۶	۱/۲۸			
تأثیرات عاطفی	گروه	۰/۰۳۳	۰/۰۳۳	۰/۰۲۱	۰/۸۸۵	۰/۰۱
	خطا	۴۳/۴۶	۱/۵۵			
برنامه ریزی	گروه	۶/۵۳۳	۰/۵۳۳	۰/۳۶۶	۰/۵۵	۰/۰۱۳
	خطا	۴۹۹/۳۳	۱۷/۸۳			
کنترل پیامد	گروه	۰/۰۳۴	۰/۰۳۴	۰/۰۱۷	۰/۸۹۷	۰/۰۱
	خطا	۵۴/۶۶	۱/۹۵			
انگیزش	گروه	۱۶۸/۰۳	۱۶۸/۰۳	۱۴/۸۲	۰/۰۰۱	۰/۳۴
	خطا	۳۱۷/۳۳	۱۱/۳۳			
کل عملکرد تحصیلی	گروه	۲۴۰/۸۳	۲۴۰/۸۳	۱۰/۰۵	۰/۰۰۴	۰/۲۶
	خطا	۶۷۰/۵۳	۲۳/۹۴			

نتایج جدول (۳) نشان می‌دهد بکارگیری برنامه آموزش مجازی، منجر به تفاوت معنی‌دار بین گروه‌های آزمایش و کنترل در ابعاد انگیزش ($F=14/82, P=0/001$) و کل عملکرد تحصیلی ($F=10/05, P=0/004$) سوادآموزان گردید. همچنین طبق جدول فوق، آموزش مجازی بر مؤلفه‌های خودکارآمدی ($F=0/634, P=0/021$)، تأثیرات عاطفی ($F=0/885, P=0/021$)، برنامه‌ریزی ($F=0/55, P=0/366$) و کنترل پیامد ($F=0/897, P=0/017$) تأثیر معناداری نداشت. با توجه به مجذورات در جدول فوق، ۳۴ درصد از تفاوت‌های فردی در مؤلفه انگیزش و ۲۶ درصد از کل عملکرد تحصیلی به خاطر تفاوت در عضویت گروهی (تأثیر آموزش مجازی) می‌باشد. از این رو، می‌توان مطرح کرد که برنامه آموزش مجازی به دو گروه آزمایش منجر به افزایش میانگین نمرات شرکت‌کنندگان گروه آزمایش در انگیزش و کل عملکرد تحصیلی سوادآموزان شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر بررسی تأثیر آموزش مجازی بر انگیزه پیشرفت و عملکرد تحصیلی سوادآموزان منطقه گوگان شهرستان آذرشهر بود. طبق یافته‌ها و براساس نتایج بدست‌آمده بکارگیری برنامه آموزش مجازی برای تدریس درس فرهنگ اسلامی سوادآموزان منجر به افزایش

انگیزه پیشرفت تحصیلی آنان می‌شود. با توجه به این نتیجه می‌توان گفت فرضیه اول مبنی بر تأثیر آموزش مجازی بر انگیزه پیشرفت سوادآموزان، مورد تأیید قرار گرفت. این یافته با نتایج مطالعات هاتف‌نیا و همکاران (۱۳۹۸)، شوری و انگ (۲۰۲۰)، چن (۲۰۱۶) و لاینگردن و همکاران (۲۰۱۶) همخوان بود. در مقابل نتایج بدست آمده، با یافته‌های پژوهش زارع و همکاران (۱۳۹۷) که نشان داده بودند آموزش الکترونیکی موجب افزایش انگیزه و پیشرفت تحصیلی می‌شود، همسو بود. برای تبیین نتایج به دست آمده می‌توان مطرح نمود که انگیزه پیشرفت سوادآموزان متأثر از مشارکت آنان در یادگیری، با آموزش مجازی افزایش می‌یابد. طبق این یافته، استفاده از وسایل و امکانات الکترونیکی (آموزش مجازی) موجب انگیزه بیشتر برای یادگیری، عملکرد چشمگیر و درک، کاربرد، تجربه و تحلیل مطلب در سوادآموزان می‌گردد، لذا، آموزش مجازی با توجه به فراگیری در مناطق مختلف شهری و روستایی، در صورت تدوین مناسب محتوای آموزشی و آمادگی فراگیران می‌تواند سیستم موفق و کارآمدی باشد. دوره‌های یادگیری مجازی باید از نظر محتوا، هدف، سازماندهی و پذیرش در محیط برگزاری و یا نهاد برگزارکننده هماهنگ باشد (بارو، مارکسمن و راوس^۱، ۲۰۰۹). طبق یافته دوم پژوهش، آموزش مجازی بر نمرات ابعاد مؤلفه انگیزش و کل عملکرد تحصیلی سوادآموزان تأثیر معناداری داشت، به طوری که برنامه آموزش مجازی به گروه آزمایش منجر به کاهش ۳۴ درصدی انگیزش و ۲۶ درصد کل عملکرد تحصیلی سوادآموزان گردید.

همچنین طبق نتایج، آموزش مجازی بر مؤلفه‌های خودکارآمدی، تأثیرات عاطفی، برنامه‌ریزی و کنترل پیامد تأثیر معناداری نداشت. بنابراین، با توجه به تأثیر آموزش مجازی در افزایش انگیزش و عملکرد تحصیلی فرضیه دوم پژوهش مبنی بر تأثیر آموزش مجازی بر عملکرد تحصیلی سوادآموزان، مورد تأیید قرار گرفت. نتایج بدست آمده با یافته‌های مطالعات غلامی و جلالی فرد (۱۳۹۸)، یزدی و زند کرمی (۱۳۹۱)، رواس و همکاران (۲۰۲۰)، دگلی اینوسنتی و همکاران (۲۰۱۹)، لاینگردن و همکاران (۲۰۱۶) که بر تأثیر مثبت آموزش مجازی و الکترونیکی بر پیشرفت تحصیلی و افزایش یادگیری تأکید داشتند، همسو و همخوان بود. در مقابل این یافته‌ها، با نتایج برخی از مطالعات که نشان داده‌اند بهره‌گیری افراد از آموزش مجازی منحصر به آموزش تحصیلی نبوده و در برخی اوقات استفاده از تلفن همراه و فضای مجازی موجب کاهش موفقیت تحصیلی آنها می‌شود (سلیمانی و همکاران؛ ۱۳۹۵؛ هونگ و همکاران، ۲۰۲۰)، ناهمسو بود.

در تبیین این نتایج به دست آمده می‌توان بدین گونه مطرح نمود که شکل‌گیری مفهوم فضای یادگیری انواع جدیدی از تعامل نظیر تعامل محتوا با محتوا نیز ظهور می‌یابد. در واقع

در آموزش مجازی، این نوع از تعامل سبب ارتقای تعامل یادگیرنده با محتوا خواهد شد و ضمن ایجاد انگیزه در یادگیرنده، بسیاری از خلأهای آموزش و یادگیری به شیوه‌ی سنتی را پر می‌کند. همچنین فضای یادگیری به آموزش‌دهنده‌ها اجازه می‌دهد در فرآیند یادگیری یادگیرندگان، نقش تسهیل‌کنندگی بر عهده‌گیرند و آموزش رابه سمت و سوی شیوه‌های نوین همچون آموزش مجازی سوق دهند (سراجی، ۲۰۱۲). همچنین در تبیین یافته‌های مربوط به عدم اثربخشی آموزش مجازی بر مؤلفه‌های خودکارآمدی، تأثیرات عاطفی، برنامه ریزی و کنترل پیامد می‌توان گفت که در پژوهش حاضر بخصوص در جامعه آماری حاضر و آزمودنی‌های این پژوهش، فضای یادگیری سوادآموزان با آنچه که سابقاً به آن عادت داشتند، تفاوت‌های مهمی داشت و این تفاوت در آموزش مجازی و حضوری به نظر می‌رسد هنوز برای برخی از سوادآموزان مورد قبول واقع نشده است و عدم عادت به یادگیری از طریق آموزش مجازی، موجب عدم تأثیر آموزش مجازی بر مؤلفه‌های خودکارآمدی، تأثیرات عاطفی، برنامه‌ریزی و کنترل پیامد سوادآموزان شده است.

در این راستا، باتوجه به اینکه نظام آموزشی کشور ما در حال گذر از رویکردهای سنتی آموزش و یادگیری است و در حال حاضر در عصر فناوری اطلاعات و ارتباطات به سر می‌برد و از رویکردهای نوین آموزش و یادگیری استفاده می‌نماید؛ جای آموزش سوادآموزان به شیوه‌ی مدرن نیز احساس می‌شود. لذا آموزش و یادگیری مجازی پارادیمی جدید و محصول فناوری اطلاعات می‌باشد و چند سالی توسط برخی سازمان‌ها و مدارس در قالب طرح‌های آموزشی متعدد مطرح و حتی اجرا شده است و امروزه به دلیل شیوع ویروس کرونا در سراسر جهان، به عنوان یک شیوه‌ی آموزشی، به طور کلی فناوری اطلاعات فرصت‌های جدیدی را برای جوامع مختلف ایجاد کرده است؛ لذا جوامعی که سریعتر این فرصت‌ها را شناسایی کنند، می‌توانند با جهشی ساختاری، عقب‌ماندگی‌های خود را جبران نمایند.

به طور کلی، در این پژوهش یافته‌های بدست آمده نشان داد که آموزش مجازی موجب افزایش انگیزه، پیشرفت و افزایش عملکرد تحصیلی سوادآموزان می‌شود. لذا جهت استفاده‌ی مناسب‌تر و اثربخش‌تر از آموزش‌های مجازی، بایستی آموزش و زمینه‌سازی گسترده جهت بهره‌گیری و آشنایی سوادآموزان با خدمات اینترنتی، فضای مجازی و آموزش‌های متعاقب آن اقدام نمود. همچنین طبق نتایج پیشنهاد می‌شود روش آموزش مجازی در مناطقی که خدمات اینترنتی کمتری وجود داشته و سابقاً سوادآموزان آشنایی کمتری با آن داشته‌اند، ابتدا به طور کامل در خصوص روش‌های استفاده و کاربردهای مختلف معرفی گردد، سپس با فراهم آمدن زمینه مناسب، روش‌های آموزش مجازی به مرحله اجرا درآید. از محدودیت‌های پژوهش حاضر

می توان به این نبود آگاهی مناسب در مورد اهمیت و کاربردهای فناوری های نوین نزد برخی از سوادآموزان و همچنین استفاده از ابزار خودگزارشی (پرسشنامه) اشاره نمود که پیشنهاد می شود در مدارس نهضت سوادآموزی از آموزش مهارت های استفاده از فضای مجازی و خدمات اینترنتی برای سوادآموزان استفاده شود.

منابع

- درتاج، فریبرز. (۱۳۸۳). بررسی تأثیر شبیه سازی ذهنی فرآیند و برآیندی در بهبود عملکرد تحصیلی دانشجویان، ساخت و اعتباریابی آزمون عملکرد تحصیلی. پایان نامه دکتری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران.
- سلیمانی، مجید؛ سعدی پور، اسماعیل و اسدزاده، حسن. (۱۳۹۵). رابطه بین استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی تلفن همراه با اهمال کاری تحصیلی، احساسات نهایی و سلامت روان دانش آموزان. فصلنامه فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، ۶ (۴): ۱۴۴-۱۲۷.
- صادقی، محمد. (۱۳۹۷). رابطه سن ازدواج با پیشرفت تحصیلی و رضایت زناشویی با توجه به ویژگی های شخصیت در طلاب تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره و راهنمایی، مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت.
- عظیمی، محمد؛ پیری، موسی و زوار، تقی. (۱۳۹۳). رابطه فرسودگی تحصیلی و انگیزش پیشرفت با عملکرد تحصیلی دانش آموزان دوره متوسطه. نشریه علمی پژوهشی آموزش و ارزشیابی، ۷ (۲۷): ۹۸-۸۷.
- غلامی، اعظم و جلالی فرد، حوا. (۱۳۹۸). تأثیر آموزش مجازی بر میزان یادگیری درس زیست شناسی دانش آموزان دختر پایه یازدهم شهرستان دلگان. فصلنامه پویا در آموزش علوم پایه، ۵ (۱۷): ۱-۱۳.
- ویسی کهخا، عاطفه. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر فضای مجازی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، دوازدهمین کنگره ملی پیشگامان پیشرفت، تهران.
- یزدی، سیده منور و زند کریمی، غزال. (۱۳۹۱). اهمیت محتوای یادگیری: مقایسه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رشته های تحصیلی مختلف با استفاده از آموزش از راه دور به روش لایتنرپرو. دوفصلنامه مدیریت و برنامه ریزی در نظام های آموزشی. ۵ (۹): ۶۶-۵۰.
- Abdelrahman, R. M. (2020). Metacognitive awareness and academic motivation and their impact on academic achievement of Ajman University students. *Heliyon*, 6(9), e04192.
- Barakat, B. (2016). Improving adult literacy without improving the literacy of adults? A cross-national cohort analysis. *World Development*, 87, 242-257.
- Baroo, L., Marksman, L., Rouse, C. E. (2009). Technology Edge: the Educational Benefits of Computer-Aided Instruction. *American Economic Journal, Economic Policy*, 1, 52-74.
- Degli Innocenti, E., Geronazzo, M., Vescovi, D., Nordahl, R., Serafin, S., Ludovico, L. A., & Avanzini, F. (2019). Mobile virtual reality for musical genre learning in primary education. *Computers & Education*, 139, 102-117.
- DePietro, D. M., Santucci, S. E., Harrison, N. E., Kiefer, R. M., Trerotola, S. O., Sudheendra, D., & Shamimi-Noori, S. (2020). Medical student education during the COVID-19 pandemic: Initial experiences implementing a virtual Interventional Radiology elective course. *Academic Radiology*.
- Hanson, J., Andersen, P., & Dunn, P. K. (2020). The effects of a virtual learning environment compared with an individual handheld device on pharmacology knowledge acquisition, satisfaction and comfort ratings. *Nurse Education Today*, 92, 104518.
- He, B., Tanya, S., & Sharma, S. (2020). Perspectives on virtual ophthalmology education among Canadian medical students. *Canadian Journal of ophthalmology. Journal Canadien D'ophtalmologie*.

Hong, W., Liu, R. D., Ding, Y., Sheng, X., & Zhen, R. (2020). Mobile Phone Addiction and Cognitive Failures in Daily Life: The Mediating Roles of Sleep Duration and Quality and the Moderating Role of Trait Self-regulation. *Addictive Behaviors*, 106383.

Kulakow, S. (2020). Academic self-concept and achievement motivation among adolescent students in different learning environments: Does competence-support matter?. *Learning and Motivation*, 70, 101632.

Lindgren, R., Tscholl, M., Wang, S., & Johnson, E. (2016). Enhancing learning and engagement through embodied interaction within a mixed reality simulation. *Computers & Education*, 95, 174-187.

Naglik, L., & Ravindran, P. (2020). A commentary on "The coronavirus (COVID-19) pandemic: Adaptations in medical education". *International journal of surgery (London, England)*, 84, 89.

O'Byrne, L., Gavin, B., & McNicholas, F. (2020). Medical students and COVID-19: the need for pandemic preparedness. *Journal of Medical Ethics*, 46(9), 623-626.

Rivas, A., González-Briones, A., Hernández, G., Prieto, J., & Chamoso, P. (2020). Artificial neural network analysis of the academic performance of students in virtual learning environments. *Neurocomputing*.

Seraji, F. (2012). Virtual Learning Environments, a Possibility to Help Improve the Learning Process, *Journal of Cultural Strategy Research*, 3(17,18) 111-129.

Siddiq, F., Gochyyev, P., & Valls, O. (2020). The role of engagement and academic behavioral skills on young students' academic performance—A validation across four countries. *Studies in Educational Evaluation*, 66, 100880.

Srivaštava, V., Pandey, V., Tiwari, P., Patel, S., Ansari, M. A., & Shukla, V. K. (2020). Utility of Real-Time Online Teaching During COVID Era Among Surgery Postgraduates. *Indian Journal of Surgery*, 1-7.

تأثیر مراکز یادگیری محله سوادآموزی در توانمندسازی بانوان روستاهای شهرستان پیرانشهر

ثریا درویشی
(آذربایجان غربی، پیرانشهر)

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین مراکز یادگیری محلی سوادآموزی و توانمندسازی بانوان روستایی شهرستان پیرانشهر انجام گرفت. روش پژوهش از نظر هدف کاربردی، از لحاظ نحوه گردآوری اطلاعات توصیفی از نوع پس رویدادی یا علی مقایسه‌ای بود. جامعه آماری پژوهش بانوان روستایی ۱۸ تا ۶۴ سال شهرستان پیرانشهر در سال ۱۴۰۰ بودند که تعداد آنها ۱۶۳۸۴ نفر بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای تعداد ۱۰۰ زن از بین آنها انتخاب گردید. جهت گردآوری داده‌ها از پرسشنامه توانمندسازی زارعی (۱۳۹۳) استفاده گردید. برای پایایی ابزار پژوهش از آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آن برای ابعاد پرسشنامه توانمندسازی مناسب بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از تحلیل واریانس با استفاده از نرم‌افزار spss استفاده شد. نتایج تحلیل واریانس چندمتغیره بیانگر وجود تفاوت معنادار بین نمرات دو گروه از بانوان روستایی در پرسشنامه توانمندسازی بود. همچنین نتایج تحلیل واریانس نشان دهنده تفاوت معنی‌دار میانگین نمرات توانمندسازی اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و روانشناختی بانوان سوادآموز مراکز محلی سوادآموزی با زنان بی‌سواد بود.

واژه‌های کلیدی: مراکز یادگیری محلی سوادآموزی، توانمندسازی، بانوان روستایی.

مقدمه

زنان تقریباً نیمی از جمعیت جامعه را تشکیل می‌دهند که در پایین‌ترین وضعیت از لحاظ آموزش و پرورش، بهداشت، ازدواج و اشتغال و برابری اجتماعی قرار دارند. عوامل اجتماعی، از قبیل ازواج زود هنگام، جهیزیه و اموال محدود و حق ارث باعث ناتوانی بسیاری از زنان در مناطق روستایی شده است (میترا و کوندو^۱، ۲۰۱۸). آمارهای جهانی تصویری بسیار منفی و ناراحت کننده از وضعیت زنان نشان می‌دهند. تعداد کثیری از زنان در سراسر دنیا زیر خط فقر زندگی می‌کنند. سواد و تحصیلات از حقوق اولیه بشر است، اما هنوز بسیاری از دختران و زنان از آن محروم‌اند و دو سوم از ۸۷۵ میلیون نفر بی‌سواد بزرگسال جهان، زن هستند (مایوکس^۲، ۲۰۲۰).

امروزه توجه به زنان به عنوان یک گروه مشخص و متشخص در خانواده و جامعه نه به عنوان یک ضرورت بلکه به عنوان یک نیاز مطرح می‌باشد. پذیرفتن این امر که زنان گروهی پویا، پرتحرک و با انگیزه‌های فراوان می‌باشند، می‌تواند در مشارکت آنان در تصمیم‌گیری‌ها و در سرنوشت‌شان (که به سرنوشت کل جامعه گره خورده است) بسیار مؤثر افتد. دیگر این نظریه که زنان از انگیزه پیشرفت کمتری نسبت به مردان برخوردارند، نمی‌تواند دستاویز درستی برای در حاشیه قرار دادن زنان قلمداد گردد و باید پذیرفت جامعه‌ای که به نیرو و توانمندی‌های نیمی از جمعیت خود بی‌توجه باشد، علاوه بر این که به ایجاد زمینه‌های لازم برای رشد معنوی و فرهنگی آنان پشت کرده، به یکی از موارد اساسی در زمینه پیشرفت و تعالی نیز بی‌اعتنا بوده است.

جمله معروفی است که می‌گوید: «اگر یک مرد را آموزش دهیم تنها یک انسان را آموزش داده‌ایم اما اگر یک زن آموزش ببیند یک خانواده را آموزش داده‌ایم و وقتی یک خانواده آموزش ببیند، ما برای آینده سرمایه‌گذاری کرده‌ایم». لذا جامعه باید ضمن حذف ارزش‌ها و انگاره‌های منفی، زمینه جبران تبعیض‌ها را فراهم آورد چرا که توانمندسازی زنان و اولویت بخشی به زنان و فعالیت‌های مؤثر و کارای آنان در واقع سرمایه‌گذاری برای نسل‌های آتی محسوب می‌شود (رحیمی، ۱۳۹۶). در عصر حاضر نادیده‌انگاری‌ها در افزایش نابرابری و کاهش بهره‌مندی زنان روستایی از منابع و فرصت‌ها به وضوح قابل رویت است.

زنان روستایی علی‌رغم این که به عنوان عوامل مؤثر در امور مختلف کشاورزی، اقتصادی و اجتماعی و از نظر مشارکت در جامعه سهم بسزایی دارند، در اغلب ابعاد اقتصادی، اجتماعی و روانی فاقد توانایی‌های لازم می‌باشند (جکسون^۳، ۲۰۱۹). ناتوانی تقریباً در همه زمینه‌ها مانند خشونت

1. Mitra, S. & Kundu, A.

2. Mayoux, L.

3. Jackson

خانگی، تصمیم‌گیری مردسالارانه و دستیابی کمتر زنان به دارایی‌هایی از همه نوع دیده می‌شود؛ از این رو، در نظر گرفتن چنین شرایطی، لزوم توانمندسازی زنان روستایی در زمینه‌های مختلف را به منظور نمایان ساختن نقش خود در جامعه به وضوح آشکار می‌کند، چرا که توانمندسازی زنان با وضعیت تحصیلی و آموزشی در ارتباط تنگاتنگ بوده و مقدمه لازم برای حضور زنان در جریان توسعه محسوب می‌گردد (خلوتی، ۱۳۹۲). در این زمینه تشخیص عوامل مؤثر در توانمندسازی زنان روستایی و بخصوص نقش مراکز سوادآموزی، موضوعی است که ضرورت پژوهش در این حیطه را به منظور به کارگیری نتایج در اتخاذ سیاست‌ها و راهبردهای مؤثر، برنامه‌ریزی‌ها و اقدامات در جهت بهبود و ارتقای سطح توانمندسازی زنان روستایی مشخص می‌نماید.

عدم موفقیت در سوادآموزی بانوان روستایی در طی سالیان دراز علی‌رغم صرف هزینه‌های گزاف و تأسیس سازمان‌های مختلف سوادآموزی و بکارگیری منابع مادی و نیروی انسانی قابل توجه، مسائل و مشکلات حاصل از بی‌سوادی همواره موجود بوده و در هر دوره به هر شکلی خاص قدعلم کرده است.

مشکلات مربوط به آموزش بزرگسالان، به ویژه سوادآموزی در بانوان روستایی، سابقه تاریخی و طولانی دارد و طی دوره‌های مختلف به شکلی خاص تکرار شده و ادامه یافته است. قانون فرهنگ ایران در سال ۱۲۹۰ تصویب گردید و بر طبق آن مقرر شده که تعلیمات ابتدایی برای همه اطفال از هفت سالگی اجباری است و در سال ۱۳۳۲ قانون تعلیمات اجباری به تصویب رسید. به عبارتی دیگر در طول ۸۰ سال گذشته طبق قوانین مختلف، سازمان‌های دولتی ملزم به اجرای برنامه‌های سوادآموزی شدند و اما در واقع از سال ۱۳۵۵ شمسی بود که کلاس‌های اکابر رسماً شروع به کار کردند.

در آغاز تأسیس جمهوری اسلامی ایران هنوز حدود ۱۵ میلیون از جمعیت بالای هفت سال بانوان روستایی یعنی ۷۰ درصد جمعیتی که می‌توانست بالقوه باسواد باشد، بی‌سواد بودند (ساعی‌ارسی و ولی‌پور، ۱۳۹۷).

برنامه‌ها و طرح‌های سوادآموزی و در نظر نگرفتن نیازهای آموزشی و شغلی بزرگسالان و عدم تطبیق محتوا و مواد آموزشی با مسائل فرهنگی و کشوری و علایق و انگیزه‌های بیسوادان، عدم احساس مسئولیت و تعهد اخلاقی از سوی برخی از مسئولین و جنبه تبلیغاتی یافتن طرح‌ها و برنامه‌های مبارزه با بی‌سوادی و بسیاری عوامل دیگر سبب گردید که بی‌سوادان همکاری لازم را با برنامه‌های سوادآموزی نداشته باشند و از شرکت در کلاس‌ها خودداری کنند، یا قبل از اتمام کلاس‌های دوره‌ای آموزشی را رها سازند.

با توجه به این که نیمی از سرمایه انسانی هر کشوری زنان هستند که غالباً به دلایل نگرش‌های سنتی و موانع مذهبی در جوامع در حال توسعه از توجه به وضعیت آنان غفلت شده است؛ بر این اساس، این پژوهش زنان روستایی شهرستان پیرانشهر را که نقش مهمی در توسعه اقتصادی خانواده و تربیت فرزندان دارند، مورد مطالعه قرار داده تا بتواند نقش مراکز یادگیری محلی سوادآموزی را در توانمندی آنان بررسی نماید؛ لذا، هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین مراکز یادگیری محلی سوادآموزی و توانمندسازی بانوان روستایی شهرستان پیرانشهر بود. که از نتایج آن وزارت آموزش و پرورش، مدارس، معلمان و دیگر سازمان‌ها می‌توانند در جهت کمک به توانمندی زنان استفاده کنند. اهداف فرعی تحقیق حاضر همچنین عبارتند از:

■ بررسی تأثیر مراکز یادگیری محلی سوادآموزی بر توانمندسازی اقتصادی بانوان روستایی شهرستان پیرانشهر

■ بررسی تأثیر مراکز یادگیری محلی سوادآموزی بر توانمندسازی اجتماعی بانوان روستایی شهرستان پیرانشهر

■ بررسی تأثیر مراکز یادگیری محلی سوادآموزی بر توانمندسازی سیاسی بانوان روستایی شهرستان پیرانشهر

■ بررسی تأثیر مراکز یادگیری محلی سوادآموزی بر توانمندسازی روانشناختی بانوان روستایی شهرستان پیرانشهر

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نظر روش، توصیفی از نوع پس‌رویدادی یا علی مقایسه‌ای و از لحاظ هدف، کاربردی است. جامعه آماری شامل بانوان روستایی ۱۸ تا ۶۴ سال شهرستان پیرانشهر می‌باشد که طبق آمار دریافتی از مرکز آمار ایران تعداد این بانوان ۱۶۳۸۴ ثبت شده است. برای تعیین افراد نمونه از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شد. بدین ترتیب که ابتدا در داخل هر بخش به صورت تصادفی یک دهستان انتخاب گردید. در مرحله بعد، از هر یک از دهستان‌های انتخاب شده به صورت تصادفی یک روستا مشخص گردید.

در نهایت بر اساس روش نمونه‌گیری طبقه‌ای با انتساب متناسب (یعنی با در نظر گرفتن حجم جامعه آماری هر روستا و تعداد زنان بی‌سواد و زنانی که از مراکز سوادآموزی کسب سواد نموده‌اند) تعداد نمونه مناسب به هر یک از طبقات اختصاص یافت که در نهایت از هر گروه ۵۰ نفر (در مجموع ۱۰۰ نفر) به عنوان نمونه انتخاب گردید و پرسشنامه‌ها در بین اعضای نمونه آماری

توزیع گردید. لازم به ذکر است که پژوهشگر با کمک همکاران برای هر دو گروه از زنان سوادآموز و بی سواد سؤالات پرسشنامه ها را یکی یکی خوانده و توضیح داده است و پاسخ آزمودنی ها را در پرسشنامه درج نموده است. جهت سنجش توانمندسازی زنان از پرسشنامه استاندارد زارعی (۱۳۹۳) که شامل ۵۰ سؤال می باشد، استفاده شد.

روش اجرای پژوهش بدین نحو بود که ابتدا هماهنگی های لازم با مسئولین مدیریت آموزش و پرورش شهرستان پیرانشهر انجام گرفت و پس از کسب مجوز لیستی از مدیران و معلمان تهیه شد، سپس به شکل تصادفی و به قید قرعه، تعدادی برای پاسخگویی به سؤالات انتخاب شدند و پس از شناسایی آنان، محقق پرسشنامه ها را تنظیم و آماده کرد، سپس جلساتی با آزمودنی ها برگزار کرد و به آزمودنی ها در مورد ضرورت پژوهش و محرمانه بودن اطلاعات، اطمینان خاطر داده شد و در نهایت پرسشنامه ها توزیع و پس از جمع آوری آنها، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. برای محاسبه روایی پرسشنامه های استاندارد تحقیق حاضر از روش روایی محتوایی استفاده شده است که روایی محتوایی سؤالات پرسشنامه ها مورد تایید اساتید که تعدادشان ۱۵ نفر بود، قرار گرفت.

پایایی پرسشنامه نیز از طریق محاسبه ی ضریب آلفای کرونباخ تعیین شد. که مقدار آن نیز همانند تحقیقات گذشته مورد تایید قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده ها در دو بخش آمار استنباطی و آمار توصیفی گرفت.

در بخش آمار توصیفی با استفاده از جدول توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار به توصیف داده ها پرداخته شد و برای تعیین نرمال بودن توزیع داده ها از آزمون لون و در بخش استنباطی از تحلیل واریانس و آزمون توکی استفاده شد.

یافته ها

در ابتدای این قسمت به بررسی یافته های توصیفی متغیرهای تحقیق پرداخته می شود.

جدول (۱) متغیرهای شناسایی پاسخگویان

درصد فراوانی	فراوانی	متغیرها
۹	۹	۱۸-۲۷
۱۱	۱۱	۲۸-۳۷
۲۱	۲۱	۳۸-۴۷
۲۸	۲۸	۴۸-۵۷
۳۱	۳۱	۵۸-۶۷

گروه سنی

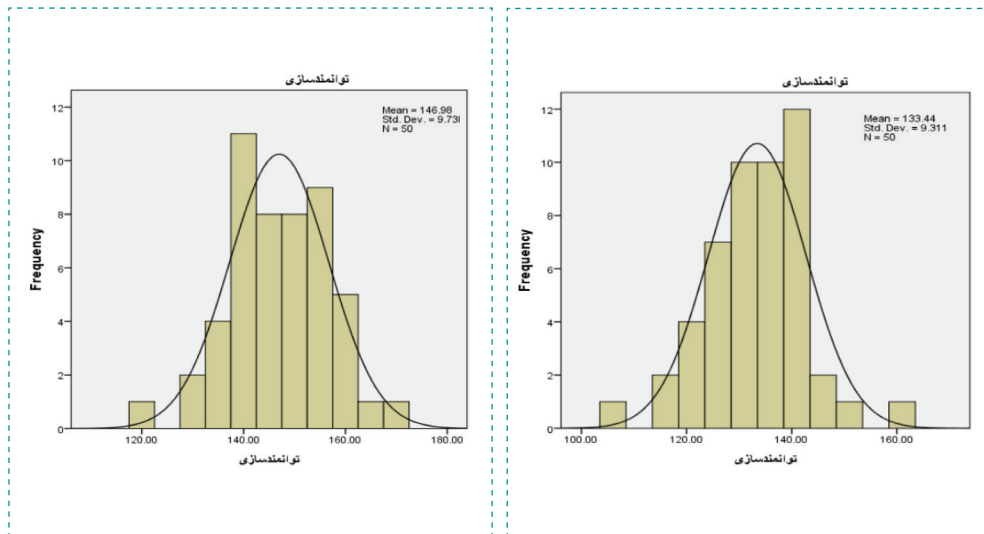
درصد فراوانی	فراوانی	متغیرها	
۸۳	۸۳	متاهل	وضعیت تاهل
۴	۴	مجرد	
۱۳	۱۳	متارکه	
۸	۸	هستم	سرپرستی خانوار
۹۲	۹۲	نیستم	
۲۱	۲۱	۳-۱	تعداد اعضای خانوار
۶۳	۶۳	۶-۴	
۱۶	۱۶	۱۰-۷	
۱۰۰	۱۰۰	کل	

از مجموع کل پاسخگویان تحقیق (۱۰۰ نفر)، ۳۱ نفر در گروه سنی ۵۸ تا ۶۷، ۲۸ نفر در گروه سنی ۴۸ تا ۵۷ قرار دارند. ۸۳ درصد از پاسخگویان متاهل هستند و ۹۲ درصد سرپرستی خانوار نمی‌باشند و ۶۳ درصد نیز اظهار داشتند تعداد اعضای خانوار آنها بین ۴ تا ۶ نفر می‌باشد. در ادامه یافته‌های توصیفی مؤلفه‌های تحقیق ارائه می‌شود.

جدول ۲) یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

زنان بی‌سواد			زنان باسواد			متغیرها
انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	میانگین	
۳/۵۲	۰/۴۹۸	۲۲/۰۶	۳/۶۳	۰/۵۱۴	۲۴/۸۸	توانمندسازی اقتصادی
۴/۵۱	۰/۶۳۹	۳۵/۰۶	۳/۴۸	۰/۴۹۲	۳۷/۹۸	توانمندسازی اجتماعی
۲/۱۶	۰/۳۰۵	۱۴/۰۲	۱/۹۷	۰/۲۷۸	۱۵/۵۶	توانمندسازی سیاسی
۴/۹۵	۰/۷۰۱	۶۲/۳۰	۶/۹۸	۰/۹۸۸	۶۸/۵۶	توانمندسازی روانشناختی
۹/۳۱	۱/۳۱۶	۱۳۳/۴۴	۹/۷۳	۱/۳۷۷	۱۴۶/۹۸	توانمندسازی

جدول فوق، میانگین، خطای استاندارد میانگین و انحراف استاندارد نمرات پرسشنامه توانمندسازی و مؤلفه‌های آن را در دو گروه بانوان باسواد و بی‌سواد نشان می‌دهد. توزیع نمرات آزمودنی‌ها در پرسشنامه توانمندسازی در دو گروه در نمودارهای زیر ارائه شده است.

نمودار ۲) توزیع نمرات بانوان باسواد

نمودار ۱) توزیع نمرات بانوان بی سواد

در ادامه به بررسی پیش فرض های تحلیل چندمتغیره برای فرضیه های تحقیق پرداخته می شود. مفروضه نرمال بودن توزیع نمرات: برای بررسی مفروضه نرمال بودن داده ها از روش کولموگروف-اسمیرنوف. همانطور که نتایج جدول شماره ۳ نشان می دهد مقدار P در هر دو روش بیشتر از ۰/۰۵ برای هر دو متغیر وابسته و مستقل می باشد، بنابراین توزیع داده ها منطبق بر توزیع نرمال تلقی می گردد.

جدول ۳) آزمون نرمالیت

کولموگروف-اسمیرنوف			متغیرها
Sig	Df	Statistic	
۰/۲۰۰	۵	۰/۱۱۰	توانمندی های اقتصادی
۰/۲۰۰	۵	۰/۱۳۵	توانمندی های اجتماعی
۰/۱۲۹	۵	۰/۱۷۱	توانمندی های سیاسی
۰/۱۳۶	۵	۰/۱۶۹	توانمندی های روانشناختی
۰/۲۰۰	۵	۰/۲۲۵	توانمندی های عمومی

همگنی واریانس ها: برای بررسی مفروضه همگنی واریانس ها از آزمون باکس استفاده شد که نتایج در جدول شماره ۴ ارائه شده است. همان طور که در جدول ۴ مشاهده می شود آزمون

لون مبنی بر پیش فرض تساوی های دو گروه در جامعه تایید گردیده و این بدین معناست که شرط یکسانی واریانس ها رعایت شده است و می توان آزمون های پارامتریک را در این مورد به کار گرفت.

جدول ۴) نتایج آزمون باکس مبنی بر پیش فرض تساوی واریانس ها

سطح معناداری	درجه آزادی ۲	درجه آزادی ۱	F	آماره
۰/۱۶۹	۴۵۹۱۵/۵۳۸	۱۰	۱/۴۱۰	۱۴/۷۴۹

فرضیه اصلی مراکز یادگیری محلی سوادآموزی بر توانمندسازی بانوان روستایی تأثیر دارد.

برای بررسی نقش مراکز محلی سوادآموزی بر توانمندسازی بانوان روستایی از تحلیل واریانس چندمتغیره استفاده شد.

جدول ۵) نتایج تحلیل واریانس چندمتغیره، تفاوت میانگین نمرات توانمندسازی بانوان سوادآموز

مراکز محلی سوادآموزی با زنان بی سواد						
منابع تغییرات	مقدار	F	درجه آزادی	سطح معناداری	مجذور اتا	توان آماری
اثر پیلائی	۰/۳۴۵	۱۲/۵۳۵	۴	۰/۰۰۱	۰/۳۴۵	۱/۰۰۰
لامبدای ویکلز	۰/۶۵۵	۱۲/۵۳۵	۴	۰/۰۰۱	۰/۳۴۵	۱/۰۰۰
آزمون هتلیینگ	۰/۶۲۸	۱۲/۵۳۵	۴	۰/۰۰۱	۰/۳۴۵	۱/۰۰۰
آزمون روی	۰/۵۲۸	۱۲/۵۳۵	۴	۰/۰۰۱	۰/۳۴۵	۱/۰۰۰

نتایج تحلیل کوواریانس چند متغیره بیانگر وجود تفاوت معنادار بین نمرات دو گروه از بانوان روستایی در پرسشنامه توانمندسازی در سطح معناداری ۰/۰۱ می باشد، بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می توان نتیجه گرفت که مراکز یادگیری محلی سوادآموزی بطور کلی بر توانمندسازی بانوان روستایی تأثیر دارد. همان طور که مشاهده گردید مراکز یادگیری محلی سوادآموزی به شکل کلی بر توانمندسازی بانوان تأثیر دارد و تفاوت میانگین نمرات دو گروه از بانوان با سواد و بی سواد در پرسشنامه توانمندسازی معنی دار بوده است؛ حال برای این که مشخص گردد مراکز یادگیری محلی سوادآموزی تفاوت میانگین نمرات دو گروه از بانوان با سواد و بی سواد در کدام بعد توانمندسازی معنی دار است، در ادامه به بررسی فرضیه های فرعی تحقیق می پردازیم.

جدول ۶) نتایج تحلیل واریانس، تفاوت میانگین نمرات ابعاد توانمندسازی بانوان سوادآموز مراکز محلی سوادآموزی با زنان بی سواد

شماره فرضیه	فرضیه های فرعی	منبع	مجموع مجدورات	درجه آزادی	میانگین مجدورات	ضریب F	سطح معناداری	مجدور اتا	توان آماری
اول	مراکز یادگیری محلی سوادآموزی	انگروه	۱۹۸/۸۱۰	۱	۱۹۸/۸۱۰	۱۵/۵۱۱	۰/۰۰۱	۰/۱۳۷	۰/۹۷۴
	بر توانمندسازی اقتصادی بانوان	خطا	۱۲۵۶/۱	۹۸	۱۲/۸۱۷	-	-	-	-
	روستایی تأثیر دارد	خطا	۱۴۵۴/۹۱۰	۹۹	-	-	-	-	-
دوم	مراکز یادگیری محلی سوادآموزی	انگروه	۲۱۳/۱۶۰	۱	۲۱۳/۱۶۰	۱۳/۰۹۰	۰/۰۰۱	۰/۱۱۸	۰/۹۴۸
	بر توانمندسازی اجتماعی بانوان	خطا	۱۵۹۵/۸	۹۸	-	-	-	-	-
	روستایی تأثیر دارد.	خطا	۱۸۰۸/۹۶۰	۹۹	-	-	-	-	-
سوم	مراکز یادگیری محلی سوادآموزی	انگروه	۵۹/۲۹۰	۱	۵۹/۲۹۰	۱۳/۸۵۷	۰/۰۰۱	۰/۱۲۴	۰/۹۵۸
	بر توانمندسازی سیاسی بانوان	خطا	۴۱۹/۳۰۰	۹۸	۴/۲۷۹	-	-	-	-
	روستایی تأثیر دارد	خطا	۴۷۸/۵۹۰	۹۹	-	-	-	-	-
چهارم	مراکز یادگیری محلی سوادآموزی	انگروه	۹۷۹/۹۶۰	۱	۹۷۹/۹۶۰	۲۶/۶۹۳	۰/۰۰۱	۰/۲۱۴	۰/۹۹۹
	بر توانمندسازی روانشناختی بانوان	خطا	۳۵۹۶/۸	۹۸	۳۶/۷۰۲	-	-	-	-
	تأثیر دارد	خطا	۴۵۷۶/۵۱۰	۹۹	-	-	-	-	-

نتایج تحلیل واریانس، تفاوت میانگین نمرات ابعاد توانمندسازی بانوان سوادآموز مراکز محلی سوادآموزی با زنان بی سواد را نشان می دهد. با توجه به نتایج به دست آمده، تفاوت مشاهده شده بین میانگین نمرات آزمودنی های دو گروه از بانوان سوادآموز مراکز محلی سوادآموزی با زنان بی سواد در سطح ($P \leq 0/01$) معنادار می باشد. میزان تأثیر مراکز توانمندسازی اقتصادی زنان سوادآموز در این مراکز ۱۳ درصد، توانمندسازی اجتماعی زنان سوادآموز ۱۱ درصد، توانمندسازی سیاسی زنان سوادآموز ۱۲ درصد و توانمندسازی روانشناختی زنان سوادآموز ۲۱ درصد بوده است. بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می توان نتیجه گرفت که مراکز یادگیری محلی سوادآموزی بر توانمندسازی اقتصادی، اجتماعی، سیاست و روانشناختی بانوان روستایی شهرستان پیرانشهر تأثیر دارد.

نتایج تحقیق

یکی از یافته های پژوهش حاضر این بود که مراکز یادگیری محلی سوادآموزی بر توانمندسازی اقتصادی بانوان تأثیر دارد و تفاوت میانگین نمرات توانمندسازی اقتصادی آزمودنی های دو گروه از بانوان سوادآموز و بی سواد معنی دار بود. این نتیجه با نتایج مطالعات محمدی (۱۳۹۲)، یاسوری (۱۳۹۰)، افشارزاده (۱۳۹۰) و میترا و کاندو (۲۰۱۸) که همگی آموزش و سوادآموزی را بر توانمندسازی اقتصادی مؤثر می دانند مطابقت دارد. در تبیین این یافته می توان گفت که از دیدگاه اقتصادی، توانمندسازی زنان به منظور گسترش کنترل آنان بر کل فرآیندهای اقتصادی است. بر این اساس زنان باید امکان استفاده از خلاقیت ها و توانایی های خود را داشته باشند. هر چه زنان توانمندتر شوند بر میزان نقش آنان در توسعه روستایی و اقتصاد خانوار و به طبع آن بر اقتصاد کشور افزوده خواهد شد و زنان می توانند نقش مؤثرتری در کنار مردان در توسعه روستایی ایفا کنند. در این بین نقش آموزش در توانمندسازی اقتصادی زنان که کارهای اصلی و سیاست گذاری دولتی است از مباحث بسیار مهم در این زمینه به شمار می آید. آموزش مهمترین منبع برای رشد و توانمندی زنان روستایی است و بنیانی برای توسعه اقتصادی آنان محسوب می شود. لذا مراکز یادگیری محلی سوادآموزی می توانند موجبات توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی را موجب شوند.

یکی دیگر از یافته های پژوهش حاضر این بود که مراکز یادگیری محلی سوادآموزی بر توانمندسازی اجتماعی بانوان تأثیر دارد و تفاوت میانگین نمرات توانمندسازی اجتماعی آزمودنی های دو گروه از بانوان سوادآموز و بی سواد معنی دار بود. این نتیجه با نتایج مطالعات یاسوری (۱۳۹۰)، افشارزاده (۱۳۹۰)، همایون پور (۱۳۶۸) و مایوکس (۲۰۱۷) که همگی آموزش و سوادآموزی را بر توانمندسازی اجتماعی مؤثر می دانند مطابقت دارد.

زنان به عنوان نیمی از جمعیت انسانی نه تنها موضوع و هدف توسعه هستند بلکه عامل پیشبرد اهداف توسعه اقتصادی و اجتماعی به شمار می‌روند و علاوه بر کارهای خانه در مراحل مختلف تولید فعالیت و نسبت به مردان فرصت کمتری برای آموزش دارند و آموزش زنان موجب رفاه اقتصادی یک کشور، تنظیم خانواده، کاهش مرگ و میر بر کودکان و ارتقای سطح تغذیه‌ای و بهداشتی و آموزشی فرزندان می‌گردد.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که مراکز یادگیری محلی سوادآموزی با رفع مواردی همچون عدم آگاهی و بی‌اطلاعی زنان نسبت به حقوق فردی و اجتماعی خود، عدم آشنایی و اطلاعات ضعیف زنان روستایی درباره سازمان‌های غیر دولتی، نوع نگرش جامعه نسبت به زنان، عدم آگاهی از زمینه‌های مختلف اجتماعی و اقتصادی موجود برای فعالیت و مسائل فرهنگی که منجر به ایجاد محدودیت‌هایی در شبکه روابط اجتماعی زنان می‌شود، توانستند نقش بسزایی در بهبود سطح توانمندی اجتماعی زنان روستایی داشته باشد.

یکی دیگر از یافته‌های پژوهش حاضر این بود که مراکز یادگیری محلی سوادآموزی بر توانمندسازی سیاسی بانوان تأثیر دارد و تفاوت میانگین نمرات توانمندسازی سیاسی آزمودنی‌های دو گروه از بانوان سوادآموز و بی‌سواد معنی‌دار بود. این نتیجه با نتایج مطالعات گابلی و پریدمور (۲۰۱۸) و مایوکس (۲۰۱۷) که آموزش و سوادآموزی را بر توانمندسازی سیاسی مؤثر می‌دانند مطابقت دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که گسترش آموزش بزرگسالان و ریشه‌کن کردن بی‌سوادی یک ضرورت اخلاقی برای بانوان روستایی محسوب می‌شود؛ سرمایه‌گذاری در امر آموزش و سوادآموزی نوعی سرمایه‌گذاری بلندمدت است که می‌تواند سبب تغییر نگرش افراد شود و ساختار فرهنگی خانواده‌ها را برای بهره‌وری بیشتر در جامعه تغییر دهد، کنترل جمعیت، افزایش درآمد سرانه و بهبود وضعیت بهداشتی و بینش سیاسی افراد از مزایای جامعه‌ی آموزش دیده است. در مجموع، سواد و تحصیلات باعث افزایش آگاهی، دانش و مهارت است و عاملی است که به زنان توانایی می‌دهد تا در حیطه مبارزه علیه فقر، نابرابری‌ها و تلاش برای پایه‌گذاری روابط برابر و منصفانه تلاش نمایند.

مراکز یادگیری محلی سوادآموزی توانستند با افزایش آگاهی زنان در مواردی همچون تأثیر مشارکت سیاسی آنان در جامعه، افزایش سطح اطلاعات و دانش سیاسی زنان، عضویت در سازمان‌ها، نهادها، انجمن‌ها و سایر گروه‌های مدنی؛ اعتقاد به مردانه بودن امور سیاسی را در زنان تغییر دهند و در نتیجه توانمندی سیاسی آنان را بهبود بخشند.

یکی دیگر از یافته‌های پژوهش حاضر این بود که مراکز یادگیری محلی سوادآموزی بر توانمندسازی

روانشناختی بانوان تأثیر دارد و تفاوت میانگین نمرات توانمندسازی روانشناختی آزمودنی‌های دو گروه از بانوان سوادآموز و بی‌سواد معنی‌دار بود.

این نتیجه با نتایج مطالعات میترا و کانودو (۲۰۱۸) و مایوکس (۲۰۱۷) که همگی آموزش و سوادآموزی را بر توانمندسازی روانشناختی مؤثر می‌دانند، مطابقت دارد. در تبیین این یافته می‌گفت که مراکز یادگیری محلی سوادآموزی توانستند توانمندسازی روانشناختی زنان را افزایش دهند به این معنی که آن‌ها توانستند بر شرم بی‌مورد خود فائق آیند؛ کردار و گفتارشان حاکی از اعتماد به نفس و اطمینان خاطر باشد؛ قادر به ارزیابی صحیح و شناخت واقعی خویشتن باشند؛ به استعدادها و محدودیت‌های درونی خویش آگاه باشند؛ قدرت رویارویی با دشواری‌ها را داشته باشند و در رفع آنها بکوشند؛ از اهداف مورد نظر و توان عملی ساختن آن شناختی دقیق داشته باشند؛ از توانایی و قابلیت نیل به هدف‌های خویش برخوردار باشند و بتوانند با افزایش توانمندی خویش به هدف‌های مورد نظر دستیابی حاصل کنند.

با توجه به نتایج تحقیق می‌توان پیشنهادهای ارائه کرد. آموزش زنان روستایی باید برای آنان پرفایده و کامل باشد و تنها به یک دوره بسنده نشود. به عبارتی کلاس‌های آموزشی باید از یک دوره مقدماتی شروع و به دوره‌های پیشرفته پایان پذیرد. اطلاع‌رسانی از برگزاری کلاس‌ها باید طوری باشد که همه افراد یک روستا از وجود این کلاس‌ها باخبر شوند و بتوانند بر حسب علاقه در این کلاس‌ها شرکت کنند. پررنگ‌تر شدن حمایت‌های دولت و مسئولین مربوطه جهت ارائه تسهیلات و اعتبارات به مراکز یادگیری محلی سوادآموزی و حمایت مستمر از آنان. دولت با حمایت‌های مالی خود در روستا اقدام به ایجاد بازارچه‌های موقت و دائم بنماید. با این کار هم تولیدکنندگان می‌توانند محصولات خود را به فروش برسانند و هم دیگران تشویق به خرید کالاهای داخلی می‌شوند. با این کار هم سطح اقتصادی زنان افزایش می‌یابد و درآمد و شغل برای آنان ایجاد می‌شود و اینکه از تولیدات داخل در مقابل اجناس خارجی حمایت می‌شود. با توجه به این که نتایج این پژوهش را تنها می‌توان به زنان روستایی شهرستان پیرانشهر تعمیم داد، بررسی نقش مراکز محلی سوادآموزی بر توانمندسازی بانوان روستایی در دیگر شهرها و مقایسه آن با نتایج این پژوهش پیشنهاد می‌شود. از محدودیت‌های تحقیق حاضر می‌توان به مواردی اشاره کرد. یافته‌های پژوهش براساس مقیاس‌های خودگزارش دهی بود و گزارش‌های شخصی در پرسشنامه‌ها اصولاً به دلیل یافته‌های ناخودآگاه و تعصب در پاسخ‌دهی مستعد تحریف هستند، لذا امکان دارد این موارد نتایج پژوهش را به مخاطره بیاندازد. در پایان از تمامی کسانی که بنده را در انجام تحقیق حاضر یاری رساندند کمال تشکر را دارم.

منابع و مراجع

خلوتی، ملیحه. (۱۳۹۲)، بررسی میزان توانمندی زنان خانه دار و عوامل مؤثر بر آن در شهر شیراز. فصلنامه پژوهش اجتماعی، ۲(۴)، ص ۱۷۱-۱۵۳.

رحیمی، محسن. (۱۳۹۶)، گزارشی از نخستین همایش تواناسازی دختران روستایی در مشارکتهای اجتماعی، دختران روستایی، تولیدکنندگان گمنام، مجله خانواده و زنان، ۵(۹)، ص ۲۴.

ساعی ارسی، ایرج، و ولی پور، شهربانو. (۱۳۹۷)، شناسایی عوامل مؤثر بر توانمندسازی زنان جهت مشارکت در توسعه اجتماعی (مطالعه موردی استان لرستان). فصلنامه علوم رفتاری، ص ۱۰۱-۶۷.

Jackson, M. A.(2019). Empowering Women of Nepal: An Experience of Empowerment in the Land of the Himalaya. M.A Thesis, Prescott College in Adventure Education.

Mayoux, L.(2020). Tackling the Down Side: Social Capital, Women's Empowerment and Micro-Finance in Cameroon, Jurnal of Development and Change, 3 (32), pp. 435-464.

Mitra, S. & Kundu, A.(2018). Assessing empowerment through generation of social capital. Journal of Business and Social Research, 6, 72- 84.

مدل آموزش مجازی سوادآموزان دوره‌ی انتقال

رضا محمدی

(کردستان، شهرستان قروه)

چکیده

هدف: این پژوهش با هدف ارائه مدل آموزش مجازی سوادآموزان دوره انتقال انجام شده است.

روش: پژوهش حاضر با روش ترکیبی یا آمیخته از نوع اکتشافی متوالی انجام شده است. به دلیل استفاده از روش نمونه‌گیری نظری، در مراحل مختلف گردآوری و تحلیل داده‌ها، حجم نمونه و معیار نمونه‌گیری متغیر بود. در راستای تدوین مدل از تحلیل تماتیک استفاده شد و بر پایه مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای، ابتدا ۱۲ مؤلفه و ۳۴ زیرمؤلفه از داده‌های کیفی استخراج و سپس مدل آموزش مجازی تدوین گردید.

یافته‌ها: در این پژوهش مؤلفه‌های مدل شامل آموزش مجازی سوادآموزان، ویژگی‌های سوادآموزان بزرگسال، موقعیت یادگیری و عناصر آموزش، اصول یادگیری، فرهنگ یادگیری، محیط یادگیری، تجارب یادگیری، اهداف، محتوا، یادگیرنده، یاددهنده، روش‌های تدریس، و ارزیابی است. تلفیق این مؤلفه‌ها منجر به تدوین مدل آموزش مجازی سوادآموزان گردید.

کلیدواژگان: مدل آموزش مجازی، سوادآموزان، دوره انتقال

مقدمه و بیان مسئله

فناوری های دیجیتال بر تمام عرصه های زندگی ما سایه افکنده است و به طور اساسی شیوه زندگی ما را شکل می دهد (Irina Georgieva Bokova, ۲۰۱۷). نوآوری در فاوا و استقرار آن، در فرآیند یاددهی-یادگیری^۲ آموزش از دور، یادگیری بزرگسالان را بهبود می بخشد (Isaac, ۲۰۱۹). همچنین، فاوا فرصت های مناسبی را برای پرداختن به چالش سوادآموزی فراهم می کند و ابزارهای دیجیتالی می توانند دسترسی به یادگیری را افزایش و کیفیت آن را بهبود بخشند. این ابزارها دارای چنان قدرتی هستند که باعث دسترسی بازماندگان از تحصیل به آموزش شوند و پایش پیشرفت سوادآموزی را بهبود بخشند.

در زیرساخت مدل مالکوم نولز^۳ و بسیاری دیگر از مدل های آموزش بزرگسالان، که به خودانتقالی و خودارتقایی مربوط می شوند، تئوری های بشردوستانه مرتبط با رشد شخصی نظیر راجرز (۱۹۹۴) و مزلو (۱۹۷۰) وجود دارند.

مطابق با این تئوری ها، بزرگسال قادر است چگونگی یادگیری را بیاموزد و تبدیل به یادگیرنده ای مستقل شود (Tusting & Barton, ۲۰۰۳). یافته های تحقیقات جین ولا^۴ نیز درباره کارهای نظریه پردازانی نظیر پائولو فریره، مالکوم نولز، کورت لوین، و بنجامین بلوم که با مطالعه در جوامع مختلف انجام شده به این شرح است: بزرگسالان با «گفت وگو» که در فضای احترام متقابل و امن به وقوع می پیوندد، و با طرح های یادگیری که بر واقعیات زندگی آن ها متمرکز است، بهتر یاد می گیرند.^۵ وی دوازده اصل برای یادگیری مؤثر بزرگسالان مطرح کرده است: (۱) نیازسنجی؛ (۲) ایمنی؛ (۳) ارتباطات کلامی؛ (۴) توالی و تقویت؛ (۵) عادت؛ (۶) توجه به یادگیرندگان به عنوان تصمیم گیرندگان؛ (۷) ایده ها، احساسات، و اعمال؛ (۸) فوریت؛ (۹) نقش های روشن؛ (۱۰) کار تیمی؛ (۱۱) مشارکت؛ (۱۲) پاسخگویی

مطالعات پژوهشی مرتبط با سوادآموزی بزرگسالان را می توان در سه دسته اصلی قرار داد. دسته اول مشتمل بر رویکردهای سنتی آموزش و یادگیری که بر مبنای زمینه های شناختی است. دسته دوم پژوهش های آموزشی که با بهره گیری از فناوری در جهت حمایت از بی سوادان در ارزیابی اطلاعات با استفاده از مداخلات چندوجهی صورت می پذیرد. گروه آخر در جهت بهبود وضعیت باسوادی با استفاده از راه حل های فناوری محور به بی سوادان یاری می رسانند. منابع برخط نظیر

1. <http://fa.irunesco.org>

2. teaching - learning

3. Malcolm Knowles

4. jane vella

5. <http://www.globallearningpartners.com/about/our-team/dr.-jane-vella>

با استفاده از آن‌ها می‌توان پلت فرم سوادآموزی برای بزرگسالان بی‌سواد و راهنمای معلم‌ها را فراهم آورد. (۲۰۱۰، Iqbal, Hammermüller & Tjoa). یافته‌های پژوهش Stuart-Buttle, ۲۰۱۳؛ Zanganeh et al, ۲۰۱۵؛ Sarrab et al, ۲۰۱۶ و Firoozfar & Aali shirmard, ۲۰۱۷ نشان دهنده‌ی اهمیت آموزش‌های مجازی در این خصوص می‌باشد.

مسئله اصلی پژوهش این است که در سال‌های اخیر الگوهای آموزش مجازی متنوعی به تبیین و برنامه‌ریزی فعالیت‌های آموزشی جهت نیل به موفقیت در برنامه‌های آموزشی مجازی پرداخته‌اند اما الگوی آموزش و یادگیری ویژه آموزش بزرگسالان کم‌سواد مشاهده نشده است. با توجه به اینکه دیجیتالی شدن آموزش بزرگسالان، هم یک چالش اجتماعی و هم یک تقاضای سیاسی برای در اختیار گرفتن رسانه‌های دیجیتال، به منظور تأثیر حداکثری بر آموزش بزرگسالان و مداوم است (Christian, ۲۰۱۹)، ارائه یک مدل آموزش مجازی سوادآموزان، می‌تواند چارچوب ارزشمندی برای تلفیق فناوری نوظهور با آموزش را فراهم کرده و راه رسیدن به اهداف آموزشی را نشان دهد. انتظار می‌رود با انجام این پژوهش روزهایی برای استفاده بهتر از آموزش از دور و آموزش‌های مجازی در آموزش بزرگسالان کم‌سواد گشوده شود و نتایج حاصل از پژوهش حاضر و پژوهش‌های مشابه نقشه راهی برای برنامه‌ریزان آموزش بزرگسالان باشد. همچنین انجام این پژوهش به صاحب‌نظران و علاقه‌مندان حوزه آموزش بزرگسالان کمک نماید با دیدی نو به مسائل آموزشی سوادآموزان پردازند و فتح بایی برای پژوهش در زمینه امکان‌سنجی آموزش به شیوه‌های نو و مطابق با پیشرفت جهان در این زمینه باشد.

هدف و روش پژوهش

این پژوهش با هدف ارائه مدل آموزش مجازی سوادآموزان دوره انتقال با روش آمیخته از نوع اکتشافی متوالی انجام شده است. در این طرح، بر پایه مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای، ابتدا مؤلفه‌های کیفی گردآوری و سپس براساس این مؤلفه‌ها مدل آموزش مجازی طراحی و با استفاده از نظر متخصصان اصلاح شد. برای تحلیل و تفسیر داده‌های کیفی از شیوه تحلیل تماتیک استفاده و الگوی مفهومی ارائه گردید.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری شامل کلیه منابع و مقالات معتبر نمایه شده مرتبط در پایگاه‌های اطلاعاتی بود. بر این اساس با انتخاب کلیدواژه‌های مرتبط با آموزش مجازی و آموزش بزرگسالان (virtual education)

۲۰۲۱ تا ۲۰۰۰ سال های (virtual learning, E-learning, adult education, adult literacy SAGE, Science-Direct, Web of Science, Emerald Insight, در پایگاه های اطلاعاتی خارجی, Scopus, Proquest, Journals, ISD و پایگاه های اطلاعاتی فارسی مانند پایگاه اطلاعاتی پژوهشگاه علوم انسانی, Civolica, Noormags, Irandoc و ... جستجو شد. برای انتخاب نمونه آماری از روش نمونه گیری نظری استفاده شد.

جدول (۱) جدول جامعه و نمونه آماری

مجموع	مقاله	پایان نامه	کتاب	جامعه
۱۱۳	۷۵	۱۸	۲۰	جامعه
۶۳	۳۹	۱۳	۱۱	نمونه

نتایج تحلیل تماتیک

بعد از کدگذاری واحدهای معنایی و رسیدن به حد اشباع، کدها براساس مشابهت با یکدیگر مقوله بندی شدند. در نهایت ۱۲ مؤلفه و ۳۴ زیرمؤلفه از داده های کیفی استخراج شدند.

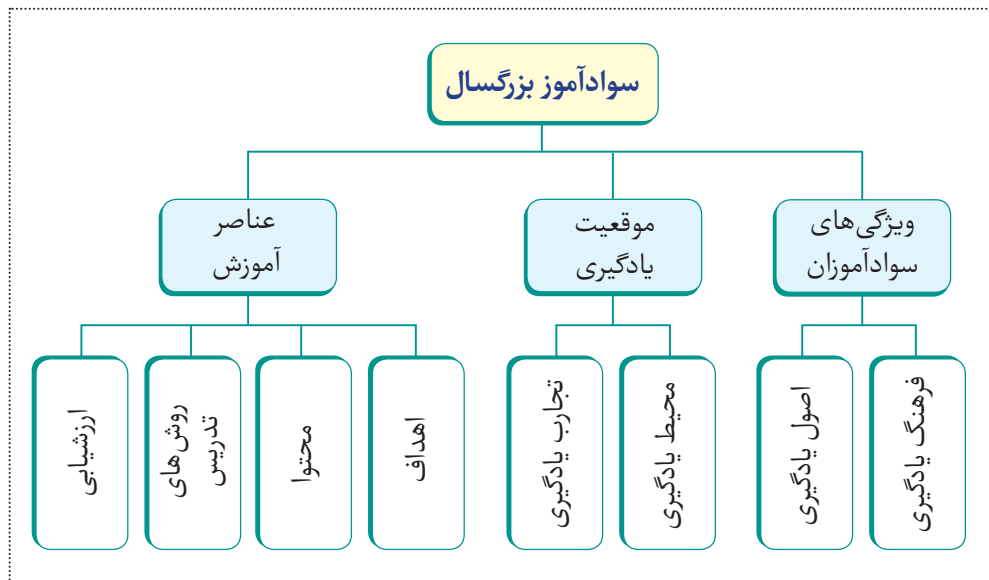
جدول (۲) مقوله هسته ای، مقولات عمده و مفاهیم استخراج شده از داده های خام، با استفاده از تحلیل تماتیک

مقوله هسته ای	مقوله عمده	مفاهیم ثانویه	مفاهیم اولیه
مدل آموزش مجازی سوادآموزان	ویژگی های سوادآموز بزرگسال	اصول یادگیری	(۱) توجه به نیازهای بزرگسالان؛ (۲) خودراهبری؛ (۳) گفت وگو؛ (۴) مشارکت بیش تر فراگیران با همسالان؛ (۵) بازخورد فوری
		فرهنگ یادگیری	(۱) ارزش ها؛ (۲) آزادی؛ (۳) آگاهی؛ (۴) تغییر دیدگاه
	موقعیت یادگیری	محیط یادگیری	(۱) فناوری های نوظهور؛ (۲) تغییر نقش فراگیر و معلم؛ (۳) غنی سازی محیط یادگیری؛ (۴) احساس امنیت؛ (۵) فعالیت های خارج از کلاس؛ (۶) یادگیری برخط
		تجارب یادگیری	(۱) نوسازی؛ (۲) زندگی روزمره
	عناصر آموزش	اهداف	(۱) آگاهی انتقادی؛ (۲) اکتشاف؛ (۳) بهبود کیفیت زندگی؛ (۴) آموختن برای آینده

مقوله هسته‌ای	مقوله عمده	مفاهیم ثانویه	مفاهیم اولیه
مدل آموزش مجازی سوادآموزان		محتوا	۱) توالی؛ ۲) تعامل؛ ۳) توجه به تجارب پیشین؛ ۴) توجه به میراث فرهنگی؛ ۵) ارتباط با مسائل روز
		روش‌های تدریس	۱) سبک‌های یادگیری؛ ۲) منحصر به فرد بودن فراگیران؛ ۳) یاد دادن چگونه یادگرفتن؛ ۴) فلسفه آموزش بزرگسالان؛ ۵) آموزش از راه دور
		ارزشیابی	۱) گرفتن بازخورد؛ ۲) بیان دیدگاه‌ها؛ ۳) اصلاح دیدگاه‌های خود در عمل

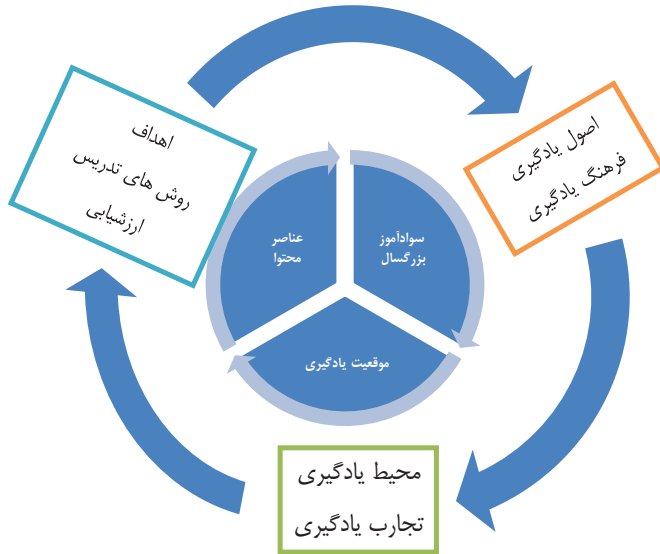
مدل اولیه در قالب شکل ۱ با ۱۲ مؤلفه به عنوان مؤلفه‌های آموزش مجازی سوادآموزان به دست آمد که این مؤلفه‌ها به سه دسته کلی ویژگی‌های سوادآموزان بزرگسال، موقعیت یادگیری، و عناصر آموزش دسته‌بندی شدند.

شکل ۱) مؤلفه‌های آموزش مجازی سوادآموزان

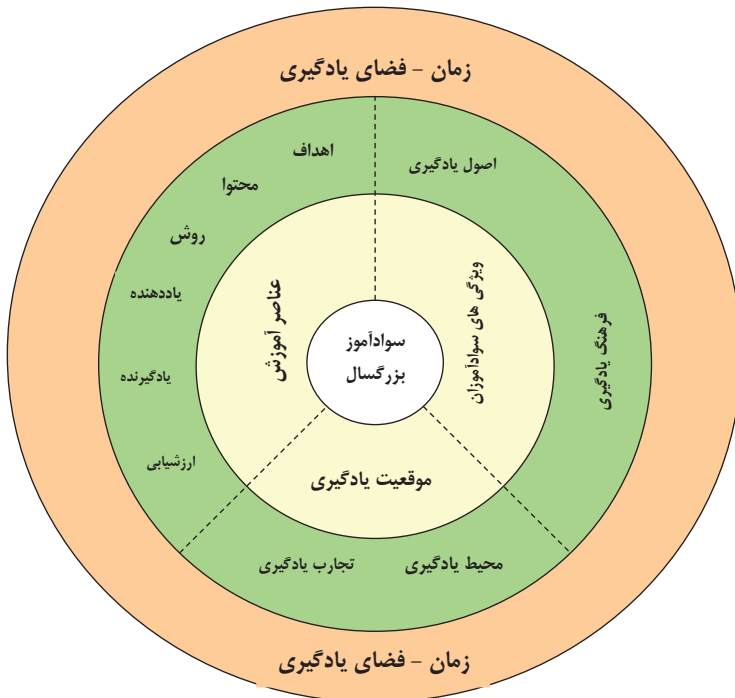

شکل ۲ مدل اولیه آموزش مجازی سوادآموزان دوره انتقال است که بر مبنای نظریه‌های آموزش مجازی و آموزش بزرگسالان ارائه شده است.

شکل ۲) مدل اولیه آموزش مجازی سوادآموزان

شکل ۳) مدل مفهومی آموزش مجازی سوادآموزان دوره انتقال

با جمع‌بندی توضیحات و لحاظ نمودن دیدگاه‌های صاحب‌نظران و متخصصان در مرحله اولیه و دیدگاه آنان در مورد مؤلفه‌های مدل آموزش مجازی سوادآموزان بزرگسال، مدل نهایی آموزش مجازی سوادآموزان (شکل ۳) ارائه گردید.

نتیجه‌گیری و بحث

تحلیل متون نمونه‌گیری شده، منجر به استخراج مؤلفه‌های آموزش مجازی سوادآموزان دوره انتقال شد. این مؤلفه‌ها چهارچوب ذهنی مناسبی برای تدوین مدل اولیه فراهم کرد. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های بعضی از پژوهش‌های گذشته مطابقت دارد. در اکثر مدل‌هایی که صاحب‌نظران آموزش بزرگسالان از جمله (friere، ۱۹۶۸)، (Malcolm Knowles، ۲۰۰۵)، (Jane Vella، ۲۰۰۷) و (Stuart-Buttle، ۲۰۱۳) ارائه داده‌اند، شخص بزرگسال به عنوان یادگیرنده در مرکز توجه می‌باشد. همچنین نتایج پژوهش‌های (Saeed & Mehrabi، ۲۰۱۳)، (Teo & Williams، ۲۰۰۶) و (Mohseni Zadeh، ۲۰۱۹) نشان دهنده اهمیت موقعیت یادگیری به عنوان یکی از عناصر در آموزش‌های خود راهبر است. (sabaghian، ۲۰۱۲) در یافته‌های پژوهش خود به اهمیت توجه به عناصر آموزش توجه دارد. یافته‌های پژوهش (Iqbal، Hammermüller & Tjoa، ۲۰۱۰) به بهبود وضعیت باسوادی با استفاده از راه‌حل‌های فن آوری محور به بی سوادان اشاره دارد. پژوهش حاضر نیز به دنبال این است که روش‌های فناوری محور را جایگزین روش‌های سنتی سوادآموزی نماید.

برای تدوین مدل، تئوری‌های آموزش بزرگسالان، نظیر تئوری‌های نولز، فریره، مزپرو، جین ولا، و ... و تئوری‌های آموزش مجازی مانند الگوی کل‌نگران طراحی محیط یادگیری آنلاین تئو و ویلیامز مبنای عمل قرار گرفته‌اند. در مقایسه با مدل‌های موجود این مدل مزیت‌هایی دارد که توجه به سوادآموز بزرگسال در مرکز مدل، زمان-فضای یادگیری، اصول برنامه‌ریزی، روان‌شناسی و فلسفه آموزش بزرگسالان از جمله آن‌هاست. در آموزش بزرگسالان یاددهنده از یک فرد دانا به یک فرد راهنما تغییر نقش می‌دهد. در مدل حاضر با توجه به ماهیت آموزش مجازی و آموزش از دور و نقش محوری یادگیرنده در این نوع آموزش، با قرار گرفتن سوادآموز در مرکز مدل، به خود راهبری وی توجه ویژه‌ای شده است. با وارد شدن به خود راهبری در واقع فرد یک زیست‌بوم یاددهی - یادگیری می‌شود. در مدل‌های آموزش بزرگسالان فریره، مزپرو، نولز، و جین ولا نیز استقلال و خودراهبری سوادآموز مورد تأکید است.

در برنامه ریشه کنی بی سوادی جمهوری اسلامی ایران، فراهم نشدن زمینه استفاده بهینه از فناوری های جدید در امر سوادآموزی به عنوان یک باور مطرح شده است (baghezadeh et al, ۲۰۱۴). این باور نشان دهنده تأثیر قابل توجه فناوری های نوین در یادگیری است و در این خصوص لازم است تغییرات راهبردی در نظام برنامه ریزی و به طور کلی تغییر در روش های آموزش صورت پذیرد. سوادآموز از لحاظ زمان یادگیری در آموزش از نوع مجازی محدودیتی ندارد و با توجه به معذورات محدودیت های شغلی و خانوادگی در هر زمانی که فراغت لازم را داشته باشد، می تواند به یادگیری بپردازد. در مفهوم پداگوژیکی و در عصر مفهوم ها، فضا محدودیت های کلاس، مدرسه، و هر مکان آموزشی که دارای ابعاد است را کنار گذاشته است. همچنین در آموزش مجازی، به جای مکان، مفهوم فضا مطرح است. در فضای یادگیری سوادآموز آزادی و اشراف بیش تری دارد. با شکل گیری مفهوم فضای یادگیری انواع جدیدی از تعامل نظیر تعامل محتوا با محتوا نیز ظهور می یابد که سبب ارتقای تعامل یادگیرنده با محتوا خواهد شد و ضمن ایجاد انگیزه در یادگیرنده، بسیاری از خلأهای آموزش و یادگیری به شیوه سنتی را پر می کند. همچنین فضای یادگیری به معلم ها اجازه می دهد در یادگیری، نقش تسهیل کنندگی بر عهده گیرند و آموزش را به سمت وسوی شیوه های نوین سوق دهند. نتایج پژوهش حاضر نشان دهنده امکان ارائه محتوای آموزشی به شیوه مجازی به بزرگسالان کم سواد است.

پژوهش حاضر با محدودیت هایی از جمله عدم همکاری سوادآموزان و ترس از روش های آموزش مجازی، حاکم بودن دیدگاه سنتی به آموزش و عدم آگاهی آموزش دهندگان از شیوه های آموزش از دور و مجازی در آموزش بزرگسالان و عدم اجرای پژوهش های کافی در خصوص آموزش مجازی سوادآموزان مواجه بود. پیشنهاد می گردد ضمن اجرای مدل توسط نهضت سوادآموزی، در پژوهش های بعدی اعتبار و اثربخشی این مدل مورد ارزیابی قرار گیرد.

منابع

Bagherzadeh, Ali and others (2014). Eradication of illiteracy in the Islamic Republic of Iran. Second edition. Tehran: Literacy Movement Organization. p28[In Persian]

Bokova, Irina (2017). UNESCO Director-General. Message on International Literacy Day – September 9. Retrieved from <http://en.unesco.org>. [In Persian]

Christian Bernhard-Skala(2019). Organisational perspectives on the digital transformation of adult and continuing education: A literature review from a German-speaking perspective. Journal of Adult and Continuing Education. First Published May 16. 2019. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/1477971419850840>

Isaac Kofi Biney.(2019). Experiences of adult learners using Sakai Learning Management System in learning in Ghana. Journal of Adult and Continuing Education. First Published July 26. 2019. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/1477971419864372>

Knowles, Malcolms & Richard, A. S. (2005). *The Adult Learner The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development*. Elsevier Burlington, USA Corporate Drive.

Mohseni Zadeh, Seyed Mostafa et al. (2019). Validation of Self-directed Learning Ability Scale in Nursing Students. *Journal of Strategies of Medical Education*, Volume 21, Issue 2, April and May 2019. [In Persian]

Saeed, Nasim and Mehrabi, Manoush (2013). The Effectiveness of Cognitive and Metacognitive Strategies Training on Empowering These Strategies, Self-directed Learning Readiness, and Student Self-Efficacy. *Academic Journal of E-Learning*. Fourth Year, Issue 3, 14, Fall 2013. [In Persian]

Stuart-Buttle, Ros (2013) *Virtual Theology, Faith and Adult Education: An Interruptive Pedagogy*. Cambridge Scholars Publishing, 12 Back Chapman Street, Newcastle upon Tyne, NE6 2XX, UK

Tassawar Iqbal, Klaus Hammermüller, Amin Tjoa (2010). *Second Life for Illiterates: A 3D Virtual World Platform for Adult Basic Education*. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/221238121_Second_life_for_illiterates_A_3D_virtual_world_platform_for_Adult_Basic_Education

Tusting Karin and Barton David (2003). *Models of adult learning: a literature review*. National Research and Development Center for literacy and numeracy, Lancaster University (U.K), pp 19 – 31

Vella, J. (2007). *On Teaching and learning: Putting the principles and practices of dialogue Education into action*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Vodde, R. F. (2008). *The efficacy of an andragogical instructional methodology in basic police training and education (Doctoral dissertation, University of Leicester)*. Yukselturk E, Bulut S. Predictors for student success in an online course. *Educ Technol Soc*.

2007;1(2):71-83.

Zanganeh Hossein, Maryam Pourmashidi, Elaheh Velayati, Ebrahim Abolghasemi (2015). Cognitive Rainfall Management in Designing and Producing Electronic Content. *Quarterly Journal of Education and Learning Technology*, No. 4, pp. 104-124. [In Persian]

بررسی میزان رضایت فراگیران از مراکز یادگیری محلی

مهدی عاشوری، مرتضی ذوالفقاری، اسماعیل ادهم،
الهام فرشیدی‌فر، محمود نجفی
(استان سمنان، شهرستان سمنان)

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی میزان رضایت فراگیران از دوره‌های آموزشی مراکز یادگیری محلی در استان سمنان بود. طرح پژوهش حاضر از نوع توصیفی بود. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه سوادآموزان مراکز یادگیری محلی شهر سمنان و دامغان بود. از بین این جامعه آماری نمونه‌ای به حجم ۱۰۰ نفر سوادآموز (۵۰ نفر شهر سمنان و ۵۰ نفر شهر دامغان) با استفاده از نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند که در نهایت برخی پرسشنامه‌های ناقص کنار گذاشته شد و ۴۴ پرسشنامه از دامغان و ۴۸ پرسشنامه از سمنان مورد تحلیل قرار گرفت. ابزار تحقیق پرسشنامه محقق ساخته بود. نتایج نشان داد که بیشتر شرکت‌کنندگان میزان رضایت و کارآمدی دوره‌های مهارت‌آموزی را زیاد و خیلی زیاد ارزیابی کرده بودند. در مجموع نتایج بیانگر میزان رضایت مطلوب از دوره‌های آموزشی و توجه بیش از پیش به مراکز یادگیری محلی به خصوص تجهیز امکانات و افزایش مهارت‌ها بود.

کلیدواژه‌ها: مراکز یادگیری محلی، سوادآموزی، مهارت، نیاز

مقدمه

ممکن است گفته شود بدون سواد هم می‌توان زندگی کرد ولی بدون فرهنگ نه، اما باید دانست که امروزه با توجه به تغییرات روز افزون فناوری‌ها و از رده خارج شدن مداوم بسیاری از روش‌ها و ابزارها و میل به نو به نو شدن‌ها، دیگر نمی‌توان بدون سواد هم زندگی کرد. بی‌سوادی در هر گروه سنی ناخوشایند و زیانبار است. از بدو تولد تا دم مرگ همه مسئولیم و باید بیاموزیم، دیگر بی‌سوادی و کم‌سوادی در دنیای در حال توسعه و پیشرفته امروز جایی ندارد. به عبارتی آنچه ما را به اینجا رسانده برای ماندن ما هم در اینجا کافی نیست. باید بکوشیم تا هر روزمان بهتر از دیروز شود و این محقق نخواهد شد مگر آنکه بر یادگیری‌هایمان بیفزاییم و عشق و علاقه‌مان را به یادگیری افزایش دهیم (تورانی، ۱۳۹۵).

بی‌سوادی یکی از مشکلات عمده اجتماعی است که زیان مستقیم بر اقتصاد، جامعه، فرهنگ و غیره دارد. توأم بودن بی‌سوادی با فقر، بیکاری، مشکل بهداشتی و غیره بر کسی پوشیده نیست. به طور مشخص بی‌سوادی موجب محدود بودن اشتغال می‌شود، بیشتر بزرگسالان بی‌سواد از نظر اقتصادی وضعیت خوبی ندارند، توان کسب درآمد و نیز توانایی آنها به مشارکت خلأق در فعالیت‌های اجتماعی محدود است، عدم اشتغال یا اشتغال محدود آنها نیز ممکن است در ارتباط با سرمایه‌گذاری عمومی موجب هدر رفتن منابع مالی جامعه شود، بی‌سوادی موجب کاهش توانایی فرد در ترقی زندگی شخصی و حیات اعضای خانواده می‌شود، از نظر شخصیتی، بی‌سوادان بزرگسال با روش‌ها و برنامه‌هایی که افراد با سواد برای حل مشکلات به کار می‌بندند، بیگانه‌اند، افراد بی‌سواد قادر به کمک به فرزندان خود در امر آموزشی نیستند و نمی‌توانند سر مشق خوبی در امر مطالعه به حساب آیند، افراد بی‌سواد اغلب عادات ضعیفی در فراگیری و رفتارهای مشابهی نسبت به مسایل آموزشی فرزندان خود دارند. با توجه به این معایب بی‌سوادی که بر کسی پوشیده نیست، اقدامات رفع معضل بی‌سوادی در همه دنیا در حال انجام است و آموزش بزرگسالان یکی از اولویت‌های برنامه‌ریزان کشوری است (آقازاده، قاسم‌پور مقدم و رضایی، ۱۳۹۲).

در همین راستا در ایران با توجه به فرمایشات مقام معظم رهبری، از سال ۹۵ برای ایجاد تحول در فرآیند آموزشی سوادآموزی کشور، طرح ملی راه اندازی مراکز یادگیری محلی به منظور توانمندسازی افراد برای رسیدن به یک زندگی عالمانه و هدفمند در دستور کار سازمان نهضت سوادآموزی قرار گرفت (مشایخ، ۱۳۷۳). مرکز یادگیری محلی، واحد آموزشی است که بر اساس نیازسنجی محلی و به منظور ارائه خدمات آموزشی به افراد بی‌سواد و کم‌سواد، شامل: آموزش‌های

سواد پایه، آموزش مهارت های اساسی زندگی، حقوق شهروندی و مهارت های اجتماعی در جهت توانمندسازی و ایجاد فرصت یادگیری مادام العمر با استفاده از ظرفیت های موجود از جمله مدارس و واحدهای آموزشی دولتی وابسته به وزارت آموزش و پرورش و یا از طریق مشارکت با سایر دستگاه ها از قبیل وزارت خانه ها، حوزه های علمیه و بخش غیردولتی، سازمان های مردم نهاد و سایر مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی با هماهنگی شورای آموزش و پرورش استان فعالیت می نماید (سازمان نهضت سوادآموزی کشور، ۱۳۹۸).

این مراکز موجب ایجاد شرایطی برای بی سوادان و کم سوادان می شود که می توانند همراه با یادگیری سواد خواندن و نوشتن، مهارت هایی را نیز بیاموزند. اما نکته حائز اهمیت در زمینه سوادآموزی علاوه بر در نظر گرفتن فرآیند و ایجاد مراکز آموزشی، توجه به ایجاد علاقه و انگیزه در افراد برای سوادآموزی و ادامه تحصیل است و از جمله روش ها برای ایجاد این انگیزه در نظر گرفتن محتوای آموزشی است. به عبارت دیگر هدف مؤسسات آموزشی باید این باشد که مطالبی به افراد آموزش داده شود که مورد نیاز فرد و جامعه باشد (آقازاده و همکاران، ۱۳۹۲). تنها در این صورت است که افراد از مراکز آموزشی و محتوایی که آموزش داده می شود احساس رضایت خواهند داشت. پژوهشگرانی که در این زمینه پژوهش انجام دادند نیز لزوم در نظر گرفتن محتوای آموزشی را مورد تأکید قرار دادند، به عنوان مثال معین یکیا (۱۳۸۳) و نجاتی (۱۳۸۴) (به نقل از آقازاده، ۱۳۸۹) در مطالعات خود خاطر نشان کردند که از جمله عواملی که سوادآموزان قبل از دوره های سوادآموزی به آن توجه می کنند این است که فایده و مزیت شرکت در دوره های سوادآموزی چیست و در صورتی که در این دوره ها شرکت نکنند چه ضررهایی متحمل می شوند و چه امتیازاتی را از دست می دهند.

صباغیان (۱۳۸۷) و رضانی (۱۳۸۹) و لاسوی^۱ (۲۰۰۸) نیز عنوان کرده اند که در امر آموزش و برنامه ریزی های آموزشی باید به نیازها و علایق سوادآموزان توجه شود. اسماعیلی (۱۳۸۹)، سعیدی (۱۳۸۵) و دلاور (۱۳۸۶) نیز مطرح کردند که با در نظر گرفتن نیازهای آموزشی افراد، مسئولین می توانند بهتر برنامه ریزی و تخصیص بودجه انجام داده و نیازهای مهمتر افراد در اولویت قرار داده می شوند و منابع لازم برای رفع این نیازها فراهم می شود و هدفمندتر رفتار می کنند.

بی سوادی در همه سنین امری نامطلوب است، بنابراین لزوم توجه به این امر روشن است. به همین دلیل برای ایجاد تحول در فرآیند آموزشی سوادآموزی کشور، طرح ملی راه اندازی مراکز یادگیری محلی به منظور توانمند سازی افراد برای رسیدن به یک زندگی عالمانه و هدفمند در دستور

کاری سازمان نهضت سوادآموزی قرار گرفت. این مراکز در استان سمنان نیز راه اندازی و مشغول فعالیتند اما اینکه آیا این دوره‌های آموزشی و این مرکز توانسته‌اند به نیازهای فراگیران پاسخگو باشند و تا چه حد فراگیران از این مراکز رضایت دارند مشخص نیست. از این رو بررسی انطباق این نیازها با دوره‌های تدوین شده اهمیت و ضرورت دارد. لذا به منظور اینکه آیا این مراکز به همین شکل ادامه پیدا کنند یا خیر لزوم انجام پژوهش در مورد این مراکز و رضایت فراگیران از خدمات ارائه شده، بیش از پیش حایز اهمیت می‌شود. بنابراین سؤال اصلی پژوهش این است که آیا فراگیران از مهارت‌های ارائه شده توسط مراکز یادگیری محلی رضایت دارند؟

روش پژوهش

طرح پژوهش از نوع توصیفی بود و جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه سوادآموزان و مربیان مراکز یادگیری محلی شهر سمنان و دامغان بود. از بین این جامعه آماری نمونه‌ای به حجم ۱۰۰ نفر سوادآموز (۵۰ نفر شهر سمنان و ۵۰ نفر شهر دامغان) با استفاده از نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و مورد بررسی قرار گرفت. در نهایت برخی پرسشنامه‌های ناقص در سوادآموزان کنار گذاشته شد و ۴۴ پرسشنامه از دامغان و ۴۸ پرسشنامه از سمنان مورد تحلیل قرار گرفت. پرسشنامه محقق ساخته سنجش میزان رضایت سوادآموزان: این پرسشنامه در دو نسخه ویژه شهر سمنان و دامغان طراحی شد. مقیاس این پرسشنامه از نوع لیکرت بوده و در دامنه ۱ تا ۵ از خیلی کم تا خیلی زیاد پاسخ داده می‌شود و پاسخ‌گویان باید میزان رضایت خود از محتوا و مهارت‌های آموزش داده شده را در طیف لیکرت از خیلی کم تا خیلی زیاد مشخص کنند. آلفای کرونباخ پرسشنامه در گروه سوادآموزان سمنان ۰/۸۲، و در گروه سوادآموزان دامغان ۰/۶۰، به دست آمد.

یافته‌ها

در این پژوهش ۴۸ زن سوادآموز از شهر سمنان با میانگین ۳۱/۵۹ و انحراف استاندارد ۸/۸۶ و نیز ۱۸ مرد (۴۰/۹٪) و ۲۶ زن (۵۹/۱٪) از شهر دامغان با میانگین ۳۹/۴۱ و انحراف استاندارد ۷/۴۲ شرکت کردند. میانگین و انحراف استاندارد متغیر مورد مطالعه در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱) میانگین و انحراف استاندارد متغیر پژوهش

متغیرها	نمونه مورد مطالعه	میانگین	انحراف استاندارد
میزان رضایت	سوادآموزان سمنان	۲۹/۲۷	۳/۶۱
	سوادآموزان دامغان	۲۱/۸۲	۳/۵۶

شاخص های توصیفی میزان رضایت از دوره های مهارت آموزی سوادآموزان سمنان و دامغان در جداول ۲ و ۳ ارائه شده است.

جدول ۲) شاخص های توصیفی میزان رضایت از دوره های مهارت آموزی سوادآموزان سمنان

دوره	شاخص های توصیفی	تعداد	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
ترویج مهارت های دینی	فراوانی	۴۸	۰	۰	۳	۲۴	۲۱
	درصد	۴۸	۰	۰	۶/۳	۵۰	۴۳/۸
مهارت های کنترل خشم	فراوانی	۴۸	۰	۰	۶	۱۷	۲۵
	درصد	۴۸	۰	۰	۱۲/۵	۳۵/۴	۵۲/۱
مهارت های آموزش خانواده	فراوانی	۴۸	۰	۰	۵	۲۵	۱۸
	درصد	۴۸	۰	۰	۱۰/۴	۵۲/۱	۳۷/۵
مهارت های بهداشت و سلامت	فراوانی	۴۸	۰	۰	۵	۱۷	۲۶
	درصد	۴۸	۰	۰	۱۰/۴	۳۵/۴	۵۴/۲
مهارت های حقوق خانواده	فراوانی	۴۸	۰	۱	۶	۲۶	۱۵
	درصد	۴۸	۲/۱	۰	۱۲/۵	۵۴/۲	۳۱/۳
مهارت های حرفه آموزی (نمددوزی)	فراوانی	۴۸	۰	۲	۱۰	۲۳	۱۳
	درصد	۴۸	۴/۲	۰	۲۰/۸	۴۷/۹	۲۷/۱
مهارت های حرفه آموزی (ویترای)	فراوانی	۴۸	۰	۵	۱۸	۱۳	۱۲
	درصد	۴۸	۱۰/۴	۰	۳۷/۵	۲۷/۱	۲۵

جدول ۳) شاخص های توصیفی میزان رضایت از دوره های مهارت آموزی دامغان

دوره	شاخص های توصیفی	تعداد	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
مهارت های زندگی	فراوانی	۴۴	۰	۲	۹	۱۸	۱۵
	درصد	۴۴	۰	۴/۵	۲۰/۵	۴۰/۹	۳۴/۱
مهارت های اجتماعی	فراوانی	۴۴	۰	۲	۱۰	۱۸	۱۴
	درصد	۴۴	۰	۴/۵	۲۲/۷	۴۰/۹	۳۱/۸
مهارت های حقوق شهروندی	فراوانی	۴۴	۱	۴	۷	۱۹	۱۳
	درصد	۴۴	۲/۳	۹/۱	۱۵/۹	۴۳/۲	۲۹/۵

دوره	شاخص‌های توصیفی	تعداد	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
مهارت‌های حرفه‌آموزی (گل و گیاه)	فراوانی	۴۴	۳	۷	۵	۲۲	۷
	درصد	۴۴	۶/۸	۱۵/۹	۱۱/۴	۵۰	۱۵/۹
مهارت‌های حرفه‌آموزی (آرایشگری)	فراوانی	۴۴	۴	۱۲	۱۳	۱۲	۳
	درصد	۴۴	۹/۱	۲۷/۳	۲۹/۵	۲۷/۳	۶/۸
مهارت‌های حرفه‌آموزی (خیاطی)	فراوانی	۴۴	۴	۴	۱۳	۱۶	۷
	درصد	۴۴	۹/۱	۹/۱	۲۹/۵	۳۶/۴	۱۵/۹

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر بررسی میزان رضایت فراگیران از دوره‌های آموزشی مراکز یادگیری محلی در استان سمنان بود. در این رابطه نتایج حاکی از این بوده که بیشتر فراگیران سمنان از مهارت‌های آموزش داده شده شامل ترویج مهارت‌های دینی (۵۰٪)، مهارت آموزش خانواده (۵۲/۱٪)، مهارت‌های حقوق خانواده (۵۴/۲٪)، مهارت‌های حرفه‌آموزی (نمددوزی) (۴۷/۹٪) در سطح زیاد رضایت داشتند و از مهارت‌های کنترل خشم (۵۲/۱٪) و مهارت بهداشت و سلامت (۵۴/۲٪) در سطح خیلی زیاد و از مهارت حرفه‌آموزی (آموزش ویترا) (۳۷/۵٪) در سطح متوسط رضایت داشتند. همچنین برای سوادآموزان دامغان نتایج حاکی از این بود که بیشتر سوادآموزان از مهارت‌های آموزش داده شده شامل مهارت‌های زندگی (۴۰/۹٪)، مهارت‌های اجتماعی (۴۰/۹٪)، مهارت‌های حقوق شهروندی (۴۳/۲٪)، مهارت‌های حرفه‌آموزی (گل و گیاه) (۵۰٪)، مهارت‌های حرفه‌آموزی (خیاطی) (۳۶/۴٪) در سطح زیاد رضایت داشتند و از مهارت‌های حرفه‌آموزی (آرایشگری) (۲۹/۵٪) در سطح متوسط رضایت داشتند. این نتایج بیانگر آن است که دوره‌های آموزشی در مراکز یادگیری محلی توانسته است میزاد رضایت سوادآموزان را جلب نماید و البته مراکز یادگیری محلی توانسته‌اند به نحو مناسب و مطلوبی آموزش‌های خود را ارائه دهند.

سواد یک حق انسانی و پایه و اساس آموزش و یادگیری مادام‌العمر است. سواد زندگی افراد را تغییر می‌دهد، به توانمندی‌های افراد می‌افزاید، تا شانس بهتری برای زندگی داشته باشند. سوادآموزی به عنوان راهبردی اساسی در ارتقای سطح سلامت جسمانی، روانی و اجتماعی نیز مطرح است. سوادآموزی در تقویت حس مسئولیت اجتماعی، قدرت تصمیم‌گیری و ابتکار، افزایش اعتماد به نفس نقش بسزایی دارد و افرادی که به دلیل محدودیت‌های موجود

نتوانسته اند از نظام آموزشی کافی و به موقع استفاده کنند، از طریق سواد می توانند احساس کفایت، ارزشمندی و شایستگی را در خود تقویت کنند و در زندگی شخصی و اجتماعی موفق تر باشند (برقی، ۱۳۹۷).

پایدار کردن یادگیری، آموزش مهارت های اساسی زندگی، حرفه آموزی و آماده سازی افراد برای ورود به صحنه های اجتماعی از جمله اهداف راه اندازی مراکز یادگیری محلی است. در مراکز یادگیری محلی با آموزش سواد و حرفه آموزی، سواد از حالت معمول خارج شده و با آموزش مهارت های مختلف کیفیت زندگی افراد ارتقاء می یابد.

می توان چنین اظهار داشت که آموزش و پرورش یکی از مهمترین تعیین کننده های سرمایه اجتماعی است و جهت گیری آینده جامعه را نشان می دهد. این آموزش و پرورش است که سرمایه های شناختی، اخلاقی، اجتماعی و... را به یادگیرندگان آموزش می دهد و به واسطه آن، یادگیرندگان آموزش های لازم شهروندی را دریافت می کنند و هنجارهای پایه و مسئولیت پذیری در جامعه و زندگی فردی را به خوبی یاد می گیرند، ساختار ارزشی آنان شکل می پذیرد و با امیدواری و اعتماد بیشتری برای زندگی واقعی آماده می شوند. در واقع، آموزش انسان را به سرمایه انسانی تبدیل می کند و علاوه بر افزایش سرمایه اجتماعی آنان، بر ویژگی های روان شناختی شان نیز اثر می گذارد که از آن می توان به عنوان سرمایه روانشناختی یاد کرد. بنابراین، سوادآموزی و آموزش مداوم بزرگسالان، اهرم توسعه پایدار و رکن اصلی توانمندسازی اجتماعی محسوب می شود و سوادآموزی عامل یا ابزار بالقوه ای است که می توان از آن برای توسعه همه جانبه افراد جامعه در ابعاد گوناگون اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و... استفاده کرد. هر چه سوادآموزی و آموزش بزرگسال در برنامه های رشد و توسعه کشور از جایگاه خاصی برخوردار شود، می تواند نقش مؤثری در توسعه پایدار داشته باشد (شریفیان، باقرزاده، نامجومنش و بازگیر، ۱۳۹۸).

از جمله محدودیت های پژوهش حاضر فقدان تحقیقات مشابه در مورد مراکز یادگیری محلی و عدم دسترسی به برخی از افراد نمونه به دلیل شرایط خاص کرونا بود. به همین دلیل پیشنهاد می شود این پژوهش در استان های دیگر نیز به منظور افزایش تعمیم پذیری نتایج این پژوهش، اجرا شود و همچنین در پژوهش های آتی شرایط اقتصادی-اجتماعی سوادآموزان، تعداد فرزندان و سطح تحصیلات آنها و اثرگذاری آنها بر فرآیند سوادآموزی و رضایت از آن در سوادآموزان بررسی شود.

منابع

- اسماعیلی، کوروش (۱۳۸۹). بررسی میزان اثربخشی و کارایی قرآن آموزی دوره مقدماتی (طرح پژوهشی). تهران: سازمان نهضت سوادآموزی.
- آقازاده، احمد (۱۳۸۹). آموزش و پرورش تطبیقی. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
- آقازاده، محرم؛ قاسم پور مقدم، حسین و رضایی، محمد رضا (۱۳۹۲). بررسی میزان انطباق کتابهای درسی دوره سوادآموزی با اهداف مصوب شورای عالی از دیدگاه آموزش یاران. مطالعات برنامه درسی، ۶(۲)، ۲۴-۳۶.
- برقی، اسماعیل (۱۳۹۷). سوادآموزی، عنصر کلیدی توسعه پایدار. مجله راهبرد توسعه، ۵۶(۱۸۷-۲۱۰).
- تورانی، حیدر (۱۳۹۵). بررسی نیازها و علائق آموزشی بی سوادان و سوادآموزان گروه سنی ۱۰-۴۹ ساله. فصلنامه نوآوری های آموزشی، ۱۵(۵۷)، ۱۱۹-۱۴۲.
- دلاور، علی (۱۳۸۶). تعیین راهکار های مناسب جهت سوادآموزی زنان عشایر استان (طرح پژوهشی). تهران: سازمان نهضت سوادآموزی.
- رمضانی، یوسف (۱۳۸۹). بررسی رابطه بین فرآیند مدیریت دانش و شاخص های فرهنگ سازمانی از دیدگاه رایبیز. مجله علمی و پژوهشی چشم انداز مدیریت، ۱(۳)، ۲۵-۴۶.
- سازمان نهضت سوادآموزی کشور (۱۳۹۸). دستورالعمل تاسیس و راه اندازی مراکز یادگیری محلی. تهران: دبیرخانه سازمان نهضت سوادآموزی.
- شریفیان، احمد؛ باقرزاده، علی؛ نامجومنش، مهدی و بازگیر، عابدین (۱۳۹۸). تأثیر سوادآموزی بر افزایش سرمایه اجتماعی و روان شناختی سوادآموزان. فصلنامه نوآوری های آموزشی، ۱۸(۷۱)، ۱۴۹-۱۶۷.
- صباغیان، زهرا (۱۳۸۷). روش های سوادآموزی بزرگسالان؛ تعلیم مهارت های خواندن و نوشتن. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- سعیدی، محمد قاسم (۱۳۸۵). بررسی اثربخشی و مطلوبیت کتاب های طرح آزمایشی دوره (طرح پژوهش). تهران: سازمان نهضت سوادآموزی.
- مشایخ، فریده (۱۳۷۵). فرآیند برنامه ریزی آموزشی. تهران: مدرسه.

Lasway, B. P. (2008). Barriers to participation of New Literate Adults in the Post-Literacy Programme in Tanzania. Toronto: University of Toronto.

نیازها، ضرورت ها و چشم اندازها در سوادآموزی

زهرا انتشاری

(استان اصفهان، شهرستان خمینی شهر)

چکیده

پژوهش حاضر با هدف شناسایی نیازها و ضرورت های آموزش بزرگسالان و ارائه چشم اندازهایی جهت بهبود آن انجام شده است. محقق جهت دستیابی به هدف پژوهش از روش مروری-تحلیلی با رویکرد توصیفی استفاده کرده است. در این روش با مطالعه پژوهش های انجام شده نیازهای سوادآموزی به ۹ دسته سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، معنوی (دین و اخلاق)، علمی، اقتصادی، فناوری، بهداشتی و محیط زیست دسته بندی شده که به ترتیب اولویت و بر اساس علایق سوادآموزان این دسته بندی انجام شده است. بنابراین انتظار می رود مسئولان آموزشی کشور قبل از برنامه ریزی های آموزشی به نیازسنجی این قشر از جامعه آموزشی کشور توجه نمایند تا بر اساس چالش های نظام سوادآموزی، مشکلات محتوایی، مشکلات مربوط به آموزش هندگان و اصلاح محتوای درسی با توجه به نیازهایشان برنامه ریزی های آموزشی را انجام دهند و به اهداف آموزشی در نظام آموزشی کشور سریع تر دست یابند.

کلمات کلیدی: سوادآموزی، نیاز، ضرورت، چشم انداز

مقدمه و بیان مسئله

بر طبق یک نظریه قدیمی گفته شود بدون سواد هم می‌توان زندگی کرد! اما باید دانست امروزه با توجه به پیشرفت‌های روزافزون فناوری و نیاز به نوآوری، دیگر نمی‌توان بدون سواد زندگی کرد. بی‌سوادی در هر گروه سنی ناخوشایند و زیانبار است. از بدو تولد تا دم مرگ همه مسئولیم و باید بیاموزیم. دیگر بی‌سوادی و کم‌سوادی در دنیای درحال توسعه و پیشرفته امروز جایی ندارد. بنابراین، باید بکوشیم تا هر روزمان بهتر از دیروز شود و این محقق نخواهد شد مگر آنکه بر یادگیری‌هایمان بیفزاییم و عشق و علاقه‌مان را به یادگیری افزایش دهیم. البته در ذات یادگیری و آموختن شور و نشاطی وجود دارد که فرد را به دنبال خود می‌کشاند. می‌توان بیان کرد سوادآموزی، کمترین لازمه برداشتن قدم آگاهانه و مسئولانه در زندگی است.

در ۳۰ سال گذشته، تصمیم‌گیرندگان اتحادیه اروپا به آموزش سواد جهت توسعه رقابت و اشتغال، نقش فعال شهروندی و توسعه فردی توجه داشته و در سراسر اروپا توجه ویژه‌ای به آموزش می‌شود (Dimitrescu et al., ۲۰۱۵). در این راستا در طول دهه گذشته، تغییرات مهمی در سیاست‌های آموزشی و آموزش مداوم در بسیاری از کشورها در سراسر جهان رخ داده است (Asakal and Kazu, ۲۰۱۵).

با وجود اینکه اجتماع جهانی برای محو بی‌سوادی از سال ۲۰۲۰ میلادی آغاز شده و کشورها تلاش فزاینده‌ای را برای کاهش خسارات ناشی از بی‌سوادی سامان داده‌اند. لیکن بر اساس آخرین گزارش توسعه انسانی ملل متحد در سال ۲۰۰۰ میلادی بیش از ۷۷۷ میلیون نفر در دنیا از نعمت سواد بی‌بهره‌اند و جوامع جهانی آثار بی‌سوادی را در قالب فقر اقتصادی و فرهنگی، بالا بودن نرخ مرگ و میر، بزهکاری، ناامنی، اعتیاد، طلاق، فروپاشی خانواده‌ها و ... تحمل می‌کنند.

با وجود اینکه سال‌های متمادی، برنامه‌های مبارزه با بی‌سوادی به صورت مختلف در اغلب کشورهای جهان سوم رونق داشته ولی به دلیل رشد جمعیت بر تعدد بی‌سوادان جهان افزوده شده است. در کشور ما نیز وضعیت سوادآموزی مناسب نیست؛ چرا که از میان جمعیت ۸۰ میلیونی کشور حدود ۳۰ میلیون نفر سطح سوادشان حداکثر تا دوره راهنمایی است.

از این میان بنا به گزارش سازمان نهضت سوادآموزی کشور ۹ میلیون و ۷۱۹ هزار نفر بی‌سواد مطلق در کل کشور وجود دارد که از این تعداد ۳ میلیون و ۴۵۶ هزار نفر در گروه سنی ۱۰ تا ۴۹ سال می‌باشند، و حدود ۶ میلیون نفر بالای ۵۰ سال هستند. تمام این آمارها در شرایطی گزارش شده است که نهضت سوادآموزی در کشور فعالیت می‌کند و تا پایان برنامه پنجم توسعه بی‌سوادی در گروه سنی ۱۰ تا ۴۹ سال می‌بایست ریشه کن می‌شد (اساسنامه نهضت سوادآموزی، ۱۳۹۳).

از سوی دیگر درصدی از کم سوادان در طول زمان به بی سوادی مطلق بازگشت می کنند و این موضوع باز هم جمعیت بی سواد مطلق در کشور را افزایش می دهد (باقرزاده، ۱۳۹۱).

آموزش و پرورش رسمی به عنوان ابزاری برای تربیت نسل آینده بسیار ضروری و مؤثر است ولی آنچه که دارای اهمیت است تربیت در گستره وسیع آن و ارتقای کیفی سطح فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی نسل حاضر می باشد که امروزه تحت عنوان آموزش غیر رسمی^۱ در جوامع مطرح است. در حقیقت اگر آموزش رسمی^۲ را بکارگیری علم و هنر تدریس به کودکان و یا پداگوژی^۳ بدانیم. آموزش بزرگسالان^۴ را باید به صورت به کارگیری علم و هنر خاص برای آموزش بزرگسالان که نقطه مقابل آموزش کودکان است، تعریف کنیم. آموزش بزرگسالان مفهومی وسیع و گسترده دارد و شامل کلیه فعالیت های آموزشی و یادگیری بزرگسالان به صورت رسمی، غیررسمی و اتفاقی در زمینه های مختلف شغلی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، تربیتی، مذهبی، صنعتی، کشاورزی و سوادآموزی می گردد. همانگونه که Ryan (۱۹۹۴) اظهار داشته: قلمرو آموزش بزرگسالان به اندازه وسعت قلمرو خود زندگی است.

سوادآموزی فعالیتی است سازمان یافته به منظور ایجاد جامعه در حال یادگیری از طریق انتقال دانش و مهارت روزآمد به افراد؛ تا بتوانند در جهت تکامل و تعالی حرکت کنند و در سرنوشت جامعه خود از لحاظ اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی مشارکت فعالانه داشته باشند (ابراهیم زاده، ۱۳۸۵). بر این اساس، مهم ترین اصول سوادآموزی شامل مواردی چون: (۱) نیاز به دانستن^۵، (۲) خودمفهومی فراگیر^۶، (۳) نقش تجربه^۷، (۴) آمادگی یادگیری^۸، (۵) رویکرد به یادگیری^۹ و (۶) انگیزه برای یادگیری^{۱۰} است (Knowle et al., ۲۰۰۵). بنابراین، نظام آموزشی مجموعه سازمان یافته ای است که می کوشد برای یادگیرندگان، برنامه های آموزشی پاره وقت یا تمام وقت تدارک ببیند تا آنان به توانمندی هایی برسند که بتوانند مسائشان را حل کنند (تورانی، ۱۳۹۵).

تحقیقات مختلفی نشان می دهد که یکی از علل اصلی عدم استقبال از آموزش های نهضت سوادآموزی بی توجهی به نیازهای آموزشی مخاطبان است. در واقع به دلیل اینکه آموزش های

1. Non Formal education
2. Formal education
3. Pedagogy
4. Adult education
5. The need to know
6. The learner's self-concept
7. The role of experience
8. Readiness to learn
9. Orientation to learn
10. Motivation to learn

نهضت، نیازهای مخاطبان را پوشش نمی‌دهد آنها انگیزه‌های برای ادامه و حضور در دوره‌های سوادآموزی ندارند (حکیم‌زاده، ۱۳۹۲). با این وصف بررسی و شناخت نیازهای آموزشی، نیاز یک سیستم آموزشی موفق است. معمولاً این اقدام اولین گام در برنامه‌ریزی آموزشی و در واقع نخستین عامل ایجاد و تضمین اثربخشی کارکرد آموزش و به‌سازی است که اگر به درستی انجام شود مبنای عینی‌تری برای برنامه‌ریزی فراهم خواهد شد (زندگی همکاران، ۱۳۹۲). در کشورهای مختلف، آموزش مستمر برای همه افراد جامعه که قابلیت کسب دانش‌ها و بینش‌ها و مهارت‌های لازم را دارند و برای تمامی حرفه‌ها و مشاغل به عنوان یک ضرورت مطرح است (اجری دستجه، ۱۳۹۴).

اولین گام در فرآیند برنامه‌ریزی آموزشی گام نیازسنجی است که به واسطه آن فاصله بین وضع موجود و مطلوب تحلیل و مشخص می‌شود و این فاصله گویای نیازهای اساسی‌ای است که باید مورد توجه قرار گیرد. احتمالاً با وجود کثرت نیازهای مشخص شده و مقتضیات عملیاتی و اجرایی نیازها بایستی اولویت‌بندی شوند و بر اساس نیازهای در اولویت قرار گرفته اهداف و مقاصد آموزش تعیین شوند. نیاز آموزشی، تغییرات مطلوبی است که در فرد یا افراد از نظر دانش، مهارت و یا رفتار باید به وجود آید تا فرد یا افراد مزبور بتوانند، وظایف و مسئولیت‌های مربوط به شغل خود را در حد مطلوب، قابل قبول و با استانداردهای کاری انجام دهند و در صورت امکان زمینه‌های رشد و تعالی آن‌ها در ابعاد مختلف فراهم شود.

نیاز آموزشی، فاصله و تفاوت موجود میان توانایی‌ها، دانش‌ها و گرایش‌های فراگیر یا فراگیران در ابتدای آموزش با وضعیت مطلوب آن در پایان آموزش است که از طریق فرآیند آموزش به رفع این فاصله و تفاوت اقدام می‌شود. نیاز آموزشی را می‌توان به وضعیتی تشبیه کرد که در آن بین آنچه هست و آنچه باید باشد تفاوت وجود دارد، این تفاوت ممکن است ناشی از اختلاف سطح در دانش، مهارت‌ها و نگرش‌هایی باشد که سوادآموزان برای بهتر انجام دادن وظایف و کارهای خود به آن‌ها نیاز دارند (فضل‌اللهی و ملکی‌توانا، ۱۳۹۰).

Quinn (۲۰۱۶) در تحقیق خود که با هدف نیازسنجی آموزشی دانش‌آموزان با نیازهای خاص، پی برد که به منظور برخورد با دانش‌آموزان با نیازهای خاص، نیازهای ویژه‌ای در میان معلمان و مدیران لازم می‌باشد. وی اشاره نمود که نیازهای مشاوره‌ای امری مهم در این مدارس است. همچنین، Nadas و همکاران (۲۰۱۵) در تحقیق خود که با هدف نیازسنجی مدیران در مدارس پزشکی انجام گرفت، پس از بررسی‌های انجام شده پی بردند که مدیران این مدارس به منظور ارتقای عملکرد خود می‌بایستی نیازهای مدیریتی خود را از جمله افزایش آگاهی‌های علمی و بهبود تجربه مدیریت در اولویت برآورده‌سازی قرار دهند. Terzive (۲۰۱۴)

در پژوهش خود با هدف بررسی نیازهای آموزشی در مدارس پی بردند که نیازهای آموزشی و اجتماعی از مهمترین نیازها در مدارس هستند. آنان توصیه نمودند که مدیران به نیازهای آموزشی و اجتماعی اهمیت ویژه‌ای قائل شوند. و نیز Chakrabarty و Rikkua (۲۰۱۳) پژوهشی را با عنوان "تحلیل نیازهای آموزشی" انجام دادند که نتایج به دست آمده نشان دهنده این است که آموزش متمرثر بستگی به شناسایی نیازهای فرد، بخش و کل سازمان دارد و همچنین با توجه به محدودیت‌های مالی به منظور اینکه کجا و چگونه برای برطرف شدن نیازها باید سرمایه‌گذاری کرد، بهترین راهکارها را برنامه‌ریزی و ارائه داد.

Miller (۱۹۹۲) نیازهای سوادآموزی را در چهار قالب (۱) روابط انسانی، (۲) مهارت‌های ارتباطی، (۳) مهارت‌های کارکنان (۴) مهارت‌های شغلی تقسیم‌بندی می‌کند (صابری، ۱۳۸۱). در پژوهش‌های گسترده‌ای پژوهشگران قبل از شرکت در دوره‌های آموزشی، زمان و توان قابل توجهی را صرف این موضوع می‌کنند که ثمرات آموزشی این دوره‌ها چیست و در صورت یاد نگرفتن آن، چه ضرری خواهند کرد (Burgess, ۱۹۸۴). صباغیان (۱۳۸۷) و رضانی (۱۳۸۹) در مطالعات خود بیان کردند؛ نیازها و علایق سوادآموزی باید در برنامه‌ریزی‌های آموزشی در نظر گرفته شوند. همچنین، دیدگاه تبیین و اولویت‌بندی نیازهای آموزشی سبب خواهد شد تا با چشم‌داشت به امکانات و منابع در دسترس، به رفع نیازهای آموزشی مهم‌تر افراد همت گماشته شود و منابع لازم به برنامه‌های آموزشی اختصاص یابد (اسماعیلی، ۱۳۸۹؛ سعیدی، ۱۳۸۵؛ دلاور، ۱۳۸۶). در همین راستا کارشناسان تأکید می‌کنند که «سوادآموزی در صورتی قرین موفقیت خواهد بود که به زندگی فرد معنا بخشیده و به او در شناخت نیازها و مشکلات زندگی‌اش و دادن انگیزه به و کمک کند (نجفی، ۱۳۸۷).

امروزه سوادآموزی، به عنوان یک عامل کلیدی برای رشد اقتصادی، ارتقاء مهارت شغلی افراد و مهارت‌های زندگی اهمیت یافته است (Neumark et al., ۲۰۱۱). همچنین، برنامه‌ریزی سوادآموزی با این تصور که افراد بی‌سواد با سواد شوند بنا شده است. این مفهوم به وضوح در ادبیات گسترده آموزش بزرگسالان بیان شده است (Barakat, ۲۰۱۶). چرا که آموزش بزرگسالان یک پدیده سیاسی، اجتماعی و فرهنگی است (Hubackova and Ilona Semradova, ۲۰۱۴).

علاوه بر این، یکی از شاخص‌های رشد در جوامع متمدن، میزان بهره‌مندی مردم آن کشور از حداقل سواد نوشتن و خواندن است. بدیهی است مبارزه با بی‌سوادی نه تنها در مقوله توسعه فرهنگی به عنوان نخستین گام قلمداد می‌شود، بلکه در حوزه‌های اجتماعی و اقتصادی و سیاسی نیز حائز اهمیت ویژه‌ای است. هر چه افراد جامعه به سمت باسواد شدن پیش روند، یقیناً سیر تحول و رویکرد آن جامعه به سمت مفهوم توسعه امر سریعتری خواهد بود. در واقع،

قدرت آموزش، طیف گسترده‌ای از حوزه‌ها در زندگی ماست و محیط‌های مختلف از خانواده تا محل کار و ... را تحت تأثیر قرار می‌دهد (UNESCO, ۱۹۹۷).

فعالیت‌های آموزشی ارائه شده باید متناسب با نیازها و علاقه‌های مخاطبان باشد در غیر این صورت دلسردی آنان و کاهش اثربخشی برنامه‌های آموزشی را سبب خواهد شد. بنابراین، بررسی نیازهای آموزشی و علائق بی‌سوادان و کم‌سوادان حائز اهمیت است. با توجه به آنچه گفته شد شناخت نیازهای آموزشی سوادآموزان برای بالا بردن سطح موفقیت و کارایی برنامه‌های آموزشی ضروریست، لذا با درک اهمیت این مسئله، هدف پژوهش حاضر شناسایی و اولویت‌بندی نیازهای آموزشی سوادآموزان است، تا برای تصمیم‌گیری‌های بهینه در اختیار مسئولان قرار گیرد. پژوهش حاضر به سؤالات زیر پاسخ می‌دهد:

- نیازها، ضرورت‌ها و چشم‌اندازهای سوادآموزی کدامند؟
- اولویت‌بندی نیازهای اساسی آموزشی سوادآموزان چگونه است؟

روش پژوهش

در پژوهش حاضر، با مطالعه‌ی منابع اطلاعاتی به روش مروری-تحلیلی با رویکرد توصیفی به معرفی سوادآموزی، نیازها و چشم‌اندازهای سوادآموزی پرداخته شده و در این پژوهش همچنین، به بسط موضوع و ارائه راهکارها جهت بهبود فرآیند سوادآموزی پرداخته است.

تعریف سواد و سوادآموزی

تعریف سواد

در پژوهشی باقرزاده (۱۳۹۳) چندین تعریف را از دیدگاه مرکز آمار ایران، آیین‌نامه اجرایی اساسنامه، یونسکو و تعریف جدیدی از سواد به شرح زیر ارائه داد:

مرکز آمار ایران: باسواد فردی است که می‌تواند به زبان فارسی یا هر زبان دیگر متن ساده‌ای را بخواند و بنویسد، خواه مدرک رسمی داشته باشد یا نداشته باشد.

آیین‌نامه اجرایی اساسنامه: سوادآموزی بزرگسالان در حد آموزش خواندن تا حد مطلوب، روخوانی قرآن و نوشتن و حساب کردن تا پایان پنجم ابتدایی خواهد بود.

سازمان یونسکو: توانایی افراد برای شناسایی، درک، تفسیر، ایجاد، برقراری ارتباط و محاسبه با استفاده از مواد چاپ شده و نوشته شده است که افراد برای رسیدن به اهداف خود به منظور توسعه دانش و تواناییهای بالقوه خود، و مشارکت کامل در جامعه محلی و جهانی به آن نیاز دارند.

جدید: مجموعه توانایی ها و قابلیت هایی است که فرد را قادر می سازد تا:

- با اعتماد به نفس با مسایل اجتماعی و فردی مواجه شده و آنها را به روش صحیح حل کند.
- ارتباط و تعامل سازنده ای با دیگران و محیط پیرامون برقرار نماید.
- آگاهانه و اختیاری در توسعه جامعه محلی و ملی مشارکت نماید.
- اطلاعات خود را مدیریت کند، دانش خود را توسعه دهد و با استفاده درست از آنها زندگی خود را بهبود بخشد.

تعریف سوادآموزی

سوادآموزی، فرآیند سازمان یافته توانمندسازی بزرگسالان بیسواد و کم سواد جامعه از طریق ایجاد و تثبیت مهارت های نوشتن، خواندن، حساب کردن و روخوانی قرآن کریم و کاربری آن در زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی به منظور تعالی و تکامل افراد و کسب شایستگی های لازم در پیمودن مراتب حیات طیبه است (باقرزاده، ۱۳۹۳).

پیامدهای سوادآموزی

باقرزاده (۱۳۹۳) در پژوهشی پیامدهای سوادآموزی را به هفت دسته فردی، خانوادگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، بهداشتی و فرهنگی به صورت زیر تقسیم بندی می کند:

الف) فردی

ارتقای توانایی افراد برای ارتباط و تعامل مناسب و سازنده با خود، خدا، خلق، محیط زندگی و منابع مکتوب.

ب) خانوادگی

افزایش توانایی افراد برای برقراری ارتباط مؤثر با اعضای خانواده و بهبود سبک زندگی و تحکیم خانواده.

ج) اجتماعی

- ۱) ایجاد تغییرات اساسی در طرز تفکر مردم و نحوه برخوردشان با مسایل مختلف.
- ۲) آگاه ساختن مردم به حقوق و تکالیفشان.
- ۳) آماده کردن افراد برای مشارکت فعال آنان در تصمیم گیری ها و مسایل مختلف زندگی.
- ۴) کمک به فقرزدایی، پیش گیری از خشونت و کاهش ناهنجاری های اجتماعی بر اثر آگاه شدن افراد جامعه.

د) سیاسی

- ۱) توانمند سازی افراد در انتخاب اصلح و نظارت عمومی در محیط پیرامونی.
- ۲) ایجاد وحدت ملی و انسجام سیاسی در پرتو ولایت فقیه.

ه) اقتصادی

- ۱) مهارت مدیریت اقتصاد و تنظیم دخل و خرج و حساب و کتاب هزینه‌ها در زندگی.
- ۲) افزایش میزان کارایی، تقویت مهارت‌های حرفه‌ای و بهبود محیط کسب و کار.
- ۳) مصرف بهینه منابع و رشد درآمدزایی مناطق ویژه (روستا - حاشیه‌نشینی).
- ۴) پرورش استعداد های افراد جامعه و رفع کمبود نیروی انسانی ماهر بومی برای رشد اقتصادی.

و) بهداشتی

- ۱) پیش‌گیری از بیماری‌ها و حفظ سلامت عمومی جامعه و کمک به کاهش نرخ مرگ و میر نوزادان.
- ۲) حفظ محیط زیست، کاهش آلاینده‌ها و استفاده بهینه و قانونمند از منابع طبیعی.

ز) فرهنگی

- ۱) آشنایی، احیا، حفظ، انتقال و توسعه میراث فرهنگی و اعتلای فرهنگ عمومی جامعه.
- ۲) اصلاح سبک زندگی و شیوه تربیت فرزندان بر اساس آموزه‌های قرآنی و دینی.

نیازهای سوادآموزی

تورانی (۱۳۹۵) در پژوهشی پیرامون نظرات بی سوادان و کم سوادان درباره محتوای آموزشی مورد نیاز گزارش کرد؛ این بخش از جامعه به ترتیب، به مقوله های (۱) سیاسی، (۲) اجتماعی، (۳) فرهنگی، (۴) معنوی (دین و اخلاق)، (۵) علمی، (۶) اقتصادی، (۷) فناوری، (۸) بهداشتی و (۹) محیط زیست دسته بندی شده که با عنایت به اطلاعات به دست آمده می توان اظهار کرد که نوسوادان و بی سوادان، وضعیت کلی مقوله های نه گانه را بالاتر از میانگین حد انتظار به عنوان محورهای اصلی مورد نیاز و علائق آموزشی تأیید کرده اند. وی در ادامه به تفکیک هر کدام از مقوله ها به شرح زیر پرداخت:

مقوله سیاسی

سبب آشنایی با دولت و کارهای دولتی، اقوام مختلف کشور و زندگی آن‌ها و کشورهای همسایه، قانون اساسی و سایر قوانین جاری کشور و انتخابات و نحوه برگزاری آن در کشور می‌شود.

مقاله اجتماعی

سبب آشنایی با علت های بیکاری، طلاق، اعتیاد و...، وظایف یک شهروند ایرانی و مسلمان، روش ها و آداب درست زندگی کردن و مسائل مربوط به جوانان، آیین همسرداری و مسائل زناشویی و شیوه های تربیت فرزندان می شود.

مقاله فرهنگی

سبب آشنایی سبک و شیوه زندگی ایرانیان، تاریخ و حوادث ۸ سال دفاع مقدس، شیوه های نگهداری از آثار و بناهای تاریخی و ملی و شخصیت های فرهنگی و تاریخی کشور و فرهنگ دفاع مقدس و خاطرات شهدا و جانبازان می شود.

مقاله معنوی

سبب آشنایی با قرآن، احکام دینی و اخلاق اسلامی، زندگی ائمه اطهار (ع) و زندگی علمای دینی، اعمال مربوط به زیارت عتبات و خانه خدا و روش های امر به معروف و نهی از منکر می شود.

مقاله علمی

سبب آشنایی با موضوعات علمی، مشاهیر و شخصیت های علمی (دانشمندان)، نحوه مطالعه و فهم مطالب روزنامه ها و مجلات، نحوه یاری فرزندان در امور علمی و درسی و حساب و کتاب روزانه (دخل و خرج)، خواندن و نوشتن و ریاضی (حساب کردن) می شود.

مقاله اقتصادی

سبب آشنایی با فنون و مشاغل مختلف و روش های بهتر کسب درآمد و یادگیری آن ها، روش های مصرف درست انرژی (آب، برق، تلفن، بنزین و...)، روش های مصرف درست و سرمایه گذاری درآمدهای خود، قانون های خرید و فروش و مسائل مربوط به نحوه افزایش درآمد و روش های خانه داری و مهارت آموزی و حرفه آموزی از قبیل گلدوزی، خیاطی، آشپزی و... می شود.

مقاله فناوری

سبب آشنایی با روش های کارهای شخصی با وسایل و ابزارهای جدید (کار با رایانه، دستگاه خودپرداز و...) و روش های نگهداری کالا و لوازم منزل (زندگی) می شود.

مقاله بهداشتی

سبب آشنایی با موضوعات بهداشتی و روش های حفظ سلامت جسمی خویش، روش های حفظ سلامت روحی و شاد زیستن، فنون و روش های ورزشی و آثار سوء مصرف مواد مخدر، آداب

و مهارت های زندگی سالم و مسائل و موضوعات قبل و بعد از ازدواج و کمک های اولیه درمانی و روش های پیشگیرانه بیماری های مربوط به انسان و دام می شود.

مقوله محیط زیست

سبب آشنایی با روش های حفظ و نگهداری طبیعت، موضوعات کشاورزی و باغداری و بیماری های دامی و روش های کمک های اولیه و پیشگیری از آسیب های دامی، روش های پاکیزگی محیط زندگی شخصی و اجتماعی و روش های کاهش آلودگی های زیست محیطی (آب، هوا، صوتی، جنگل ها و مراتع و...) می شود.

راهکارهای لازم جهت بهبود فرآیند سوادآموزی

۱) ایجاد مدیریت یکپارچه و استفاده بهینه از تمام ظرفیت های آموزش و پرورش به ویژه سازمان نهضت سوادآموزی از طریق:

- ابتدای نظام ارزشیابی پیشرفت تحصیلی سوادآموزان بر یادگیری، نه نمره پایانی (کیفی، نه کمی).
- ارتقای امنیت شغلی آموزش دهندگان از حیث ادامه کار در دوره سوادآموزی.
- کاربردی کردن محتوی و برقراری ارتباط آن با حوزه نظری و تدوین محتوا با توجه به طبقات سنی سوادآموزان.
- تنظیم برنامه های سوادآموزی در سه دوره زمانی کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت با اولویت تدوین اهداف، روش ها، امکانات، نیروی انسانی و تربیت آموزش دهندگان؛
- استفاده از مشارکت بزرگ سالان (سوادآموزان) در تولید محتوا ناظر بر فرآیند متون باز.
- بهره گیری از گویش های محلی برای سوادآموزی تابعی، برابر مفاد ماده ۱۵ قانون اساسی.
- مشارکت دادن مدیران، معلمان مدارس و مجتمع های آموزشی و پرورشی روستایی و شهری در امر سوادآموزی.
- ایجاد شرایط لازم برای مطرح شدن سوادآموز در مجامع محلی مثل شورای روستا، کمک پای صندوق های انتخاباتی و....
- یادگیری به صورت نفر به نفر و تبیین موقعیت اجتماعی و منافع اقتصادی و دستاوردهای مادی و معنوی.
- در نظر گرفتن بسته های آموزشی تشویقی برای بی سوادان و نوسوادان و فرزندان آنان مانند لوازم التحریر، لوح های فشرده، فیلم های آموزشی و....

- استفاده از چهره های موفق و ادامه دهندگان سوادآموزی برای آموزش به بی سوادان.
- ایجاد محیطی مناسب برای سوادآموزی و حضور مداوم کلمات به صورت مکتوب در زندگی نوسوادان از طریق پوستر، بروشور و یا پیامک های تلفنی و....
- تشکیل کلاس ها در محل کار (بردن آموزش به محل کار) و در نظر گرفتن پاداش قبولی در هر پایه؛
- پیش بینی جوایز معنوی مثل زیارت عتبات عالیات برای سوادآموزان.

۲) ایجاد تکلیف و عزم و همبستگی ملی برای دستگاه های دولتی و جلب مشارکت آنان در امر سوادآموزی از طریق:

- تشویق سوادآموزان از سوی استانداران، فرمانداران، بخشداران و ذی نفوذان محلی.
- روشن ساختن اهداف سوادآموزی و موفقیت بی سوادان از طریق رسانه ملی و محلی.
- گسترش کتابخانه های روستایی (با کتاب هایی که کمتر جنبه آموزشی و بیشتر جنبه سرگرم کننده دارند).
- استفاده از تبلیغات صداوسیما، تشویق اطرافیان، اردوهای تفریحی و علمی برای فرهنگ سازی سوادآموزی.
- اختصاص دادن امتیازات مادی و اداری از سوی ارگان های دولتی و ادارات برای سوادآموزان در حال تحصیل و یا قبول شده.
- اهمیت دادن به مدرک دوره های سوادآموزی از سوی ادارات و نهادها جهت واگذاری طرح های محلی.

- تشویق سوادآموزان از سوی استانداران، فرمانداران و بخشداران و شوراهای محلی.
- بهره گیری از افراد ذی نفوذ محلی برای ایجاد انگیزه در بی سوادان برای سوادآموزی.
- تصویب قوانین لازم در مجلس شورای اسلامی در جلوگیری از بی سوادی.
- بالا بردن فرهنگ مطالعه در جامعه توسط سازمان های مردم نهاد.

۳) مشارکت پذیر کردن فعالیت های سوادآموزی با فعال سازی بخش های غیردولتی و تشکل های مردم نهاد از طریق:

- واگذاری و برون سپاری امور سوادآموزی.
- کسب شرایط حضور در شوراهای محلی، هیئت امنای و غیره.
- فراهم آوردن سازوکارهای لازم برای فعالیت نوسوادان در مراکز اشتغال محلی.
- ترغیب شوراهای و دهیاری ها جهت آموزش بی سوادان.

- تأکید بر کسب علم و دین از طریق روحانیت مساجد پایگاه های مقاومت بسیج.
- برگزاری دوره های خاص برای سوادآموزان از طریق شهرداری ها، بخشداری ها و سایر ارگان ها.
- استفاده از تبلیغات صداوسیما، تشویق اطرافیان، اردوهای تفریحی و علمی برای فرهنگ سازی سوادآموزی.

- بهره گیری از افراد با نفوذ محلی برای ایجاد انگیزه در بی سوادان برای سوادآموزی.

۴) توانمندسازی آموزش دهندگان در سطوح و ابعاد مختلف

- برنامه ریزی و اجرای آموزش های حضوری و غیرحضوری برای آموزش دهندگان.
- تشکیل گروه های مطالعاتی شبکه ای در قالب قطب ها و مناطق کشوری.
- ایجاد فرصت های بازآموزی مستمر علمی، پژوهشی و مطالعاتی برای آموزش دهندگان برتر.
- استفاده از روش آموزش الکترونیکی در ارائه آموزش های شغلی.
- به کارگیری نظرات و ایده های آموزش دهندگان در تصمیم گیری ها و همکاری آن ها در بهبود و پیشبرد امور سوادآموزی.
- استفاده از تجربیات زیسته آموزش دهندگان در تدوین برنامه ها و تولید محتواهای مرتبط.
- توسعه سواد اطلاعاتی و رسانه ای آموزش دهندگان از طریق مواد و منابع آموزشی و رسانه ای مناسب.
- انجام ارزیابی های دوره ای آموزش دهندگان در راستای پاداش مبتنی بر عملکرد.

۵) اصلاح محتوای درسی برای سوادآموزان از طریق:

بازنگری و روزآمد کردن محتوای کتاب های درسی یکی از نیازهای مبرم هر نظام آموزشی به شمار می رود. بازنگری، اصلاح و تجدیدنظر اصولی و علمی در برنامه و محتوای کتاب های درسی، مستلزم توجه به نقش های جدید یادگیرنده در فرآیند یادگیری است (مخاطب و همکاران، ۱۳۹۲). بنابراین، تدوین کتبی که براساس نیاز سوادآموزان تهیه و در این کتب محتوایی گنجانده شود ضروری است؛ کتبی که سوادآموزان بتوانند به راحتی با مطالب آن ارتباط برقرار کنند و انگیزه لازم در آن ها ایجاد شود.

۶) اقدامات قانونی

در این باره باید قوانین و مقررات موجود مورد بازنگری قرار گیرد و ایرادات موردنظر که مانع اثربخشی دوره های سوادآموزی است برطرف شود؛ به عنوان مثال، قوانین مربوط به شرط سنی

برای دوره های نهضت سوادآموزی به گونه ای است که یک فرد پنجاه یا پنجاه و یک ساله نمی تواند در این دوره ها ثبت نام کند یا قانون تفکیک سوادآموزان ایرانی و افغان در حالی که مصاحبه با مصاحبه شونده نشان می دهد که ترکیب دو فرهنگ مختلف موجبات رقابت سازنده، انگیزه بیشتر، آشنایی با فرهنگ دیگر کشورها را فراهم می کند.

۷) ارائه تسهیلات به آموزش دهندگان

درباره مقوله مورد اشاره مفاهیمی همچون استخدام آموزش دهندگان، بیمه آموزش دهندگان و معرفی سوادآموزان از طریق آموزش و پرورش به آن ها مدنظر مصاحبه شونده بود. آموزش دهندگان طی مصاحبه اظهار داشتند که برای اجرای مناسب برنامه های آموزشی انگیزه لازم را ندارند که این به عوامل انگیزشی و اقتصادی آنها بر می گردد.

بنابراین جهت جذب بیشتر آنان باید به عامل هایی همچون امتیاز استخدامی و بیمه هایی که از این قشر حمایت می کنند توجه داشت. همچنین در وضعیت فعلی خود آموزش دهندگان باید سوادآموزان را شناسایی کنند و اقدامات لازم را جهت معرفی انجام دهند که این نکته موجب سردرگمی و صرف هزینه های زمانی و اقتصادی برای آن ها می شود، اما اگر شناسایی افراد توسط آموزش و پرورش طی فرآیند مشخصی صورت گیرد، این امر برای آموزش دهندگان و برنامه های ایشان اثربخش خواهد بود.

۸) افزایش منابع، امکانات و تسهیلات

نهضت سوادآموزی برای عملکرد مطلوب، نیاز به منابع، امکانات و تسهیلاتی دارد که بتوانند نیازهای ویژه سوادآموزان را پوشش دهد به گونه ای که مکان، فضا یا مدارس جداگانه ای به آن ها اختصاص داده شود زیرا به دلیل نبود فضای مشخص برای سوادآموزان آنان را گاهی اوقات به مدارس منتقل می کنند که این انتقال موجبات نارضایتی معلمان و مدیران مدارس می شود و حضور سوادآموزان را مختل نظم مدرسه می دانند. با این وصف چنانچه امکانات و تسهیلاتی در خصوص آموزش به سوادآموزان داده شود، چنین مشکلاتی برطرف می شود و سوادآموز با آرامش خاطر آموزش می بیند.

۹) اصلاح و تجدید نظر در دوره های آموزشی

دوره های سوادآموزی کنونی دارای مشکلاتی هستند و اجرای آن ها بدون اصلاحات موردنیاز اهداف مدنظر آموزش و پرورش را پوشش نخواهد داد. در این باره می توان به انجام قطعا نیازسنجی های متناسب، اصلاح نظام آموزشی فعلی سوادآموزی با توجه به تجربیات جدید و قدیم و اصلاح ارزیابی های آموزشی موجود اشاره داشت.

۱۰) اختصاص سیستم پاداش و تنبیه به سوادآموزان

برای تشویق بیشتر بزرگسالان و حتی جوانانی که فرصت کسب سواد را پیدا کرده‌اند می‌توان از سیستم پاداش و تنبیه استفاده کرد به عنوان مثال یک سیستم تنبیهی می‌تواند بلوکه کردن یارانه ماهانه آن‌ها باشد و یا طبق یکی از سیستم پاداش می‌تواند این باشد که سوادآموزان مقطع متوسطه را رایگان بگذرانند.

ضرورت سوادآموزی

ضرورت سوادآموزی از دیدگاه رهبری

در پژوهشی باقرزاده (۱۳۹۳) ضرورت‌های سوادآموزی را از دیدگاه امام خمینی (رحمة الله علیه) و مقام معظم رهبری به صورت زیر بیان می‌کند:

از جمله حوایج اولیه برای هر ملت که در ردیف بهداشت و مسکن، بلکه مهم تر از آنهاست، آموزش برای همگان است (پیام ۵۸/۱۰/۷ حضرت امام خمینی (رحمة الله علیه)). مایه بسی خجلت است کشوری که مهد علم و ادب بوده و در سایه اسلام زندگی می‌کند که طلب علم را فریضه دانسته است، از نوشتن و خواندن محروم باشد (پیام ۵۸/۱۰/۷ حضرت امام خمینی (رحمة الله علیه)). باید تربیتی داده شود که داشتن گواهینامه دوره ابتدایی، حداقل يك چیز واجب شمرده شود؛ مثل داشتن شناسنامه، مثل گواهی رانندگی، همه باید این را داشته باشند (سخنرانی ۸۷/۲/۱۲ مقام معظم رهبری) در برخی از مناطق کشور بچه‌های واجب‌التعلیم به مدارس نمی‌روند، این خیلی خطرناک است. بسیار چیز بدی است (سخنرانی ۸۷/۲/۱۲ مقام معظم رهبری).

چشم‌انداز سوادآموزی

در افق چشم‌انداز نظام جمهوری اسلامی ایران، سازمان نهضت سوادآموزی، نهادی است کارآمد، اثر بخش، مکمل نظام آموزش رسمی، پاسخ گو به نیازهای ذینفعان و آشنا به اقتضانات محلی، منطقه‌ای و ملی که با اتکال به قدرت لایزال الهی و در پرتو ایمان و عزم ملی و کوشش برنامه‌ریزی شده جمعی و مشارکت فعال و مؤثر آحاد مردم و همه‌ی دستگاه‌های اجرایی، آموزشی و نظارتی، توانمندی لازم در ارائه آموزش مادام‌العمر در قالب نظام آموزش بزرگسالان را دارد.

تورانی (۱۳۹۵) در پژوهشی چشم‌انداز کوتاه‌مدت و میان‌مدت (یک ساله و پنج ساله) سوادآموزی را به صورت زیر اعلام می‌کند:

- ایجاد شرایط برای مطرح شدن سوادآموز در مجامع محلی و ...
- ایجاد مشوق های لازم جهت آموزش بی سوادان توسط فرزندان بیکار آنان
- ایجاد بستر مناسب برای اثبات مهارت ها و شایستگی های سوادآموزان
- تجلیل از چهره‌های موفق سوادآموزی و در نظر گرفتن امتیاز برای تحصیل نوسوادان در سطوح تحصیلات عالی
- کمک گرفتن از نوسوادان در بحث های آموزشی و واگذاری مسئولیت های مختلف به آن ها
- روشن ساختن اهداف سوادآموزی از طریق رسانه ها برای مردم، نشر روزنامه ویژه کم سوادان جامعه و...
- تأکید روحانیون به ادامه نهضت سوادآموزی در مساجد و سایر پایگاه های مقاومت
- حضور سازمان تبلیغات اسلامی در برگزاری کلاس ها و هیئت های قرآنی
- برگزاری دوره‌های خاص برای سوادآموزان از طریق شهرداری ها و سایر گروه ها و سازمان های مردم نهاد
- آموزش در محیط خانه برای اعضای بی سواد خانواده و درآمدزا کردن آموزش ها در محیط خانه
- تسهیل شرایط تحصیل و کسب توانمندی و موقعیت های شغلی بهتر
- فراهم آوردن موقعیت شغلی و کمک به مشکلات و فراهم آوردن شرایطی برای آموزش مهارت های زندگی
- ارزش گذاشتن به سوادآموز و مورد احترام قرار دادن او و نیز معرفی چهره‌های موفق سوادآموزی
- فراهم آوردن ساز و کارهای لازم برای فعالیت نوسوادان در مراکز اشتغال محلی، آموزشی و اداری
- استفاده از تبلیغات صداوسیما، تشویق اطرافیان، اردوهای تفریحی و علمی برای فرهنگ سازی سوادآموزی

نتیجه‌گیری

نیازها، ضرورت‌ها و راهبردهایی که در پژوهش حاضر بدان اشاره شده نشان دهنده نکات مهمی در سطح خرد و کلان هستند که مراکز سوادآموزی با آن روبرو هستند. در این راستا آموزش بزرگسالان باید مورد مذاقه قرار گیرد و فعالیت‌هایی در این زمینه انجام شود (Kalenda, 2015). به صورت کلی، برنامه‌های آموزشی بزرگسالان که فرصتی را برای آموزش بزرگسالان با توانبخشی و خدمات نیروی کار از زمینه‌های مورد توجه فراهم می‌کند، در جهت تأمین اهداف فردی،

استراتژی‌ها و اهداف سازمان می‌باشند و بررسی مجدد می‌شوند (WIOA، ۲۰۱۴). در واقع برنامه‌ها باید دارای ساختاری متناسب با محل فعالیت‌های افراد باشند. در این زمینه نیز فعالیت‌هایی همچون پشتیبانی از بهبود مستمر، اختیار دادن به استان‌ها برای شناسایی نیاز مناطق، توسعه استراتژی برای رسیدگی به نیازهای موردنظر، بررسی آزمایشی استراتژی‌های مدنظر، ادغام راه‌حل‌ها در برنامه‌ای گسترده و ارزیابی تأثیر استراتژی‌های موردنظر می‌تواند جهت دستیابی به اهداف عالی کمک فراوان کند (Udouj et al، ۲۰۱۷). نکته مهم در این زمینه آن است که برنامه‌های آموزشی برای بزرگسالان زمانی پایدار است که محل و اهداف آموزش دوره در دو زمینه کار و آموزش، مشترک و در اهداف کلاس درس گنجانده شده باشند. در واقع آموزش به بزرگسالان در چارچوبی گسترده‌تر از یادگیری سواد خواندن و نوشتن باشد و به تنوع نیازهای سوادآموز توجه شود (Hamilton and Pitt، ۲۰۱۱). در این زمینه برنامه ادغام شده سوادآموزی با توسعه حرفه‌ای کار در بسیاری از برنامه‌های آموزشی افزایش یافته است (Althausen، ۲۰۱۵). لیکن باید حمایت بیشتری از آموزش حرفه‌ای ترکیب شده با کارگاه‌های حرفه‌ای شغلی صورت گیرد (Bruce et al، ۲۰۱۵). چون نتایج بسیاری از تحقیقات نشان دهنده آن است که بدون تمرکز بر انتقال آموزش در محیط‌های شغلی مرتبط با زندگی تحصیلی و شغلی فرد بزرگسال، کیفیت نتایج آموزش پایین خواهد آمد (Clarke، ۲۰۱۳).

بنابراین سازمان نهضت سوادآموزی اگر خواهان پیشرفت و دستیابی هرچه بیشتر به موفقیت در راستای اهداف کلان خود شامل زمینه‌سازی برای پرورش افراد باسواد، برخوردار از آداب اجتماعی و مهارت‌های زندگی، توانمند در حل مسائل و مشکلات زندگی، علاقمند به کار و تولید و یادگیری مستمر و مادام‌العمر است، باید در سطوح خرد و کلان به آموزش دهندگان، سوادآموزان، تهیه منابع و امکانات، برنامه درسی، ساختار سازمان، قوانین موجود و همه عواملی که در تحقیق حاضر به عنوان زمینه‌های آسیب در بدنه نهضت سوادآموزی شناسایی شد توجه کند و اصلاحات ساختاری و محتوایی را در این عوامل و در راستای نیاز استان‌ها مورد توجه قرار دهد. در واقع نظام آموزش و پرورش در جهت اصلاحات برنامه‌های خود، فلسفه اهداف، زمینه فعالیت‌ها و سازمان آموزشی و بازیگران این سیستم را جهت می‌دهد و در این مسیر به اقتصاد بازار، حاکمیت قانون و آزادی فردی توجه می‌کند و همه فعالیت‌ها را به منظور کمک به توسعه اقتصادی و فرهنگی کشور انجام می‌دهد (OECD، ۲۰۰۱).

منابع

- ابراهیم زاده، ع. (۱۳۸۵) آموزش بزرگسالان. تهران: انتشارات پیام نور.
- اجری دستجه، ز. (۱۳۹۴) آموزشی کتابداران کتابخانه های عمومی شهر شیراز، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.
- اسماعیلی، ک. (۱۳۸۹) بررسی میزان اثربخشی و کارایی قرآن آموزی دوره مقدماتی (طرح پژوهشی). تهران: سازمان نهضت سوادآموزی.
- باقرزاده، ع. (۱۳۹۱) بیست میلیون بی سواد مطلق و کم سواد در ایران؛ سه گروه بیشترین بازماندگان از تحصیل، خبرگزاری تسنیم، شناسه خبر: ۳۶۷۵۹۵.
- باقرزاده، ع. (۱۳۹۳) برنامه ریشه کنی بی سوادی در جمهوری اسلامی. وزارت آموزش و پرورش، سازمان نهضت سوادآموزی، چاپ دوم.
- تورانی، ح. (۱۳۹۵) بررسی نیازها و علائق آموزشی سوادآموزان و بی سوادان گروه سنی ۱۰ تا ۴۹ سال، فصلنامه نوآوری های آموزشی، شماره ۵۷، صفحه: ۱۱۹-۱۴۲.
- حکیم زاده، ر. (۱۳۹۲) بررسی علل عدم استقبال بیسوادان از برنامه های سوادآموزی در کشور، گزارش پژوهشی، سازمان نهضت سوادآموزی نیشابور، صفحه: ۵-۱.
- دلاور، ع. (۱۳۸۶) تعیین راهکارهای مناسب جهت سوادآموزی زنان عشایر استان (طرح پژوهشی). تهران: سازمان نهضت سوادآموزی.
- رمضانی، ی. (۱۳۸۹) بررسی رابطه بین فرآیند مدیریت دانش و شاخص های فرهنگ سازمانی از دیدگاه رابینز. مجله علمی و پژوهشی چشم انداز مدیریت، ۱(۳): ۲۵-۴۶.
- ریو، جان مارشال. (۱۳۸۸) انگیزش و هیجان (ترجمه یحیی سید محمدی، ویرایش چهارم). تهران: نشر ویرایش.
- زندگی، ب.، موسوی نژاد، ر.، احمدی قراچه، ع. م. و جمال زاده، م. (۱۳۹۲) بررسی نیازهای آموزشی کارکنان دانشگاه علوم پزشکی شیراز در راستای ارائه الگوی مناسب آموزشی و بهسازی منابع انسانی، فصلنامه علمی دانشگاه علوم پزشکی تربت حیدریه، دوره اول، شماره ۲، صفحه: ۷۶-۷۰.
- سازمان نهضت سوادآموزی (۱۳۹۳) اساسنامه آموزشی، سنجش و ارزشیابی دوره های سازمان نهضت سوادآموزی، تهران، نشر.
- سعیدی، م. ق. (۱۳۸۵) بررسی اثربخشی و مطلوبیت کتاب های طرح آزمایشی دوره (طرح پژوهشی). تهران: سازمان نهضت سوادآموزی.
- صابری، ع (۱۳۸۱) بررسی نیازهای آموزش کارکنان شرکت پالایش نفت اصفهان به منظور تدوین برنامه های آموزشی ضمن خدمت (پایان نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان.
- صباغیان، ز. (۱۳۸۷) روش های سوادآموزی بزرگسالان؛ تعلیم مهارت های خواندن و نوشتن. مرکز نشر دانشگاهی. تهران.
- فضل اللهی، س. و ملکی توانا، م. (۱۳۹۰) جامع به روش ها و تکنیک های مهم نیازسنجی آموزشی، فصلنامه روششناسی علوم انسانی، سال ۱۷، شماره ۶۸.
- مخاطب، م. قدرتی، م و رضاپورلاکانی، س. (۱۳۹۲) تحلیل محتوای شاخص های یادگیری کتاب های آموزشی گروه های مطالعاتی پیگیر سواد سازمان نهضت سوادآموزی اندیشه های نوین تربیتی. ۹(۲): ۱۰۹-۱۳۰.
- نجفی، ز. (۱۳۸۷) بررسی نظریه های انگیزش. بازبایی شده در سایت <http://iranmanagers.persianblog.ir/post>.

Althausen, K. (2015) Job- embedded professional development: Its impact on teacher self- efficacy and student performance. *Teacher Development*, 19(2); 210-225.

Barakat, B. (2016). Improving Adult Literacy without Improving the Literacy of Adults? A Cross-National Cohort Analysis. *World Development*, 87, 242–257.

Bruce, C. D. et al. (2015) The effects of sustained classroom- embedded teacher professional learning on teacher efficacy and related student achievement. *Teaching and Teacher Education*, 26(8); 1598-1680.

Clarke, N. (2013) Transfer of training: The missing link in training and the quality of adult social care. *Health and Social Care in the Community*, 21(1): 15-21.

Dimitrescu, M. Sârbu, L. V. Lacroix, Y. (2015). European Trends for Adults Education in Lifelong Learning Strategy: Modern Methods and Romanian Skills in Training Management. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 180, 1161 – 1169.

Hamilton, M. and Pitt, K. (2011) Changing policy discourses: Constructing literacy inequalities. *International Journal of Educational Development*, 31: 596-605.

Hubackova, S. Semradova, I. (2014). Research Study on Motivation in Adult Education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 159, 396 – 400.

Kalenda, K. (2015) Development of non- formal adult education in the Czech Republic. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 174: 1077-1084.

Nadas, M. Beddenbough, R. Morse, M. McMahon, G. Curry, C. (2015). A Needs and Resource Assessment of Continuing Medical Education in Haiti. *Annals of Global Health*, 81(2): 248-254.

Neumark, D. Johnson, H. Li, Q. Schiff, E. (2011). An assessment of labor force projections through 2018: will workers have the education needed for the available jobs? Report prepared for the AARP foundation by the Public Policy Institute of California.

OECD (2001) Directorate for Education, Employment, Labor, and Social Affairs Education, Committee. Thematic review of national policies of education- ROMANIA: Stability Pact for South Eastern Europe.

Quinn, B. (2016). It's Not Easy': School Nurse Pain Assessment Practices for Students with Special Needs. *Pain Management Nursing*, 17(2), 119-131.

Rikku, R. Chakrabarty, N. (2013). Training Needs Analysis: A Case Study of Loco Pilots. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 104, 1105- 1111.

Ryan, John W. (1994) .Developments in adult education. Global Perspective. Delivered at first consult active seminar on adult education in Islamic Republic of Iran.

Terziev, V. (2014). Analysis of Educational Needs Assessment Methodology of Children with Special Educational Needs in Bulgaria. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 146, 47-54.

Udoug, G., Groverb, K., Belcher, G. and Kacirekb, K. (2017) an investigation of perceptions of programme quality support of adult basic education programmes. *Evaluation and Program Planning*, 61: 106-112.

UNESCO. (1997). what is adult education? Fifth International Conference on Adult Education. Hamburg, July 14-18, 1997. *Adult Learning: A Key for the Twenty-First Century*, 1-3.

زیست‌بوم جدید (همه‌گیری ویروس کرونا) و سوادآموزی

آذر خشنود، هدی آریانپور
(شهرستان‌های تهران، شهرستان ملارد)

چکیده

بحران کووید-۱۹ یک ذره بین چالش‌های سوادآموزی موجود بوده که عمیقاً بر فرصت‌های یادگیری آموزشی و یادگیری مادام‌العمر بزرگسالان با مهارت‌های سوادآموزی کم، تأثیر گذاشته است. در بیشتر کشورهای توسعه یافته که از قبل با سیستم آموزش مجازی آشنایی داشتند هیچگونه مشکلی در امر آموزش مجازی یا از راه دور توسط مربیان و یادگیرندگان بزرگسال وجود نداشت اما در کشورهای غیر توسعه یافته تجهیزات مورد نیاز این سیستم علی‌الخصوص پهنای باند اینترنت، بودجه و زیرساخت‌های این سیستم در تمامی نقاط کشور یا موجود نیست و یا بسیار ضعیف است که سبب شده است تا آموزش مجازی در مسیر همواری قرار نگیرد و در نتیجه این ضعف و کمبود؛ افراد متصدی ارائه دهنده آموزش بزرگسالان و متولیان این امر در آموزش و پرورش نتوانند در مقام پاسخگویی به افراد بزرگسال برآیند.

مقدمه و بیان مسئله

همه‌گیری جهانی ویروس جدید کرونا (کووید-۱۹)، به عنوان یک پاندمی که از دسامبر ۲۰۱۹ در وهان چین خود را نشان داد، به عنوان یک عامل خطرناک برای سلامتی و زندگی‌های میلیون‌ها انسان در کل دنیا تلقی می‌شود (گارفین و همکاران^۱، ۲۰۲۰). در نتیجه این بحران، تغییرات سریع و شدیدی بوجود آمده که تمام دامنه‌های زندگی را تحت تأثیر خود قرار داده است و آموزش و پرورش نیز از این قاعده مستثنی نبود. بر این اساس دولت‌ها و سیستم‌های بهداشت عمومی، با اعلام وضعیت اضطراری اقدامات گسترده‌ای را برای پیشگیری از ابتلاء به این بیماری انجام دادند (روت و همکاران^۲، ۲۰۲۰) که باعث تعطیلی مراکز آموزشی به صورت حضوری گردید و برای این که برنامه‌های آموزشی متوقف نشود آموزش و پرورش تصمیم برای نگرفت که از طریق شبکه آموزش تلویزیون، تمام مطالب درسی را به دانش‌آموزان ارائه کند و هدف اصلی آن نیز عدالت اجتماعی بیان گردید؛ اما با توجه به فراوانی دروس، رشته‌ها و مقاطع تحصیلی، ارائه تمام دروس میسر نشد و از سوی دیگر مشکل عدم وجود تعامل بین معلم و دانش‌آموز بود. تأثیر بحران کووید-۱۹ در آموزش بزرگسالان نیز بسیار حاد بوده است. آموزش بزرگسالان حتی بیشتر از سلامت اجتماعی-اقتصادی و تحرک اجتماعی جوامع در سراسر جهان ارزشمندتر است (لوپز و مک کای^۳، ۲۰۲۰). در این میان مشکلاتی همچون عدم آمادگی سیستم‌های آموزشی، زیرساخت‌ها، مربیان و یادگیرندگان برای یادگیری از راه دور و شکنندگی برنامه‌های سوادآموزی بزرگسالان نمایان شده بود. این بحران برای افرادی که قبلاً به حاشیه رانده شده بودند از جمله ۷۷۳ میلیون بزرگسال و جوانان که دو سوم از آنها زنان و ۶۱۷ میلیون کودک و نوجوانانی بودند که حتی قبل از بحران کرونا در کسب مهارت‌های اولیه خواندن و نوشتن ضعیف بودند بسیار سخت بود. در طول نشست وزرای آموزش و پرورش، علم و فناوری در ماه می سال ۲۰۲۰، استفاده از فن‌آوری‌های آموزشی مانند تلویزیون و رادیو را به ارائه فرصت‌های یادگیری از راه دور برای دختران، پسران، مردان جوان و زنان در طول بحران، تأکید کردند؛ اما این ابزارها و سیستم‌عامل‌ها برای بسیاری از یادگیرندگان قابل دسترسی نبودند. حال سؤال اصلی تحقیق این است که در بحران کرونا چه مشکلاتی آموزشی و چه راهکارهای برای حل این مشکلات سوادآموزی بزرگسالان می‌توان داشت؟

هدف کلی تحقیق

بررسی مشکلات آموزشی سوادآموزی بزرگسالان و راهکارهای موجود در بحران کووید-۱۹.

1. Garfin, D. R., Silver, R. C., & Holman, E. A.

2. Rothe, C., Schunk, M., Sothmann, P., Bretzel, G., Froeschl, G., Wallrauch, C., Hoelscher, M.

3. Lopes, Henrique & Mckay, Veronica.

تأثیر کووید-۱۹ بر آموزش بزرگسالان چه بوده است؟

تأثیر کوتاه مدت کووید-۱۹

تأثیر بلندمدت کووید-۱۹

پاسخ مستقیم

اقدامات به کووید-۱۹

باز کردن تدریجی

فعالیت های اقتصادی و اجتماعی

زندگی و کار کردن

در بحران کووید-۱۹

بازه زمانی

- نیازهای فوری یادگیری؛ تغییر نگرش ها، رفتارها، مهارت های جدید و شایستگی های مرتبط با اقتصاد و جامعه
- آموزش بزرگسالان: حذف موانع
- سیستم یادگیری بزرگسالان: رفع موانع، انتقال به یادگیری از راه دور و یادگیری آنلاین
- ابعاد و شاخه های یادگیری بزرگسالان می تواند به مردم در این بحران کمک نماید.

- نیازهای یادگیری آینده؛ حمایت از تغییر فعالیت های اقتصادی و ارزیابی مجدد مهارت ها و شایستگی ها
- یادگیرندگان بزرگسال: گروه های هدف جدید؟
- سیستم یادگیری بزرگسالان: تغییر در روش های ارائه و تغییر در تهیه کنندگان
- ایجاد فرصت برای پیشرفت در بخش یادگیری بزرگسالان

نقش یادگیری بزرگسالان در یک جهان آسیب دیده از کووید-۱۹ چه می تواند باشد؟

چه مواردی مورد نیاز است تا یادگیری بزرگسالان بتواند نقش خود را بازی کند؟

ارائه آموزش به بزرگسالان به صورت آنلاین

- **ترکیه:** اکثر فعالیت های آموزش بزرگسالان توسط مراکز آموزش عمومی وابسته به وزارت آموزش و پرورش ملی به دلیل کووید-۱۹ بسته شده اند.
- **سوئیس:** تمامی فعالیت های فیزیکی یادگیری بزرگسالان ممنوع است. اگر چه دوره های آموزشی و برنامه های آموزشی هنوز هم می تواند به صورت آنلاین در برخی زمینه ها انجام شود.
- **اتریش:** مؤسسات آموزشی بزرگسالان به دلیل مقررات و قوانین کووید - ۱۹ مجاز به برگزاری کلاس فیزیکی نیستند. هر جا که ممکن است، مؤسسات آموزشی از روش های یادگیری آنلاین استفاده می کنند.
- **فرانسه:** تقریباً تمام ارائه دهندگان آموزش، تداوم آموزشی را از طریق ایمیل، تلفن، دوره های آنلاین، سیستم های شبیه سازی و بازی های آموزشی سازماندهی کرده اند.

تفاوت بین ارائه دهندگان آموزش بزرگسالان با تجربه و بی تجربه

- **کرواسی:** مؤسسات آموزش بزرگسالان که قبل از بحران کووید - ۱۹ فعالیت آموزشی را به صورت آنلاین داشتند، هیچ چالشی عمده ای در انطباق نداشتند. با این حال، مؤسساتی که هیچ تجربه تدریس آنلاین قبل از بحران ندارند، با کمبود تجهیزات مواجه شده اند.
- **نروژ:** سطح دیجیتالی سازی در میان مراکز یادگیری بزرگسالان بسیار متفاوت است. مراکز یادگیری بزرگسالان که قبلاً خود را دیجیتالی کرده اند، چالش های کمتری نسبت به دیگر مراکز داشته اند.
- **ایران:** دغدغه مهم جذب و کلاس گذاری و ممکن نبودن آموزش چهره به چهره به سوادآموزان بزرگسال بود؛ زیرا بسیاری از آنها توانمندی های لازم در استفاده از تبلت و موبایل را نداشتند. آموزش افراد بی سواد یا کم سواد در فضای مجازی به نسبت آموزش رسمی دانش آموزان سختی های بیشتری داشته است زیرا بزرگسالان اغلب مشغله های دیگری هم دارند و انگیزه لازم برای سوادآموزی در بین آنها پایین است.

چالش های اصلی برای یادگیری بزرگسالان

در بسیاری از کشورها، ارائه دهندگان یادگیری و آموزش بزرگسالان مجبور بودند به طور موقت فعالیت های تدریس خود را پس از اقدامات منع آمد و رفت متوقف کنند. بیشتر کشورها گزارش دادند که با چالش های مربوط به سازماندهی فعالیت های آموزشی خود به صورت آنلاین مواجه بوده اند. چالش های اصلی مربوط به تبدیل دوره های چهره به چهره به دوره های آنلاین،

ایجاد روابط آنلاین با یادگیرندگان و تأمین تجهیزات و زیرساخت های مورد نیاز، چالش ها در سازماندهی فعالیت های آموزشی آنلاین؛ و چالش های مربوط به ارزیابی و امتحانات و دسترسی برابر به فرصت های یادگیری است. تغییر به آموزش آنلاین باعث مشکلات برای یادگیرندگان بزرگسالان می شود. یادگیرندگان فاقد مهارت های دیجیتال و یا ابزارهای ICT و همچنین کسانی که با چالش های مرتبط با سلامتی مواجه می شوند، نمی توانند به فعالیت های یادگیری بزرگسالان به صورت آنلاین دسترسی پیدا کنند. ارائه دهندگان آموزش بزرگسالان نیز با چالش های مرتبط با ظرفیت های آموزش آنلاین کارکنان و مربیان مواجه شده اند. همانطور که قبلاً ذکر شد، مربیانی که تجربه در آموزش آنلاین داشتند، به طور کلی در طول بحران کووید - ۱۹ دارای شرایط بهتری در انتقال آموزش نسبت به دیگر افراد بودند. شکاف در شایستگی های دیجیتالی برای مربیان بزرگسالان تأثیر بسزایی در کیفیت آموزش ارائه شده در طول این بحران دارد. بسیاری از ارائه دهندگان یادگیری بزرگسالان آماده نبودند تا شرایط آموزشی خود را به حالت آنلاین تغییر دهند. آنها از لحاظ چالش ها مواجه شده اند با:

- اطمینان از دسترسی به رایانه و تجهیزات ضبط در مؤسسه و در خانه برای مربیان
- ارائه سرورهای قابل اعتماد و ظرفیت بالای سرور
- اطمینان از شرایط کار مناسب (محل کار، ساعات کار) مربیان.

آخرین مورد کلیدی برای بخش آموزش بزرگسالان در طول بحران کووید - ۱۹ درآمد است و برای مربیان آزاد^۱ بسیار مشکل و سخت بود. یک چالش کلی در بسیاری از کشورها کمبود تجهیزات، زمان برای یادگیری و ظرفیت های دیجیتال یادگیرندگان است. بزرگسالان اغلب دستگاه هایی ندارند که بتوانند به محیط های یادگیری آنلاین دسترسی پیدا کنند؛ دیگران باید این دستگاه ها را با سایر اعضای خانواده خود به اشتراک بگذارند. علاوه بر این، تعادل این یادگیری با مسئولیت های کار و مراقبت از اعضای خانواده نیز یک چالش برای آموزش بزرگسال است. در نهایت، بزرگسالان نه تنها ممکن است مهارت های دیجیتال پایه ای را برای موفقیت در استفاده از محیط های یادگیری دیجیتالی نداشته باشند، بلکه مهارت های یادگیری خودگردان و انگیزه برای یادگیری را نیز ممکن است از دست داده باشند. هنوز هم خیلی زود است که کیفیت تدریس و سطح رضایتمندی را در میان یادگیرندگان با آموزش آنها دریافت کرد. با این حال، ارزیابی بعداً در سال جاری انجام خواهد شد.

چالش‌های اصلی و پاسخ کشورها به یادگیری و آموزش بزرگسالان

ویژگی‌های آینده یادگیری بزرگسالان

نتیجه‌گیری

بررسی‌ها نشان داد که کووید-۱۹ تمام بخش‌های اقتصادی و جامعه را به طور کلی تحت تأثیر قرار داده است. با این حال، گروه‌های آسیب‌پذیر بیشترین تأثیر را از این شرایط پذیرفته‌اند و بر این اساس، نابرابری‌های اجتماعی نمایان می‌شوند. بحران کرونا و قرنطینه سبب مشخص گردیدن اهمیت مهارت‌های پایه سوادآموزی، مهارت‌های دیجیتال و فراگیری مهارت‌های یادگیری شده است. بحران کرونا همچنین نشان داد که افراد و جوامع باید حداقل سطح خودکفایی را داشته باشند. پاسخ‌های فوری از بخش یادگیری افراد بزرگسال نشان می‌دهد در بلندمدت، نیاز به بهبود قابل ملاحظه‌ای در کیفیت آموزش آنلاین و ترکیبی و افزایش منابع مالی وجود دارد. ارائه یادگیری برای همه (از جوانان تا سالمندان) یک چالش بزرگ در جوامع محروم با ظرفیت‌های تکنولوژیکی پایین است. برای آموزش بزرگسالان، سیستم‌های یادگیری بزرگسالان باید از لحاظ زیرساخت‌ها، ظرفیت‌های انسانی و بودجه، تضمین دسترسی برابر و رسیدن به بیشترین قشر آسیب‌پذیر در جامعه، توانمند باشند.

راهکارهای پیشنهادی

- ضروری است که حرفه‌ای‌سازی معلمان سوادآموزی را ترویج کنیم و حقوق، وضعیت و شرایط کار مناسب را برای معلمان سوادآموزی تضمین کنیم، در حالی که فرصت‌های توسعه مداوم، پشتیبانی و راهنمایی را فراهم می‌کنیم.
- سرمایه‌گذاری باید در تمام سطوح تحصیلات، از جمله سوادآموزی در یک دیدگاه یادگیری مادام‌العمر باشد. عدالت باید جنبه مهمی از دسترسی به تحصیل باشد.
- اقدام دولت‌ها برای افزایش یادگیری از راه دور و استفاده از کتاب‌های دیجیتال
- استفاده از گروه‌های پیام‌رسان داخلی برای پیگیری درس یادگیرندگان.
- توسعه یک استراتژی جهانی یادگیری بزرگسالان.
- آموزش شیوه‌های جدید تدریس مجازی در شرایط مشابه و یا بدتر از بحران کرونا.
- افزایش بودجه بخش سوادآموزی بزرگسالان در جهت تکمیل تجهیزات و زیرساخت‌های مورد نیاز.

منابع

1. Garfin, D. R., Silver, R. C., & Holman, E. A. (2020). The novel coronavirus (COVID-2019) outbreak: Amplification of public health consequences by media exposure. *Health Psychology: Official Journal of the Division of Health Psychology, American Psychological Association*.
2. Rothe, C., Schunk, M., Sothmann, P., Bretzel, G., Froeschl, G., Wallrauch, C., Hoelscher, M. (2020). Transmission of 2019-nCoV Infection from an Asymptomatic Contact in Germany. *The New England Journal of Medicine*, 382(10), 970–971.
3. Lopes, Henrique & Mckay, Veronica. (2020). Adult learning and education as a tool to contain pandemics: The COVID-19 experience. *International Review of Education*. 66.

بررسی ضرورت‌ها، پیش‌نیازها و کلیدهای یادگیری سوادآموزان

سید محمد فاطمی

(استان اصفهان، شهرستان جرقویه علیا)

چکیده

پژوهش حاضر با هدف شناخت و بررسی پیش‌نیازها و ضرورت‌ها و علایق آموزشی سوادآموزان و پاسخ‌گویی به سؤالاتی درباره کلیدها و مؤلفه‌های یادگیری سوادآموزان و ارائه راهکارهایی برای آموزش و سوادآموزی است. این پژوهش از نوع کیفی توصیفی است و با توجه به تجربیات آموزشی و بررسی مقالات و کتب مربوط به آموزش بزرگسالان است. از نتایج این پژوهش توجه به مشکلات سوادآموزان، ایجاد انگیزه به طرق مختلف، افزایش سواد رسانه‌ای آنها و تقویت مهارت‌های یادگیری آنان می‌باشد.

مقدمه

هیچ تحولی بدون تحول در یادگیری جامعه اتفاق نمی‌افتد. پس نیاز ملی هر جامعه‌ای سوادآموزی است. دیگر بی‌سوادی در جامعه و دنیای در حال توسعه و پیشرفت امروزی جایی ندارد. یکی از شاخصه‌های توسعه یافتگی ارتقای سطح دانش و میزان سواد افراد جامعه است. مهمترین قدرت هر کشوری نیروی انسانی آن است. سوادآموزی فرصتی است برای ارتقا کیفیت نیروی انسانی در جامعه است. سوادآموزی پایه اساسی آموزشی است و توانایی فرد را افزایش می‌دهد. چون سواد ابزار قدرتمندی برای پیشرفت اجتماعی و انسانی است، سوادآموزی هم نقش مهمی در مسیر کاهش و مقابله با آسیب‌های اجتماعی دارد. سوادآموزی نشأت گرفته از فرصت‌های یادگیری برای همه

مردم طبق اصول قانون اساسی و بندهای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش است. اما با توجه به تحولات سریع و شتابنده فناوری اطلاعات و تکنولوژی آموزشی و آموزش مجازی و انواع رسانه‌ها در دنیای امروز باید به ابعاد سوادآموزی پرداخته شود. و برنامه‌ریزی‌های لازم انجام گیرد.

بیان مسئله

هرگونه تلاشی که به خاطر بالابردن میزان دانش و بینش انسانها-چه خردسال و چه بزرگسال، چه انفرادی و چه جمعی، به عمل آید، آموزش مداوم نام دارد. (رووف، ۱۳۸۱) حالا آموزش‌ها می‌تواند از طریق اطرافیان و برنامه‌های آموزشی مدرسه‌ای و غیرمدرسه‌ای و خودآموزی‌ها انجام شود. آموزش بزرگسالان باید در متن آموزش‌های همگانی و مداوم قرار گیرد. فراهم کردن امکانات سوادآموزی برای بزرگسالان بخش کوچکی از آموزش همگانی و مداوم است. نیروی انسانی به عنوان اساسی‌ترین عامل توسعه محسوب می‌شود. بنابراین برای رسیدن به توسعه باید آموزش افراد را در اولویت قرار داد. آموزش و توانمندسازی از عناصر کلیدی توسعه و اساس یادگیری مادام‌العمر است و سرمایه‌گذاری در این حوزه کلید فرآیند توسعه محسوب می‌شود.

سوادآموزی به عنوان فرصتی مناسب برای کسانی که در زمان مقرر از آن محروم بوده‌اند می‌تواند زمینه‌ساز رشد، پیشرفت و توسعه جامعه باشد. (برقی، ۱۳۹۷) یکی از گروه‌های ذینفع در نظام آموزشی، بزرگسالان هستند. آموزش این گروه به لحاظ نقش و ویژگی‌های اجتماعی در مقایسه با کودکان متفاوت است. زیرا کمبود وقت و همچنین گرفتاری‌های شغلی و خانوادگی باعث می‌شود بزرگسالان قادر به حضور در کلاس‌های آموزشی در زمان معین و مکان مشخصی برای آموزش نباشند. از دیگر مشکلات آموزشی این گروه، عدم دسترسی به کلاسهای آموزشی در یک محدوده جغرافیایی، تنوع یادگیرندگان بزرگسال از نظر سن، توانایی برای آموختن و فعالیت‌های کلاسی، انگیزه‌ها و آمادگی‌های جسمی و روانی، تفاوت نظام ارزشیابی از آموخته‌های آنها که در نحوه نگرش آنان نسبت به تعلیم و تربیت و ضرورت آن و روابط اجتماعی و مانند آنها مؤثر است. (شوقی و کاظمی، ۱۳۹۴) این نوشتار می‌خواهد پیش‌نیازها و ضرورت‌های آموزشی سوادآموزان را بیان نماید و با ارائه راهکارهایی برای آموزش و سوادآموزی، در خصوص مشکلات سوادآموزان و انگیزه‌ها و تقویت مهارت‌ها و روش‌های کسب مهارت‌های سوادآموزان توضیحاتی را ارائه نماید.

اهداف

بررسی پیش‌نیازها و ضرورت‌های سوادآموزی و مشکلات سوادآموزان و راههای تقویت یادگیری سوادآموزان

تجزیه و تحلیل

۱) **اهمیت سوادآموزی به عنوان یک نیاز اجتماعی:** سوادآموزی از اساسی ترین و راهبردی ترین مسائل جامعه کنونی ماست. جامعه ای فعال، پویا، توانمند، فعال، هوشمند و فناور است که افراد از سواد کافی برخوردار باشند چون سوادآموزان مشکلات جامعه را کاهش می دهند. پژوهش ها نشان می دهد که ارائه آموزشهای پایه و سواد از افزایش توانمندی و سلامت جسمانی روانی و اجتماعی و بهره مندی از شاخص بهتر برای زندگی افراد جامعه مؤثر است. (برقی، ۱۳۹۷) برای سوادآموزی هم باید برنامه ریزی همه جانبه ای داشت. برنامه ریزی یکی از روش ها و راه حل های مؤثر در از بین بردن اضطراب و نگرانی هاست. برنامه ریزی باعث دقت و نظم در انجام کارهای روزانه فرد می شود. (نظری، ۱۳۹۱) هر چند برنامه ریزی سوادآموزی باید نکاتی از جمله واقع گرا بودن و توجه به نیاز افراد، انعطاف پذیر بودن و تنوع موضوعات مورد مطالعه را در نظر گرفت.

۲) **سوادآموزی عنصر کلیدی توسعه پایدار:** توسعه فرهنگی و علمی هر کشوری تا حد قابل توجهی در گرو آموزش و پرورش و دستاوردهای آن است. (باقری، ۱۳۹۲) بیسواد امروز فقط عدم توانایی در خواندن و نوشتن نیست. تلفن های همراه با امکانات بالایی که دارند و تولید انبوه آنان و ضرورت استفاده همه افراد به عنوان نیاز می طلبد که سواد رسانه ای افزایش یابد. پرداخت قبوض، انتقال پول، خرید اینترنتی، از مهارت های سوادآموزان است. بنابراین ماموریت سوادآموزی با سالهای گذشته متفاوت شده است. پس باید به دنبال سوادآموزی مدرن باشیم.

مطالعات مختلف نشان داده است که سوادآموزی علاوه بر پاسخ گویی به نیازهای اجتماعی و فرهنگی، نقش مهم و مؤثری در کاهش مرگ و میر کودکان، رشد کشاورزی، بهبود وضعیت روستائیان، کاهش مهاجرت به شهرها، بهبود محیط کسب و کار، مشارکت فعال تر مردم در مسایل اجتماعی و ارتقا سلامت عمومی داشته و همه این عوامل رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را به همراه دارد. (برقی، ۱۳۹۷) بنابراین لازم است جمعیت فعال سوادآموز شناخته شود و برنامه ریزی برای آموزش آنها تدارک دیده شود. از روش های جدید آموزشی برای بازدهی بیشتر استفاده گردد.

۳) **مشکلات آموزشی و سوادآموزی بزرگسالان:** رمز نگهداری مطالب در حافظه بلندمدت، متصل کردن محتوای حافظه کوتاه مدت به حافظه بلندمدت است (طاهر، ۱۳۹۳) برای پایداری و نگهداری مطالب خوانده شده در حافظه باید به احساسات طرف مقابل، میزان دقت و تمرکز شخص روی موضوع و تکرار مطالب توجه کرد. روش های آموزشی یادگیری، تفاوت های فردی، نیازهای امروزی و سلیق افراد متفاوت است و بالطبع باید به انواع روش های یادگیری توجه کرد

و برنامه‌ریزی را انجام داد. هر کسی روش آموزشی خاص خود را دارد، روشی که برای آموزش کودک شما منطقی و مفید است، ممکن است در مورد کودک دیگر پاسخ ندهد. کانال‌های دریافت یکی از نکات اساسی آموزش هستند. (طاهر، ۱۳۹۳)

حال این نکات را برای آموزش بزرگسالان در نظر بگیریم. تیپ آموزش اولیا چگونه است؟ بهتر است خلاقیت آموزشی را در منزل بالا ببریم. فرزندان خانواده برای پرورش ذهن و دوری از آلزایمر و افسردگی والدین چه راههایی را برگزیده‌اند؟ بهتر نیست کمک‌های آموزشی در منزل به صورت تعاملی و دسته جمعی، همه‌جانبه، مستقیم و غیرمستقیم به روش‌های متفاوت باشد. پیگیری تکالیف بچه‌ها، املا گفتن والدین، راهنمایی خواستن، سؤال و جواب، حل جدول، خواندن پیامک و لطیفه و ... والدین، نگرانی‌های زندگی، مشکلات اقتصادی و دغدغه‌های این برهه از زمان را مدیریت نمایند و عادت‌های خوب مانند کتابخوانی، شاد بودن، بازی با بچه‌ها و نصیحت‌ها و گفتگوهای خانوادگی را در پیش گیرند.

۴) سواد رسانه‌ای و سبک زندگی: سواد رسانه‌ای کسب مهارت‌های ضروری و لازمی در استفاده از تکنولوژی نوین اطلاعات و ارتباطات و توانایی تجزیه و تحلیل و ارزیابی و ایجاد انواع پیام‌های رسانه‌ای است. بالا بودن سواد رسانه‌ای اولیا و مربیان به کودکان و نوجوانان کمک می‌کند تا اطلاعات غلط و دروغ را بشناسند و با نگاهی دقیق، نقاد و تحلیلی، پیام‌ها را بر اساس تجارب و باورها و ارزش‌ها ارزیابی نمایند، تا در این محیط پیچیده سردرگم نشوند. بالا بودن سواد رسانه‌ای والدین آنها را در یادگیری بهتر با رسانه‌ها کمک می‌کند. والدین بهتر است با بهانه‌ای مورد قبول از ورود رسانه‌های مخرب به خانه جلوگیری شود و سبک زندگی مناسب برگزیده شود. سواد رسانه‌ای اولیا یک ضرورت به حساب می‌آید و می‌تواند به عنوان راهنما و پشتیبان فرزندان و از طرفی کمک‌کننده و تسهیل‌گر یادگیری خود سوادآموزان باشد.

۵) انگیزه‌های سوادآموزی: افرادی که برای ادامه زندگی و انجام امور، برای خود انگیزه می‌آفرینند، در واقع کنترل درونی و احساس مسئولیت را در خود رشد و پرورش می‌دهند و معمولاً مثبت می‌اندیشند. مسلماً مثبت اندیشیدن، داشتن نگرش مثبت در زندگی و به‌کارگیری کلمات امیدبخش، یا تلقین و تجسم‌های مثبت، شانس موفقیت را افزایش می‌دهد. (فاضلی و اشرف‌العقلایی، ۱۳۹۲).

انگیزه چیزی است که فرد را به هیجان می‌آورد. شور و اشتیاق را در او زنده می‌سازد. به او انرژی می‌دهد او را به سوی انجام کاری فرا می‌خواند و سرانجام به سوی موفقیت سوق می‌دهد. انگیزه فرآیندی ظریف و پیچیده است که به مجموعه‌ای از مهارت‌ها، دانش‌ها، اعتقادات و احساسات

نیازمند است. (نوری، ۱۳۹۵) وقتی رسیدن به چیزی با ارزش انسان را به شور و شوق می‌آورد این اشتیاق باعث می‌شود فرد با علاقه زیاد برای رسیدن به آن برنامه‌ریزی کند. برای سوادآموزی هم باید ایجاد انگیزه نمود تا برنامه‌ریزی بوجود آید.

اگر انگیزه و اشتیاق فرد برای یادگیری زیاد شود راه‌های متفاوتی انتخاب می‌گردد که به هدف خود برسد. هر چند مؤثرترین انگیزه نوع درونی آن است یعنی فرد فقط برای یاد گرفتن و کسب آگاهی به تحصیل می‌پردازد، ولی برای بزرگسالان چه اشکال دارد انگیزه‌های بیرونی هم تقویت شود. ذهن ما حقایق را آن‌طور که ما می‌بینیم می‌پذیرد و هر آنچه را ما با خود تکرار می‌کنیم می‌داند در این صورت، بیابید ذهن خود را با افکار مثبت، تصاویر و جملات امیدوار کننده پر کنیم و از این تجسمات مثبت و جملات امید دهنده به عنوان ابزاری برای رسیدن به اهداف و موفقیت نهایی استفاده کنیم. (فاضلی، ۳۹۲) با شناخت علایق سوادآموزان می‌توانیم با روش‌های مختلف در آنان ایجاد انگیزه کنیم و آنها را به سوادآموزی سوق دهیم.

۶) تقویت مهارت‌های یادگیری سوادآموزان:

الف. یادداشت برداری: یکی از مهارت‌های افراد در زندگی روزمره توانایی یادداشت برداری است فرد بتواند شماره‌ای، نکته‌ای و ... را سریع در دفترچه یادداشت خود بنویسد و این امر اهمیت با دقت گوش دادن را به ما می‌رساند. یک راننده می‌خواهد تلفن مشتری خود را یادداشت نماید. یا آدرس باربری را بنویسد. کشاورز می‌خواهد مقدار نهاده‌های دامی را یادداشت کند و کاسب دوست دارد مبلغ چک را خودش بنویسد و دامدار راغب است مقدار شیر تحویلی را در دفترچه خود بنویسد و پیش خود نگه دارد. بنابراین سوادآموز باید یک شنونده فعال و جدی باشد نه یک شنونده منفعل و بی‌اعتنا. در واقع باید از تفاوت‌هایی آگاه شویم که سوادآموزان دارند.

ب. شناخت سوادآموزان بصری، سمعی و لامسه‌ای: ما همه چیز را از طریق حواس پنج‌گانه خود یاد می‌گیریم از زمانی که متولد می‌شویم از این حواس برای یادگیری مطالبی در مورد خودمان و جهان اطرافمان استفاده می‌کنیم. ما هم به عنوان فرد بالغ و بزرگسال اگر چه روند یادگیری پیچیده‌تری نسبت به کودک خردسال داریم، اما هنوز برای کسب اطلاعات، حواس پنج‌گانه خود را بکار می‌بریم. (فاضلی و اشرف‌العقلایی، ۱۳۹۲) سوادآموزان باید شناخته شوند که یادگیرندگان بصری‌اند یا یادگیرندگان سمعی یا لامسه‌ای.

ج. ایجاد انگیزه، علاقه، نشاط و خلاقیت آموزشی: انسان‌های با انگیزه، توانمند، دانا و بصیر سرآغاز تحول یک جامعه پویا هستند. دیگر زمان خواندن و نوشتن عادی نیست و نیازها در جامعه امروزی گسترش پیدا کرده است. باید خلاقیت‌های آموزشی هم زیادتر شود. برای برخورد با مسایل

آموزشی سوادآموزان، مدیران باید ابتکار عمل و خلاقیت به خرج دهند. توانمندسازی سازمان‌ها باید افزایش پیدا کند.

عشق به یادگیری و شور و نشاط آموزشی در آنها زیاد شود. گفته می‌شود هیچ دانش‌آموزی در مدرسه آموزش نمی‌بیند الگوهای موجود در خانواده و در بین دوستان برای کودکان مهم بسیار مهم هستند. اما برای سوادآموزان و جامعه بزرگسال باید گفت فرزندان باید والدین را تشویق کنند که با اشتیاق بیشتر بخوانند و بنویسند و پیشرفت تحصیلی را تجربه نمایند. یکی از مواردی که در آموزش سوادآموزان باید مد نظر داشت چه چیزی یاد گرفتن نیست و چگونه یاد گرفتن است. یعنی باید یادگیری آسان. یادگیری‌های تصادفی را به یادگیری‌های هدفمند تبدیل نمود.

نتیجه‌گیری

سوادآموزی به عنوان یک نیاز اجتماعی سفارش همه ادیان و دارای قداست و سابقه طولانی در کشورها دارد. فرصتی دوباره برای جبران وقت و حقوق تلف شده و توسعه عدالت آموزشی است. سوادآموزی امری یک جانبه و مستقل از دیگر امور مرتبط نیست. باید نیازهای مخاطبان اطلاع پیدا کرد. از فرصت‌ها بهره جست. سوادآموزی باید به زندگی افراد معنا بخشد و فرد را در شناخت نیازها و مشکلات زندگی خود کمک کند. سوادآموزی با اصل قرار دادن خانواده باشد که فرزندان کمک کنند.

روش‌های خودآموز و گروهی زیاد شود. توانایی تغییر در زندگی تعریفی نویی است از سوادآموزی افراد که باید هدف قرار گیرد. نگاه تحولی در سیستم آموزشی بزرگسالان و نهضت سوادآموزی انجام شود. روش‌های نوین آموزشی و روش‌های کارآمد علمی با ترسیم ساختارهای جدید آموزشی انجام گیرد. توجه به احتیاجات فردی و اجتماعی و یادگیری بزرگسالان و مثبت اندیشیدن و داشتن نگرش مثبت در زندگی و به‌کارگیری کلمات امیدبخش یا تلقین و تجسم‌های مثبت‌شانس موفقیت سوادآموزان را افزایش می‌دهد. در آموزش برای پایداری و نگهداری مطالب خوانده شده در حافظه باید به احساسات طرف مقابل، میزان دقت و تمرکز شخص روی موضوع و تکرار مطالب توجه کرد. انگیزه‌های بیرونی سوادآموزان و چگونه یاد گرفتن آنها در فضای مجازی با یادگیری‌های هدفمند تقویت شود.

پیشنهادات

۱. خواست و استعداد افراد یکی از شروط پذیرش برای آموزش سوادآموزی است که برنامه‌ها باید انعطاف داشته باشد که درس و کار با هم آمیخته گردد. برای افزایش میل و رغبت نسبت به

با سواد شدن اعضای خانواده و جامعه و احساس مسئولیت و مشارکت جدی و فعال و هدفمند برنامه ریزی شود و در این مورد که هر فرد در هر موقعیت و مسئولیتی بتواند به عنوان مربی ایفای نقش کند. پزشک، روحانی، سرکارگر، مهندس و مروج کشاورزی، مسئولان تعاونی ها، شرکت ها، کارخانجات و ...

۲. شرایط مساعد برای فعالیت های آموزشی جمعی و فردی سوادآموزان فراهم شود. با دوره های تعلیماتی، آموزش های حرفه ای و ضمن خدمت و استفاده از رسانه های گروهی مانند فعال شدن برنامه رادیویی سوادآموزی برای رانندگان یا ترویج همیار معلمی دانش آموزان برای اولیا و ارائه گزارش به مدرسه انجام گیرد.

۳. تشویق به خودآموزی سوادآموزان به روش های مختلف با استفاده وسیع از وسایل آموزشی و توجه به مشاغل، اهدا کتاب به بی سوادان و برای ارائه گواهینامه های مختلف به افراد سوادآموز، سوادآموزی تشویق و ترویج شود که می توان از معلمان خبره مناطق و مشاوران تحصیلی برای سوادآموزی کمک و مشورت گرفته شود.

۴. با توجه به صنعتی شدن جوامع و سرعت روبه رشد نوآوری ها و تغییرات تکنولوژی کارآیی کارگران کاهش یافته و بر میزان مشاغلی که نیاز به مهارت بیشتر دارد اضافه شده است. بنابراین برای ارتقا سطح علمی، فنی و تخصصی کردن نیروی کار در عرصه های مختلف اجتماعی باید نیروی انسانی به آخرین دانش و فناوری مجهز شوند.

منابع

- باقری، خسرو (۱۳۹۲). الگوی مطلوب آموزش و پرورش در جمهوری اسلامی ایران، تهران: انتشارات مدرسه.
- برقی، اسماعیل (۱۳۹۷). سوادآموزی عنصر کلیدی توسعه پایدار، راهبرد، ش ۵۶
- بهرامیان، سیده فاطمه، دهقان، علی اکبر (۱۳۹۷). بررسی نقش سوادآموزی در بهبود کیفیت زندگی زنان سوادآموز.
- پورحسینی، مژده (۱۳۹۱). کلیدهای یادگیری، تهران: انتشارات کتاب نشر.
- رئوف، علی (۱۳۸۱). سهم معلم، شیوه معلم، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.
- شوقی، محمدرضا، کاظمی، سامره (۱۳۹۴). ضرورت کاربرد روش های تلفیقی با فناوری اطلاعات در آموزش بزرگسالان.
- هلیر، رجینا و رایبسنون، کارل و شرود، فیلیس. معجزه تقویت مهارت های یادگیری. ترجمه: فاطمه فاضلی و احمدرضا اشرف العقلایی (۱۳۹۲). تهران: نشر بصیر.
- ادوارد کنراد راگ، ادوارد و براون، جورج (۱۹۳۸). توضیح دادن در دبستان. ترجمه: علیرضا کیامنش و کامران گنجی (۱۳۸۲). تهران: انتشارات رشد.
- نظری، مرتضی (۱۳۹۱). عوامل موفقیت در تحصیل، تهران: انتشارات مدرسه.

بررسی تأثیر سوادآموزی تقاضامحور در جذب بیشتر سوادآموزان شهرستان اردل

سجاد اسدی اردلی، امین گنجی زاده ممسنی
(استان چهارمحال بختیاری، شهرستان اردل)

چکیده

سوادآموزی در سطح کشور و استان‌ها باید از رویکرد عرضه‌محوری به تقاضامحوری تغییر یابد و برای تحقق این هدف باید برنامه‌های نهضت سوادآموزی با در نظر گرفتن میل و رغبت و نیازهای سوادآموزان همراه باشد. مشارکت افراد توانمند در افزایش سطح توانایی‌های علمی و مهارتی به دیگران موجب می‌شود که بهره‌وری آموزش به نوسوادان نیازمند تعلیم با ارتقا همراه شود و این خود باعث افزایش رفاه، آسایش، امنیت و فرهنگ می‌شود. هدف از مقاله حاضر بررسی برنامه‌های سوادآموزی تقاضامحور با تأکید بر اهمیت بخش سوادآموزی مهارتی و بررسی نقاط قوت و ضعف این برنامه‌ها و ارائه پیشنهادهایی در جهت بهبود سوادآموزی و جذب بیشتر افراد برای استفاده از کلاس‌های سوادآموزی در سطح شهرستان اردل است. روش پژوهش از نوع کیفی و با رویکرد توصیفی تفسیری است که مشارکت‌کنندگان به صورت هدفمند انتخاب شده‌اند. داده‌ها از طریق مصاحبه با ۱۰ نفر از آموزش‌دهندگان سطح شهرستان از طریق مصاحبه گردآوری شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که توجه به نیاز فراگیران در طراحی برنامه‌ها و آموزش مهارت‌های عملی و افزایش تنوع مهارت‌ها در کلاس‌های سطح شهرستان باعث افزایش انگیزش برای شرکت در کلاس‌های سوادآموزی می‌شود و علاوه بر آن آموزش‌ها

می‌تواند موجب پیشرفت و رونق شهرستان از نظر اقتصادی-اجتماعی و تربیت نیروی کار مناسب در سطح روستاهای شهرستان شود.

کلمات کلیدی: سوادآموزی، نیازهای فراگیران، مهارت‌آموزی، توسعه فرهنگی، توسعه اقتصادی

مقدمه

قرن بیستم را قرن برنامه‌ریزی و قرن توسعه و رشد خوانده‌اند. زیرا در این قرن نهضت و جنبش در وسعت جهانی برای تأمین رفاه و آسایش و ارتقای سطح زندگی عموم مردم آغاز شده است. اولین برنامه ریزی آموزش سیستماتیک همراه با برنامه‌ریزی اقتصادی در سال ۱۹۲۳ در شوروی آغاز شد.

در کشور ایران نیز همانند اغلب کشورهای جهان پس از جنگ جهانی دوم برنامه‌ریزی‌های ارزشمندی برای رفع بی‌سوادی در کشور انجام شده است اگر چه هدف عمده این برنامه‌ریزی توسعه اقتصادی بود و برای توسعه اقتصادی نیاز به نیروی کار باسواد بود و سوادآموزی برای توسعه اهداف اقتصادی مطرح شد، اما با این حال تلاش‌های انجام گرفته برای باسواد کردن عموم افراد جامعه تأثیرات قابل توجهی در زندگی مردم در بخش‌های گوناگون از جمله توسعه اقتصادی؛ فرهنگی و سیاسی برجا گذاشت. (۱)

در ابتدا تلاش‌های سوادآموزی فقط معطوف به آموزش خواندن و نوشتن به بزرگسالان و افراد بازمانده از تحصیل بود اما پس از تلاش‌های چندین ساله در سطح جهان و بررسی نتایج این تلاش‌ها سرانجام وزیران آموزش و پرورش کشورهای جهان در گردهمایی تهران در سال ۱۳۴۴ مفهوم سوادآموزی تابعی را به عنوان برداشتی کامل و مؤثر از سواد پذیرفتند. در واقع در این گردهمایی از ضرورت هماهنگ ساختن برنامه‌های سوادآموزی با نیازها فراگیران صحبت شد. (۲)

«یکی از راه‌های شرکت بزرگسالان در کلاس‌های سوادآموزی این است که برنامه‌ریزان این دوره‌ها از داده‌های مربوط به انگیزه مشارکت برای طرح‌ریزی دوره‌هایی که مطابق با نیازهای سوادآموزان است استفاده کنند. اگر برنامه‌ریزان خصایص افراد و نیازهای آنها را بدانند قادر خواهند بود که نوع برنامه‌ها را با خصایص گروه‌های خاص متناسب سازند.» (۳)

امروزه برنامه‌ریزان سعی می‌کنند کلاس‌های سوادآموزی را متناسب با نیازها فراگیران طراحی کنند. بنابراین در کنار آموزش مهارت‌های خواندن و نوشتن و حساب کردن مهارت‌های متناسب با نیازهای فراگیران در نظر گرفته می‌شود. در این مقاله این موضوع را بررسی می‌کنیم که تناسب مهارت‌های با نیاز فراگیران چه تأثیری در جذب فراگیران برای شرکت در کلاس‌های سوادآموزی دارد.

پیشینه پژوهش

تئودر شولتز از مهمترین اقتصاددانان معاصر و پدر نظریه سرمایه‌ی انسانی بر اهمیت و ضرورت توجه به سرمایه‌های انسانی در تحلیل‌های اقتصادی تأکید دارد. بنا بر عقیده شولتز توانایی‌های اکتسابی انسان‌ها مهمترین منبع رشد بهره‌وری و توسعه اقتصادی سال‌های اخیر به حساب می‌آید و آموزش و پرورش به عنوان مهمترین سرمایه‌گذاری در انسان‌ها دارای مؤثرترین نقش در رشد توسعه جوامع می‌باشد. جهان امروز در یافته است که آموزش افراد نوعی سرمایه‌گذاری ملی است و هر کشوری در این راه تلاش بیشتری نماید بدون شک از رشد و توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی بیشتری در آینده برخوردار خواهد بود. سرمایه انسانی که در نتیجه آموزش حاصل می‌شود از مهمترین عوامل رشد و توسعه اقتصادی است. (Fattahi Bayat, Gh., goodarzi, A.& Goodarzi, M., R.2016, p. 135).

امروزه آنچه که اهمیت زیادی دارد متناسب ساختن برنامه‌های آموزشی با علاقه و توانایی‌ها و نیازهای فراگیران است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر با توجه به اهداف و پرسش‌های مطرح شده به صورت کیفی است. پژوهشگر از طریق مصاحبه و با رویکرد استقرایی از اطلاعات وارده به نتیجه‌گیری کلی و بعد از جمع‌آوری داده‌ها به تجزیه و تحلیل آن پرداخته است. در ابتدا داده‌ها گردآوری و سپس به تجزیه و تحلیل آنها پرداخته شد. در نوع تحقیقات کیفی پژوهشگر برای انتخاب افراد مورد مطالعه به شیوه‌ی هدفمند عمل می‌کند. همچنین در این مسیر از اصل نمونه‌گیری با حداکثر تنوع و اصل اشباع‌شدگی در انتخاب نمونه بهره گرفته شده است. بنابراین مطالعه حاضر از این نوع نمونه‌گیری استفاده نمود به طوری که از مسئولان سوادآموزی شهرستان اردل خواسته شد تا ده نفر از بهترین آموزش‌دهندگان را معرفی کنند تا پژوهشگر با آنها مصاحبه نماید. رویکرد مورد استفاده در تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش رویکرد توصیفی-تفسیری است. روند تجزیه و تحلیل داده‌ها در این بخش به شیوه‌ی تحلیل محتوای استقرایی است. ابتدا با هر یک از مصاحبه‌شوندگان مصاحبه‌ای صورت گرفت و مصاحبه‌ها ضبط شدند و هر مصاحبه حدود ۲۰ دقیقه طول کشید. سپس مصاحبه از فرم شفاهی به حالت نوشتاری تبدیل شد و سپس متن هر مصاحبه مورد تحلیل قرار گرفت و نکات کلیدی هر کدام از مصاحبه‌ها استخراج شد. در ادامه بر اساس دیدگاه گرانهمیم و لاندمن (Graneheim & Lundman) از روش تحلیل ۵ مرحله‌ای زیر برای تحلیل داده‌ها استفاده شد.

- ۱) پیاده سازی کل مصاحبه بلافاصله بعد از انجام هر مصاحبه
- ۲) خواندن کل متن برای درک کلی از محتوای آن
- ۳) تعیین واحد های معنا و کدهای اولیه
- ۴) طبقه بندی کدهای اولیه و مشابه در طبقات جامع تر
- ۵) تعیین درون مایه اصلی طبقات

بر اساس تحلیل متون مصاحبه به طور خلاصه نکات زیر توسط پژوهشگر از هر مصاحبه به دست آمد.

یافته های پژوهش

□ اولین مصاحبه شونده با مدرک کارشناسی ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش با ۷ سال سابقه ی تدریس

ردیف	نکات مهم مصاحبه	مؤلفه های فرعی
۱	آموزش هنرهای دستی که بازار مناسبی در استان های همجوار دارد باعث جذب بیشتر فراگیران می شود.	تقویت صنایع دستی بومی
۲	افزایش مهارت های قابل آموزش در کلاس های سوادآموزی باعث افزایش مشارکت شرکت کنندگان می شود.	اهمیت مهارت آموزی
۳	کلاس های سوادآموزی مهارت محور باعث تشکیل کارگاه های کوچک تولیدی در سطح روستاها می شود.	اقتصادی
۴	سواد باعث جلوگیری از شغل های کاذب می شود.	اقتصادی
۵	کلاس های سوادآموزی مکان مناسبی برای برنامه ریزی جهت انجام کارهای مشارکتی در سطح روستا است.	افزایش همدلی

□ دومین مصاحبه شونده با مدرک کارشناسی رشته الهیات و ۹ سال سابقه ی تدریس

ردیف	نکات مهم مصاحبه	مؤلفه های فرعی
۱	شرکت در کلاس های سوادآموزی باعث جلوگیری از بیکاری فصلی فراگیران می شود.	برابری اقتصادی
۲	از جمله دلایلی که باعث کاهش مشارکت مردان در کلاس های سوادآموزی می شود تنوع کم کلاس های مهارت آموزی است.	اهمیت مهارت آموزی

ردیف	نکات مهم مصاحبه	مؤلفه های فرعی
۳	سوادآموزی مهارتی باعث تقویت همدلی در بین افراد می شود.	افزایش همدلی
۴	سوادآموزی همراه با کسب مهارت باعث کاهش نابرابری ها در سطح اجتماع می شود.	برابری اقتصادی
۵	کلاس های سوادآموزی مهارتی باعث افزایش حس خودکارآمدی و تقویت روحیه فراگیران می شود.	افزایش همدلی

□ سومین مصاحبه شونده با مدرک کاردانی نرم افزار و ۶ سال سابقه تدریس

ردیف	نکات مهم مصاحبه	مؤلفه های فرعی
۱	کسب مهارت در کلاس های سوادآموزی توسط فراگیران زمینه مناسبی برای جذب سرمایه گذاری کارهای تولیدی در روستاهاست.	اقتصادی
۲	مهارت های متناسب با محیط فرهنگی و جغرافیایی باعث جذب بیشتر فراگیران در کلاس ها می شود.	حفظ صنایع دستی بومی هر منطقه
۳	کسب مهارت در کلاس های سوادآموزی زمینه تأمین نیروی مناسب در سطح روستاها را فراهم می کند.	افزایش نیروهای انسانی مناسب
۴	کسب سواد باعث توانایی افراد برای فراگیری مهارت های در خارج از چارچوب برنامه کلاس های سوادآموزی می شود.	زمینه ی پیشرفت در مراحل بعد
۵	سواد باعث برابری های اقتصادی و اجتماعی می شود.	کاهش نابرابری

□ چهارمین مصاحبه شونده با مدرک کارشناسی آموزش ابتدایی با ۷ سال سابقه تدریس

ردیف	نکات مهم مصاحبه	مؤلفه های فرعی
۱	کلاس های سوادآموزی مهارتی زمینه ایجاد گروه های کاری کوچک در روستاها را فراهم می آورد.	افزایش همدلی
۲	شرکت بزرگسالان در کلاس های سوادآموزی باعث تشویق هر چه بیشتر کودکان و نوجوانان برای اهمیت دادن به درس و کسب مهارت های مفید می شود.	اهمیت مهارت آموزی
۳	شرکت در کلاس های سوادآموزی برای زنان سرپرست خانوار به دلیل کمک به اقتصاد خانواده با اهمیت است.	اقتصادی

ردیف	نکات مهم مصاحبه	مؤلفه های فرعی
۴	سواد باعث تغییر و ارتقای شغل می گردد.	اقتصادی
۵	اینکه فراگیران در کنار آموزش سواد مهارتی را نیز آموزش می بینند باعث علاقه و افزایش انگیزه و دید مثبت دیگران در آنان می شود.	ارتباط مؤثر

□ پنجمین مصاحبه شونده با مدرک کارشناسی آموزش و پرورش ابتدایی با ۶ سال سابقه ی

تدریس

ردیف	نکات مهم مصاحبه	مؤلفه های فرعی
۱	کلاس های سوادآموزی همراه با آموزش مهارت باعث رشد و پویایی هنرهای دستی بومی می شود.	تقویت صنایع دستی بومی
۲	شرکت در کلاس های سوادآموزی همراه با آموزش مهارت باعث افزایش اعتماد به نفس فراگیران می شود.	ارتباط مؤثر
۳	سوادآموزی همراه با کسب مهارت باعث توجه بیشتر جامعه به آموزش مهارت های عملی می شود.	اهمیت مهارت آموزی
۴	سواد باعث آگاهی از رسانه های دیداری، شنیداری و مکتوب می گردد.	افزایش همدلی
۵	سواد باعث افزایش کنترل و نظارت سالم بر فرزندان می شود.	افزایش همدلی

□ ششمین مصاحبه شونده با مدرک کارشناسی الهیات با ۶ سال سابقه ی تدریس

ردیف	نکات مهم مصاحبه	مؤلفه های فرعی
۱	سوادآموزی مهارت محور باعث تقویت حس خودکارآمدی و افزایش روحیه در حل چالش ها و مشکلات زندگی می شود.	ارتباط مؤثر
۲	از دلایل شرکت فراگیران در کلاس های سوادآموزی مهارتی؛ کسب تجارب عملی همراه با راهنمایی های مفید علمی در آن مهارت می باشد.	اهمیت مهارت آموزی
۳	سواد مهارتی درآمد را افزایش می دهد.	اقتصادی
۴	فراگیران با شرکت در کلاس های سوادآموزی مهارت حل مسئله را برای مقابله با چالش های زندگی فرا می گیرند.	مهارت حل مسئله
۵	شرکت در کلاس های سوادآموزی مهارتی خود عاملی برای بحث و تبادل تجربیات در بین فراگیران و آموزش دهندگان است.	افزایش همدلی

□ هفتمین مصاحبه‌شونده با مدرک کارشناسی حسابداری با ۸ سال سابقه‌ی تدریس

ردیف	نکات مهم مصاحبه	مؤلفه‌های فرعی
۱	شرکت در کلاس‌های سوادآموزی مهارتی باعث افزایش اعتماد به نفس فراگیران می‌شود.	ارتباط مؤثر
۲	شرکت در کلاس‌های سوادآموزی مهارتی باعث افزایش نشاط اجتماعی در بین فراگیران می‌شود.	افزایش همدلی
۳	سواد باعث تقویت موقعیت اجتماعی می‌شود.	ارتباط مؤثر
۴	بهبود امکانات و تجهیزات آموزشی باعث رغبت بیشتر شرکت‌کنندگان بری شرکت در کلاس‌های سوادآموزی شهرستان است.	اهمیت مهارت‌آموزی
۵	سواد باعث تشخیص راه‌حل‌های جدید برای مشکلات می‌گردد.	مهارت حل مسئله

□ هشتمین مصاحبه‌شونده با مدرک کارشناسی آموزش و پرورش ابتدایی با ۶ سال سابقه‌ی تدریس

ردیف	نکات مهم مصاحبه	مؤلفه‌های فرعی
۱	کلاس‌های سوادآموزی همراه با آموزش مهارت باعث افزایش کسب و کارهای خانگی می‌شود.	اقتصادی
۲	شرکت در کلاس‌های سوادآموزی باعث خلق ایده‌های جدید می‌شود.	نگرشی
۳	سواد باعث توانایی افراد برای انجام امور روزمره و توانایی بیشتر برای مقابله با مشکلات و مسائل روزمره می‌شود.	توانایی حل مسئله
۴	سوادآموزی جامعه محور باعث ارضای تمایلات درونی می‌گردد.	مقابله با استرس
۵	سواد مهارتی باعث اعتماد به نفس در فراگیران می‌شود.	ارتباط مؤثر

□ نهمین مصاحبه‌شونده با مدرک کارشناسی علوم تربیتی با ۸ سال سابقه‌ی تدریس

ردیف	نکات مهم مصاحبه	مؤلفه‌های فرعی
۱	شرکت در کلاس‌های سوادآموزی مهارتی علاوه بر کسب سواد باعث ترویج صنایع دستی بومی می‌شود.	تقویت صنایع دستی بومی
۲	سوادآموزی باعث افزایش مهارت‌های اجتماعی و فهم بهتر مسائل می‌شود.	ارتباط مؤثر

ردیف	نکات مهم مصاحبه	مؤلفه های فرعی
۳	سوادآموزی مهارتی تأثیر زیادی در کاهش مهاجرت از روستا به شهرها دارد.	اقتصادی
۴	سواد مهارتی باعث تنوع مشاغل و راه های کسب درآمد در روستاها می شود.	اقتصادی
۵	سوادآموزی همراه با مهارت باعث می شود فراگیران با میل و رغبت در کلاس ها شرکت کنند.	انگیزشی

□ دهمین مصاحبه شونده با مدرک کارشناسی ارشد علوم تربیتی با ۱۰ سال سابقه تدریس

ردیف	نکات مهم مصاحبه	مؤلفه های فرعی
۱	شرکت در کلاس های سوادآموزی مهارتی باعث توانمندسازی و بهبود زندگی مخاطبان به ویژه بانوان در کمک به اقتصاد خانواده می شود.	اقتصادی
۲	سواد باعث رفع خودباختگی احساسی می شود.	مقابله با هیجانات
۳	آموزش مهارت ها در کلاس های سوادآموزی باعث کسب درآمد برای زنان روستایی می شود.	اقتصادی
۴	شرکت در کلاس های سوادآموزی مهارتی و کسب گواهی مدرک مهارتی از سازمان فنی و حرفه ای در پیشرفت و ادامه مهارت کسب شده توسط فراگیر بعد از دوره ی آموزشی تأثیرگذار است.	امکان ادامه و پیشرفت در مهارت
۵	سوادآموزی باعث گسترش دامنه منابع اطلاعاتی فرد از جمله رسانه های مکتوب برای کسب راهنمایی در تمام مسائل و زمینه های زندگی می شود.	ارتباط مؤثر

نتیجه گیری پژوهش

با توجه به نتایج این پژوهش مشخص گردید که تنظیم برنامه های سوادآموزی با توجه به تقاضای اجتماعی و در نظر گرفتن نیازهای فراگیران تأثیر زیادی در جذب فراگیران برای شرکت در کلاس های سوادآموزی دارد.

شرکت در کلاس های سوادآموزی همراه با آموزش مهارت های گوناگون تأثیر زیادی بر اقتصاد روستاها و تربیت نیروی کار فعال در روستاها و کمکی به اشتغال زنان در سطح روستاها و کاهش فاصله طبقاتی و عاملی برای جلوگیری از ایجاد شغل های کاذب می باشد. همچنین اگر تنوع کلاس های سوادآموزی افزایش پیدا کند باعث ایجاد زمینه ای برای فعالیت های تولیدی در روستاها و تنوع شغل ها و افزایش جذب سرمایه در روستاهای شهرستان اردل می شود.

منابع

۱. اصول و مفاهیم اساسی برنامه‌ریزی درسی: تألیف کوروش فتحی و اجارگاه؛ انتشارات علم استادان
۲. گروه نویسندگان (۱۳۷۲)، آموزش بزرگسالان در کشورهای گوناگون؛ ترجمه هادی فرجامی؛ انتشارات: آستان قدس رضوی
۳. آموزش بزرگسالان؛ عیسی ابراهیم‌زاده (۱۳۸۵) تهران: انتشارات پیام نور

4. Fattahi Bayat, Gh., goodarzi, A.& Goodarzi, M.,(R.2016, p. 135).

زیست بوم جدید (همه گیری ویروس کرونا) و سوادآموزی

پریسا میرجانی

(استان اصفهان، شهرستان جرقویه سفلی؛ محمدآباد)

چکیده

بحران کرونا بر حوزه هایی چون خانواده و آموزش، روابط کار و برخی گروه های اجتماعی مانند زنان، کودکان، صاحبان مشاغل خرد و مهاجران، بیشترین پیامدها را داشته است. هدف از انجام این تحقیق بررسی تأثیر زیست بوم جدید ناشی از همه گیری ویروس کرونا و سوادآموزی می باشد تحقیق حاضر از نوع کاربردی است و بر اساس هدف از نوع بنیادی است که با روش گراند تئوری صورت گرفته است. پس از بررسی جامع ادبیات و بررسی دقیق ادبیات پژوهشی مرتبط با کرونا و سوادآموزی با استفاده از روش فراترکیب با مدیران صفی و ستادی حوزه سوادآموزی صاحب نظر در حوزه مربوطه مصاحبه های عمیق انجام شده و رویکرد نظریه داده بنیاد استفاده گردید. مقوله های زیست بوم جدید ناشی از همه گیری ویروس کرونا و سوادآموزی در ۳ مقوله فرعی شامل ارزشیابی و دستورالعمل اجرایی، محتوایی و یادگیری و نیروی انسانی مشخص شدند. در نتیجه با رعایت فاصله های اجتماعی، کاهش زمان آموزش و کاهش دفعات حضور در آموزش می توان به سیستم آموزشی کشور برای حضور سوادآموزان در مراکز یادگیری و رعایت پروتکل های بهداشتی کمک کند.

کلیدواژه ها: زیست بوم، کرونا، سوادآموزی، نیازهای آموزشی.

بیان مسئله

از زمان تشکیل نهضت سوادآموزی برای ایجاد فرصت یادگیری بزرگسالان تاکنون پیشرفت چشمگیری در راستای تحقق برخی از اهداف در نظر گرفته شده صورت گرفته است. پس از سه دهه فعالیت این سازمان با توجه به تجارب ملی و تعامل آن با تجارب بین‌المللی ضرورت بازنگری و مهندسی مجدد در بسیاری از رویه‌ها و روش‌های مورد عمل وجود دارد (پوررمضان و امیری میکال، ۱۳۹۳). عمده‌ترین دلایل عقب‌ماندگی سرزمین‌ها، ریشه در بی‌سوادی و وضعیت آموزشی آن‌ها دارد. کارآیی انسان‌ها و جمعیت‌ها در سایه سواد و آموزش به منصف ظهور می‌رسد. همچنین بهره‌وری بهینه از منابع آنگاه عملی است که دانش و تخصص کافی در اختیار باشد، بسیاری از جوامع به لحاظ سطح پایین آگاهی و مهارت، با مشکلاتی مانند سطح پایین درآمد روبرو هستند (مطیعی لنگرودی، ۱۳۸۲). متأسفانه با وجود گذشت بیش از یک قرن از گسترش مدارس جدید در ایران، همچنان معضل تحت پوشش تحصیل قرار دادن کودکان لازم‌تعلیم، به‌طور کامل و صد درصد حل نشده است.

همچنین چالش تصویب قانون اجباری کردن دوره راهنمایی تحصیلی برای همه کودکان در مجلس شورای اسلامی به نتیجه نرسیده است، این در حالی است که طبق سند ملی برنامه آموزش برای همه ایرانیان افرادی که فقط دوره ابتدایی را با موفقیت می‌گذرانند، کم‌سواد تلقی می‌شوند و فقط می‌توان افرادی که دوره راهنمایی تحصیلی را با موفقیت گذرانده‌اند با سواد دانست (پوررمضان و امیری میکال، ۱۳۹۳).

آموزش بزرگسالان در شرایط کنونی به‌صورت متمرکز سیاست‌گذاری می‌شود و پاسخگوی نیازهای محلی و منطقه‌ای و استانی نیست؛ بنابراین، باید با توجه به نیازهای محلی، منطقه‌ای و استانی، به مراکز استان‌ها جهت تهیه و تدوین محتوای کتب بر اساس نیازهای بومی و منطقه‌ای و در نظر گرفتن نیازهای اقلیت‌ها، اختیارات لازم تفویض شود (حکیم زاده و همکاران، ۱۳۹۴). بی‌سوادی و کم‌سوادی یکی از مشکلات جوامع رو به رشد از جمله ایران است. اگرچه در شهرهای بزرگ و مراکز استان‌ها دسترسی به تحصیلات دانشگاهی کم‌وبیش فراگیر شده است ولی در لایه‌های دیگر مردمی، هنوز بی‌سواد و کم‌سواد مشکل آفرین است (هادیان فرد، ۱۳۹۸).

ایمانی جاجرمی (۱۳۹۹) در تحقیق خود نشان می‌دهد که بحران کرونا بر حوزه‌هایی چون خانواده و آموزش، روابط کار و برخی گروه‌های اجتماعی مانند زنان، کودکان، صاحبان مشاغل خرد و مهاجران، بیشترین پیامدها را داشته است. مهدی‌زاده (۱۳۹۹) نیز در تحقیق خود با عنوان بررسی ابعاد و برخی پیامدهای اجتماعی ناشی از بحران شیوع ویروس کرونا در جامعه به مثابه یک مخاطره

جهانی پیامدهای منفی اجتماعی ناشی از مخاطره (شیوع کرونا در جامعه) را ایجاد احساس نگرانی و کاهش اعتماد اجتماعی به نهاد علم و حاکمیت در جامعه بیان می کند.

ویروس کرونا، پدیده ای است که با توجه به سرعت انتشار و ویژگی مهارناپذیر خود، جهان را با بحران مواجه نموده است. این بحران هر چند در ظاهر ماهیتی صرفاً پزشکی و مرتبط با نظام سلامت دارد، پدیده ای چندبعدی است که آثار و پیامدهای آن در حوزه های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی قابل رصد و پیگیری است (اسکندریان، ۱۳۹۹).

نظام های آموزشی برای پاسخ گویی به نیاز مخاطبان خود روش های مختلفی را ابداع کرده اند در این میان پیشرفت های تکنولوژی نیز راهکارهای متنوع و مختلفی را برای عرضه آموزش های متنوع با توجه به نیازهای مخاطبان فراهم ساخته است. یکی از این نوع آموزش ها، آموزش از راه دور است. جانگ^۱ (۲۰۱۰). با توجه به مقدمه بیان شده محقق به دنبال بررسی تأثیر زیست بوم جدید ناشی از همه گیری ویروس کرونا و سوادآموزی می باشد و این سؤال را در نهایت پاسخ خواهد داد که آیا همه گیری ویروس کرونا و شکل گیری زیست بوم جدید بر سوادآموزی تأثیر دارد یا خیر؟

اهداف تحقیق

هدف اصلی: بررسی میزان تأثیر همه گیری ویروس کرونا و شکل گیری زیست بوم جدید بر سوادآموزی

روش تحقیق

با توجه به اینکه هدف این تحقیق، بررسی زیست بوم جدید (همه گیری ویروس کرونا) و سوادآموزی است، تحقیق حاضر از نوع کاربردی است و بر اساس هدف از نوع بنیادی است که با روش گراند تئوری صورت می گیرد. در روش گراند تئوری با استفاده از یک دسته داده ها، نظریه ای تکوین می یابد. به طوری که این نظریه در یک سطح وسیع، یک فرآیند، عمل یا تعامل را تبیین می کند. استراتژی نظریه داده بنیاد زمینه بنیان از نوعی رویکرد استقرایی بهره می گیرد؛ یعنی روند شکل گیری نظریه در این استراتژی حرکت از جزء به کل است. این روش یک سلسله رویه های سیستماتیک را به کار می گیرد تا نظریه ای مبتنی بر استقرا درباره پدیده مورد نظر ایجاد کند. یافته های تحقیق دربرگیرنده تنظیم نظری واقعیت تحت بررسی است نه یک سلسله ارقام یا مجموعه ای از مطالب که به یکدیگر وصل شده باشند.

پس از بررسی جامع ادبیات و بررسی دقیق ادبیات پژوهشی مرتبط با کرونا و سوادآموزی با استفاده از روش فراترکیب با مدیران صفی و ستادی حوزه سوادآموزی صاحب نظر در حوزه مربوطه

مصاحبه‌های عمیق انجام می‌دهیم و با رویکرد نظریه داده بنیاد و ترکیب آن‌ها با استفاده از گراند تئوری، در نهایت همه‌گیری ویروس کرونا و شکل‌گیری زیست‌بوم جدید بر سوادآموزی بررسی گردید.

یافته‌های تحقیق

جدول (۱) مقوله‌بندی زیست‌بوم جدید ناشی از همه‌گیری ویروس کرونا و سوادآموزی

ردیف	مقوله‌ها	مفاهیم	فراوانی
۱	ارزشیابی و دستورالعمل اجرایی	نمره دهی بدون سنجش میزان شایستگی سوادآموزان	۱۳
۲		عدم امکان اجرای برنامه‌های سوادآموزی در برخی مناطق	۱۷
۳		نبود بخش‌نامه‌های و دستورالعمل اجرایی مناسب و استناد به بخش‌نامه‌های قدیمی	۱۱
۴	محتوایی و یادگیری	وابستگی کیفیت آموزش و یادگیری به حضور مستمر سوادآموزان	۱۲
۵		پایین بودن کیفیت یاددهی و یادگیری در سوادآموزان	۱۰
۶		کاربردی نبودن شبکه‌های اجتماعی برای ارسال محتوا برای سوادآموزان	۱۴
۷		ضعیف بودن محتوای الکترونیک در خصوص برنامه‌های سوادآموزی	۹
۸	نیروی انسانی	سهل‌انگاری مربیان و مدیران سوادآموزی و کاهش کیفیت آموزش	۱۲
۹		کمبود توجه به تخصص در آموزش برنامه‌های سوادآموزی	۸
۱۰		بی‌علاقگی و کاهش تعداد سوادآموزان	۱۱
۱۱		عدم حمایت‌های مدیران از اجرای برنامه‌های سوادآموزی	۱۴
مجموع	۳	۱۱	۱۳۱

با توجه به یافته‌های جدول (۱) مقوله‌های زیست‌بوم جدید ناشی از همه‌گیری ویروس کرونا و سوادآموزی در ۳ مقوله فرعی شامل ارزشیابی و دستورالعمل اجرایی، محتوایی و یادگیری و نیروی انسانی مشخص شدند که در قالب مفاهیم ۱۱ گانه به تعداد فراوانی ۱۳۱ مرتبه استخراج شده‌اند.

بحث و نتیجه گیری

نیازسنجی آموزشی می تواند به برنامه ریزی درسی، شناسایی مشکلات افراد، اندازه گیری یادگیری فراگیران، پاسخگو کردن، بهبود فعالیت ها یا ارائه بازخورد به افراد و مداخله آموزشی کمک کند. تمام تلاش نظام تعلیم و تربیت به فرهنگ سازی و نهادینه کردن توجه به سلامت روانی در بین سوادآموزان معطوف است. با توجه به همه گیری ویروس کرونا، نیاز اساسی افراد جامعه گرایش به آموزش های مجازی بیشتر شده است و مریبان و مدیران مراکز سوادآموزی بهترین فرصت برای ترویج شیوه های آموزشی نوین به حساب می آیند.

به دلیل شیوع کرونا تعداد زیادی از سوادآموزان به دلایل مختلف از جمله نداشتن ابراز آموزشی نوین از تحصیل بازماندند. کرونا و بیماری حاصل از این ویروس روزی خواهد رفت، اما نگرانی از خرابی هایی است که از خود به جای می گذارد. تغییر رفتار آموزشی فراگیرترین مشکل دوران حضور کرونا است. برگزاری کلاس های مجازی و داشتن زیرساخت های آموزش الکترونیک سال ها است که در نظام های آموزشی دنیا رواج دارد اما در ایران با شیوع کرونا سیستم آموزشی با وجود کمبود زیرساخت ها، آموزش را با این شیوه آغاز کردند و اکنون پس از گذشت یک و نیم سال، هم معلم و هم سوادآموز با چالش هایی مواجه هستند. شیوع کرونا و چالش های سیستم آموزشی سبب شد دیدی جدید نسبت به آموزش مجازی ایجاد شود و ظرفیت های این روش آموزشی برای فضای آموزشی کشور مشهود شود؛ به نحوی که بسیاری از مسئولین و مدیران بالادستی معتقدند در دوران پسا کرونا می توان این شیوه آموزش را ادامه داد و یا آموزش ترکیبی (مجازی و حضوری) را در دستور کار نظام های آموزشی قرار داد. در نهایت با رعایت فاصله های اجتماعی، کاهش زمان آموزش و کاهش دفعات حضور در آموزش می توان به سیستم آموزشی کشور برای حضور سوادآموزان در مراکز یادگیری و رعایت پروتکل های بهداشتی کمک کند.

پیشنهادات

پیشنهاد می شود پژوهشی در سطح مناطق با هدف میزان اثربخشی آموزش مجازی در دوران پاندمی در میان سوادآموزان انجام شود. همچنین پیشنهاد می شود پژوهشی در زمینه بررسی میزان رضایت سوادآموزان از آموزش مجازی در دوران پاندمی انجام شود.

منابع

- اسکندریان، غلامرضا (۱۳۹۹). ارزیابی پیامدهای ویروس کرونا بر سبک زندگی (با تأکید بر الگوی مصرف فرهنگی). ارزیابی تأثیرات اجتماعی. ۱۰ (۲): ۶۵-۸۵.
- ایمانی جاجرمی، حسین (۱۳۹۹). پیامدهای اجتماعی شیوع ویروس کرونا در جامعه ایران. ارزیابی تأثیرات اجتماعی، ۱۰ (۲): ۸۷-۱۰۳.
- پوررمضان، عیسی، امیری میکال، محمد. (۱۳۹۳). تحلیل نقش نهضت سوادآموزی در توسعه فرهنگی روستاهای استان گیلان. مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۹ (۲۶)، ۷۱-۸۹.
- سهرابی حیدر، کامکار مهدی، جافری محمدقربان (۱۳۹۷). الگوی راهبردی اداره امور نهضت سوادآموزی بر اساس گفت‌وگو با امام و رهبری و تجارب جمهوری اسلامی ایران. مطالعات دفاعی استراتژیک، ۱۶ (۷۳): ۱۶۵-۱۸۷.
- مطیعی لنگرودی، سید حسن، ۱۳۸۲، برنامه‌ریزی روستایی در ایران، انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد.
- مهدی زاده، منصوره. (۱۳۹۹). بررسی ابعاد و برخی پیامدهای اجتماعی ناشی از بحران شیوع ویروس کرونا در جامعه به مثابه یک مخاطره جهانی. ترویج علم، ۱۱ (۱)، ۱۹-۴۴.
- هادیان فرد، حبیب. (۱۳۹۸). مطالعه‌ای در ارتباط با نگرش مردم درباره‌ی مشارکت‌های مردمی در پیاده‌سازی و گسترش سوادآموزی بزرگ‌سالان. پژوهش‌های برنامه‌درسی، ۹ (۱)، ۵۴-۷۴. doi: 10.22099/jcr.2019.5215
- Jung, I. (2010). The dimensions of e-learning quality: from the learner's perspective. Insung Jung. Ó Association for Educa

بررسی و شناسایی نیازها، ضرورت‌ها و چشم‌اندازهای سوادآموزی

مرتضی رستمی بوراچالو، حسن رحمانی، عزت‌ا... فهمی
(استان آذربایجان غربی، شهرستان ارومیه)

چکیده

پژوهش حاضر به منظور شناسایی نیازها، ضرورت‌ها و چشم‌انداز سوادآموزی بعنوان پیشران‌های مؤثر در فرآیند سوادآموزی انجام شده است. این تحقیق از نوع توصیفی بوده و اطلاعات جمع‌آوری شده از طریق مشاهده، تجربیات شخصی پژوهشگر و مصاحبه از متخصصان، صاحب‌نظران، رؤسا، کارشناسان معاونت سوادآموزی آذربایجان غربی و مدیران مراکز یادگیری، آموزش‌دهندگان و چهره‌های موفق سوادآموزی بدست آمده است. این مطالعه نشان می‌دهد در کنار نیازهای انگیزشی، تکنولوژیکی، پشتیبانی و مهارتی، نیازهای فرهنگی-اجتماعی از جایگاه و اولویت ویژه و منحصر بفردی برخوردار می‌باشد. بنابراین، در راستای تحقق اهداف سند تحول بنیادین آموزش و پرورش در حوزه فرهنگی-اجتماعی و پاسخگویی به این نیاز جامعه سوادآموزی، تدوین/استفاده از فنون تدریس مبتنی بر دیدگاه فرهنگی-اجتماعی ضرورت دارد.

کلیدواژه‌ها: سوادآموزی، دیدگاه فرهنگی اجتماعی، نیازهای آموزشی

مقدمه

توسعه و پیشرفت همواره اساسی‌ترین دغدغه‌های ذهنی اندیشمندان و متفکران بوده است. با پیشرفت‌های جهانی و تحولات ایجاد شده در عرصه‌های مختلف، آموزش و یادگیری نیز دچار تحولات بنیادین و زیر بنایی شده است. از آنجا که با تحولات ایجاد شده در آموزش و یادگیری، نیازهای فراگیران هم تحت تأثیر قرار می‌گردد، از این‌رو ظهور نیازها، ضرورت‌ها و مدل‌های جدید متناسب با این پیشرفت‌ها اجتناب‌ناپذیر می‌باشد.

بی‌شک ریشه اکثر فسادها و انحرافات بشر ناشی از جهل و نادانیست. جهل عامل اصلی عقب‌ماندگی ملت‌هاست. زمان زیادی از تاسیس سازمان نهضت سوادآموزی نمی‌گذرد، شاید هدف این سازمان در روستا، مبارزه با بی‌سوادی بوده ولی هدف ذاتی آن مبارزه با تمام انحرافات می‌باشد که محصول جهل و بی‌سوادیست. بی‌شک حضرت امام با تأسی از حدیث حضرت علی «لا مصیبت اشد من الجهل» در نخستین سال‌های انقلاب اسلامی تصمیم به تاسیس سازمان نهضت سوادآموزی گرفتند. تنوع در تعریف توسط سازمان‌ها، نهادها و اشخاص، گروه‌های مختلف نشان می‌دهد تعریف مشخص و مورد توافقی از واژه «سواد» وجود ندارد و تعاریف ارائه شده متغیر و در حال تکوین می‌باشند. برخی محققان معتقدند سواد را میتوان از نظر تاریخی به ۲ دوره تقسیم کرد.

دوره اول قبل از ۱۹۵۰ زمانی که سواد صرفاً بعنوان سواد الفبایی شناخته می‌شد و دوره دوم بعد از ۱۹۵۰ که سواد بعنوان یک مفهوم گسترده‌تر یعنی، سواد کاربردی مورد توجه قرار گرفت. در تعاریف سنتی، سواد را توانایی خواندن و نوشتن یا توانایی استفاده از زبان برای نوشتن می‌دانستند. بعنوان مثال یک استاندارد اساسی سواد در بسیاری از جوامع، توانایی خواندن روزنامه و مجله است. برخی نیز سواد را توانایی خواندن کلمات نوشتاری برای بدست آوردن معنا می‌دانند. اگر چه این‌ها مؤلفه‌های اصلی سواد هستند، امروز درک ما از سواد تغییر کرده و سواد به معنای توانایی تعامل برای بدست آوردن «ساخت معنی» و برقراری ارتباط در تمام جنبه‌های زندگی تعریف می‌شود. از دهه ۹۰ میلادی تعریف سواد از «مهارت گسسته» - که اساساً منعکس‌کننده مکتب ساختارگراها و روانشناسان رفتاری بود - به کنش اجتماعی تغییر کرده است. همچنین برخی تعاریف سواد را داشتن مهارت در یک زمینه خاص تلقی می‌کنند.

اکنون ما در عصری زندگی می‌کنیم که سواد به معنای چیزی فراتر از خواندن و نوشتن را در بر می‌گیرد. امروز سواد به مفاهیمی گسترده‌تر توسعه یافته، از جمله می‌توان به سواد رسانه‌ای، سواد رایانه و دیجیتال، سواد سلامت، سواد عاطفی، سواد اجتماعی فرهنگی اشاره کرد که هر روز هم

در حال توسعه می‌باشد. به تبع تغییر و دگرگونی در مفهوم سواد و پیوند آن با سایر حوزه‌ها مانند: اقتصادی، فرهنگی-اجتماعی، سیاسی و ... نیازهای فراگیران نیز دچار تغییر و تحول خواهد شد. میلر چهار نوع نیاز برای سوادآموزان تعریف کرده است. (۱) روابط انسانی (۲) مهارت‌های ارتباطی (۳) مهارت‌های کارکنان (۴) مهارت‌های شغلی (بورگس، ۱۹۷۱).

نتایج بررسی مهترپور (۱۳۹۵) در مورد نیازهای سوادآموزان استان هرمزگان در زمینه نیازهای فناوری به ترتیب استفاده از کامپیوتر، نرم‌افزار و استفاده از اینترنت و شبکه‌های مجازی گزارش شده است. نتیجه پژوهش تورانی (۱۳۹۱) در مورد نیازها و علایق سوادآموزان گروه هدف (۴۹-۱۰) حاکی از آن است که نیازهای اجتماعی و معنوی بیشترین اهمیت را برای سوادآموزان در فرآیند آموزش دارد. جامی‌زاده میمندی (۱۳۷۰) در مطالعه‌ای روی نیازهای سوادآموزان به این نتیجه رسیده که محتوای آموزشی باید کاربردی بوده و با نیازهای مرتبط با زندگی آن‌ها تناسب داشته باشد. زندگی اجتماعی استنادها و نیازهای مشخصی دارد، از طرف دیگر زندگی اجتماعی آسیب‌ها و معضلاتی نیز دارد که ناآگاهی از آن‌ها فرم و کیفیت زندگی را کاهش می‌دهد. توجه به نیازهای اجتماعی سوادآموزان یکی از راهکارهای مقابله با آسیب‌های اجتماعی است. مطالعه موردی حیدری قمی و عمو عبداله‌هی (۱۳۹۵) این واقعیت را تأیید می‌نماید که رابطه معناداری بین میزان سواد و آسیب‌های اجتماعی وجود دارد. در این مطالعه بین بالا بودن سطح آسیب‌های اجتماعی و پایین بودن میزان تحصیلات رابطه معکوس مشهود بود. در این مقاله سعی خواهد شد به نیازها و ضرورت‌های حاکم بر سوادآموزی در عصر کنونی پرداخته شود و کیفیت مدل‌های سنتی آموزش در پاسخگویی به نیازهای جدید سوادآموزی مورد بررسی قرار گیرد و جهت تحقق نیازها و ضرورت‌های نوین سوادآموزی مدل جدید و پویاتر ارائه گردد.

نیازها و ضرورت‌های سوادآموزی

قبل از پرداختن به نیازهای سوادآموزی بررسی، شناسایی و ریشه‌یابی موانع و مشکلات پیش روی فرآیند سوادآموزی مهمترین نیاز جامعه سوادآموزی می‌باشد. چه بسا افرادی که علی‌رغم داشتن علاقه و انگیزه به یادگیری بدلائیل وجود موانع و مشکلات متعدد از تحصیل باز می‌مانند. مشکلات و موانع پیش روی سوادآموزی از زوایا و جنبه‌های متعددی قابل بررسی هستند. عدم وجود عدالت آموزشی، کمبودهای سخت‌افزاری، موانع فرهنگی اجتماعی، موانع اقتصادی، موانع انگیزشی و نگرشی مهمترین مشکلات سوادآموزان و بخش سوادآموزیست. لارسون و میلانا (۲۰۰۶) موانع و مشکلات را مورد بررسی قرار دادند که نهایتاً ۵ عامل فقدان زمان و انرژی، نگرش منفی به یادگیری، امکانات و دسترسی‌ها، فقدان پشتیبانی و عدم وجود اعتماد به نفس و اطمینان به

توانایی خود را بعنوان موانع اصلی جامعه سوادآموزی مطرح کردند. موانع و مشکلات سوادآموزی در سه دسته قابل طبقه بندی هستند:

دسته اول، موانع مرتبط با علل آموزشی که شامل:

الف) علل آموزشی مرتبط با سوادآموزان مانند: مشکلات و اختلالات یادگیری از جانب سوادآموزان
 ب) علل آموزشی مرتبط با آموزشدهنگان، عدم توانمند سازی مناسب آموز شدهندگان
 ج) علل آموزشی مرتبط با سوادآموزی (سازمان و برنامه ریزان آموزشی) مانند: عدم تناسب محتوا با نیازها، متناسب نبودن روشها و فنون تدریس، عدم برگزاری دوره‌های حرفه ای توانمند سازی برای کادر آموزشی (TTC)، بی توجهی به نیازهای واقعی و کاربردی در برنامه‌های آموزشی و ...

دسته دوم، مربوط به عوامل نگرشی و علل فرهنگی-اجتماعی: عدم آگاهی از تأثیر باسوادی در زندگی اجتماعی، وجود تبعیض جنسیتی، عدم وجود نگرش فرابخشی به سوادآموزی، نگرش منفی خانواده‌ها به دوره‌های سوادآموزی و ...

دسته سوم، عوامل زیر بنایی و پشتیبانی: کمبود امکانات و تجهیزات، فضای آموزشی، مشکلات مالی، کافی نبودن قوانین حمایتی و پشتیبانی

نیاز به تجزیه و تحلیل نیازها

نیازسنجی قلب تپنده تمام فعالیت‌های آموزش و مهارت محور است. نیاز در قلمرویی وجود دارد که در آن موقعیت موجود با موقعیت مطلوب فاصله دارد (راجر کافمن، ۱۹۹۶). در واقع نیاز به شکاف بین سطح فعلی و سطح مطلوب گفته می‌شود. این اختلاف ناشی از تفاوت در یکی از سطوح دانش، مهارت یا نگرش می باشد (فضل الهی، ملکی توانا، ۱۳۹۰). نیازسنجی تعریف پیچیده‌ای ندارد، در حقیقت نیازسنجی شناسایی و تعیین کننده خلاءهای آموزشی است که می‌بایست توسط متخصصان و برنامه‌ریزان آموزشی صورت گیرد تا به فراگیران کمک کند از موقعیت واقعی به موقعیت مطلوب و مورد انتظار رسیده و آنها را بطور فعال و با انگیزه در فرآیند آموزش حفظ نماید، ضمن اینکه نیازسنجی تضمین‌کننده کارآمدی و اثر بخشی محتوا آموزشی نیز می‌باشد. روش‌هایی را که برای جمع‌آوری اطلاعات در مورد نیازهای فراگیران استفاده می‌شود را تجزیه و تحلیل نیازها می‌نامند (ریچاردز، ۲۰۰۱).

نیازسنجی شامل فرآیند شناسایی و ارزیابی نیازهاست؛ این اولین گام در توسعه موفقیت‌آمیز یک برنامه آموزشی مؤثر می‌باشد (بلیچ، ۲۰۱۹). یکی از مفروضات اساسی تدوین برنامه‌های درسی این است که هر برنامه آموزشی اثربخش و موفق باید بر اساس تجزیه و تحلیل نیازهای فراگیران

باشد. تجزیه و تحلیل نیازها به عنوان یک مرحله مشخص و ضروری برنامه‌ریزی آموزشی در دهه ۶۰ میلادی بعنوان بخشی از رویکرد سیستم‌ها برای توسعه برنامه‌های درسی مطرح شد که بخشی از فلسفه رایج پاسخگویی آموزشی بود (استافل بیم و همکاران، ۱۹۸۵).

اهداف نیازسنجی

نیازسنجی در برنامه‌های آموزشی برای اهداف متعدد از جمله موارد زیر استفاده می‌شود:

الف) تشخیص اینکه فراگیران برای اجرای یک نقش خاص به چه مهارت‌هایی نیاز دارند.

ب) برای کمک به تعیین اینکه آیا دوره آموزشی به اندازه کافی نیاز فراگیران را برطرف می‌کند؟

ج) برای جمع‌آوری اطلاعات در مورد یک مشکل خاص که فراگیران آن را تجربه می‌کنند.

د) برای تعیین اینکه کدام فراگیر از یک گروه به آموزش بیشتری نیاز دارد.

ر) برای شناسایی فاصله بین آنچه فراگیران باید انجام دهند و آنچه که آن‌ها در حال حاضر قادر به انجام آن هستند.

ز) برای شناسایی تغییر گرایشی که افراد در یک گروه مرجع احساس می‌کنند (ریچاردز، ۲۰۰۱).

بنابراین اولین قدم در انجام یک نیازسنجی، مشخص کردن دقیق اهداف آن دوره می‌باشد که در برخی موارد نیازها شامل حقوق فراگیران نیز می‌شود. نیازسنجی صرفاً به قبل از فرآیند آموزش محدود نمی‌شود و ممکن است در حین دوره آموزشی و حتی بعد از اتمام دوره نیز انجام پذیرد، زیرا بخش عمده‌ای از اطلاعاتی که تجزیه و تحلیل نیازها را تشکیل می‌دهد ممکن است بعد از اتمام دوره جمع‌آوری گردد. اطلاعات جمع‌آوری شده به منظور دستیابی به دیدگاه جامع‌تری از نیازهای فراگیران بعنوان مبانی ارزیابی و تجدید نظر برنامه‌های آموزشی قرار می‌گیرد. نیازسنجی برای فراگیران، آموزش‌دهندگان، برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران حوزه آموزش کارایی دارد. آموزش مادام‌العمر و کاربردی بشرطی اتفاق می‌افتد که محتوای آموزشی از فرآیند دقیق نیازسنجی عبور کرده باشد. طبق اساسنامه سازمان نهضت سوادآموزی، با سوادی گروه هدف (۴۹-۱۰) می‌بایست تا پایان برنامه پنجم توسعه محقق می‌شد. در کنار سایر دلایل متعدد در عدم تحقق این امر، یکی از دلایل در این ناکامی عدم وجود نیازسنجی و توجه به نیازها و علایق سوادآموزان جهت جذب حداکثری آنها برای مشارکت در برنامه‌های سوادآموزی است. بر اساس نظریه همخوانی یا تجانس، عدم مشارکت زمانی رخ می‌دهد که بین نیازهای سوادآموزان، خود پنداره، اهداف، ماهیت برنامه‌ها و محیط آموزشی همخوانی وجود نداشته باشد (یاکوب، ۲۰۰۴).

نیاز انگیزشی

موفقیت سوادآموزی زمانی محقق می‌شود که سواد مکتسبه بصورت کاربردی پاسخگوی نیازهای فردی و اجتماعی سوادآموزان باشد، به زندگی آنها معنا بخشد و سوادآموزان نتیجه آن را در زندگی واقعی روزمره خود لمس کنند. در واقع سواد باید حلقه واسط سوادآموزان و نیازهای فردی-اجتماعی آنها باشد. زمانی که چنین نتیجه‌ای حاصل شد انگیزه برای یادگیری ایجاد و تقویت می‌گردد. انگیزه می‌تواند هم درونی و هم بیرونی باشد. انگیزه درونی به رفتاری اطلاق می‌شود که ناشی از پاداش و رضایت درونی باشد. بعبارت دیگر، انگیزه درونی بدون دریافت هیچ‌گونه پاداش آشکار بیرونی و بدون توجه به عوامل خارجی بروز می‌یابد. یادگیری بخاطر یادگیری و رضایت درونی کلیدواژه‌های انگیزه درونی هستند. انگیزه بیرونی در دیدگاه روان‌شناسانی مانند پاولوف بیشتر نمود دارد و به رفتاری اطلاق می‌شود که به منظور کسب پاداش و اقناع بیرونی یا جلوگیری از مجازات انجام پذیرد. انگیزه بیرونی (بجای پرداختن به فعالیت برای تجربه کردن خشنودی فطری آن) از پیامدهای فعالیتی ناشی می‌شود که از خود آن فعالیت جداست (دیسی و ریان، ۱۹۸۵). بنابراین نیاز سوادآموزی صرفاً انتقال دانش از آموزش دهنده به سوادآموز نیست، بلکه آنچه که امروز ایده‌آل خواهد بود هدایت سوادآموزان جهت کشف و کسب دانش از طریق تحول در نوع یادگیری و ایجاد انگیزه می‌باشد تا اولاً آنها به سوادآموزانی توانمند و مجرب تبدیل گردند، ثانیاً در راستای تکامل و تعالی سیر نمایند تا بتوانند از لحاظ سیاسی، فرهنگی و اجتماعی در سرنوشت خود مشارکت پویا داشته باشند (ابراهیم زاده، ۱۳۸۵).

نیازهای تکنولوژیکی (پشتیبانی)

در رشته‌های مرتبط با آموزش شاید حوزه‌ای که بیشتر مورد غفلت قرار گرفته، رشته تکنولوژی آموزشی است. تا همین چند سال اخیر بهره‌مندی از بسیاری از مصادیق تکنولوژی آموزشی از جمله استفاده از فناوری‌های دیجیتال و آموزش از راه دور نه تنها احساس نمی‌شد بلکه مورد استقبال هم قرار نمی‌گرفت. از همه مهمتر واحدهای آموزش رسمی و غیر رسمی کشور هم برای استفاده از چنین تکنولوژی‌هایی تجهیز نشده بودند و تقریباً زیرساخت مناسب و مدرنی هم برای آن پیش‌بینی نشده بود. ولی بعد از گسترش ویروس کرونا بعلت آنکه صرفاً آموزش حضوری پاسخگوی نیازهای آموزشی نبود ضرورت هم‌سویی با تغییرات مدرن و استفاده از انواع تکنولوژی‌های آموزشی، فناوری‌های دیجیتال و مشخصاً آموزش از راه دور بیش از پیش احساس شد. بنابراین همانند سایر بخش‌های آموزشی، آینده سوادآموزی بویژه در پسا کرونا به فناوری‌های دیجیتال پیوند خواهد

خورد. آینده سوادآموزی دسترسی همگانی، رایگان و عادلانه همه سوادآموزان به منابع فناورانه با کیفیت می‌باشد.

همانگونه که بیشتر سازمان های جهانی مرتبط با سوادآموزی نیز در تلاش هستند تا سوادآموزان در اقصی نقاط دنیا (بخصوص جهان سوم) به منابع آموزشی با کیفیت دسترسی داشته باشند. جهت تحقق این آرمان، گسترش تکنولوژی‌های مدرن آموزشی و فناوری‌های دیجیتال در حوزه آموزش راهکار منطقی بنظر می‌آید و توسعه زیرساخت این فناوری‌ها آینده سوادآموزی را تحت تأثیر قرار خواهد داد. با تحولات ایجاد شده در دنیای کنونی و دگرگونی مفهوم «سواد» و با افزایش اهمیت فناوری در جامعه، سواد دیجیتال بعنوان با ارزش‌ترین ابزار برای تسهیل و گسترش فرآیند آموزش و یادگیری مادام‌العمر شناخته می‌شود. اساساً بعنوان شهروند جامعه جهانی و جهت جلوگیری از ظهور بی‌سوادی مدرن، گسترش فناوری‌های آموزشی، رسانه‌ها و منابع دیجیتال، پایه و آنلاین برای جامعه سوادآموزی بسیار کلیدی می‌باشد. صنعت edtech مدت‌هاست که بر ارزش شایستگی‌ها و فناوری‌های دیجیتال برای کودکان تمرکز دارد. زمان آن رسیده که سواد دیجیتال به همان شیوه اما با اندکی تغییرات در آموزش بزرگسالان نیز گنجانده شود.

نیازهای متدولوژیکی

در طول تاریخ، حوزه آموزش با نظریه‌های متعددی همراه بوده است. در دوره‌های مختلف زمانی این نظریه‌ها باعث ایجاد روش‌ها و فنون مختلفی شده‌اند. هدف این فنون حل مسائل و مشکلات حوزه آموزش می‌باشد که همگی بر اساس اصول و رویه‌های سیستماتیک بنا شده‌اند. برخی از آنها از محبوبیت، کارایی و اثر بخشی کافی برخوردار هستند. در واقع روش‌ها و فنون تدریس شامل اصول، استراتژی‌ها و تکنیک‌هایی هستند که با توجه به اهداف، ماهیت یادگیرنده‌ها، فلسفه یادگیری و موضوع، توسط معلم برای کمک به یادگیری فراگیران تعیین می‌شوند تا به بهترین شیوه به اهداف آموزشی نائل آیند.

روش‌ها و فنون موجود در نظام آموزشی بویژه در حوزه سوادآموزی عمدتاً بر پایه مکاتب سنتی بوده که در آنها آموزش خطی یک‌سویه مبتنی بر انتقال دانش از آموزش‌دهنده به فراگیران می‌باشد. در این روش‌ها یادگیری منحصر به تغییرات در حیطه شناختی محدود می‌شود که آموزش‌دهنده محور تمام فعالیت‌های آموزشی (نقش فعال) و سوادآموزان گیرندگان منفعل در فرآیند آموزش هستند، ضمن اینکه به خلاقیت، تعامل و نیازهای سوادآموزان بخصوص نیازهای فرهنگی-اجتماعی توجهی نمی‌شود. حال آنکه آموزش سوادآموزی مبتنی بر آموزش بزرگسالان می‌باشد که بیش از آنکه جنبه آموزشی داشته باشد، فعالیت اجتماعی بوده که مبتنی بر تعاملات اجتماعی و رشدشناختی است.

آموزش در خلا اتفاق نمی افتد، یکی از مهمترین نیازهای سوادآموزان در عصر جدید نیازهای آموزشی-اجتماعی است، یعنی لازم است مباحث آموزشی برای کاربردی شدن با مباحث فرهنگی-اجتماعی ادغام شوند. بنابراین نگاه تحول آفرین، بازنگری در مأموریت ها و برنامه های نهضت سوادآموزی ضروریست زیرا مسئله سوادآموزی بعنوان اساسی ترین و راهبردی ترین مسئله اجتماعی بحساب می آید، پس رویکرد جدید این سازمان باید بر اساس شرایط روز جامعه، نیازهای سوادآموزان و روشهای کارآمد علمی باز تعریف شود. لذا نیاز امروز جامعه سوادآموزی دل کندن از فنون تدریس سنتی و توجه به روشهای مدرن و تعاملی (غیر خطی) است. ما امروز در جامعه پویا و هوشمند زندگی می کنیم، بنابراین سوادآموزی را باید از نیازی فردی به نیازی اجتماعی تبدیل کنیم. این نقطه حائز اهمیت است که تحول زمانی اتفاق می افتد که آموزش و یادگیری جامعه متحول شود و تحول در یادگیری تضمین کننده پیشرفت و توسعه پایدار خواهد.

نیازهای حرفه ای (مهارتی)

توجه به نیاز سوادآموزان در بعد مهارتی نیز جز ضرورت های اساسی سوادآموزی به حساب می آید، به شکلی که توجه در این حوزه باعث افزایش کیفیت و استانداردهای زندگی سوادآموزان و جامعه می گردد. کیفی سازی، ارتقا و بهره مندی از آموزش های مهارت محور (مهارت های اساسی زندگی مانند مهارت های شغلی، مهارت های اجتماعی، آشنایی با آسیب های اجتماعی و ...) تأثیر مستقیم بر اقتصاد سوادآموزان، ارتقا کیفیت زندگی و توسعه جوامع خواهد داشت. نتیجه تحقیق حکیمی (۱۳۹۴) بر جامعه سوادآموزی آذربایجان شرقی، بیانگر این واقعیت است که نیازهای اقتصادی، دینی و بهداشتی برای آنها اولویت بیشتری دارد. صنعتی شدن کشورهای اروپایی و نیاز روز افزون آنها به نیروی انسانی ماهر و آموزش دیده باعث توجه بیشتر به آموزش بزرگسالان گردید. اثرات این اقدامات به صورت مبارزه جدی با بی سوادی، آموزش مهارت های حرفه ای، گسترش تعلیمات ابتدایی بصورت اجباری ظاهر گردید (ابراهیم زاده، ۱۳۸۵).

نیاز به تغییر نگرش (نیازهای ایدئولوژیکی)

با تبیین ثمرات و آثار مثبت باسوادی در کاهش آسیب های اجتماعی و افزایش کیفیت زندگی در تمام ابعاد فردی و اجتماعی، تقنین قوانین حمایتی-پشتیبانی، رفع موانع قانونی، استفاده از ظرفیت فضای مجازی، رسانه ها، شخصیت های ملی و چهره های موفق موجبات تغییر نگرش نسبت به بی سوادی و جذب حداکثری بی سوادان می گردد. همچنین باید نگاه هزینه ای به

سوادآموزی به نگاه سرمایه‌گذاری تغییر یابد تا معنی کلمه «نهضت» به معنای واقعی «جنبش» احیا شود و سوادآموزی به سیاستی کلان و جنبشی اجتماعی و مسئله‌ای فرابخشی تبدیل گردد تا بوسیله ترویج سوادآموزی توسط همه ارگان‌ها، ریشه‌کنی بی‌سوادی و از همه مهمتر، انسداد مبادی بی‌سوادی (که مقدمه مبارزه با بی‌سوادیت) تحقق یابد.

چشم‌انداز سوادآموزی

چشم‌انداز سوادآموزی پیوند سواد و زندگیست. دانش مجموعه‌ای از معلومات، مهارت‌ها یا دانستنی‌های گسسته و مجزا از زندگی نیست. امکان ندارد زندگی روزمره را از سواد و سواد را از زندگی جدا کرد. حیات حقی اجتماعی است و ارتقا این حق ارتباط مستقیمی با میزان سواد دارد. ارتقا میزان سواد تمام جنبه‌ها و مؤلفه‌های زندگی اجتماعی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. از این‌رو باید آینده سوادآموزی را در تعمیق بیشتر پیوند سواد و زندگی و تبیین سواد بعنوان یک کنش و نیاز اجتماعی جستجو کنیم که در صورت تحقق این آرمان سوادآموزی از عرضه محوری به تقاضا محوری تبدیل خواهد شد. بنابراین لازم است نگرش تحولی در فنون آموزش و یادگیری نهضت سوادآموزی داشته باشیم، زیرا معتقدیم هیچ تحولی بدون تحول در نظام آموزش جامعه ممکن نیست. بنابراین برای تحقق این چشم‌انداز بهره‌گیری از روش‌های مبتنی بر دیدگاه فرهنگی-اجتماعی راهکار مطلوب و مورد اتکایی خواهد بود.

استراتژی Scaffolding برگرفته شده از دیدگاه رویکرد فرهنگی-اجتماعی می‌باشد. این رویکرد برای اولین بار توسط ویگاتسکی و همکارانش در اواخر قرن بیستم مطرح شد که مبتنی بر رشد ذهنی از طریق واسطه‌گری می‌باشد. یعنی اینکه رشد ذهنی انسان همیشه و همه جا اساساً بواسطه ارتباطات مبتنی بر زبان می‌باشد (لنتالف، ۲۰۰۲).

رویکرد فرهنگی-اجتماعی بر پیوند بین فرهنگ، ادراک و توسعه تأکید دارد. طرفداران این دیدگاه بر «موقعیت یادگیری» به عنوان اصل اساسی در یادگیری تأکید دارند. بر اساس این رویکرد، یادگیری یک عمل اجتماعی تلقی شده و سوادآموزان نیز بعنوان سازندگان فعال فرآیند یادگیری خودشان محسوب می‌شوند که در آن تعامل بین عوامل مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرد. به عبارتی دیگر تعامل و ترکیب عوامل اجتماعی و فردی مهمترین عامل ایجاد و شکل‌گیری دانش می‌باشد.

ویگاتسکی معتقد است در تئوری فرهنگی-اجتماعی «معنی» محصول تعاملات اجتماعی است که ابتدا در سطح بین فردی و سپس در سطح درون فردی اتفاق می‌افتد. در واقع تعاملات اجتماعی پایه و اساس توسعه شناختی یا همان «یادگیری» را تشکیل می‌دهد، یعنی یادگیری اول در سطح اجتماعی اتفاق می‌افتد، سپس درونی‌سازی شده و سطح شناختی فرد را توسعه

می‌دهد. رویکرد فرهنگی-اجتماعی منجر به معرفی استراتژی Scaffolding به‌عنوان یک روش حمایتی-هدایتی در یادگیری شده است. ویگاتسکی به‌عنوان مبتکر ایده Scaffolding با تئوری فرهنگی-اجتماعی رشد شناختیش شناخته می‌شود که معتقد است رشد شناختی در گرو قرار گرفتن در تعاملات و ارتباطات اجتماعی می‌باشد. استراتژی Scaffolding یک ابزار حمایتی برای توسعه فرآیند یادگیری است. ویگاتسکی Scaffolding را به‌عنوان نقش معلم و سایر حامیان در حمایت از رشد فراگیران و ارائه ساختار حمایتی برای رسیدن فراگیران به مرحله بعدی آموزش تعریف می‌کند (ریموند، ۲۰۰۰).

Scaffolding استفاده از انواع حمایت‌ها و پشتیبانی‌هاست که فرآیند یادگیری را تسهیل می‌سازد و به محض وقوع یادگیری می‌توان آنها را حذف کرد (گرنوت و همکاران، ۲۰۰۲). نکته حائز اهمیت ارتباط Scaffolding با «محدوده تقریبی رشد» است که نهایتاً منجر به توسعه محدوده تقریبی رشد می‌شود، بعبارت دیگر، پیشرفت در بطن منطقه تقریبی رشد رخ می‌دهد. منطقه تقریبی رشد فاصله بین آنچه که سوادآموز می‌تواند بدون کمک دیگران و آنچه که با کمک و هدایت دیگران انجام می‌دهد تعریف می‌شود (ویگاتسکی، ۱۹۷۸). Scaffolding دربرگیرنده این مفهوم است که تنها یک روش مشخص برای کمک و توسعه یادگیری نمی‌تواند مؤثر و کارآمد باشد و براساس نوع و چگونگی و میزان پیشرفت سوادآموزان استراتژیهای حمایتی قابل تغییر و تبدیل می‌باشد. نزدیکترین و ملموس‌ترین مثال برای استراتژی Scaffolding، لاستیک‌های کمکی دوچرخه هستند که به دوچرخه کودکان نصب می‌شوند تا او قادر باشد در مهارت دوچرخه‌سواری متبحر شود و بعد از رسیدن به هدف از دوچرخه جدا می‌شوند. در واقع حمایت‌ها و پشتیبانی‌ها نباید دائمی باشند، آنها باید بطور موقت به فراگیران ارائه شده و با افزایش صلاحیت فراگیران حذف گردند (کامرون، ۲۰۰۱). بنابراین میزان و کیفیت آنها در مراحل مختلف آموزش می‌تواند متغییر بوده و معلم با توجه به شرایط، مرحله یا موقعیت آموزش، نحوه، میزان یا کیفیت ارائه حمایت را مشخص کرده و با توجه به میزان پیشرفت و یادگیری فراگیران، می‌تواند حمایت‌ها را بطور مرحله‌ای، تدریجی یا یکجا بی‌اثر یا حذف نماید.

در استراتژی Scaffolding، حمایت‌ها باید در زمان‌ها و موقعیت‌های مناسب و متناسب با نیاز سوادآموزان ارائه شود. حمایت‌های بیش از اندازه در هر زمان می‌تواند مخرب و مانع از تلاش سوادآموزان گردد. عبارت «پیشامدی بودن» به‌عنوان یکی از ویژگی‌های استراتژی Scaffolding مبین واقعیت است که پشتیبانی‌ها باید تنظیم شده، درجه‌بندی شده و متناسب باشند. ویژگی بعدی Scaffolding کاهش تدریجی پشتیبانی‌هاست، در نتیجه معلم باید بطور مستمر

میزان پیشرفت سوادآموزان را کنترل نماید و با افزایش پیشرفت سوادآموزان میزان پشتیبانی ها را کاهش و نهایتاً حذف نماید. ویژگی بعدی Scaffolding واگذاری مسئولیت است. زمانی که کنترل فرآیند یادگیری از جانب سوادآموزان افزایش می یابد، مسئولیت انجام / اجرای وظایف بتدریج به فراگیران منتقل می شود (ون د پل و همکاران ۲۰۱۰).

هوگان و پرسلی (۱۹۹۷) پنج تکنیک آموزشی برای Scaffolding مشخص شده کرده اند:

- **مدل سازی رفتار مطلوب:** اولین قدم در استراتژی Scaffolding رفتار آموزشی است که نشان می دهد فرد چه احساس، اندیشه و رفتاری داشته باشد. چگونه بیاندیشد و چگونه عمل کند.
- **ارائه توضیحات:** انواع متعدد توضیحات و اطلاعات واضح و آشکار به فراگیر ارائه می گردد.
- **دعوت برای مشارکت سوادآموزان:** سوادآموزان را در فرآیند یادگیری درگیر کرده و مالکیت تجربه یادگیری را برای او فراهم می نماید.
- **تصدیق و شفاف سازی درک سوادآموزان:** بازخوردهای اصلاحی با ارائه اطلاعاتی شفاف و روشن در مورد عملکرد سوادآموزان ارائه می گردد.
- **دعوت از سوادآموزان جهت توزیع سرنخ ها:** از سوادآموزان خواسته می شود ایده ها و استراتژی های خود را در فرآیند آموزش و جهت کمک به یادگیری همدیگر به اشتراک گذارند.

انواع Scaffold ها

- **Scaffold های نرم:** ماهیتی پویا دارند، در این نوع Scaffold، معلم باید تشخیص مستمر از نحوه درک و یادگیری سوادآموزان داشته و با توجه به نیازهای پیشامدی، پشتیبانی لازم را انجام دهد. این نوع Scaffold ها را پیشامدی یا مشروط نیز می نامند (سایه و براش، ۲۰۰۲).
- **Scaffold های سخت:** به حمایت های استاتیک اشاره دارد که با توجه به مشکلات سوادآموزان در کلاس، از قبل قابل پیش بینی و برنامه ریزی هستند. اینها همانند نسخه هایی تجویزی هستند که ممکن است پیشاپیش برای حل مشکلات سوادآموزان آماده گردند (هولتون و کلارک، ۲۰۰۶).
- **Scaffold دو سویه:** شامل یک یا چند گروه که در کنار هم کار میکنند و در آن اعضای گروه علاوه بر حمایت از جانب معلم، از تجارب و دانش همدیگر نیز کمک میگیرند (هولتون و کلارک، ۲۰۰۶).
- **Scaffold های تکنیکال:** کامپیوترها و فناوری های دیجیتال به عنوان متخصص یا راهنما جایگزین معلمان می شوند و سوادآموزان از طریق پیوندهای وب، آموزش های آنلاین و ... حمایت و هدایت می شوند (یلاند و مستر، ۲۰۰۷).

نتایج و نتیجه‌گیری

سواد نقش اول و از مبانی اصلی توسعه یافتگی بشری محسوب می‌شود. همراه با جهانی شدن و توسعه جوامع در زمینه‌های مختلف علمی، صنعتی، فرهنگی-اجتماعی و ... لزوم بازتعریف واژه «سواد» و نقش آن در تحولات جهان بیش از پیش احساس می‌شود. سواد پدیده تک‌بعدی، ایستا و مستقل بشمار نمی‌آید و نباید آنرا بعنوان یک محصول تلقی کرد، بلکه ماهیتی دینامیک و اجتماعی دارد و فرآیند پیچیده و منظمی است که در تعامل با فرهنگ و جامعه پدیدار و به تکامل می‌رسد. با توجه به مشاهدات، تجارب پژوهشگران و مصاحبه‌های انجام شده از ۳ گروه مرتبط با سوادآموزی (گروه اول شامل ۱۲ نفر از معاونین، صاحب‌نظران، متخصصان، رؤسای ادارات و کارشناسان، گروه دوم شامل ۱۴ نفر از مدیران مراکز و آموزش‌دهندگان و گروه سوم شامل ۱۵ نفر از سوادآموزان و چهره‌های موفق سوادآموزی) نتایج توصیفی حاکی از آن است اولویت گروه اول نیازهای فرهنگی-اجتماعی، نیازهای نگرشی (نگاه فرابخشی به جنبش سوادآموزی) و نیازهای حمایتی و پشتیبانی-تدوین قوانین حمایتی و حذف موانع و قوانین دست و پاگیر- می‌باشد. گروه دوم بر نیازهای حمایتی-پشتیبانی مانند: حقوق و دستمزد، امکانات، فضای آموزشی مناسب، قوانین حمایتی جهت تسهیل جذب و استخدام، نیازهای فرهنگی-اجتماعی، نیازهای انگیزشی و نیازهای متدولوژیکی تأکید داشتند و گروه سوم نیز بر نیازهای فرهنگی-اجتماعی، نیازهای حرفه‌ای-مهارتی و نیازهای پشتیبانی و تکنولوژیکی تأکید داشتند. بنابراین غایت سوادآموزی علاوه بر ترویج سواد «خود کاغذی» یا سواد الفبایی باید بر سطوح بالاتر نیازهای سوادآموزی و سوادآموزان مانند نیازهای تکنولوژیکی و پشتیبانی، نیازهای چندگانه شغلی-مهارتی، نیازهای انگیزشی-نگرشی و نهایتاً نیازهای فرهنگی-اجتماعی را نیز مورد توجه قرار دهد، زیرا سوادآموزی دیگر صرفاً امری آموزشی تلقی نمی‌شود و به یک پدیده فرهنگی-اجتماعی تبدیل شده است. از این رو به‌رمندی از مدل‌های آموزشی که هم فراگیرمحور و هم منطبق با دیدگاه فرهنگی-اجتماعی باشد راهبردی و مؤثر خواهد بود تا علاوه بر پاسخ به نیازهای متحول شده و چند بعدی سوادآموزان، آنها را توانمند سازد بعنوان یک سوادآموز بزرگسال در تعاملات روزمره دنیای امروز ایفای نقش نمایند. در این راستا با توجه به گسترده شدن نیازهای سوادآموزان و عدم کارایی روش‌های سنتی در پاسخگویی به نیازهای متعدد آنها بویژه در حوزه فرهنگی-اجتماعی، استراتژی Scaffolding که منطبق بر دیدگاه فرهنگی-اجتماعی است در این مقاله ارائه گردید تا علاوه بر ایجاد تحول در آینده سوادآموزی و ارتقا سطح کیفی آموزش، پاسخگوی نیازهای جدید سوادآموزان هم باشد.

منابع

- ابراهیم زاده، عیسی. (۱۳۸۵). آموزش بزرگسالان. ناشر: دانشگاه پیام نور
- تورانی، حیدر (۱۳۹۵). بررسی نیازها و علایق آموزشی سوادآموزان و بی سوادان گروه سنی ۱۰ تا ۴۹ سال. فصلنامه نوآوری های آموزشی، شماره ۵۷، صص ۱۴۲-۱۱۹.
- جامی زاده میمندی، مسعود (۱۳۷۰). بررسی نیازهای آموزشی نوسوادان بزرگسال سراسر کشور، تهران: معاونت آموزش نهضت سوادآموزی، مدیریت آموزش مداوم
- حکیمی، داریوش (۱۳۹۴). بررسی نیازهای آموزشی سوادآموزان تحت پوشش، گزارش پژوهشی معاونت سوادآموزی اداره کل آموزش و پرورش استان آذربایجان شرقی.
- حیدری قمی، علی و فاطمه عمو عبدالهی (۱۳۹۵). بررسی رابطه سواد و آسیب های اجتماعی با مرور نظام مند تحقیقات حوزه آسیب های اجتماعی ۱۳۹۵-۱۳۹۰، گزارش پژوهشی، شورای تحقیقات اداره کل آموزش و پرورش استان قم.
- فضل الهی، سیف اله و ملکی توانا، منصوره (۱۳۹۲). پژوهش در نظام آموزشی حوزه بازدارنده ها و راهکارها. مجله پژوهش، سال چهارم، شماره اول، پیاپی ۷، صص ۹۵-۱۱۴
- کافمن، راجر و هرمن، جری. (۱۳۷۴). برنامه ریزی استراتژیک در نظام آموزشی (ترجمه فریده مشایخ و عباس بازرگان). تهران: وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش برنامه ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه
- مهرتربور، محمد (۱۳۹۵). شناسایی نیازهای آموزشی سوادآموزان تحت پوش در استان هرمزگان در سال ۱۳۹۵، گزارش پژوهشی، کمیته پژوهشی اداره کل آموزش و پرورش استان هرمزگان.
- Bleich, C. (2018). How to Conduct a Training Needs Analysis. Edgpoint Learning. Retrived August 18, 2020.
- Burgess, p. d. (1971). The Educational Orientations of Adult Participation in Group Educational Activities. Unpublished Doctoral Dissertation, University of Chicago.
- Cameron, L. (2001). Teaching Language to Young Learners. Cambridge University Press.
- Deci, E., & Ryan, R. M. (1985). Intrinsic Motivation and Self-determination in Human Behavior. New York, NY: Plenum
- Granott, N., Fischer, K. W., & Parziale, J. (2002). Bridging to the Unknown: A Transition Mechanism in Learning and Development. In N. Granott., & J. Parzial (E ds.), Micro Development: Transition Processes in Development and Learning (pp. 131-156). Cambridge University Press.
- Jacob.H. H, Velaphi. (2004). Barriers to Participation in Adult Basic Education and Training in the Sedibeng East and West Districts of the Gauteng Department of Education. North-West University.
- Hogan, K., & Pressley, M. (1997). Scaffolding Students Learning: Instructional Approaches & Issues. Bookline Books, Inc.: Cambridge, M.A.
- Holton, D., & Clark, D. (2006). Scaffolding and Metacognition. International Journal of Mathematical Education in Science and technology, 37 127-143.
- Lantolf, J. P. (2002). Sociocultural Theory and Second Language Acquisition. In R. B. Kaplan (Ed.), Oxford Handbook of Applied Linguistics. Oxford University Press.
- Larson, A., & Milana, M. (2006). Barriers Towards Participation in Adult education and Training. Paper Presented at the European Conference on Educational Research. University of Geneva, Switzerland.
- Reymond, E. B. (2000). Cognitive Characteristics. In Learners With Mild Disabilities: A Characteristics Approach, (pp. 169-201). Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.

Richards, Jack C. (2001). *Curriculum Development in Language Teaching*. Cambridge University Press.

Saye, J. W., & Brush, T. (2002). Scaffolding Critical Reasoning About History and Social Issues in Multimedia-Supported Learning Environments. *Educational Technology Research and Development*, 50(3), 77-96.

Stufflebeam, D. L., McCormick, C. H., Brinkerhoof, R. O., Nelson, C. O. (1985). *Conducting Educational Needs Assessments*. Boston: Kluwer Nijhoff; 1985.

Van de pol, J., Volman, M. & Beishuizen, J. (2010). Scaffolding in Teacher-Student Interaction: A Decade of Research. *Educational Psychology Review*, 22, 271-297. Doi: 10.1007/s10648-01-9127-6

Vygotsky, L. S. (1978). *Interaction Between Learning and Development* (M. Lopez-Morillas, Trans). In M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner, & E. Souberman (Eds.), *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Process* (pp. 79-91). Cambridge, MA: Harvard University Press.

Yeland, N. & Masters, J. (2007). Rethinking Scaffolding in the Information Age. *Computers & Education*, 48, 362-382.

چکیده‌ای از مقالاتی که مورد بررسی قرار گرفته شد

عنوان مقاله

آموزش میراث فرهنگی به داوطلبان نهضت سوادآموزی از طریق موزه‌های مجازی

نویسنده: دکتر اکبر حیدری، رها حیدی، محمد عبادی (ناحیه یک استان زنجان)

داستان‌گویی دیجیتال، فرآیندی نوآورانه است که هنر داستان‌گویی را با هدف توسعه داستان‌های شخصی در قالب دیجیتال ترکیب می‌کند (باراگا و سیلواگا: ۲۰۱۳، ص ۵۰). از داستان‌های دیجیتالی می‌توان برای نشان دادن چگونگی ظرفیت‌های فرهنگی در نقاط مختلف استفاده و از حس تعلق و ایجاد هویت حمایت کرد.

عنوان مقاله

بررسی موانع و مشکلات سوادآموزی ناحیه دو یزد در چند سال اخیر و تلاش برای برطرف کردن آنها

نویسنده: حسن شکاری (ناحیه دو استان یزد)

تمایل پایین برای شرکت در کلاس‌های سوادآموزی و کسب سواد پایه: علل متعددی دارد که می‌توان به عواملی هم‌چون (۱) احساس بی‌نیازی به سوادآموزی، (۲) بی‌سوادی امتیازی برای کسب موقعیت یا شغل، (۳) احساس افتخار نکردن به کسب مدرک (۴) تغییر نکردن وضعیت اقتصادی به دلیل کسب سواد، (۵) تأثیر منفی ناشی از وجود اجبار برای کسب سواد، (۶) جذاب نبودن کلاس‌های درس، (۷) جذاب نبودن محتوای آموزشی، (۸) مشکلات اداری مرتبط به شرکت در کلاس‌های سوادآموزی اشاره کرد.

عنوان مقاله

تحلیل نقش نهضت سوادآموزی در توسعه فرهنگی روستاهای استان گیلان

نویسنده: سمیه عاشوری (شهرستان بردسکن، استان خراسان رضوی)

کسب سواد و شرکت در کلاس‌های سوادآموزی باعث بهبود وضعیت فرهنگی گفتاری و شنیداری در ابعاد گوناگون جامعه برای نمونه یک جامعه روستا می‌شود و می‌توان از آن در راستای توسعه پایدار استفاده کرد.

عنوان مقاله

نقش مهارت‌های پیشگیری از آسیب اجتماعی در جامعه‌پذیری سوادآموزان شهرستان گناوه

نویسنده: معصومه بهمیاری، صغری فخری (شهرستان همدان، استان همدان)

جامعه‌پذیری به فرآیندی گفته می‌شود که در آن، افراد ویژگی‌هایی کسب می‌کنند که شایسته آنان در جامعه است. در واقع، می‌توان گفت که جامعه‌پذیری نوعی فرآیند کنش متقابل اجتماعی است که در آن فرد هنجارها، ارزش‌ها و دیگر عناصر اجتماعی، فرهنگی و سیاسی موجود در گروه یا محیط پیرامونش را فرا می‌گیرد و آن را درونی می‌کند. از این رو، سوادآموزی می‌تواند فرآیند جامعه‌پذیری افراد را تسهیل و تسریع نماید.

عنوان مقاله

بررسی مشکلات طرح آموزش مقدمات رایانه (ICDL) در فراگیران دوره انتقال

نویسنده: حسن شکاری (ناحیه دو استان یزد)

تلفیق سوادآموزی پایه همراه با کسب مهارت‌های رایانه‌ای می‌تواند در راستای سوادآموزی برای سوادآموزان ایجاد جاذبه کرده و انگیزه آنان را برای یادگیری و تداوم آن بیشتر کند.

عنوان مقاله

تأثیر آموزش مجازی در گسترش سوادآموزی

نویسنده: مهدیه افشاری، آزاده رضایی نسب، علیرضا سلطانی، معصومه پوررجب (شهرستان جلگه، استان اصفهان)

آموزش مجازی می تواند به افزایش عدالت و انگیزه آموزشی، دسترسی به منابع گسترده آموزشی و برخورداری از تدریس با کیفیت بدون محدودیت جغرافیایی و زمانی، امکان تکرار آموزش، و توسعه سوادآموزی و بهبود آن در جامعه (به ویژه در شرایط حساس) کمک کند.

عنوان مقاله

معرفی رسانه های اجتماعی در سوادآموزی الکترونیکی

نویسنده: حوریه انصاری

رسانه های اجتماعی (مانند بلاگ ها و ویکی ها و شبکه های اجتماعی) فضای جدیدی را برای آموزش افراد فراهم کرده اند تا سوادآموزان به سهولت بتوانند با یکدیگر ارتباط و تعامل برقرار کنند. اما لازمه استفاده از این رسانه ها، کسب اطلاعات و مهارت لازم برای استفاده از آن ها توسط آموزش دهنده و سوادآموز است.

عنوان مقاله

بررسی چالش های سوادآموزی بزرگسالان و راهکارهای رفع آن

نویسنده: ایران ناصری، شیدا نعمتی (شهرستان یاسوج، استان کهگیلویه و بویراحمد)

مبارزه با بی سوادی، یکی از مسائل با اهمیت در جوامع تلقی می شود که همواره با موانعی مانند ضعف در محتوای آموزشی، ضعف فرهنگی و اقتصادی سوادآموزان، انگیزه پایین برای سوادآموزی، بی توجهی به تفاوت های فردی، مشکلات ساختاری ورد، برای تحقق اهدافش نیز روبه رو برده است. از این رو با تدوین محتوای آموزشی کاربردی متناسب با نیاز های سوادآموزان، به کارگیری نظام های تقویتی برای ایجاد انگیزش لازم در سوادآموزان، سپردن سوادآموزی به آموزش دهندگان با تجربه و حرفه ای، توجه به تفاوت های فردی سوادآموزان در آموزش، و توانمند کردن آنان بر پایه کسب مهارت های سواد می توان این موانع را رفع کرد.

عنوان مقاله

راهکارها و جذب و ایجاد انگیزه در بی سوادان

نویسنده: مرجان مخدوم

تأمل بر مشکلات سوادآموزی دارای اهمیت است؛ زیرا، ناتوانی در کسب سواد پایه به دفعات می‌تواند منجر به یأس سوادآموز برای یادگیری شده و مشکلات دیگری را برای آنان به همراه داشته باشد. از این رو، تلاش برای رفع مشکلات سوادآموزی و افزایش پیامدهای مطلوب آن باید مورد توجه قرار گیرد. بنابراین، می‌توان با استفاده از راهبردهای زیردر این راستا اقدام کرد.

- با استفاده از شیوه‌های تقویتی، اعتماد به نفس و انگیزش یادگیری سوادآموزان را بالا برد.
- ارائه محتوای آموزشی کاربردی و مورد نیاز سوادآموزان همراه با شیوه تدریس مدیریت کلاس درس مناسب، می‌تواند سوادآموزان را به شرکت در کلاس درس ترغیب کند.
- توجه به نیازهای جسمی، روانی، عاطفی و اجتماعی سوادآموزان در ضمن آموزش می‌تواند آنان را جذب کلاس درس و سوادآموزی کند.

عنوان مقاله

تأثیر نهضت سوادآموزی در میزان توانایی ملموس و ناملموس مطالعه موردی سوادآموزان نهضت سوادآموزی شهرستان پیرانشهر

نویسنده: شیرین دلخون، محمد بخنو، لیلا دلخون (شهرستان پیرانشهر، استان آذربایجان غربی)

افراد بی‌سواد، بعد از سوادآموزی (به ویژه اگر همراه با مهارت‌آموزی نیز باشد) احساس توانمندی کرده و می‌توانند از آموخته‌های خود در زندگی روزمره‌شان استفاده کنند. از سوی دیگر، افزایش آگاهی آنان مبنی به تغییر نگرش آنان در بسیاری از ابعاد زندگی مانند بهداشتی، فرهنگی، خانوادگی، اقتصادی و ... می‌شود. آنان در صورتی که در سوادآموزی موفق شوند، از عزت نفس، خودباوری، و اعتماد به نفس بیشتر برخوردار می‌شوند و قادر خواهند بود که امور زندگی‌شان را با اقتدار بیشتری مدیریت نمایند.

عنوان مقاله

ارزیابی تأثیر مراکز یادگیری سوادآموزی در توانمندسازی بانوان روستایی

نویسنده: زیلا کیان فر (منطقه نازلو، استان آذربایجان غربی)

زنان در جامعه روستایی دارای نقش کلیدی هستند که بی‌سوادی یا کم‌سوادی آنان این نقش را خدشه‌دار کند. از این رو، توانمندسازی زنان روستایی می‌تواند مانع تضعیف نقش آنان شود. در این راستا، مراکز یادگیری محلی می‌توانند با رفع موانعی همچون کم‌آگاهی زنان نسبت به امور اجتماعی و اقتصادی و ... به دلیل نداشتن سواد یا کم‌سوادی به توانمندسازی زنان روستایی کمک کنند.

عنوان مقاله

بررسی روش‌های آموزشی مجازی به منظور ارتقا کیفیت آموزشی سوادآموزان از دیدگاه آموزش دهندگان نهضت سوادآموزی

نویسنده: رویا مبین (شهرستان میاندوآب، استان آذربایجان غربی)

امروزه، از طریق آموزش مجازی با استفاده از فناوری‌های گوناگونی مانند اینترنت، اینترنت و تلفن همراه می‌توان کلاس درس را با بودن در هر کجا و هر زمانی برقرار کرد تا مورد نیازش در این زمینه دست یابد. از سوی دیگر، هر دو نوع آموزش حضوری و مجازی هر کدام محدودیت‌ها و فوایدی را به همراه دارند که استفاده ترکیبی از آن‌ها می‌تواند محدودیت‌های آن‌ها را تا حدودی رفع کند. از این رو، لازمه این امر آشنایی سوادآموزان و آموزش دهندگان با سواد رسانه‌ای و نحوه بهره‌گیری از آن در امر سوادآموزی تا به افزایش کیفیت آموزشی و یادگیری منجر شود.

عنوان مقاله

آموزش‌های مجازی در سوادآموزی

(شهرستان بردسکن، استان خراسان رضوی)

آموزش مجازی به آموزش در محیط یادگیری اشاره دارد که در آن آموزش‌دهنده و سوادآموز از لحاظ زمان و فضا یا هر دو از هم دور یا جدا هستند و آموزش‌دهنده محتوای آموزشی را از طریق منابع چند رسانه‌ای، اینترنت و نظایر آن فراهم می‌کند. این نوع آموزش، امکان فراهم کردن سرعت یادگیری را با توان سوادآموز دارد. از این رو، هر گونه استفاده از آموزش مجازی در سوادآموزی نیازمند ارائه الگوی متناسب با ویژگی‌های سوادآموزی در ایران است.

عنوان مقاله

تحلیلی بر تأثیر استفاده از فضای مجازی در آموزش سوادآموزان در شرایط کرونا

نویسنده: علیرضا سلطانی، مهدیه افشاری، آزاده رضایی نسب، معصومه پوررجب (شهرستان جلگه، استان اصفهان)

در شرایط اپیدمی کرونا، امکان برقراری آموزش چهره به چهره دست خوش دگرگونی شده است، به طوری که تمایل به برگزاری یا شرکت در کلاس های سوادآموزی با میزان زیادی کاهش یافته است. از این رو، پیدا کردن روش جایگزین مانند آموزش مجازی می تواند تا حدودی این دشواری را رفع کند؛ زیرا، فضای مجازی و ابزارهای مرتبط به آن می تواند امکانی قدرتمند برای برقراری تعاملات و ارتباطات آموزشی بین آموزش دهندگان و سوادآموزان ایجاد کنند تا آنان تجربه زیسته خودشان را به اشتراک بگذارند تا چرخه یاددهی-یادگیری در فضای مجازی ادامه یابد.

عنوان مقاله

نیازسنجی آموزشی و رسانه ای سوادآموزان در آموزش مجازی: مقاله مروری

نویسنده: بهروز رجایی، ناصر عباسی (شهرستان زنجان، استان زنجان)

امروزه، مبارزه با بی سوادی، یکی از شاخص های رشد در میان جوامع، محسوب می شود. حال در شرایط اپیدمی کرونا و فراگیر شدن آموزش های مجازی، سوادآموزان گروهی هستند که به شدت تحت تأثیر قرار گرفته اند؛ بنابراین، توجه به نیازهای سوادآموزان در دوران آموزش مجازی از اهمیتی مضاعف برخوردار شده است؛ زیرا سوادآموزان علاوه بر نیازهای آموزشی، نیازمند آمادگی اولیه و برخورداری از حداقل سواد رسانه ای به منظور بهره مندی از آموزش ها می باشند.

سوادآموزی در شرایط اپیدمی کرونا، به شدت تحت تأثیر قرار گرفته است. از این رو، ضرورت دارد برای پیشگیری از صدمات احتمالی و عقب ماندگی احتمالی آموزشی، به شیوه های جدید تدریس مانند آموزش مجازی یا از راه دور را بیاوریم. به این منظور، در مرحله اول امر بر پایه امکان سنجی و نیازسنجی قابل تحقق است. در این راستا، بررسی مستندات کتابخانه ای نشان داد که سوادآموزان به محتوای آموزشی تعاملی، دسترسی آسان به اینترنت و زیر ساخت های آن، و ابزارهای مرتبط، افزایش سواد رسانه ای، یادگیری نحوه استفاده از این نوع آموزش و ابزارها در فضای مجازی دارند؛ در غیر این صورت، بکارگیری این نوع آموزش بدون توجه به موارد مذکور با شکست مواجه می شود.

عنوان مقاله

بررسی کیفیت فرآیند آموزش مجازی در یادگیری سوادآموزان با عملکرد آموزش دهندگان نهضت سوادآموزی آموزش و پرورش ناحیه یک شهر ارومیه

نویسنده: سارا خوشفکر (شهرستان ارومیه، استان آذربایجان غربی)

آموزش از راه دور بر پایه فضای مجازی و امکانات آن از چرخه شش مرحله ای پیروی می کند که می توان بر پایه آن، انتظار محقق هدف های آموزشی را داشت. این چرخه به ترتیب شامل گام ها یا مراحل (۱) انتخاب واحد یادگیری و مواد سمعی و بصری مناسب، (۲) اطلاع رسانی و هماهنگی با سوادآموزان، (۳) یادگیری فردی در خانه، (۴) دریافت بازخورد از سوادآموزان، (۵) برگزاری کلاس مجازی، و (۶) بررسی تکالیف و باز خورد نهایی به سوادآموزان می شود.

عنوان مقاله

آسیب شناسی علل استقبال اندک سوادآموزان از فرآیند سوادآموزی (مطالعه موردی استان چهارمحال و بختیاری)

نویسنده: زهرا انصاری (شهرستان شهرکرد، استان چهارمحال بختیاری)

امروزه یکی از حقوق اولیه هر انسانی در قالب یک شهروند، برخورداری از مهارت های سواد پایه است. اما، عواملی باعث می شود که متقاضیان آن از سوادآموزی استقبال کمی به عمل آورند. بررسی علل این مشکل، نشان داد که عوامل متعددی از جمله ابزارها و روش های نامناسب آموزشی، ناتوانی در اقناع سوادآموزان به شرکت در کلاس های سوادآموزی و تداوم آن، کهنه بودن محتوای آموزشی و بی توجهی به نیازهای سوادآموزان، و ضعف در نظام های پاداشی و ترغیبی را نام برد که نیازمند توجه برای رفع آن ها است.

عنوان مقاله

چگونگی بالابردن اشتیاق و علاقه سوادآموزان نهضت سوادآموزی به تحصیل

نویسنده: سمیه اشرفی (شهرستان شهرکرد، استان چهارمحال بختیاری)

یکی از لازمه‌های سوادآموزی، علاقمندی سوادآموز به تحصیل و مطالعه است. زیرا، نداشتن علاقه و اشتیاق به یادگیری مهارت‌های سواد، باعث می‌شود که سوادآموز از یادگیری و تداوم یادگیری مهارت‌های سواد، خود داری نماید. از این رو، توجه به نیازها و علائق سوادآموز در تدوین برنامه‌های سوادآموزی می‌توان راهبردی کارآمد در حل این معضل تلقی شود.

عنوان مقاله

علاقه زنان به کسب سواد و تأثیر سوادآموزی بر نگرش زندگی آن‌ها

نویسنده: مرضیه سیاه مرگویی (استان گرگان، استان گلستان)

یکی از دلایل آسیب‌های اجتماعی، بی‌سوادی و حتی کم‌سوادی افراد است. به همین دلیل تلاش در کسب سواد می‌توان از آسیب‌های اجتماعی بکاهد. در این راستا، زنان علاقمند به سوادآموزی ابراز داشته‌اند که کسب سواد می‌تواند زندگی آنان و فرزندانشان را از نظر روابط درون فردی و بین فردی بهبود ببخشد و همین عامل یعنی افزایش تعاملات اجتماعی آنان، مانع از گرایش فرزندانشان به آسیب‌های اجتماعی می‌شود.

عنوان مقاله

آموزش مجازی در سوادآموزی

نویسنده: خدیجه حاتمی نسب (شهرستان ارومیه، استان آذربایجان غربی)

صرف استفاده از آموزش مجازی در برنامه‌های سوادآموزی نمی‌تواند در فرآیند یاددهی-یادگیری اثرگذار باشد. زیرا، اثربخش بودن استفاده از این نوع فناوری، وابسته به وجود عوامل متعددی مانند آشنایی آموزش‌دهنده با فناوری‌های نوین آموزشی، داشتن طرح درس مبتنی بر فناوری موردنظر، داشتن زیرساخت‌ها و ابزارهای مربوط و آگاه‌های از نحوه به کارگیری آن‌ها و... است. از این رو، هر آموزش‌دهنده یا سوادآموزی قادر نیست که از این نوع فناوری در فرآیند آموزش یا یادگیری استفاده مطلوب به عمل آورد. در نتیجه، میزان گرایش آنان به این نوع روش یاددهی یا یادگیری در میان آنان کم است.

عنوان مقاله

تأثیر بستر آموزش مجازی در همه گیری ویروس کرونا در روابط معلم و یادگیرنده در سوادآموزی

نویسنده: تکتم صباغی

شیوع ویروس کرونا، جامعه آموزشی کشور را در راستای استفاده از سایر روش های تدریس جایگزین به تکاپو انداخت. از این رو، با وجود نواقص و ضعف های متعدد نظام آموزش و پرورش خودش را جلوکشید و امر آموزش را به طور بر خط برقرار کرد. اما تجربه نشان می دهد که ما هنوز به دلایل گوناگون آماده جایگزینی این نوع آموزش (برخط) نیستیم یا با کاستی های زیادی مواجه هستیم.

عنوان مقاله

زیست بوم جدید (همه گیری ویروس کرونا) و سوادآموزی

نویسنده: مرتضی رستمی بوراچالو، سارا رزمی، رسول طالبی (شهرستان ارومیه، استان آذربایجان غربی)

همه گیری ویروس کرونا، نظام های آموزشی و پرورشی را به سوی تحول سوق داده است. به طوری که در اکثر نظام های آموزشی و پرورشی پیشرفته، روش های جایگزین مبتنی بر فناوری برخط را در پیش گرفته اند که این روش نیازمند ساز و کارهای مربوط به خودش است. در کشور ما نیز استفاده از روش های آموزش بر خط مورد توجه قرار گرفت و در این مدت بر پایه آن عمل شده است. تجربه در این باره نشان داد که برای افزایش کیفیت یاددهی-یادگیری، ضرورت دارد در محتوای برنامه های آموزشی، سازمان دهی محیط آموزشی، روش های تدریس متناسب با شرایط پیش آمده تغییراتی در راستای سازگار شدن برنامه با آموزش بر خط ایجاد شود.

عنوان مقاله

دستاورد سوادآموزی در مواجهه با زیست بوم جدید (همه‌گیری ویروس کرونا)

نویسنده: دکتر فریبا ملانیا، مرحمت صفارین (شهرستان تربت حیدریه، استان خراسان رضوی)
شرایط فعلی جامعه آموزشی کشور ناشی از شیوع ویروس کرونا، حاکی از این است که محتوای سوادآموزان را ترغیب به یادگیری مهارت‌های سواد می‌کند که مبتنی بر نیازهای آنان باشد. از این رو، توجه به چگونگی مقابله با پیامدهای ناشی از مبتلا شدن به کرونا و نحوه پیشگیری از آن را می‌توان جزو مهم‌ترین نیازهای آموزشی سوادآموزان تلقی کرد و ضرورت دارد در محتوای آموزشی گنجانده شوند تا بر جذابیت آن افزوده شود.

عنوان مقاله

تحلیل و بررسی نیازهای آموزشی، چالش‌ها و پیامدهای سوادآموزی

نویسنده: سجاد انصاری اردلی، سیده رویا نوربخش شورابی (شهرستان اردل، استان چهارمحال بختیاری)

سوادآموزان بعد از کسب سواد پایه، علاقه‌مند به افزایش اطلاعات و آگاهی درباره امور زندگی روزمره هستند. از این رو، توجه به این امر ضرورت دارد؛ زیرا، افزایش آگاهی آنان می‌تواند موجبات تغییر نگرش آنان را در ابعاد گوناگون اعم از بهداشتی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و ... فراهم می‌کند.

عنوان مقاله

نیازها، ضرورت‌ها و چشم‌اندازهای سوادآموزی

نویسنده: گلنوش احمدی (شهرستان بروجرد، استان خراسان شمالی)

بررسی دقیق نیازهای سوادآموزان در ارتباط با سوادآموزی و تعیین چشم‌اندازی مناسب و اثر بخش، کیفیت و اثر بخشی برنامه‌های آموزشی قابل ارائه را افزایش می‌دهد. از این رو، تحلیل نیازهای سوادآموزان نشان می‌دهد که آنان به امور اجتماعی، معنوی، بهداشت و محیط زیست بیشتر از امور سیاسی، فرهنگی و علمی اهمیت داده و علاقه‌مند به کسب سواد در زمینه‌های مذکور هستند.

عنوان مقاله

پویش آموزش های مجازی در سوادآموزی

نویسنده: مرضیه قرائی

آموزش مجازی در شرایط همه گیری ویروس کرونا چالش هایی را برای دست اندرکاران آموزش ایجاد کرده است. برای نمونه، آموزش دهنده در فضای مجازی قبل از شروع به طراحی آموزشی و تولید مطالب برای تدریس در کلاس درس مجازی باید به دو سؤال اساسی چه چیزی می خواهیم درس بدهم و چگونه می خواهیم آن را تدریس کنم، پاسخ بدهد. از این رو، مجهز کردن آموزش دهندگان برای عمل به دو سؤال مذکور، ضرورت دارد و می توان برای آنان آموزش های حرفه ای خاصی را طراحی و برگزار کرد.

عنوان مقاله

سوادآموزی جامعه پذیر، زن ستیزی و سوادآموزی

نویسنده: خجسته سادات حسینی (شهرستان گرگان، استان گلستان)

یکی از فواید ارزشمند سوادآموزی در ایران، کاهش عدالت آموزشی بین زنان و مردان است. زیرا، شرکت زنان و دختران کم سواد یا بی سواد در کلاس های درس سوادآموزی و کسب مهارت های پایه سواد، توانسته شرکت و مشارکت آنان را در فعالیت های اجتماعی افزایش دهد.

عنوان مقاله

تغییر رویه به سوادآموزی تقاضا محور از سوادآموزی عرضه محور با بررسی دلایل میدانی

نویسنده: اختر صفرپور (شهرستان شهرکرد، استان چهارمحال بختیاری)

با توجه به موانع موجود که ناشی از رویکرد عرضه محور است، ضرورت دارد در سوادآموزی از رویکرد عرضه محور به تقاضا محور تغییر مسیر داد. این رویکرد، یک رویکرد برای توسعه و ارائه راه حل آموزشی است که بر شناسایی نیاز قبل از ایجاد راه حل متکی است. یادگیری بر محور تقاضا می تواند برای رفع نیازهای آموزشی مورد استفاده قرار گیرد.

سوادآموزی تقاضا محور (بیان تجربه عینی)

نویسنده: گیتی محسنی (استان خراسان رضوی)

هفته دوم بازگشایی مدارس بود و طبق روال سال‌های قبل، فرم‌های ویژه اولیا جهت شناسایی تخصص‌ها و مهارت‌های آن‌ها از طریق دانش‌آموزان به خانه را ارسال کرده بودیم و پس از تکمیل توسط آنان به مدرسه عودت داده شده بود.

طبق فرم ارسالی، هر کدام از اولیا در ۴ گروه آموزش، پرورشی، فوق برنامه، رفاهی و سایرین، جاگذاری می‌شدند. در بین فرم‌ها، توجهم به برگه‌ای جلب شد که با خط کودکانه نوشته بود، مادر من خیلی دوست دارد در زمینه‌ی امور فوق برنامه همکاری کند؛ اما چون کم‌سواد است نمی‌تواند فرم را تکمیل کند. برایم بسیار جالب بود و فرم را جدا گذاشتم و پس از بررسی پرونده دانش‌آموز، متوجه شدم که بله مادر کم‌سواد و تحصیلات او مقدماتی نهضت ذکر شده است.

حس خوبی از شهامت و جسارت آن‌ها داشتم و سعی کردم با بررسی و آشنایی بیشتر با این مادر، زمینه رشد و ارتقاء او را فراهم آورم. نامه‌ای به ایشان فرستادم و محترمانه خواستم تا به مدرسه بیایند و به فرزندشان نیز برای این که نگران نشود توضیح دادم که چون مادرشان به دلیل علاقه به همکاری و فعالیت در مدرسه، برای آموزش سایر دانش‌آموزان در امور فوق برنامه انتخاب شده‌اند. فردای آن روز خانم جوانی حدوداً ۳۵ ساله به مدرسه آمد و بعد از معرفی خود گفت که برای موردی که اعلام شده آمده است. از او به گرمی استقبال کردم و اطلاعات بیشتری را از او گرفتم. در هنرهای قالبی بافی و گلیم بافی مهارت داشت و آماده و مشتاق به همکاری در این زمینه بود. از این رو، در مورد چگونگی آموزش و اینکه خود او چگونه این هنرها را فرا گرفته است، سؤال کردم؛ او پاسخ داد که می‌تواند در کارگاهی کوچک و با وسایل خودش به بچه‌ها آموزش بدهد و هر کس دوست داشت بعداً خودش به صورت تخصصی ادامه بدهد. گفت که این مهارت‌ها را از مادر بزرگش و از دوران کودکی آموخته است. نقشه‌خوانی را خودش به صورت تجربی فرا گرفته بود؛ اما در ذهنم آمد که برای آموزش به بچه‌ها به مشکل بر می‌خوریم، چون برای این کار نیاز به آموزش به صورت کتبی روی تابلو یا نوشتن در دفتر و ... بود که از عهده ایشان بر نمی‌آمد.

قرار شد چگونگی اجرای این طرح را به هفته بعد مؤکول کنیم تا با بررسی و تفکر بیشتر راه کار خوبی پیدا کنیم و اشاره کردم که اگر سواد داشتید می‌توانستید نقشه، رنگ‌ها، تعداد خانه‌ها و ... را به خوبی آموزش دهید. ایشان هم تأیید کردند و حسرت خوردند که چرا ایام نوجوانی خودشان که برای تحصیلات اقدامی نکردند و والدینشان پیگیر سوادآموزی ایشان نبودند و ...

ثبت نام اولیه کلاس قالی بافی را آغاز کردیم. روز شنبه ایشان به مدرسه مراجعه کردند و مشغول گفتگو پیرامون چگونگی اجرای طرح بودیم که نماینده یکی از کلاس ها با اجازه وارد دفتر شد و اسامی دانش آموزان شرکت کننده در کلاس آموزش قالی بافی را تحویل داد.

تعمداً برگه را به ایشان دادم؛ با نگرانی گفتند: خانم من که سواد ندارم که بتوانم اسم بچه ها را بخوانم. گفتم: ما قصد داریم از بهترین کارهای بچه ها نمایشگاهی تشکیل بدهیم و در قالب طرح بوم این فعالیت ها ثبت شود. این برنامه باید بطور منظم در طول سال بر طبق برنامه کلاس، هفته ای دو ساعت آموزشی تنظیم و با جدیت دنبال شود تا بچه ها مهارت لازم را کسب کنند؛ و شما دیگر مربی کلاس هستید و باید خودتان کلاس را اداره کنید.

با نگرانی گفتند: من حداقل باید بتوانم اسم بچه ها را بنویسم و بخوانم! باید بتوانم روی تابلوی کلاس، طرح ها را بنویسم تا بچه ها بتوانند نقشه خوانی را یاد بگیرند! اما من نمی دانم چگونه این کار را انجام دهم؟!

من که به دنبال همین نیاز و تقاضا می گشتم درباره ی فواید سواد حتی در کمک به فرزند خودشان و سایر بچه ها و بالا رفتن شأن ایشان به عنوان یک مربی باسواد صحبت کردم و گفتم اگر دوست داشته باشند می توانیم زمینه این سوادآموزی را برایشان ایجاد کنیم تا بتوانند به عنوان مربی با ما همکاری کنند.

با خوشحالی پذیرفتند و من هم بلافاصله با مسئول سوادآموزی اداره برای دریافت کتاب های مخصوص هماهنگ کردم و با توجه به این که ایشان قبلاً در کلاس های مقدماتی نهضت شرکت کرده بودند و آشنایی کمی با حروف و واژه ها و ... داشتند، قرار شد در خانه و توسط فرزند خودشان مشغول به آموزش شوند.

بعد از دو ماه این خانم درحالی به مدرسه آمدند که قادر بودند اسامی بچه ها را البته شمرده شمرده ولی درست، بخوانند و بنویسند.

این تجربه ی ملموس، این عقیده را قوت بخشید که میل و انگیزه و تقاضای رشد، باید در خود فرد به وجود بیاید تا خود، متقاضی کسب سواد باشد و خودش اهمیت موضوع را درک کند تا با پیگیری و علاقه به کار بپردازد.

باید خود فرد به این باور برسد تا در راه رسیدن به مقصد از همه موانع واقعی و ذهنی عبور کند و تا آخر مسیر را با قوت ادامه دهد. در نهایت این که برای تشویق افراد بی سواد یا کم سواد به امر مهم سوادآموزی با تمرکز به مهارت ها و قابلیت های خود افراد، می توان ایشان را در مسیر بروز آن توانمندی ها متوجه نیاز به سوادآموزی نمود، تا با بیان تقاضا از سوی خودشان به موفقیت در این زمینه نائل گردند و حس رضایتمندی و علاقه به کسب کمالات بیشتر هم در ایشان ایجاد شود.

عنوان مقاله

سوادآموزی بر مدار تحول

نویسنده: حمیده برومند (شهرستان تبادکان، استان خراسان رضوی)

نیروی انسانی، یکی از اساسی‌ترین عناصر مؤثر در توسعه هر کشوری است. لذا، تجهیز نیروی انسانی به مهارت‌ها و تخصص‌های روز افزون شغلی و حرفه‌ای به لحاظ ضرورت اساسی به منظور پیشرفت اقتصادی یکی از مهم‌ترین راه‌های رسیدن به اهداف توسعه است. از این رو، در شرایط موجود کشور که توأم با همه‌گیری ویروس کرونا است، ضرورت بازآموزی و اصلاح مهارت‌ها و یا توسعه آن‌ها وجود دارد.

عنوان مقاله

شناسایی نیازها و ضرورت‌های نضت سوادآموزی جامعه محور و ارائه راهکارهایی برای رفع آن‌ها

نویسنده: رحمت اله عبدی، سمیه ابراهیمی (شهرستان شاهین‌دژ، استان اصفهان)

نیازسنجی به عمل آمده از سوادآموزان حاکی از این است که آموزش مهارت‌های سواد پایه همراه با آموزش مهارت‌های اساسی زندگی می‌تواند منجر به افزایش اشتیاق به کسب سواد در سوادآموزان شود.

عنوان مقاله

نیازها، ضرورت‌ها و چشم‌اندازهای سوادآموزی بخش سیلوانا

نویسنده: شافیه عبدالله‌زاده (شهرستان سیلوانا، استان آذربایجان غربی)

نیازسنجی، مطالعه‌ای است که از طریق آن می‌توان اطلاعاتی برای برآورد نیازهای یک گروه، جامعه یا سازمان جمع‌آوری کرد، از این رو، هر گونه آموزش اثربخشی که برای مخاطبان برنامه آموزشی یا درسی ارائه می‌شود، باید بر پایه نیازهای منطقی آنان شکل بگیرد تا رقابت سوادآموزان برای شرکت در کلاس‌های درس را برانگیزد.

عنوان مقاله

معرفی رسانه های اجتماعی مبتنی بر وب ۲،۰ در سوادآموزی

نویسنده: محمد رضا عاصمی

رسانه اجتماعی، رسانه ای تلقی می شود که در راستای تعاملات اجتماعی و افزایش دسترسی آزاد و استفاده از فنون آن ایجاد شده و شکل می گیرند. در واقع، می توان اظهار داشت که رسانه های اجتماعی شامل ابزارهایی است که هر کدام از آن ها را می توان برای انجام بخش خاصی از فعالیت های سوادآموزی استفاده کرد.

عنوان مقاله

آموزش مجازی و تأثیر آن بر نهضت سوادآموزی

نویسنده: محمد سرقلی (شهرستان فولادشهر، استان اصفهان)

استفاده از آموزش مجازی و فناوری مربوط به آن، بر هر دو طرف فرآیند یاددهی-یادگیری یعنی آموزش دهنده و سوادآموز اثرگذار است؛ به طوری که فرآیند آموزش و یادگیری را برای آنان جذاب تر می کند.

عنوان مقاله

مروری بر داستان گویی چندرسانه ای در فرآیند آموزش و یادگیری:
مضامینی برای آموزش یاران نهضت

نویسنده: دکتر اکبر حیدری، رها حیدری، جعفر سلیمی، محمد عبادی (شهرستان زنجان استان زنجان)

استفاده از فناوری های آموزشی در فرآیند تدریس، هر روزه رو به افزایش است و می توان از آن به عنوان فعالیتی مکمل استفاده کرد، می توان از داستان گویی با به کارگیری فناوری ارتباطات و اطلاعات برای تأمین، تحکیم، بهبود و اصلاح آموخته های سوادآموزان به ویژه سوادآموزان دوره های تحکیم و انتقال استفاده کرد. زیرا، نوسوادان می توانند از طریق رسانه های آموزشی (الکترونیکی) آموخته ها و تجارب آموزشی-یادگیری خودشان را با آموزش دهندگان و سوادآموزان به اشتراک بگذارند و با یکدیگر تعامل اجتماعی مکتوب برقرار کنند.

عنوان مقاله

زیست بوم جدید، آموزش‌های مجازی و سوادآموزی (ضرورت‌ها و چالش‌ها)

نویسنده: احسان حسنونند (شهرستان الشتر، استان لرستان)

به منظور بهبود آموزش مجازی، ضرورت دارد به موارد هم چون (۱) تعاملی کردن جلسات آموزشی بر خط، (۲) افزایش کیفیت محتوای آموزشی بر پایه نیازهای موجود سوادآموزان، (۳) مدیریت زمان آموزش، (۴) افزایش کیفیت تدریس و به‌کارگیری رسانه‌های متنوع در آموزش، (۵) اختصاص پهنای باند ویژه سوادآموزان، (۶) برقراری سنجش‌های مستمر و ارائه بازخورد برای هدایت یادگیری، (۷) برگزاری دوره‌های آموزشی به منظور استفاده از آموزش برخط توجه کرد.

عنوان مقاله

زیست بوم جدید (همه‌گیری ویروس کرونا) و سوادآموزی

نویسنده: فهیمه پورصوفی (شهرستان نیازآباد)

سوادآموزی برای جامعه، امری انکارناپذیر است و شرایط موجود ناشی از شیوع ویروس کرونا، این ضرورت را دو چندان کرده است. اما، شواهد حاکی از این است که برنامه‌های سوادآموزی آمادگی مقابله با این شرایط نداشته و دچار وقفه شده است. از این رو، ضرورت دارد با تعامل و بازنگری در برنامه‌های درسی و تطابق و سازگار کردن آن‌ها با برنامه‌های درسی برخط و نظایر آن اقدام کرد.

عنوان مقاله

درآمدی بر وضعیت فعلی و نگاهی به آینده نهضت سوادآموزی

نویسنده: نصیبه عبدی پور

امروزه با توجه به شرایط خاص همه‌گیری ویروس کرونا، آینده پژوهی درباره فعالیت‌های سوادآموزی در قالب نهضت سوادآموزی از اهمیت بالایی برخوردار است. در واقع، این امر باید با نگاهی به تحول در نگاه به نهضت سوادآموزی اتفاق بیفتد و هم در کارکرد نیروهای انسانی که در این زمینه فعالیت می‌کنند. تحول در این دو عنصر اصلی برنامه‌های سوادآموزی می‌تواند سازمان را در پیشبرد مأموریت‌هایش یاری رساند.

عنوان مقاله

نقش ویروس کرونا در آموزش مجازی، با تأکید بر فرصت‌ها و چالش‌ها

نویسنده: زینب پور علی (شهرستان بردسکن، استان خراسان رضوی)

جایگزین کردن آموزش بر خط، نیازمند داشتن زیرساخت‌ها، امکانات سخت‌افزاری-نرم‌افزاری مناسب و افرادی با توانایی‌های ویژه است که قادر باشند از این نوع آموزش بهره لازم را کسب کنند.

عنوان مقاله

آموزش مجازی در سوادآموزی

نویسنده: فروغ احسانی (شهرستان چالوس، استان مازندران)

امروزه می‌توان بر پایه پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه آموزش برتر و موفق، ثابت شده است که ترکیب روش‌های موجود آموزش با فناوری‌های نوین آموزشی می‌تواند تأثیر آموزشی را بر یادگیری سوادآموزان داشته باشد. اما در این راستا، بهره‌گیری از فناوری‌های آموزشی با دشواری‌ها و مشکلاتی مواجه است که از آن میان می‌توان به کاستی‌های موجود در استفاده از اینترنت، ناآشنایی سوادآموزان و آموزش‌دهندگان برای بهره‌گیری از فناوری‌های آموزشی در تدریس و یادگیری، کمبود و سایر سخت‌افزارهای مورد نیاز، نامناسب بودن فضای موجود در خانواده‌ها آستانه تحمل پایین آنان در به‌کارگیری ابزارهای متناسب با آموزش مجازی و نظایر آن اشاره کرد و ضرورت دارد با تعامل و اندیشه گروهی بر این مشکلات فائق آمد.

عنوان مقاله

زیست بوم جدید (همه‌گیری ویروس کرونا) و سوادآموزی

نویسنده: کرم علیزاده (شهرستان کوه‌دشت، استان لرستان)

در فرآیند سوادآموزی بر اثر شیوع ویروس کرونا، وقفه ایجاد شده است و اگر نتوانیم بر این وقفه غلبه کنیم، می‌تواند آسیب‌های اجتماعی را برای سوادآموزان جوان رگم بزند. زیرا، برخی از سوادآموزان در زندگی مسالمت‌آمیز با اعضای خانواده کمی و کاستی‌هایی دارند و از آن جا که در برخی از خانواده‌ها آموزش لازم را در این زمینه ندیده‌اند، می‌تواند برایشان مسئله‌ساز شود. از این رو، جایگزین کردن روش‌هایی دیگر مانند آموزش بر خط می‌تواند تا حدودی از این مشکل بکاهد.

یادداشت

Lined writing area for notes.

سازمان نهضت سوادآموزی

